ZUZANA NEVOLNÁ
DANIELA HLOBÍKOVÁ
(EDS.)

PORUŠENIE ZMLUVNÝCH POVINNOSTÍ V SÚKROMNOM PRÁVE A JEHO NÁSLEDKY

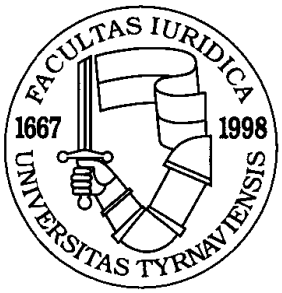

Recenzenti:

prof. JUDr. Oľga Ovečková, CSc.

doc. JUDr. Kristián Csach, PhD., LL.M.

TRNAVSKÁ UNIVERZITA V TRNAVE
PRÁVNICKÁ FAKULTA

ZUZANA NEVOLNÁ
DANIELA HLOBÍKOVÁ
(EDS.)

PORUŠENIE ZMLUVNÝCH POVINNOSTÍ V SÚKROMNOM PRÁVE A JEHO NÁSLEDKY

TRNAVA 2018

Publikácia je šírená pod licenciou Creative Commons 4.0, AttributionNonCommercial-NoDerivatives. Dielo je možné opakovane používať za predpokladu uvedenia mien autorov a len na nekomerčné účely, pričom nie je možné z diela ani z jeho jednotlivých častí vyhotoviť odvodené dielo formou spracovania alebo iných zmien.

Dielo vyšlo s finančnou podporou Ministerstva školstva SR a je publikované v rámci projektu VEGA č. 1/0094/15 *„Porušenie zmluvných povinností a nesplnenie dlhu v súkromnom práve a ich následky – analýza a tvorba terminologicky a systematicky odôvodneného a jednotného systému nápravných prostriedkov pre zmluvné strany podnikateľov, nepodnikateľov aj spotrebiteľov."*

© Zuzana Nevolná, Daniela Hlobíková (eds.), 2018

© Jana Duračinská, Michal Černý, Tomáš Dvořák, Lucie Josková, Radka Kolkusová, Pavol Kubíček, Angelika Mašurová, Patrik Kurz, Stanislava Černá, Mária Patakyová, Barbora Grambličková, Veronika Trojčáková, Lenka Ušiaková, Martin Kubinec, 2018

ISBN 978-80-568-0105-5

O B S A H

Predhovor.....9

Jana Duračinská

Inštitút zádržného v obchodno-záväzkových vzťahoch.....10

Michal Černý

Porušení (ne)smluvních povinností při užívání ochranné známky s de facto certifikační funkcí jako zdroj právní nejistoty.....20

Tomáš Dvořák

Smlouva o výstavbě jednotky podle občanského zákoníku po rekodifikaci českého soukromého práva.....53

Lucie Josková

Ukončení dlouhodobých smluvních závazků obchodní společnosti v likvidaci.....67

Radka Kolkusová

Obchodné mená použité v názve domény.....80

Pavol Kubíček

Zabezpečovacia funkcia zmenky.....96

Angelika Mašurová

Osobitné ustanovenia o akciách jednoduchej spoločnosti na akcie.....104

Patrik Kurz

Vybrané aspekty vymáhání pohledávek v civilním a insolvenčním řízení.....119

Stanislava Černá

O povaze dluhu podnikatele vůči tichému společníkovi při zániku tiché společnosti.....133

Mária Patakyová & Barbora Grambličková

Tiché spoločenstvo ako forma financovania podnikateľskej činnosti.....144

Veronika Trojčáková

Pričítanie škody spôsobenej pomocníkom; zodpovednosť na pomedzí porušenia zmluvnej povinnosti a deliktu.....153

Lenka Ušiaková & Martin Kubinec

Zákonné limitácie princípu abstraktnosti zmenky.....178

C O N T E N T

Preface.....9

Jana Duračinská

Retention in Business-to-Business Relationships.....10

Michal Černý

Violation of (non) Contractual Obligations in the Use of a Trademark with a de facto Certification Function as a Source of Legal Uncertainty.....20

Tomáš Dvořák

Contract for Construction of an Unit according to Civil Code after Czech Private Law Recodification.....53

Lucie Josková

Terminating Long-Term Company Agreements by Means of Liquidation.....67

Radka Kolkusová

Business Name Used As A Domain Name.....80

Pavol Kubíček

The Security Function of Bill of Exchange.....96

Angelika Mašurová

Special Provisions on Shares of the Simple Joint Stock Company.....104

Patrik Kurz

Selected Aspects of Debt Recovery in Civil and Insolvency Proceedings.....119

Stanislava Černá

On the Nature of the Entrepreneur's Debt Towards the Silent Partner at the Time of Termination of Silent Partnership.....133

Mária Patakyová & Barbora Grambličková

Agreement on Silent Partnership as a Form of Business Financing.....144

Veronika Trojčáková

The Attribution of Damages Caused by Agent; The Liability on the Border Between Breach of Contractual Obligation and Delict.....153

Lenka Ušiaková & Martin Kubinec

Legal Limitations of the Principle of Abstractness of the Bill.....178

PREDHOVOR

V dňoch 8. a 9. júna 2017 Katedra občianskeho a obchodného práva Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave organizovala Stretnutie členov katedier obchodného práva českých a slovenských právnických fakúlt, ktoré sa každoročne uskutočňuje na pôde vždy inej právnickej fakulty. Pri tejto príležitosti sa dňa 9. júna 2017 zároveň konala konferencia *„Porušenie zmluvných povinností a nesplnenie dlhu v súkromnom práve a ich následky"*. Možno konštatovať, že porušenie zmluvných povinností a nesplnenie dlhu v súkromnom práve je v súčasnosti téma veľmi diskutovaná a nanajvýš aktuálna, o čom svedčia aj posledné aktivity zákonodarcu pretavené do novelizácií právnych predpisov s cieľom posilniť pozíciu veriteľov, ak dlžník poruší svoje zmluvné povinnosti, prípadne dlh nesplní.

Na pôde Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave v súčasnosti prebieha výskum v rámci projektu VEGA č. 1/0094/15 *„Porušenie zmluvných povinností a nesplnenie dlhu v súkromnom práve a ich následky – analýza a tvorba terminologicky a systematicky odôvodneného a jednotného systému nápravných prostriedkov pre zmluvné strany podnikateľov, nepodnikateľov aj spotrebiteľov"*. Jeho predmetom je vedecky analyzovať výhody a nedostatky občianskoprávnej a obchodnoprávnej úpravy a na báze širokej komparácie navrhnúť jednotný model porušenia zmluvy alebo nesplnenia dlhu a právnych následkov. Dielčie analýzy jednotlivých skutkových podstát nesplnenia zmluvy majú vyústiť k návrhu jednotného systému, ktorý bude zodpovedať monistickému modelu záväzkov a rešpektovať modely, na ktorých sú založené európske smernice a nariadenia. Terminologické zjednotenie s európskou legislatívou by prinieslo aj jednoduchšiu a správnejšiu implementáciu smerníc, ktoré s cieľom podporiť spoločný trh sú ťažiskovo zamerané aj na riadne plnenie povinností zo zmlúv a nápravu nesplnenia. Konferencia sa konala v rámci riešenia tohto projektu. Zúčastnili sa na nej takmer štyri desiatky hostí zo Slovenskej i Českej republiky, ktorí na základe prednesených príspevkov diskutovali o danej téme. Cieľom konferencie bolo poskytnúť priestor pre diskusiu a zverejniť podnety a názory jej účastníkov, ktoré by mohli byť prínosné pri tvorbe budúcej právnej úpravy v rámci rekodifikácie Občianskeho zákonníka.

Príspevky účastníkov konferencie sú obsiahnuté v prekladanom zborníku, ktorý si iste nájde svojich čitateľov. S cieľom sprístupniť ho čo najširšej odbornej verejnosti vychádza nielen v knižnej forme, ale i v elektronickej podobe na internetovej stránke Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave v sekcii „Publikácie".

Trnava, január 2018 *Editorky*

INŠTITÚT ZÁDRŽNÉHO V OBCHODNO-ZÁVÄZKOVÝCH VZŤAHOCH

JANA DURAČINSKÁ[1]

Abstrakt

Príspevok sa zaoberá inštitútom tzv. zádržného, ktorý sa v obchodno-záväzkových vzťahoch udržiava predovšetkým praxou, a to osobitne otázkou, či tento inštitút predstavuje dohodu o odloženej splatnosti alebo dohodu o vzniku práva na úhradu ceny. Otázka, ktorá vzniká v dôsledku absentujúcej explicitnej zákonnej definície tzv. zádržného je riešená prostredníctvom súdnych rozhodnutí a môže byť rozhodujúca najmä v procesoch konkurzu a reštrukturalizácie a pôsobenia účinkov týchto procesov na postavenie zmluvných strán v obchodno-záväzkových vzťahoch. Článok rešeršuje a komparuje prístupy súdov k riešeniu tejto otázky.

Kľúčové slová

Zádržné; Zádržné právo; Splatnosť; Vznik práva; Konkurz; Reštrukturalizácia

Abstract

The article deals with the so-called retention, which is mainly, maintained in business-to-business relationships, in particular focuses on question whether this institute constitutes a delayed payment agreement or an agreement to establish a right to reimbursement. The question that arises from the absence of an explicit legal definition of the so called "retention" is compensated by court decisions and can be decisive in particular in the bankruptcy and restructuring processes and the effects of these processes on the status of the parties in the business-to-business relationships. The article researches and compares the approaches of the courts in regard to this issue.

Keywords

Retention Money; Lien; Maturity; Establishment of the Right; Bankruptcy; Restructuring

ÚVOD

Inštitút tzv. zádržného nie je *expressis verbis* zákonom definovaný, je to inštitút, ktorý sa udržiava v praxi najmä jeho praktickou aplikáciou v obchodných záväzkových vzťahoch, predovšetkým

[1] JUDr. Jana Duračinská, PhD., Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave

v oblasti stavebníctva. V praxi sa môžeme stretnúť aj s inými označeniami, ktoré sa významovo prekrývajú s inštitútom tzv. zádržného, ako napríklad garančná zábezpeka, záručná zábezpeka alebo pozastávka. Zádržné nemožno stotožňovať so zádržným právom podľa § 151s Občianskeho zákonníka[2], aj keď v rozhodnutiach súdov sa môžeme stretnúť s označením „zádržné právo" aj vo vzťahu k tzv. zádržnému[3]. Zádržné právo podľa § 151s Občianskeho zákonníka[4] slúži na zabezpečenie splatnej peňažnej pohľadávky veriteľa, ktorý môže odoprieť vydanie hnuteľnej veci, ktorú je inak povinný vydať, pokiaľ mu dlžník neposkytne požadované plnenie. Podstatou tzv. zádržného je nezaplatenie v zmluve zmluvnými stranami dohodnutej časti ceny plnenia, najčastejšie v praxi ceny diela vo výške 5% - 10%, ktorú objednávateľ zaplatí zhotoviteľovi po uplynutí dohodnutej doby od odovzdania diela. Účelom tzv. zádržného je zabezpečiť bezvadné vykonanie diela, prípadne zabezpečiť odstraňovanie vád, ktoré sa vyskytnú v záručnej dobe (ďalej len „zádržné"). V praxi býva frekventované, že takéto zádržné sa uvoľňuje postupne, to znamená, že objednávateľ zaplatí zhotoviteľovi časť zadržanej ceny diela pri odovzdaní diela a časť po uplynutí časti záručnej doby alebo celej záručnej doby. Zádržné je inštitútom, ktorý je prejavom autonómie práva, produktom *lex contractus*. Autonómne právo pôsobí len inter partes, tzn. medzi tými, ktorí ich medzi sebou vytvorili zmluvou.[5]

1. PRÁVO NEZAPLATIŤ ČASŤ CENY DIELA V OBCHODNO-ZÁVÄZKOVÝCH VZŤAHOCH

V slovenskom právnom poriadku síce nenájdeme explicitne zadefinovaný pojem „zádržné", avšak s povinnosťou vyhradiť si právo nezaplatiť zhotoviteľovi časť ceny plnenia sa stretávame v zákone č. 254/ 1998 Z. z. o verejných prácach (ďalej len „zákon o verejných prácach"), v ktorom je v § 12 písm. b) bod 3 stanovená povinnosť stavebníka vyhradiť si právo nezaplatiť zhotoviteľovi najmenej 5% a najviac 10% z dohodnutej ceny do doby preukázania splnenia kvalitatívnych parametrov pri odovzdávaní verejnej práce alebo jej ucelenej časti; pri stavbe diaľnice alebo cesty pre motorové vozidlá najmenej 5% najviac 30%. V prípade financovania stavby celkom alebo sčasti z verejných financií zákon o verejných prácach prikazuje stavebníkovi vyhradiť si právo zadržať časť ceny plnenia. Stavebník verejnej práce nemôže autonómne rozhodnúť o voľbe takej možnosti, ale musí sa tomuto zákonnému príkazu podriadiť. Zmluvné

---

[2] PATAKYOVÁ, M. a kol. *Obchodný zákonník. Komentár. 5. vydanie.* Bratislava : C. H. Beck, 2016. s. 1443.

[3] Napr. uznesenie Najvyššieho súdu SR z 26. marca 2013, sp. zn. 1ObdoV/49/2010 a rozsudok Najvyššieho súdu SR z 30. júna 2010, sp. zn. 2 Obo 2/09.

[4] Porovnaj napr. LUKÁČKA, P. – DUFALOVÁ, L. – LENHARTOVÁ, K. *Zodpovednosť za vady diela.* Bratislava : Wolters Kluwers, 2016. s. 80.

[5] KNAPP, V. *Teorie práva. 1. vydanie.* Praha : C. H. Beck, 1995. s. 53.

strany majú však aj v prípade kogentnej právnej úpravy zákona o verejných prácach možnosť dohodnúť si výšku zadržiavanej časti ceny.

Pokiaľ by sme hľadali v ustanoveniach Obchodného zákonníka ustanovenie o možnosti zadržať časť ceny plnenia, nachádzame v § 439 ods. 4 Obchodného zákonníka možnosť zadržať časť kúpnej ceny. Predmetné ustanovenie zbavuje kupujúceho povinnosti platiť časť kúpnej ceny, ktorá by zodpovedala jeho nároku na zľavu, ak by vady neboli odstránené. Ak bol uplatnený nárok na odstránenie vád tovaru, do času ich odstránenia môže zadržať časť kúpnej ceny zodpovedajúcej výške zľavy.[6] Uvedené ustanovenie sa prostredníctvom odkazu v § 564 Obchodného zákonníka uplatňuje aj na zmluvu o dielo. Právo zadržať si určitú časť ceny diela v zmysle § 564 a § 439 ods. 4 Obchodného zákonníka zaniká, ak si objednávateľ neuplatnil právo na primeranú zľavu z ceny diela a vady diela si nechal opraviť treťou osobou.[7] Požiadavke objednávateľa na zľavu z ceny diela je však potrebné vyhovieť, aj keď objednávateľ pred odstránením vád treťou osobou o tom zhotoviteľa neupovedomil, pokiaľ sa vady na diele vyskytli opakovane a objednávateľ ich u zhotoviteľa riadne reklamoval a zhotoviteľ vady neodstránil a ich odstránením sa bezdôvodne odmietal zaoberať a objednávateľ si ich následne nechal odstrániť treťou osobou.[8]

Ustanovenie § 439 ods. 4 Obchodného zákonníka je dispozitívne. Účastníci zmluvy sa preto môžu dohodnúť, že v prípade odovzdania diela s vadami je objednávateľ oprávnený nezaplatiť (zadržať si) určitú časť ceny diela, ktorej výška nemusí korešpondovať s výškou zodpovedajúcou zľave z ceny diela, ktorá by zodpovedala týmto vadám. Trvanie tohto práva je viazané na odstránenie vád zhotoviteľom diela, ide preto o právo časovo obmedzené, ktoré zaniká odstránením vád.[9] Do doby odstránenia vád diela preto nemôže byť objednávateľ v omeškaní so zaplatením tej časti ceny diela, ktorá zodpovedá jeho prípadnému nároku na zľavu z dôvodu týchto vád diela.[10] Zádržné sa v praxi obvykle dohaduje aj keď nie je dielo odovzdávané s vadami, resp. dohaduje sa aj na obdobie po odovzdaní diela a jeho uvoľnenie nie je viazané výlučne na odstránenie vád, ale súčasne aj na uplynutie určitej doby, zväčša záručnej doby.

Pri realizácii najmä rozsiahlejších stavieb sa využívajú v praxi Všeobecné podmienky FIDIC 1999, červená kniha, zväčša však v modifikovanej podobe prispôsobenej okolnostiam realizácie danej stavby. Všeobecné podmienky FIDIC 1999, červená kniha, obsahujú úpravu zadržiavania súm objednávateľom až do dosiahnutia limitu zádržného (*Retention Money*). Zádržné predstavuje podľa

---

[6] PATAKYOVÁ, M. a kol. *Obchodný zákonník. Komentár. 5. vydanie.* Bratislava : C. H. Beck, 2016. s. 1338.
[7] Uznesenie Najvyššieho súdu ČR z 5. júna 2006, sp. zn. 32 Odo 558/2005.
[8] Rozsudok Najvyššieho súdu ČR z 20. augusta 2015, sp. zn. 23 Cdo 4167/2014 (Obchodní právo č. 1/ 2016).
[9] Rozsudok Najvyššieho súdu ČR z 25. januára 2006, sp. zn. 32 Odo 444/2004.
[10] Obchodní právo č. 8/1999 prevzaté z ŠTENGLOVÁ I. *Smlouva o dílo. 1. vydání.* Praha : C. H. Beck, 2010. s. 1209.

definície Všeobecných podmienok FIDIC 1999, červená kniha, *akumulované zadržané sumy*, ktoré objednávateľ zadržiava podľa článku 14.3 (Žiadosť o priebežné platobné potvrdenie) a vypláca podľa článku 14.9 (Platba zádržného).[11]

2. ZADRŽANIE PLNENIA PODĽA PRINCÍPOV EURÓPSKEHO ZMLUVNÉHO PRÁVA

Možnosť zadržať plnenie vyplýva aj z článku 9:201 Princípov európskeho zmluvného práva (ďalej len „PECL"). Podľa uvedeného článku strana, ktorá má plniť súčasne s druhou stranou alebo po nej, môže zadržať plnenie, až kým druhá strana neponúkla plnenie alebo nesplnila. Strana môže zadržať celé plnenie alebo len jeho časť, ak je to podľa okolností primerané. Strana môže podobne zadržať plnenie po dobu, po ktorú je zrejmé, že v čase plnenia dôjde u druhej strany k nesplneniu. [12] Uvedené právo zadržať plnenie alebo jeho časť však nekorešponduje so zádržným v zmysle akumulácie, resp. zadržania úhrady časti ceny plnenia, ktorá je následne zhotoviteľovi vyplácaná postupne. Právo zadržať plnenie podľa PECL rieši právo strany synalagmatickej zmluvy zadržať alebo zastaviť vlastné plnenie v prípade, ak druhá strana nie je schopná alebo ochotná plniť. Zádržné nie je viazané na neschopnosť alebo neochotu plniť, resp. vznik práva zadržať alebo nevyplatiť časť ceny plnenia nie je viazané na neschopnosť alebo neochotu zhotoviteľa plniť. Právo zadržať plnenie podľa PECL a zádržné však majú spoločný účel, a to motiváciu druhej strany (zhotoviteľa) plniť, pretože pokiaľ tak neurobí, nezíska plnenie.[13] Zadržanie plnenia podľa PECL korešponduje s inštitútom označovaným ako tzv. *námietka neistoty* podľa § 326 Obchodného zákonníka, ktorá oprávňuje ohrozenú stranu odoprieť[14] plnenie, ak sa stane zrejmým, že druhá strana vzhľadom na nedostatok svojej spôsobilosti alebo vzhľadom na svoje správanie pri príprave plnenia záväzku svoj záväzok nesplní. Skutočnosti nasvedčujúce tomu, že druhá zmluvná strana svoj záväzok nesplní sa pritom musia stať zrejmými až po podpise zmluvy. Aplikácia tzv. *námietky neistoty* je na rozdiel od zádržného výkonom práva zo zákona.[15] Právo odoprieť plnenie je obsiahnuté aj napríklad v § 45

---

[11] "Retention Money" means the accumulated retention moneys which the Employer retains under Sub-Clause 14.3 [*Application for Interim Payment Certificates*] and pays under Sub-Clause 14.9 [*Payment of Retention Money*]. Conditions of Contract for Construction for building and engineering Works designed by the employer, FIDIC (First Edition 1999).

[12] Article 9:201 Right to Withhold Performance of the The Principles of European Contract Law.

[13] JURČOVÁ, M. – NOVOTNÁ, M. a kol. *Princípy Európskeho zmluvného práva. 1. vydanie.* Bratislava : IURA EDITION, 2009. s. 212.

[14] Anglické znenie článku 9.201 je *withhold performance*, pričom slovo *withhold* je možné prekladať ako zadržať, ale aj odoprieť, čím by preklad doslovne súhlasil s právom odoprieť plnenie podľa § 326 Obchodného zákonníka.

[15] PATAKYOVÁ, M. a kol. *Obchodný zákonník. Komentár. 5. vydanie.* Bratislava : C. H. Beck, 2016. s. 1181.

ods. 5 a § 114 ods. 3 zákona č. 7/2005 Z. z. o zákone a reštrukturalizácii (ďalej len „zákon o konkurze a reštrukturalizácii“).

3. ZÁDRŽNÉ AKO ODLOŽENÁ SPLATNOSŤ ALEBO VZNIK PRÁVA NA ÚHRADU CENY?

Absencia explicitnej definície viedla k nejednotnému riešeniu otázky, či zádržné predstavuje odloženú splatnosť ceny plnenia alebo či dohoda o zádržnom upravuje v dohodnutom rozsahu vznik práva na zaplatenie ceny plnenia, resp. jej časti. V odbornej literatúre taktiež nachádzame diferencované prístupy. V komentári k Obchodnému zákonníku sa uvádza, že „tzv. zádržné“ predstavuje dohodnutú *odloženú splatnosť* určitej časti ceny diela, ktorú objednávateľ uhradí zhotoviteľovi až po určitej dobe po odovzdaní diela (zväčša po uplynutí záručnej doby) a po splnení dohodnutých podmienok, najmä odstránení všetkých vád diela počas záručnej doby.[16] V učebnici *Kurs obchodního práva* je podstata pozastávky viazaná na v zmluve stranami dohodnutú čiastku (časť ceny diela), na ktorej *zaplatenie vznikne zhotoviteľovi nárok*[17] až po určitej dobe po odovzdaní diela a za podmienky, že budú odstránené vady diela prípadne zistené pri odovzdávaní diela.[18]

Význam odpovede na položenú otázky sa plne prejaví v konkurznom a reštrukturalizačnom konaní, v ktorých je rozhodujúce rozlišovať medzi splatnosťou a vznikom práva. V reštrukturalizačnom konaní má otázka času vzniku práva vplyv na posúdenie, či ide o tzv. starý dlh, ktorý sa pri splnení zákonného postupu v reštrukturalizácii uplatňuje alebo o tzv. nový dlh, ktorý sa v reštrukturalizácii neuplatňuje[19], pričom otázka splatnosti (času plnenia) je pre takéto posúdenie irelevantná.

Vyhlásenie konkurzu o. i. vyvoláva splatnosť záväzkov a pohľadávok úpadcu. Pokiaľ by sme zádržné vyhodnotili ako odloženú splatnosť ceny plnenia, v prípade vyhlásenia konkurzu na majetok zhotoviteľa by sa nesplatné zádržné stalo splatným a objednávateľ by bol povinný po vyhlásení konkurzu uvedené zádržné plniť správcovi bez ohľadu na v zmluve dohodnutú dobu splatnosti. Objednávateľ by v takom prípade „prišiel“ o zádržné a svoj nárok na prípadné odstránenie vád počas záručnej doby by si mohol uplatniť v súlade so zákonom o konkurze

[16] PATAKYOVÁ, M. a kol. *Obchodný zákonník. Komentár. 5. vydanie.* Bratislava : C. H. Beck, 2016. s. 1443.

[17] Pojem nárok nemá všeobecne uznanú definíciu a spravidla je chápaný ako právna možnosť uplatniť svoje subjektívne právo, t.j. domáhať sa právnej ochrany jeho realizácie (nárok je však viazaný aj na splatnosť) viď KNAPP, V. *Teorie práva, 1. vydanie.* Praha : C. H. Beck, 1995. s. 197.

[18] BEJČEK, J. – ELIÁŠ, K. – RABAN, P. a kol. *Kurs obchodního práva. Obchodní závazky. 5. vydanie.* Praha : C. H. Beck, 2010. s. 340.

[19] § 120 ods. 2 zákona o konkurze a reštrukturalizácii.

a reštrukturalizácii v závislosti od okolností prípadu ako pohľadávku proti podstate alebo prihláškou ako podmienenú nepeňažnú pohľadávku.[20]

Ak by bolo zádržné vyhodnotené ako dohoda o vzniku práva na zaplatenie časti ceny diela, samotné vyhlásenie konkurzu na majetok zhotoviteľa by samozrejme nevyvolalo pred vznikom práva splatnosť, teda by nevznikla povinnosť objednávateľa zádržné uvoľniť. Splatnými pohľadávkami môžu byť len tie, ktoré v dobe vyhlásenia konkurzu existujú.[21] Až splnením dohodnutých podmienok vzniku práva na zaplatenie zádržného by sa mohlo stať zádržné následne aj splatným. Pokiaľ by vzniklo právo na zaplatenie zádržného počas konkurzu na majetok zhotoviteľa, súčasne so vznikom práva by nastala aj splatnosť zádržného pri aplikácii § 46 ods. 1 zákona o konkurze a reštrukturalizácii.[22]

V prípade vyhlásenia konkurzu na majetok objednávateľa by taktiež pôsobil § 46 ods. 1 zákona o konkurze a reštrukturalizácii, takže pokiaľ už vzniklo právo na úhradu zádržného pred vyhlásením konkurzu, bez ohľadu na zmluvné dojednania, by vyhlásenie konkurzu vyvolalo jeho splatnosť a zhotoviteľ by si mal zádržné pri dodržaní zákonného postupu prihlásiť prihláškou. Ak by právo na úhradu nevzniklo, nemôže pôsobiť § 46 ods. 1 zákona o konkurze a reštrukturalizácii, avšak vzhľadom na povahu konkurzného konania mal by zhotoviteľ prihlásiť svoju pohľadávku na zaplatenie zádržného ako podmienenú pohľadávku.[23] Pohľadávka zhotoviteľa na zaplatenie zádržného, ktorá nevznikla pred vyhlásením konkurzu by bola podmienenou pohľadávkou, a to z dôvodu, že pojmovým znakom podmienenej pohľadávky je neistá skutočnosť, ktorá má nastať v budúcnosti (úhrada zádržného je podmienená bezvadnosťou diela, resp. odstránením vád).[24]

Zo samotných formulácii ako „zadržanie plnenie“, „nezaplatenie ceny diela“, „uvoľnenie plnenia“ nie je možné samo o sebe vyčítať, či ide o odloženú splatnosť alebo dohodu o vzniku práva na zaplatenie časti ceny diela. Pokiaľ sa zmluvné strany nedohodnú inak, vzniká zhotoviteľovi podľa § 548 ods. 1 druhá veta Obchodného zákonníka právo na zaplatenie ceny diela jeho vykonaním. Len dielo bezvadné je možné považovať za dielo vykonané. Až odstránením všetkých vád a nedorobkov a uspokojením práva z vadného plnenia zaniká záväzok zhotoviteľa dielo riadne vykonať. V prípade, ak je dielo odovzdané s vadami, umožňuje ustanovenie § 564 Obchodného

[20] § 28 ods. 5, § 29 ods. 7, § 45 ods. 6 zákona o konkurze a reštrukturalizácii.
[21] Uznesenie Najvyššieho súdu ČR z 30. júla 2009, sp. zn. 23 Cdo 5327/2007.
[22] Uznesenie Krajského súdu v Bratislave z 28. apríla 2017, sp. zn. 3Cob/321/2016 – v danom prípade mali strany sporu zmluvne dohodnuté nasledovné podmienky úhrady zádržného, ktoré mali byť splnené kumulatívne: uplynutie záručnej doby a nevzniknutie vád na diele počas záručnej doby. Súd okrem iného konštatoval, že *„pokiaľ by došlo k nerešpektovaniu dohodnutých zmluvných podmienok na vyplatenie zádržného, malo by to za následok zjavne nevyvážený vzťah medzi stranami.“*
[23] § 28 ods. 5 zákona o konkurze a reštrukturalizácii.
[24] § 28 ods. 5 zákona o konkurze a reštrukturalizácii.

zákonníka primerané použitie už spomínaného § 439 ods. 4 Obchodného zákonníka a oprávňuje objednávateľa zadržať si určitú časť ceny diela.

Ustanovenie § 548 ods. 1 druhá veta Obchodného zákonníka neupravuje splatnosť ceny (touto otázkou sa zaoberá prvá veta označeného ustanovenia), ale dobu vzniku práva zhotoviteľa požadovať zaplatenie ceny diela.[25] Vznikom práva na plnenie zásadne nenastáva (súčasne) jeho splatnosť.[26]

Napriek zákonnej zviazanosti riadneho vykonania diela a vzniku práva na zaplatenie ceny diela, sa v rozhodnutiach súdov môžeme stretnúť s prístupom, že „zádržné" dohodnuté v súlade s § 439 ods. 4 Obchodného zákonníka predstavuje *„posunutie splatnosti dohodnutej časti ceny diela do doby, keď zhotoviteľ vady diela odstráni"*[27]. Podľa môjho názoru práve § 439 ods. 4 Obchodného zákonníka neumožňuje v spojení s § 548 ods. 1 druhá veta Obchodného zákonníka iný výklad ako taký, že v danej situácii ide jednoznačne *o odklad vzniku práva* na zaplatenie časti ceny diela.

Prístupy súdov k posudzovaniu zádržného sú rozdielne, niekedy bez zjavnej diferenciácie vyplývajúcej z konkrétnych skutkových okolností daného prípadu. [28] V konaní vedenom na Najvyššom súde ČR sp. zn. 32 Odo 175/2006 vyhodnotil najvyšší súd podmienky úhrady doplatku ceny za dielo v rozsahu 30%, ktorá bola viazaná na podpis preberacieho protokolu a súčasne na neexistenciu „drobných závad a nedorobkov" ako *dohodu o splatnosti* takéhoto doplatku. Ako uviedol v danej veci Najvyšší súd *„nakoľko boli podmienky splatnosti dohodnuté v zmluve a je zrejmé, že neboli naplnené, pretože medzi účastníkmi k odovzdaniu a prevzatiu diela nedošlo"*.

V konaní vedenom na Najvyššom súde ČR sp. zn. 23 Cdo 5327/2007 súd posudzoval dohodu strán o pozastavení časti ceny diela v žalovanej výške do odstránenia objednávateľkou (žalovanou) uplatnených vád. Najvyšší súd ako súd dovolací sa naopak nestotožnil s názorom odvolacieho súdu, že predmetnou pozastávkou sa odložila splatnosť časti ceny diela. Dohoda o pozastávke upravuje v posudzovanom prípade *vznik práva na zaplatenie časti ceny diela a nie splatnosť*. Najvyšší súd súčasne doplnil, že *„pokiaľ nevzniklo zhotoviteľke právo na zaplatenie časti ceny diela, nemohla sa ani stať tvrdená pohľadávka zhotoviteľky voči žalovanej (objednávateľke) splatnou"*. K obdobnému záveru dospel Najvyšší súd ČR v konaní sp. zn. 23 Cdo 1357/2016, v ktorom súčasne odkázal na rozsudok Najvyššieho súdu ČR sp. zn. 32 Cdo 2076/2007, podľa ktorého

[25] Rozsudok Najvyššieho súdu ČR z 9. októbra 2013, sp. zn. 31 Cdo 3881/2009.
[26] Rozsudok Najvyššieho súdu ČR z 8. decembra 2010, sp. zn. 31 Cdo 5241/2007.
[27] Rozsudok Najvyššieho súdu ČR z 25. januára 2006, sp. zn. 32 Odo 444/2004.
[28] Rozsudok OS Rožňava z 15. decembra 2011, sp. zn. 4cb/14/2010 – súd považoval otázku tzv. zádržného v predmetnom spore za bezpredmetnú, pretože vyhlásením konkurzu, ak by aj bolo zádržné dohodnuté, stáva sa splatným dňom vyhlásenia konkurzu - z rozhodnutia nebolo možné vyčítať konkrétne znenie dohody o zádržnom, t.j. prečo súd automaticky dospel k tomu, že ide o odloženú splatnosť.

zmluvné dojednanie o pozastávke upravuje vznik práva na zaplatenie (časti) ceny diela.[29] V posudzovanej veci bola medzi stranami dohodnutá pozastávka v rozsahu 10% z ceny diela, ktorá bude uvoľnená po odstránení všetkých vád a nedorobkov. V tejto veci najvyšší súd konštatoval, že *„zhotoviteľovi vzniklo právo na zaplatenie 10% časti ceny diela až po odstránení vad a nedorobkov, ako bolo stranami dohodnuté v zmluve, a to bez toho aby musel objednávateľ realizáciu pozastávky zhotoviteľovi akokoľvek oznamovať"*.

ZÁVER

Nakoľko nie je zádržné výslovne upravené v Obchodnom zákonníku, ani v inom predpise nie je explicitne inštitút zádržného zadefinovaný, nevyplýva jednoznačne zo žiadneho predpisu riešenie otázky, či zádržné predstavuje odloženú splatnosť alebo dohodu o vzniku práva na úhradu časti ceny diela, zákonom nie je ani predpísaný postup ako zádržné uplatňovať. Rozdielne prístupy súdov neuľahčili riešenie položenej otázky, aj keď v rozhodnutiach Najvyššieho súdu ČR možno v posledných rokoch zaznamenať zjednotenie chápania pozastávky ako dohody o vzniku práva, a nie odloženej splatnosti zádržného.

Pri štúdiu súdnych rozhodnutí som nepredpokladala, že interpretácia ustanovení o zádržnom viedla výnimočne *ad absurdum* k právnemu posudzovaniu zádržného podľa ustanovení o zádržnom práve. V konaní sp. zn. 2 Obo 2/09 Najvyšší súd SR skúmal v zásade dojednanie o zádržnom dohodnuté medzi stranami v zmluve o dielo[30] podľa ustanovení § 151s až § 151v Občianskeho zákonníka o zádržnom práve. Najvyšší súd použil doslovný výklad bez racionálneho zohľadnenia kauzy. Najvyšší súd posúdil danú právnu vec tak, že ustanovenia o zádržnom práve, či tzv. drobných vadách, ktoré sú v rozpore so zákonom sú neplatné (§ 41 Obč. zák.). Podľa Najvyššieho súdu „*si účastníci zmluvy mohli v rámci zmluvnej voľnosti dohodnúť peňažnú výšku zodpovednosti za vady*", bez toho aby Najvyšší súd svoj citovaný právny názor vysvetlil. Pre úplnosť je potrebné dodať, že v uvedenej veci rozhodoval Najvyšší súd ako súd odvolací, a nakoľko bola o. i. prítomná existencia dovolacieho dôvodu podľa § 241 ods. 2 písm. c) OSP /rozhodnutie odvolacieho súdu spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci/, Najvyšší súd SR ako súd dovolací následne uvedené rozhodnutie zrušil a vec vrátil na ďalšie konanie.[31]

---

[29] K záveru, že pozastávka predstavuje dohodu o podmienkach vzniku práva na jej zaplatenie dospel Najvyšší súd ČR tiež v konaní sp. zn. 32 Cdo 2076/2007, 23 Cdo 3084/2007, 23 Cdo 1099/2010, 23 Cdo 1128/2013, 29 Cdo 12/2015.

[30] V danom prípade posudzované ustanovenie znelo: *„V prípade, že pri odovzdaní diela sa vyskytnú drobné vady a objednávateľ dielo zápisnične prevezme, objednávateľovi vzniká zádržné právo až do výšky 10% ceny určenej v bode 5.3 tejto zmluvy až do odstránenia týchto vád."*

[31] Uznesenie Najvyššieho súdu SR z 26. marca 2013, sp. zn. 1 ObdoV/49/2010.

Zámerom tohto článku bolo prehodnotiť našu konštatáciu o zádržnom ako o odloženej splatnosti v komentári k Obchodnému zákonníku[32] práve s ohľadom na autonómny charakter dojednania o zádržnom, ktorý je *lex contractus* tak, že je nevyhnutné v každom jednotlivom prípade skúmať obsah takej dohody a v prípade nejasností aplikovať výkladové pravidlá podľa § 266 Obchodného zákonníka. V prvotných rozhodnutiach k vyhodnoteniu pozastávky ako dohody o vzniku nároku na zaplatenie (časti) diela aj Najvyšší súd ČR aplikoval pred konštatáciou, že iný záver možný nie je, výkladové pravidlá § 266 Obchodného zákonníka, predovšetkým tiež výklad gramatický a logický.[33]

Po zhodnotení predovšetkým účelu zádržného je môj záver taký, že zádržné je potrebné vykladať v prvom rade cez účel tohto inštitútu. Ak je účelom takého dojednania o zádržnom zabezpečenie bezvadnosti diela, resp. riadne odstraňovanie vád zhotoviteľom, nie je argument, ktorý by naopak zdôvodňoval záver, že by malo ísť len o odloženú splatnosť (časti) ceny diela. Od tohto prístupu nie je dôvod upustiť ani v prípade konkurzu, keďže v zásade ako keby zhotoviteľ stále nesplnil svoj záväzok bezvadnosti diela po dohodnutú dobu. Nie je preto dôvod priznávať mu právo na úhrady celej ceny diela skôr, resp. posudzovať zádržné len ako odloženú splatnosť. Z pohľadu zhotoviteľa, ktorému má takéto právo ešte len vzniknúť a v dôsledku vyhlásenia konkurzu na majetok objednávateľa je plnenie z jeho strany ohrozené, je možné pri splnení zákonných podmienok využiť tzv. *námietku neistoty*. V prípade dohodnutia podmienok uvoľnenia zádržného, do ich splnenia pohľadávka na úhradu (časti) diela nevzniká, nakoľko nie je dopredu isté, či budú podmienky na jeho úhradu splnené.[34] Jednou z podmienok môže byť aj uloženie času (napr. uplynutie záručnej doby) tzv. doložka času (*dies a quo*), ktoré má obdobné právne účinky ako odkladacia podmienka (*conditio suspensiva*).[35] Samozrejme dohodnuté podmienky by mali byť určité a splniteľné.[36]

---

[32] PATAKYOVÁ, M. a kol. *Obchodný zákonník. Komentár. 5. vydanie.* Bratislava : C. H. Beck, 2016. s. 1443.
[33] Rozsudok Najvyššieho súdu ČR z 26. novembra 2008, sp. zn. 32 Cdo 2076/2007.
[34] § 36 ods. 2 Občianskeho zákonníka.
[35] FEKETE, I. *Občiansky zákonník 1. Veľký komentár.* Bratislava : Eurokódex, 2011. s. 253.
[36] Rozsudok Najvyššieho súdu ČR z 28. februára 2011, sp. zn. 33 Cdo 3758/2009.

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

BEJČEK, J. – ELIÁŠ, K. – RABAN, P. a kol. *Kurs obchodního práva. Obchodní závazky. 5. vydanie.* Praha : C. H. Beck, 2010. 594 s. ISBN 978-80-7400-337-0.

ĎURICA, M. *Zákon o konkurze a reštrukturalizácii. Komentár. 2. vydanie.* Bratislava : C. H. Beck, 2015. 1456 s. ISBN 978-80-89603-36-7.

JURČOVÁ, M. – NOVOTNÁ, M. a kol. *Princípy Európskeho zmluvného práva. 1. vydanie.* Bratislava : IURA EDITION, 2009. 366 s. ISBN 978-80-8078-301-3.

FEKETE, I. *Občiansky zákonník 1. Veľký komentár.* Bratislava : Eurokódex, 2011. 2495 s. ISBN: 978-8089447-50-3.

KLEE, L. *Smluvní podmínky FIDIC.* Praha : Wolters Kluwer ČR, a. s., 2011. 456 s. ISBN 978-80-7357-620-2.

KNAPP, V. *Teorie práva. 1. vydanie.* Praha : C. H. Beck, 1995. 247 s. ISBN 80-7179-028-1.

LUKÁČKA, P. – DUFALOVÁ, L. – LENHARTOVÁ, K. *Zodpovednosť za vady diela.* Bratislava : Wolters Kluwers, 2016. 188 s. ISBN 978-80-81684-166.

PATAKYOVÁ, M. a kol. *Obchodný zákonník. Komentár. 5. vydanie.* Bratislava : C. H. Beck, 2016. 1691 s. ISBN 978-80-89603-46-6.

POSPÍŠIL, B. *Zákon o konkurze a reštrukturalizácii. Komentár.* Bratislava : Iura Editin, 2012. s. 425. ISBN 978-80-8078-458-4.

ŠTENGLOVÁ, I. *Smlouva o dílo. 1. vydání.* Praha : C. H. Beck, 2010. 236 s. ISBN 978-80-7400-311-0.

ŠTENGLOVÁ, I. – PLÍVA, S. – TOMSA, M. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. 13. vydanie.* Praha : C. H. Beck, 2010. 1469 s. ISBN 978-80-7400-354-7.

Kontakt:

JUDr. Jana Duračinská, PhD.

Katedra obchodného práva a hospodárskeho práva

Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave

Šafárikovo nám. 1, 810 00 Bratislava

email: jana.duracinska@flaw.uniba.sk

PORUŠENÍ (NE)SMLUVNÍCH POVINNOSTÍ PŘI UŽÍVÁNÍ OCHRANNÉ ZNÁMKY S DE FACTO CERTIFIKAČNÍ FUNKCÍ JAKO ZDROJ PRÁVNÍ NEJISTOTY

MICHAL ČERNÝ[1]

Abstrakt

Příspěvek se zabývá ochrannými známkami, které jsou používány zvláštním způsobem – k označení výrobků určitých vlastností. K tomuto účelu mají sloužit certifikační ochranné známky. Pokud však takový zvláštní typ ochranné známky není právním předpisem upraven, mohou být použity i ochranné známky individuální nebo kolektivní ochranné známky kolektivní. S užitím individuálních ochranných známek pro de facto certifikaci jsou však spojena zvláštní rizika právní nejistoty pro vlastníka, uživatele i pro třetí osoby.

Klíčová slova

Ochranná známka; Kolektivní ochranná známka; Certifikační ochranná známka; (Chráněné) označení původu; (Chráněné) zeměpisné označení

Abstract

The paper deals with trademarks that are used in a special way - to designate products of certain properties. Certification trademarks should be used for this purpose. However, if such a special type of trade mark is not regulated by law, (individual) trademarks or collective trademarks may also be used. However, the use of individual trademark for de facto certification involves specific risks of legal uncertainty for the trademark owner, the user and third parties.

Keywords

Trademark; Collective Trade Mark; Certification Trademark; (Protected) Designation of Origin; (Protected) Geographical Indication

---

[1] Mgr. Michal Černý Ph.D. Autor je odborným asistentem na katedře soukromého práva a civilního procesu Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci. Je také evropským zástupcem ETMA+EDA a patentovým zástupcem (M+D.) Tento text je jedním z výstupů interního projektu Univerzity Palackého v Olomouci (Právnické fakulty), jehož řešitelem je v roce 2017 autor tohoto textu (projekt *Označování výrobků a služeb prostřednictvím úředních značek, ochranných známek a zeměpisných označení ve středoevropském regionu. Využívání elektronické komunikace ve středoevropském prostoru,* v rámci vnitřní soutěže Krátkodobé vědecké zahraniční pobyty (PF UP)).

ÚVOD

Tento text se zabývá deskriptivní analýzou certifikačních ochranných známek, ochranných známek s „de facto certifikační funkcí“ a okrajově také některými vzájemnými souvislostmi s označeními původu/zeměpisnými označeními. Těžiště příspěvku spočívá v zamyšlení nad otázkami právní (ne)jistoty, kterou může přinést užívání běžné ochranné známky pro de facto certifikaci na území, pro které nejsou právně upraveny certifikační ochranné známky jsou zvláštní typ ochranných známek.

Označení původu a zeměpisná označení bývají vnímána nejen jako zvláštní předměty průmyslového vlastnictví (a v tomto rámci pak užší skupiny práv na označení), ale v novějším evropsko-unijním pojetí také jako nástroje politiky jakosti.[2] Svůj historický kořen mají zejména v úpravě francouzské (a v menší míře také v italské). Zapsané (či chráněné) označení tohoto druhu nepatří nikomu, právně jde o věc ničí.[3] [4] V některých národních úpravách je tato skutečnost vyjádřena zvláštní konstrukcí “vlastnictví všech v komunitě”.[5] Výsledek je prakticky vždy stejný.

Pokud právní úprava nezná věc nehmotnou, pak jde o „právo ničí“, resp. jakékoliv právo k označení odpovídá jen právu odvozenému - jako takové je zvlášť relativní, absolutní právo ve smyslu výlučnosti nemá nikdo. Oproti tomu ochranná známka jakéhokoliv typu má vždy svého konkrétního vlastníka.

V mnoha státech je zapisované označení vyhrazeno jen pro výrobky, pouze několik států umožňuje zápis označení pro službu. Mezi ně teoreticky patří i Česká republika, žádné označení však dosud nebylo zapsáno. Jedno zeměpisné označení služeb je zapsáno v Brazílii.

V Evropské unii dochází ke stálému posilování vnitřního trhu. Nástroji jsou právní předpisy, kterými se stanoví jednotně určité požadavky na výrobky nebo služby.

Ve vztahu k výrobkům lze uvést např. jednotné požadavky na obsah výrobku, které se uplatňují např. u některých potravin. V tomto rámci jsou stanoveny podmínky označení mnoha výrobků, zejména potravin, v rámci celé EU jednotně (srov. např. máslo, jednotlivé druhy lihovin apod.). Tyto úpravy mají veřejnoprávní povahu, a proto musí být respektovány např. i v žádostech o

---

[2] K tomu srov. zejm. úpravu v nařízeních Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1151/2012, č. 1308/2013, č. 251/2014 a č. 110/2008, dále také TÝČ, V. – CHARVÁT, R. *Zeměpisná označení v mezinárodních smlouvách a v právu Evropské unie.* Praha : Leges, 2016. s. 83 a násl. Rovněž KELBLOVÁ, H. *Zeměpisná označení výrobků a jejich právní ochrana.* 1.vydání. Praha : Wolters Kluwer, 2016 (ePub). Podkapitola 5.2.

[3] Poznámka autora: Za předpokladu, že právní úprava občanského práva upravuje věc nehmotnou.

[4] K pojetí označení jako věci ničí - srov. TELEC, I. (2016).

[5] Srov. např. úpravu portugalskou, řeckou nebo rumunskou apod.

zápis zvláštních označení[6] (ZTS, rovněž platí také pro ChOP/ChZO). K tomu srov. rozhodnutí Tribunálu T-51/14 ("Pomazánkové máslo II").[7]

Ve vztahu k některým výrobkům (vybrané potraviny) pak rovněž platí, že musí být uváděn jejich skutečný původ. Jde o některé druhy masa, med, čerstvá vejce apod.[8]

Pro určité kategorie výrobků (vybrané zemědělské výrobky a potraviny, vína, lihoviny, aromatizované vinné výrobky) jsou zavedeny zvláštní právní instituty (chráněná) zeměpisná označení resp. (chráněná) označení původu.[9] Tyto zvláštní instituty představují kromě předmětů průmyslového vlastnictví rovněž veřejnoprávní garanci zvláštních vlastností.[10]

V některých členských zemích a všeobecně i v mnoha jiných státech se pro fakticky stejný účel často používají certifikační ochranné známky. Certifikační ochranné známky výslovně upravují právní předpisy přinejmenším těchto členských států: Spojené království Velké Británie a Severního Irska, Irská republika,[11] Dánsko,[12] Finsko,[13] Maďarsko,[14] Bulharsko,[15] Rumunsko,[16] Malta[17] a Rakousko.[18] Záruční známky upravuje např. Estonsko[19] nebo jako kolektivní záruční

---

[6] Poznámka autora: Zvláštními označeními zde rozumím zaručenou tradiční specialitu (dále také jen ve zkratce „ZTS"), chráněné označení původu (dále také jen ve zkratce „ChOP") a chráněné zeměpisné označení (dále také jen ve zkratce „ChZO").

[7] Poznámka autora: Ve vztahu k pojmu "Pomazánkové máslo" předcházelo ještě řízení u Soudního dvora C-37/11 (Evropská komise v. Česká republika, nesplnění povinnosti státem, obchodní označení "máslo", "mléčná pomazánka", "pomazánkové máslo", seznam výjimek). Toto rozhodnutí lze ve zkratce uvádět také jako "Pomazánkové máslo I", neboť Česká republika se fakticky snažila o dosažení zvláštní výjimky oproti potravinovému právu EU, avšak poněkud nešťastným způsobem.

[8] Poznámka autora: Tyto výrobky jsou vymezeny právními předpisy potravinového práva.

[9] Poznámka autora: (Chráněná) označení původu jen pro zemědělské výrobky a potraviny, a dále pro vína. Evropsko-unijní prameny pro lihoviny a pro aromatizované vinné nápoje upravují pouze (chráněná) zeměpisná označení.

[10] Vztahem těchto předmětů k jiným předmětům duševního vlastnictví a rovněž aktuálním vývojem v této oblasti se podrobně zabývala např. SLOVÁKOVÁ, Z. Aktuální otázky označení původu a zeměpisných označení. In *Obchodní právo,* 2016. 10. s. 381-392.

[11] Srov. webové stránky Irského patentového úřadu (Irish Patents Office / OIFIG NA bPAITINNÍ) na adrese: http://www.patentsoffice.ie/en/trademark_types.aspx.

[12] Srov. AIPPI - Association Internationale pour la Propriété Intellectuelle, Report Q191 Denmark (AIPPI) https://www.aippi.org/download/commitees/191/GR191denmark.pdf.

[13] Srov. Report Q191 Finland (AIPPI) https://www.aippi.org/download/commitees/191/GR191finland.pdf.

[14] Blíže viz. LEVENTE, T. *Intellectual Property in Hungary.* Kluwer Law International, s.197, dostupný on-line: http://books.google.cz/books?id=OY-2Iv_wpSwC&pg=PA197&lpg=PA197&dq=certification+mark+hungary&source=bl&ots=i2Q2FQZvSX&sig=nZe9nuvjVrT993EG0iuvSfCaQPY&hl=cs&sa=X&ei=pNceUJXNCuak4gS5lYCIDg&ved=0CGwQ6AEwAw#v=onepage&q=certification%20mark%20hungary&f=false.

[15] https://www.aippi.org/download/commitees/191/GR191bulgaria.pdf.

[16] https://www.aippi.org/download/commitees/191/GR191romania.pdf.

[17] Více informací na webových stránkách Ministerstva Fair soutěže, malého podnikání a spotřebitele Malty na adrese: http://www.commerce.gov.mt/ipr_trademarks.asp.

[18] Novelizace zákona o ochranných známkách – zákon č. 124/2017 BG je účinná od 01.09.2017.

[19] Srov. Report Q191 Estonia (AIPPI) https://www.aippi.org/download/commitees/191/GR191estonia.pdf.

ochrannou známku Polsko.[20] Ze zemí mimo EU upravují certifikační známky např. Austrálie,[21] Spojené státy americké,[22] Čína,[23] Singapur,[24] Jihoafrická republika,[25] Thajsko.[26]

V některých členských zemích EU jsou pak používány ke stejnému účelu za určitých podmínek i kolektivní ochranné známky – státy Beneluxu nebo Spolková republika Německo (zde zejména ve vztahu k ochraně zeměpisných označení prostřednictvím zvláštního ustanovení ve známkovém zákoně SRN (Markenrecht)).

Soutěžitelé často volí tu nejlepší dostupnou ochranu svých výrobků a služeb. To platí i pro výrobky (či služby) zvláštní kvality. Pokud není ochrana pomocí zvláštních zeměpisných označení možná, často volí ochranu pomocí ochranných známek. V zemích tzv. Nového světa pak certifikační ochranné známky plní obdobnou funkci, jako zapsaná chráněná označení v EU.[27]

Jako certifikační známky bývají často uváděné nejen „pravé certifikační známky", ale také ochranné známky zapsané nikoliv jako certifikační, které jsou často užívány zvláštním způsobem - pro certifikaci, zpravidla výrobků. Často bývá jako příklad certifikační známky uváděno tzv. "vlněné klubko Woolmark".[28] Tato známka má přitom svůj historický kořen v Austrálii, odkud se její používání rozšířilo do světa. Známky s vlněným klubkem bývají užívány pro odlišení vlny určitých vlastností, výrobku z vlny s určitými vlastnostmi a tak např. pro pračky.[29]

Protože jsou ochranné známky zapisovány vždy ve vztahu k určitému teritoriu, volí přihlašovatelé/vlastníci známek takové nástroje, které jsou dostupné dle práva platného v konkrétním území. Pokud existuje možnost zápisu certifikační ochranné známky, může být známka tohoto zvláštního typu zapsána. Pokud taková možnost právně neexistuje, jsou často

---

[20] V Polsku jde o zvláštní podtyp kolektivní známky (Wspólny znka towarowy), nazývá se wspólny znak towarowy gwarancyjny – kolektivní záruční ochranná známka.

[21] Blíž eviz. http://www.ipaustralia.gov.au/get-the-right-ip/trade-marks/types-of-trade-marks/certification-trade-mark/.

[22] Blíže viz. http://www.uspto.gov/faq/trademarks.jsp.

[23] https://www.aippi.org/download/commitees/191/GR191china.pdf.

[24] https://www.aippi.org/download/commitees/191/GR191singapore.pdf.

[25] https://www.aippi.org/download/commitees/191/GR191singapore.pdf.

[26] https://www.aippi.org/download/commitees/195/GR195thailand.pdf.

[27] O významu certifikačních ochranných známek pro ochranu zeměpisných označení referují např. TÝČ, V. – CHARVÁT, R. *Zeměpisná označení v mezinárodních smlouvách a v právu Evropské unie.* Praha : Leges, 2016. s. 193. Srov. také s. 44 a násl. odkazovaného díla.

[28] Z nejnovějších děl připomíná uvedením této známky její certifikační funkci např. GRÖTSCHL, M. Certification Trademarks in the European Union. In *ECTA Bulletin,* 2016, June, s. 26. Dostupné on-line na adrese: http://www.ecta.org/uploads/publications-flash/ECTA_E-bulletin.pdf.

[29] Poznámka autora: právně jde o různé ochranné známky, které však obsahují fakticky stejný motiv (resp. několik podobných motivů), jsou zapsány v různých státech světa. Nejčastěji je jako jejich vlastník zapsána společnost Australian Wool Inovation nebo the Woolmark Company Pty. Ltd. (případně i pod starším názvem International Wool Secretariat) nebo dceřinná společnost I.W.S. Nominee Company Limited.

využívány jiné možnosti - zápis individuální známky a uzavírání nevýlučných licenčních smluv na základě jasných kritérií.

Pokud právní předpis nezná certifikační ochrannou známku, nelze ji jako zvláštní typ zapsat. Také přirozeně absentují ustanovení, která by obsahovala bližší vymezení práv a povinností stran závazkového vztahu - tedy vlastníka známky a uživatele. Tato absence se dá překlenout obsahově kvalitní licenční smlouvou. Licenční smlouva však není jediným právním institutem, kterým může vlastník známky udělit právo jejího užití třetí osobě. Je-li využit např. prostý souhlas, podpůrná ustanovení zákona absentují. To může být zdrojem významných právních nejistot v soukromoprávních vztazích.

Tento text některé nejistoty mapuje, analyzuje a navrhuje řešení. Přitom využívá případové studie některých českých zapsaných ochranných známek a informace z otevřených zdrojů (zejména od vlastníků známek samotných).

1. CERTIFIKAČNÍ OCHRANNÁ ZNÁMKA V EVROPSKÉ UNII A V PRÁVU ČLENSKÉHO STÁTU OBECNĚ

1.1 Garanční funkce (běžné) ochranné známky

V teorii bývají uváděny různé funkce ochranných známek. Kromě základní funkce ochranné známky, kterou je rozlišení (tedy funkce rozlišovací), bývají uváděny i funkce další - jmenovitě propagační a garanční. V obchodně-právní nauce uváděla tyto funkce např. Lochmanová,[30] s ní se aktuálně ztotožňuje Boháček (2016).[31] Slováková (2006) uváděla rovněž funkci ochrannou, garanční, certifikační, soutěžní i stimulační.[32]

Garanční i propagační funkce záruční známky byly akceptovány dřívějšími soudními rozhodnutími a rovněž současná judikatura tuto funkci bez dalšího akceptuje.

Boháček uvádí několik rozhodnutí Soudního dvora - např. C-10/89 HAG II, C-487/07 L`Oreal a konečně i C-533/06 O2 Holdings. I když se dají v uváděných rozhodnutích Soudního dvora nalézt různé přístupy k pojetí garanční funkce ochranné známky (širší, užší), garanční funkci má v zásadě každá ochranná známka (nejen známka certifikační nebo garanční, známka individuální).

[30] Blíže viz. LOCHMANOVÁ, L. *Práva na označení.* Praha : Orac, 1997. s. 46.
[31] Srov. BOHÁČEK, M. Certifikační ochranná známka v ČR i v nové úpravě EU. In *Obchodní právo,* 2016, č. 12. s. 444.
[32] Srov. SLOVÁKOVÁ, Z. *Průmyslové vlastnictví.* 2. doplněné a rozšířené vydání. Praha : Lexis Nexis, 2006. s.129.

Garanční funkce ochranné známky spočívá v tom, že spotřebitel (nebo i jiný zákazník) očekává dodržení jemu známé kvality.[33] To se vztahuje jak na známky individuální, tak i na známky kolektivní (zde je očekávána „jakost skupiny").

Tyto funkce známka může zajišťovat na teritoriu, pro které je známka zapsána, neboť pro toto území je jí právním předpisem poskytována ochrana.

1.2 (Národní) certifikační ochranná známka (zejména v právu členského státu Evropské unie)

Oproti shora uvedenému označování výrobků se zvláštními vlastnostmi zeměpisnými označeními existuje konkurenčně i jiné pojetí označování výrobků (a teoreticky i služeb) - ochrannými známkami. Základní funkcí ochranné známky je odlišit výrobky či služby označené ochrannou známkou od výrobků či služeb jiných výrobců nebo poskytovatelů služeb - tedy od výrobků substituovatelných. Tuto funkci má především individuální ochranná známka.

Existují však i další zvláštní typy ochranných známek - známky kolektivní a v neposlední řadě také známky certifikační, které někdy bývají synonymicky nazývány také známkami garančními. V tomto pojetí jsou upraveny v evropsko-unijním právu ochranných známek (srov. čl. 27 *směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2015/2436*).

Mezi ochrannými známkami certifikačními a ochrannými známkami garančními může být však také rozdíl stanovený v národní právní úpravě, pokud taková existuje.

Garanční známka může, ale nemusí být, např. odvozena od ochranné známky kolektivní. Kolektivní ochranná známka se zapisuje pro určitou právnickou osobu (spolek, svaz, asociace) nebo skupinu osob bez samostatné právní osobnosti tohoto seskupení (v české známkové terminologii sdružení), přitom při zápisu musí mít členové této osoby nebo seskupení uspořádána práva k jejímu užití vzájemnou smlouvou. Vzájemný smluvní vztah je zvláštní podmínkou zápisu známky. Kolektivní ochranná známka může být užívána členem samostatně nebo ve spojení se známkou člena seskupení právnické osoby.

Pokud pramen práva rozeznává zvláštní podtyp garanční známky kolektivní, pak podmínkou užití takové známky členem je dodržení společných (alespoň minimálních) vlastností výrobků a/nebo služeb, pro které je známka zapsána, jak jsou stanoveny ve vzájemné smlouvě mezi členy. Toto sdružení má ve vlastním zájmu také dohlížet na jejich plnění, jinak může teoreticky hrozit i zrušení známky pro některý z důvodů uvedených v prameni práva. Důvody zrušení známky i

[33] Shodně SLOVÁKOVÁ (2016), LOCHMANOVÁ (1997) i BOHÁČEK (2016).

důvody neplatnosti (známky) jsou mezi členskými státy Evropské unie harmonizovány (srov. čl. 5-7, a dále čl. 19-21 cit. směrnice). Tato směrnice zavazuje členské státy k úpravě známek kolektivních (čl. 29 cit. směrnice), úprava garančních nebo certifikačních známek je však volitelná (srov. čl. 27-28 cit. směrnice).

Podle čl. 27 písm. a) směrnice se „garanční nebo certifikační ochrannou známkou" rozumí *ochranná známka, která je jako taková popsána v přihlášce a která je schopna rozlišit výrobky nebo služby, které vlastník ochranné známky certifikoval pro materiál, způsob výroby výrobků nebo poskytování služeb, kvalitu, přesnost nebo jiné vlastnosti, od výrobků nebo služeb, které takto certifikovány nejsou.*

Dle směrnice v případě, že právo členského státu upraví certifikační/garanční známku, může o její zápis požádat kdokoliv. Podmínkou však je, že „nevykonává podnikatelskou činnost zahrnující dodávání výrobků nebo poskytování služeb, které jsou certifikovány." (čl. 28 odst. 2 druhý pododstavec cit. směrnice).

Na margo je nutno ještě upozornit, že směrnice ponechává členským státům ještě další možnosti. Národní úprava tak v případě umožnění zápisu certifikační/garanční známky může vyžadovat (veřejnoprávní) způsobilost přihlašovatele pro provádění certifikace jako podmínku zápisu certifikační/garanční známky.

Členské státy mohou dále stanovit, že *"garanční nebo certifikační ochranné známky mohou tvořit i taková označení nebo údaje, které mohou sloužit v oblasti obchodu k označení zeměpisného původu výrobků nebo služeb."* (čl. 28 odst. 4 cit. směrnice).

Konečně mohou členské státy pro certifikační/garanční známky upravit i další důvody zrušení nebo její neplatnosti nad rámec obecných důvodů zrušení a neplatnosti známky.

V poslední době je v Evropské unii a členských státech patrný vývoj právní úpravy certifikačních známek. Předně jde od roku 2016 o úpravu evropsko-unijní certifikačních ochranné známky Evropské unie, zavádění národních certifikačních ochranných známek a příslušné novelizace národních právních úprav se však vyskytují i v některých členských státech - od 01.09.2017 např. v Rakousku.[34]

1.3 Certifikační ochranná známka Evropské unie

[34] Zákon byl publikován ve Spolkové sbírce Rakouské republiky dne 01. 08. 2017. č. 124/2017 *(124.Bundesgesetz: Änderung des Markenschutzgesetzes 1970, des Patentgesetzes 1970, des Gebrauchmustergesetzes, des Halbleiterschutzgesetzes, des Museterschtzgesetzes 1990 und des Patentamtgebührengesetzes (NR: GP XXV RV 1656 AB 1678 S. 190. BR: AB 9851 S. 70).*

Certifikační ochranná známka je na evropsko-unijní úrovni upravena v *nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2017/1001 o ochranné známce Evropské unie.* Možnost zápisu certifikační ochranné známky EU však připouštělo i dřívější nařízení Rady (ES) č. 207/2009, ovšem až v posledním změněném znění.[35] [36] O jejím zavedení referoval např. Grötschl[37] nebo v tuzemsku Boháček.[38]

Jako certifikační ochranná známka může být zapsána známka kteréhokoliv druhu - tedy v zásadě slovní, slovní grafická, obrazová, kombinovaná, trojrozměrná a další.

Pokud jde o *certifikační ochrannou známku EU,* pak se zapisuje podle nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2017/1001. Konkrétně je upravena v ustanoveních čl. 83 a násl. citovaného nařízení. *"Certifikační ochrannou známkou EU je ochranná známka EU, která je jako taková popsána v přihlášce a která je schopna rozlišit výrobky nebo služby, které vlastník ochranné známky certifikoval, pokud jde o materiál, způsob výroby výrobků nebo poskytování služeb, kvalitu, přesnost nebo jiné vlastnosti s výjimkou zeměpisného označení, a výrobky nebo služby, které takto certifikovány nejsou."* Vlastník známky nesmí sám vyrábět výrobky ani poskytovat služby, pro které je certifikační známka EU zapsána. Může provádět pouze certifikaci. Vlastníkem certifikační známky EU se může stát jakákoliv fyzická nebo právnická osoba (soukromoprávní osoba, instituce, veřejnoprávní osoba).

Pro certifikační ochrannou známku EU platí, že certifikace spočívá v ověření vlastností - např. materiálu, způsobu výroby výrobků nebo poskytování služeb, kvality, přesnosti nebo jiných vlastností s výjimkou zeměpisného označení.

Pokud by přihlašovatel tyto vlastnosti nesplňoval, přihláška by byla zamítnuta. Pokud by takové vlastnosti přestal splňovat vlastník zapsané certifikační ochranné známky EU, byl by dán zvláštní právní důvod zrušení certifikační známky.

Přihlašovatel certifikační ochranné známky EU je povinen zpracovat a EUIPO předložit do 2 měsíců od podání přihlášky *Pravidla pro užívání certifikační ochranné známky EU.* Obsah pravidel je normován ustanovením čl. 84 nařízení. Pravidla musí obsahovat vlastnosti výrobků/služeb, uvedení oprávněných osob (uživatelé), způsoby certifikace, certifikační orgán, podmínky pro užívání známky a sankce.

---

[35] Tzn. ve znění nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2015/2424.

[36] Zvláštní úpravu měla certifikační známka např. v ustanoveních čl. 74b (Pravidla pro užívání certifikační známky EU) nebo v čl. 154a (podrobnosti postupu mezinárodního zápisu známky založené na certifikační známce EU) - k nim pak byla některá pravidla stanovena na základě zmocnění v nařízení Komise.

[37] GRÖTSCHL, M. Certification Trademarks in the European Union. In *ECTA Bulletin,* 2016, June, s. 26. Dostupné on-line na adrese: http://www.ecta.org/uploads/publications-flash/ECTA_E-bulletin.pdf.

[38] BOHÁČEK, M. Certifikační ochranná známka v ČR i v nové úpravě EU. In *Obchodní právo,* 2016, č. 12. s. 444.

Podrobněji je požadovaný obsah pravidel pro užívání certifikační ochranné známky EU stanoven v ustanovení čl. 17 prováděcího nařízení Komise (EU) č. 2017/1431. Podle tohoto právního předpisu se vyžaduje následující:

a) jméno přihlašovatele certifikační ochranné známky EU;

b) prohlášení, že přihlašovatel splňuje požadavky stanovené v čl. 83 nařízení (EU) č. 2017/1001;

c) ztvárnění certifikační ochranné známky EU;

d) výrobky nebo služby, na které se certifikační ochranná známka EU vztahuje;

e) vlastnosti výrobků nebo služeb, které mají být certifikační ochrannou známkou EU certifikovány, například materiál, způsob výroby výrobků nebo poskytování služeb, kvalita nebo přesnost;

f) podmínky užívání certifikační ochranné známky EU, včetně sankcí;

g) osoby oprávněné užívat certifikační ochrannou známku EU;

h) způsoby, jimiž má certifikační orgán tyto vlastnosti testovat a dohlížet na užívání certifikační ochranné známky EU.

Pravidla pro užívání mohou být vlastníkem změněna, avšak je třeba změnu předložit úřadu. Pokud by změněná pravidla nevyhovovala ustanovením nařízení, úřad by změnu zamítl. Stejně tak by změnu zamítl i v případě, kdy by změněná pravidla obsahovala ustanovení odpovídající některému zvláštnímu důvodu zamítnutí přihlášky certifikační ochranné známky EU.

Změna pravidel užívání certifikační ochranné známky EU nabývá účinků vůči každému až zápisem změny do rejstříku ochranných známek EU.

Po zápisu certifikační ochranné známky EU je její užívání oprávněnými uživateli pro účely výkonu práva (a neexistenci důvodu zrušení známky pro neužívání) považováno za užívání známky vlastníkem.

Ochranná známka může být převedena na jinou osobu, ta však musí splňovat podmínky vlastnictví certifikační známky - tedy zejména nesmí sama vyrábět výrobky ani poskytovat služby, pro které je certifikační známka zapsána.

Převod certifikační ochranné známky EU na národní ochrannou známku (tedy spíše její „přeměna“) je možný jen v tom případě, že národní zákon členského státu upravuje (národní) certifikační nebo garanční známku.

Proti rušiteli může podat žalobu vlastník certifikační ochranné známky EU. Osoba odlišná od vlastníka jej může podat jen tehdy, pokud je k tomu vlastníkem zvlášť zmocněná. Sám vlastník je přímo nařízením zmocněn podat žalobu o náhrady škod uživatelů vůči rušiteli, pokud škoda vznikla v důsledku jednání rušitele.

2. CERTIFIKAČNÍ ZNÁMKY NEBO ZNÁMKY NAZNAČUJÍCÍ CERTIFIKACI (?)

2.1 Užití certifikačních známek na výrobcích jako projev globalizace obchodu

I na trhu v České republice se vyskytují zahraniční výrobky, které jsou běžně označeny zahraničními ochrannými známkami - ať již jde o některé dřevěné výrobky nebo ovoce či zeleninu (např. banány, výrobky z ananasu apod.).

Jen některé ze známek však požívají ochrany v ČR, ať již cestou mezinárodního zápisu nebo jako ochranné známky Evropské unie. Z jejich slovního kmene může být patrná certifikace nebo souvislost s ní, ale také nemusí být. Příkladmo lze uvést např. známky vlastníků Fairtrade Labelling Organizations International e.V[39] nebo Rainforest Alliance.[40][41]

Pokud jde o známky americké, jsou často zapsány jako certifikační ochranné známky. V případě zápisů známek EU jsou zapsány jako známky běžné, neboť certifikační ochranné známky lze přihlašovat v EU jako známky EU až od roku 2016.

Slovo FAIRTRADE je však také součástí kmenů několika národních amerických či japonských známek, která však mimo USA resp. Japonsko ochranu nemají.[42] Konečně ve vztahu ke

[39] Ochranných známek se slovním kmenem FAIRTRADE je zapsána více, nejstarší z nich Německu od 19.05.2003 (číslo mezinárodního zápisu 806431), a další známky pak s pozdějšími prioritami a daty zápisů pod čísly zápisů 1001027 (domovsky DE), dále pak tyto známky Společenství s mezinárodním zápisem do dalších zemí - čísla mez.zápisů 1067687, 1070822, 1077402, 1198340, resp. nejmladší známka domovsky německá s číslem mez.zápisu 1196042 - veškeré údaje získány z databáze ROMARIN, kterou provozuje Světová organizace duševního vlastnictví (WIPO) se sídlem v Ženevě prostřednictvím internetových stránek na adrese www.wipo.int.

[40] Rainforest Alliance má ve více různých zemích zapsány své ochranné známky, v Evropské unii má zapsanou kombinovanou ochrannou známku (černobíle) se slovním prvkem RAINFOREST ALLIANCE CERTIFIED EST 1987 (zápis v roce 2005 pod číslem 2805307), resp. známka se slovním prvkem RAINFOREST ALLIACE CERTIFIED (zápis v roce 2010 pod číslem 8962391) - všechny informace získány z databáze TMVIEW na adrese tmdn.org.

[41] Známka se slovním kmenem RAINFOREST ALLIANCE VERIFIED je zapsána pouze ve Spojených státech amerických (číslo zápisu 4260612, zápis v roce 2012), a to pouze pro služby. Naproti tomu jiné známky tohoto vlastníka, zapsané v různých teritoriích, které obsahují ve slovním prvku slovo "CERTIFIED", jsou zapsány pro různé výrobky.

známkám obsahujícím logo stromu a slovní prvek FSC se dá uvést, že většina z nich má vlastníka FOREST STEWARDSHIP COUNCIL A.C.[43] [44] Domovské (mexické) zápisy nejsou evidovány jako známky certifikační, ale jako známky individuální.

V zemích Evropské unie jsou jako samostatný typ certifikační známky národním právem upraveny např. ve Spojeném království Velké Británie a Severního Irska, kde je také několik takových ochranných známek zapsáno. Příkladem může být kombinovaná známka se slovním prvkem SHETLAND WOOL CERTIFIACION TRADE MARK.[45] [46]

Ze shora uvedených příkladů plyne, že praxe je dosud i ve světovém měřítku poměrně různorodá, což je zřejmě způsobeno tím, že jako samostatný typ byla dosud certifikační známka zapisována jen v některých zemích (typicky např. Spojené státy americké, také Spojené království Velké Británie a Severního Irska), zatímco pro jiná teritoria se jedná o právní institut nový (např. Evropská unie jako celek ve vztahu k certifikační ochranné známce EU).

3. UŽÍVÁNÍ OCHRANNÝCH ZNÁMEK PRO "DE FACTO CERTIFIKAČNÍ FUNKCI" V ČESKÉ REPUBLICE

Následující podkapitola uvádí případové studie některých českých ochranných známek, které jsou používány de facto pro certifikaci. Nejde přitom o pravé certifikační známky, protože český národní zákon tento zvláštní typ známky dosud neupravuje.

V případových studiích jsou analyzovány způsoby užití známek a je také poukázáno na některá rizika, která mohou být spojena s tímto způsobem užití ochranných známek.

3.1 Známky Vinařského fondu - Svatomartinské

---

[42] Vlastníkem americké známky je TransFair USA (zápis známky od r.2004, číslo zápisu 2868219, resp. známka se zápisem od roku 2015 číslo zápisu 4773175), resp. japonské národní známky vlastníka トランスフェアユーエスエー　ディービーエ se zápisy od roku 2015 - čísla zápisů 5530058, 5803461.

[43] Nejstarší jsou známky mexické (více známek, nejméně 9, každá zapsaná nezávisle pro výrobky nebo služby v jedné třídě - např. č. zápisu 534981, všechny s prioritou 11.09.1996), dále pak známka americká (priorita 1.12.1998, číslo zápisu 2570559), ze zemí evropských pak známka finská (priorita 10.03.1999, číslo zápisu 218589).

[44] Vlastníkem známek je FOREST STEWARDSHIP COUNCIL, A.C., se sídlem Oaxaca, Mexico. Obdobně vypadající známky má tento vlastník i v jiných zemích - např. v Koreji, Brazílii apod. Ve většině evropských teritorií, kde měl dříve zapsány národní známky, již jejich doba ochrany vypršela (např. Rakousko, země Beneluxu).

[45] Tuto známku uvádí jako příklad certifikační známky např. SLOVÁKOVÁ, Z. (2016).

[46] Tato ochranná známka je zapsána u Úřadu průmyslového vlastnictví Spojeného království Velké Británie a Severního Irska, zapsaná od 27.10.1988 - aktuálně rozdělená do 4 známek (pro různé výrobky a služby z různých tříd), a to pod čísly zápisu UK000013622392, UK000013622395, UK000013622396 a UK000013622397 - k tomu srov. databázi úřadu dostupnou na adrese https://trademarks.ipo.gov.uk/ipo-tmtext.

Vinařský fond je právnickou osobou zřízenou zákonem č. 321/2004 Sb., o vinohradnictví a vinařství. Ust. § 31 stanoví, že se jako právnická osoba zřizuje Vinařský fond, který má sídlo v Brně. Vinařský fond má vlastní majetek, se kterým hospodaří. Předmět činnosti je určen také přímo zákonem a patří do něj mimo jiné "marketing vína, prodej produktů, ochrana označování vína podle zeměpisného původu".

Vinařský fond je vlastníkem nejméně 12 zapsaných ochranných známek, z nichž jedna je zapsána jako známka EU, ostatní jsou české národní známky. Na několika z nich je vyobrazen "svatomartinský motiv", a to buď slovem "SVATOMARTINSKÉ", ve formě stylizovaného jezdce na koni v kruhu nebo v kombinaci obou těchto prvků.[47]

Posledně uvedená známka je licencována výlučnou licencí, jejímž nabyvatelem je Národní vinařské centrum o.p.s. Tento nabyvatel licence pak každoročně předem vyhlašuje podmínky užití pro vína z aktuálního roku sklizně hroznů. Hodnocení vzorků je nezávislé a je prováděno anonymně degustátory s příslušnými zkouškami. Pokud hodnocený vzorek dosáhne v hodnotící komisi hodnocení vyššího než 78 bodů ze 100 možných, je výrobce vína oprávněn užít při prodeji vína na trhu ochrannou známku Svatomartinské, a to na základě krátkodobé podlicenční smlouvy. Podmínkou je podřízení se jednotnému manuálu. Tato "společná propagační akce" je zpravidla vyhlašována ke konci měsíce srpna.[48]

3.2 Známky Potravinářské komory České republiky

Ač název této právnické osoby vyvolává představu jejího propojení s Českou republikou, právně jde o zájmové sdružení právnických osob, které je zapsáno ve Spolkovém rejstříku u Městského soudu v Praze.[49] [50] Je nutno ji striktně odlišovat od Agrární komory České republiky, která byla jako právnická osoba zřízena zákonem č. 301/1992 Sb.

Potravinářská komora České republiky je vlastníkem více než 10 národních ochranných známek, mezi nimi také

[47] Oba tyto prvky jsou obsaženy např. v kombinované ochranné známce č. zápisu 280581 (právo přednosti od 14.10.2005).

[48] Bližší informace jsou dostupné na internetových stránkách Vinařského fondu na adrese www.wineofczechrepublic.cz.

[49] Zápis je pod spisovou značkou L.58921. Tato právnická osoba vznikla 12.07.1995. Ve spolkovém rejstříku nejsou podle zákona č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob, uváděni členové právnické osoby zapsané ve spolkovém rejstříku.

[50] Poznámka autora: Z listin uložených ve sbírce listin rejstříkového soudu ve vložce této právnické osoby bohužel není patrno, kdo je jejím členem. V zápisu z poslední valné hromady (leden 2016) jsou uvedeny pouze počty přítomných hlasů, ale absentuje jmenný seznam členů nebo podpisový arch.

kombinované ochranné známky Český výrobek GARANTOVÁNO Potravinářskou komorou ČR (č. zápisu 318005, priorita 02.11.2010) a kombinované ochranné známky Česká potravina GARANTOVÁNO Potravinářskou komorou (č. zápisu 318006, priorita 02.11.2010). Tyto známky jsou zapsány jako individuální ochranné známky a z rejstříku ochranných známek není patrné, že by byla vlastníkem známky pro kteroukoliv z nich uzavřena licenční smlouva se třetí osobou na užití známky.

Potravinářská komora České republiky provozuje své internetové stránky na adrese www.foodnet.cz Na těchto stránkách jsou dostupné pouze obecné a poměrně zavádějící informace o možnosti využívat některou z těchto známek.[51] Nepřímo si lze představit systém udělování na základě uveřejněného oznámení Potravinářské komory ČR ze dne 09.03.2015, ve kterém tato jako vlastník známky informuje o tom, že "PK ČR odebrala odstoupila od smlouvy k využívání značky Český výrobek - garantováno PK ČR uzavřené se společností VČELPO, s.r.o."[52] Patrně má být uzavírána licenční smlouva, ovšem z rozporu údajů uvedených v rejstříku ochranných známek a internetových stránek vlastníka těchto známek je jasné, že není dodržován zákon - ať již jde o zákon č. 441/2003 Sb., o ochranných známkách (dále též jen "ZOZ") nebo o Občanský zákoník. Licenční smlouva je dle § 18 odst. 3 ZOZ účinná vůči třetím osobám až zápisem do rejstříku ochranných známek[53] a totéž stanoví i ustanovení § 2358 odst. 3 OZ.

Shora uvedený stav nepřispívá k právní jistotě nikoho. Mezi účastníky licenční smlouvy je tato přirozeně platná i účinná (při zachování předpokladu uzavření správným postupem a k tomu způsobilými zmocněnci/zástupci). Ovšem ve vztahu ke třetím osobám není vyloučeno, že by mohlo dojít ke klamání veřejnosti v důsledku užívání známky nabyvatelem (licenčního) práva. Rovněž není jisté, zda-li by v případném řízení o zrušení ochranné známky pro její neužívání uznal úřad za užívání nabyvatelem licence, které má z hlediska užívání známky podmiňující její trvání stejné účinky, jako by známku užíval vlastník známky sám (k tomu srov. § 13 odst. 3 ZOZ ve spojení s ustanovením § 31 odst. 1 písm. a) ZOZ).

---

[51] K obecnému srov. např. oznámení na této adrese: http://www.foodnet.cz/slozka/?jmeno=Značka+%22Český+výrobek%22&id=1086.

[52] Zpráva je dostupná na této adrese http://www.foodnet.cz/polozka/?jmeno=PK+ČR+odebrala+odstoupila+od+smlouvy+k+využ%C3%ADván%C3%AD+značky+Český+výrobek+–+garantováno+PK+ČR+uzavřené+se+společnost%C3%AD+VČELPO%2C+s.+r.+o.&id=37400.

[53] Správněji by mělo být ve známkovém zákoně uvedeno ve veřejném seznamu ochranných známek - z důvodu souladu terminologie z OZ, - ovšem tento text se drží známkoprávní terminologie, podle které v souladu s dikcí zákona existuje *rejstřík ochranných známek*.

Kromě toho nabyvatel (licenčního) práva se patrně v období do zápisu licence do rejstříku ochranných známek nemůže ani dovolávat sám ochrany proti rušiteli jeho práva ve smyslu ustanovení § 2 odst. 1 zák. č. 221/2006 Sb., o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví.[54]

Tato situace není na základě hodnocení autora ideální. Je zřejmé, že systém "poskytování známky" je zaměřen spíše na dodržování určitých kvalitativních kritérií, není však dle autora tohoto textu dostatečně transparentní a je přinejmenším pojmově matoucí. Pokud se má dle úmyslu stran jednat o licenční smlouvy, pak účastníci - zejména pak vlastník známky, - přinejmenším nečiní dlouhodobě ničeho, aby byla litera zákonů plně respektována. Nabyvatel (licenčního) práva je ve zbytečné právní nejistotě ohledně svého postavení, což mu může znemožnit vlastní obranu a jeho postavení je objektivně oslabeno. Vlastník známky se kromě toho vystavuje riziku možného výmazu známky pro její neužívání. Konečně veřejnost může být klamána užíváním známky třetí osobou, o které se z veřejného seznamu (rejstříku ochranných známek) nemůže dozvědět o existenci vzájemné vztahu vlastníka a nabyvatele a výrobky označené známkou může považovat případně i za napodobeniny či padělky, neboť případně uzavřená licenční smlouva není vůči veřejnosti účinná v důsledku nezapsání licence do onoho veřejného seznamu.

Podle údajů o podmínkách užití známek, které jejich vlastník uveřejnil (byť tento způsob v zásadě kritizuji, jde však o kritiku obsahu a nesouladu s dikcí zákonů, nikoliv o kritiku systému odlišování ev. ověřování (tzn. certifikace) jako takovou. Pro právní jistotu všech účastníků i veřejnosti by bylo dle mého názoru lepší, pokud by taková ochranná známka byla přihlášena jako certifikační a i takto pak užívána. Pokud to podle stávající dikce ZOZ není možné, nabízí se možnost přihlášení certifikační známky EU.

V řízení o potenciální přihlášce by bylo úřadem EUIPO zkoumáno dodržení právního předpisu, který mimo jiné vylučuje z možnosti zápisu taková označení, která jsou konfliktní se státními symboly (jsou chráněné dle čl. 6 ter Pařížské unijní úmluvy). Není tedy vyloučeno, že by mohlo dojít k zamítnutí přihlášky i z tohoto důvodu.

3.3 Známky ve vlastnictví České republiky - ministerstva zemědělství

[54] Samostatné vymáhání práva nabyvatelem licence je podmíněno buď souhlasem vlastníka (známky) nebo nečinností vlastníka (známky) - když vlastník do 1 měsíce od doručení oznámení o porušení nebo ohrožení práva nezahájí řízení k ochraně sám.

Česká republika je stát a jako takový je mimo jiné i soukromoprávní právnickou osobou. Při výkonu práv za něj jednají orgány moci veřejné, do jejichž působnosti a pravomoci řešení určitých otázek spadá podle právního řádu ČR. Vždy je nutno pamatovat na ustanovení čl. 2 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, podle kterého *"Státní moc lze uplatňovat jen v případech a v mezích stanovených zákonem, a to způsobem, který zákon stanoví."*

Ministerstvo zemědělství je zřízeno podle § 1 bodu 11 zák. ČNR č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky a kompetence tohoto ministerstva jsou vymezeny ustanovením § 15 cit.zák.

Podle obsahu rejstříku ochranných známek je Česká republika (zast. ministerstvem zemědělství) vlastníkem několika ochranných známek, a to přinejmenším národních známek slovních grafických či známek obrazových. Mezi neznámější patří známky se slovním prvkem obsahující slovo "klasa",[55] nejde však o jedinou známku.

Česká republika (v zast. ministerstvem zemědělství) je rovněž vlastníkem dvou známek se slovním prvkem "regionální potravina",[56] dvou kombinovaných ochranných známek se slovním prvkem "česká potravina"[57] a konečně o tři známky se slovním prvkem "Q CZ".[58] Kromě toho má ve vlastnictví i další známky - např. kombinované známky eAGRI nebo voda.gov.cz, které používá pro označení svého internetového portálu resp. jako adresu jednoho ze svých internetových portálů.

Tento text se však omezuje na vybrané otázky jen těch známek, které Česká republika (v zast. ministerstvem zemědělství) používá k označení výrobků určitých vlastností - tedy klasa, regionální potravina, česká potravina a Q CZ. Je přitom pravidlem, že žádný z těchto výrobků nevyrábí ani na trhu neuvádí sama Česká republika, ale výlučně třetí osoby. Z tohoto ohledu lze tedy uzavřít, že i v těchto případech plní tyto známky de facto certifikační funkci.

Česká republika - ministerstvo zemědělství, - shora uvedené známky prezentuje na svých vlastních internetových stránkách jako "značky kvality potravin", a to bez odlišení mezi ochrannými známkami od veřejnoprávních značek (mezi kterými uvádí jak národní Bioznačku,

[55] Jde o známky č. zápisů 261310, 261321, 291167 a 269290.
[56] Jde o známky č. zápisů 314108, 314109.
[57] Jde o známky č. zápisů 358215, 358217.
[58] Jde o známky č. zápisů 352770, 352771 a 352772.

tak i symboly Unie pro chráněná označení původu, chráněná zeměpisná označení a zaručené tradiční speciality).[59]

Tamtéž jsou prezentována některá pravidla pro použití těchto ochranných známek, a to konkrétně známky "česká potravina".[60] Pravidla pro užití známky klasa jsou dostupná na portálu Státního zemědělského intervenčního fondu,[61] resp. pro známku regionální potravina na stránkách s neuvedenou identifikací na adrese: *http://www.regionalnipotravina.cz*.

3.3.1 Regionální potravina

Z pravidel pro "udělování značky regionální potravina" plyne, že tuto "značku" uděluje ministr zemědělství, a to na základě doporučení hodnotitelské komise - vítězi soutěže. Výrobky jsou rozděleny do 9 kategorií. Pravidla upravují obecné podmínky, specifické podmínky a konečně i formální podmínky. Dle pravidel je vítězům udělen certifikát a vítěz musí do 6 měsíců zahájit označování vítězného výrobku "značkou".

V těchto pravidlech není vůbec zmíněno uzavírání licenčních smluv a ani z rejstříku ochranných známek není patrné, že by byla licenční smlouva na použití ochranné známky "regionální potravina" někdy v minulosti uzavřena.

Vyhlášení vítěze a udělení certifikátu "vítězi" je tak formálním potvrzením souhlasu vlastníka známky s jejím užíváním, přičemž souhlas představuje právní důvod řádného užívání - tedy absenci protiprávnosti jednání osoby, která na základě souhlasu svůj výrobek takto známkou označila.[62]

---

[59] Srov. informace uvedené na internetových stránkách ministerstva zemědělství na portálu eAGRI na adrese: http://eagri.cz/public/web/mze/potraviny/znacky-kvality-potravin/.

[60] Dostupné zde: http://eagri.cz/public/web/mze/potraviny/znacky-kvality-potravin/ceska-potravina/.

[61] Dostupné na internetových stránkách Státního zemědělského intervenčního fondu zde: http://www.szif.cz/cs/marketingova-podpora-trhu/klasa.

[62] Právní institut souhlasu se v právu vyskytuje poměrně často – ať již v právu průmyslového vlastnictví nebo všeobecně v občanském právu. Tento institut poskytuje ochranu subjektivního práva konkrétní osoby. Souhlas (oprávněného) významově obsahuje projev vůle oprávněného, kterým tento projevuje svou vůli ve vztahu k právními jednání třetí osoby a tímto toto jednání aprobuje. Souhlas je tak nezbytnou podmínkou. Významově tedy souhlas znamená absenci protiprávnosti. Souhlas je nutno odlišit od licenční smlouvy, kterou se účastníci závazkového vztahu zavazují navzájem. Souhlasem se však oprávněný vzdává pro konkrétní věc výkonu svého určitého subjektivního práva. Příkladem může být vlastník staršího práva (starší nehmotné věci), který se poskytnutím souhlasu přihlašovateli vzdává vůči němu svého práva na ochranu svého staršího práva. Po poskytnutí souhlasu odpadá tedy překážka zápisu mladší známky třetí osoby. Souhlas se však vyskytuje rovněž v právu trestním (např. souhlas poškozeného) i v dalších právních odvětvích. Lze tedy obecně uzavřít, že souhlas je okolností vylučující protiprávnost (srov. také např. v obecné rovině rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR 30 Cdo 156/2016 ze dne 29. 06. 2016).

Oprávněný (slovy pravidel "držitel značky") má souhlas poskytnut na dobu 4 let. Tato doba oprávněného užívání známky by měla být počítána bez ohledu na nezveřejnění vůči třetím osobám (samotný souhlas ne nezveřejňuje). [63]

Kromě toho má oprávněný v pravidlech uloženo množství povinností ve vztahu k vlastníku známky. Po období, na které je vydáván souhlas, je pravidly stanovena ještě zvláštní doplňková doba 6 měsíců, během které musí být "regionální potravina" odstraněna z obalů. Tato lhůta má zřejmě sloužit k možnosti doprodeje zásob již vyrobených výrobků.

Je nesporné, že uzavření licenční smlouvy není jediným možným titulem poskytnutí práva, je možné i poskytnutí prostým souhlasem vlastníka práv vůči "oprávněnému".[64]

Ustanovení § 2358 odst. 2 písm. b) OZ vyžaduje, aby licenční smlouva k užití ochranné známky byla uzavřena písemně. Protože OZ i ZOZ shodně požadují zápis licence udělené licenční smlouvou do veřejného seznamu (rejstříku ochranných známek), případná absence zákonem požadované formy by měla být hodnocena jako rozpor s veřejným pořádkem. Z toho by pak vyplývalo, že jinak než písemně uzavřená licenční smlouva na užití ochranné známky by byla neplatná absolutně. Tento názor však není jediný možný - např. Hulmák a kol. jsou ve svých závěrech opatrnější, odkazují na obecná ustanovení o právních jednáních a důvodech neplatnosti a akcentují i možnost zhojení neplatně uzavřené licenční smlouvy. Toto ovšem uvádí jako ideální teoretický případ. Obávám se, že praktická aplikace nebude na situaci řešenou v tomto textu fakticky možná pro rozpor zájmů mezi účastníky - vlastníkem známky a (ne)oprávněným.

Právní postavení oprávněného je však ještě slabší, než by se zdálo na první pohled a než by bylo postavení nabyvatele licence - například pro obranu proti rušení či ohrožení práva třetí osobou. Oprávněný uživatel této známky se nemůže samostatně bránit proti porušení či ohrožení svého práva, neboť z dikce pravidel nelze dovodit, že by mělo jít o licenční smlouvu. A není-li nabyvatelem licence, pak není ani osobou aktivně legitimovanou k bránění svého práva ve smyslu shora uvedeného zák.č. 221/2006 Sb.

Hulmák a kol. k tomu uvádějí: *„Od poskytnutí licence smlouvou je zapotřebí odlišit jen prostý souhlas vlastníka práva s jeho užitím druhým. Problémem může být, že tam, kde je poskytnutí licence zapisováno do*

---

[63] Obdobně dle závěrů rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR 30 Cdo 4514/2007 (citace dle Beck-online.cz): *„Pro platnost smlouvy o pronájmu loga a užívání obchodního jména není podstatné, zda měla být o předmětu užívání uzavřena licenční smlouva a že nebyla zapsána jako licenční smlouva do rejstříku ochranných známek. Dovolací soud, bez ohledu na posouzení obsahu smlouvy soudem druhého stupně, poukazuje na NS 32 Cdo 1817/2008, kde vyložil, že souhlas s užíváním ochranné známky (podle zákona č. 137/1995 Sb.) může její majitel poskytnout i jiným způsobem než uzavřením licenční smlouvy a že licenční (či jiná) smlouva je pro smluvní strany účinná dnem uvedeným ve smlouvě (zpravidla dnem podpisu smlouvy) a nabyvatel je oprávněn ochrannou známku užívat od účinnosti licenční (jiné) smlouvy, nikoli až ode dne jejího zápisu do rejstříku ochranných známek."*

[64] K tomu srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR 31 Cdo 1817/2008. Právní věta citována dle Beck-online.cz: *"Souhlas s užíváním ochranné známky ve smyslu § 14 odst. 1 zákona č. 137/1995 Sb., o ochranných známkách, může její majitel poskytnout i jinak než licenční smlouvou."*

veřejného seznamu, je souhlas dán jen pro vztah vlastníka a uživatele, nikoli s účinky pro třetí osoby, právo uživatele předmět práva užívat tak může být napadáno třetími osobami a může být zpochybňována aktivní legitimace uživatele je bránit a domáhat se například ve sporu o ochranu proti nekalé soutěži případných nároků proti porušovateli práva. Uživatel tak musí své oprávnění užívat právo opakovaně prokazovat."

Na druhou stranu je však nesporné, že i tato známka je používána ke specifickému odlišení mezi výrobky různých kategorií a současně že výrobcem žádného z výrobků, které jsou známkou fakticky označovány, není vlastník známky. Lze tedy uzavřít, že i tato známka plní de facto certifikační funkci.

Konečně i u této známky existuje riziko jejího možného výmazu pro neužívání, neboť i kdybychom uvažovali o velmi široké interpretaci "pravidel" jako o návrhu licenční smlouvy, k jejímuž uzavření dojde na okamžikem doručení "certifikátu" vítězi - "držiteli značky", v rejstříku ochranných známek se žádná z těchto ocenění nezapisují a ani vlastník známky nikdy neměl vůli takové právo jako licenci zapsat. Toto lze dovodit jednoduše - z obsahu rejstříku ochranných známek, neboť ve vztahu k této známce není zapsána žádná udělená licence. Užívání známky oprávněným uživatelem/"držitelem značky" tak zřejmě nelze přičíst vlastníku.

3.3.2 Česká potravina

Česká republika (v zast. ministerstvem zemědělství) je vlastníkem dvou ochranných známek se slovním prvkem "Česká potravina".[65] Rovněž u těchto známek není v rejstříku ochranných známek zapsána žádná uzavřená licenční smlouva.

Ministerstvo zemědělství zveřejnilo ve Věstníku ministerstva zemědělství č.1/2016 pod č.j. 8507/2016-MZE-18122. Pravidla pro dobrovolné označování "Česká potravina" a použití loga.[66]

Podle těchto pravidel se jednalo o dobrovolné označení výrobků, pro které byly vlastníkem známky vyhrazeny určité formální i materiální podmínky, a dále rovněž grafický manuál pro použití. Z obsahu stručných pravidel je patrné, že se neorganizovala žádná soutěž, neuzavírala se žádná smlouva s vlastníkem známky ani uživatel označení nebyl povinen vlastníku známky její užití oznamovat.

Tato pravidla však quasi normovala také použití výrazu "vyrobeno v České republice", tedy v podstatě výrazu regulovanému v obecné rovině pouze mezinárodními dohodami (zejména

[65] Jde již o shora zmíněné známky č. zápisu 358215 (s prioritou 31.07.2015) a č. zápisu 358217 (s prioritou 24.08.2015).
[66] Dosud dostupné na této adrese: eagri.cz/public/web/file/453753/Vestnik_1_2016.pdf.

obecně Pařížskou unijní úmluvou na ochranu průmyslového vlastnictví a Madridskou dohodou o potlačování klamavých a falešných údajů o původu). Ačkoliv lze chápat snahu ministerstva zemědělství o normování této otázky, lze mít oprávněné pochybnost o možnosti potenciálního výkonu takové povinnosti, neboť Věstník ministerstva zemědělství není právní předpis a dle Listiny základních práv a svobod lze povinnosti ukládat pouze zákonem a v jeho mezích (srov. *Nikdo nesmí být nucen činit to, co mu zákon neukládá…).* To se však týkalo pouze časového období před 1.1.2017, neboť od tohoto data nabyl účinnosti zákon č.180/2016 Sb., který novelizoval zákon č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích.

S účinností od 1.1.2017 je tedy užívání ochranné známky "česká potravina", nebo jinou informaci naznačující, že zemí původu je ČR, stejně jako užití sousloví "vyrobeno v České republice" regulováno ustanovením § 9b odst. 1 a odst.2 zák.č. 110/1997 Sb. Toto ustanovení odkazuje i na prováděcí předpis, kterým je vyhláška ministerstva zemědělství č. 417/2016 Sb., o některých způsobech označování potravin. V její příloze je grafický manuál, ve kterém jsou m.j. stanoveny podmínky použití "symbolů", kterými jsou shora uvedené ochranné známky se slovním prvkem "česká potravina".

Oprávněným uživatelem označení totožného s ochrannou známkou je každý, kdo po právu výrobky spadající do věcného vymezení pojmu "potravina" dle cit. zákona vyrábí. Zákon č. 110/1997 Sb. je předpis veřejnoprávní. Oprávněný uživatel je ve zcela jiném postavení. Naprosto absentuje jakýkoliv smluvní (licenční) vztah mezi vlastníkem známky a uživatelem. Je pojmově vyloučeno, aby byla uzavřena licenční smlouva, neboť na užívání je veřejnoprávním předpisem poskytnuto veřejné subjektivní právo. Je však otázkou, zda-li by takové řešení obstálo při případném řízení o zrušení ochranné známky z důvodu jejího neužívání, neboť vlastník známky ji zcela zjevně neužívá a fakticky ani nemůže užívat pro označování výrobků, pro které byla zapsána. Uživatelé pak opět nejsou nabyvateli licencí, a proto opět existuje riziko, že jejich užívání známky (z de iure dvou známek) nebude možno vlastníku známky přičíst jako jeho vlastní užívání pro účely udržení práva.

Toto veřejné subjektivní užívací právo se ve svém režimu velmi blíží užívání chráněných označení a s nimi spojených symbolů Unie pro chráněná označení původu/chráněná zeměpisná označení, neboť i na ně vzniká veřejné subjektivní užívací právo. Objektivně však existuje i několik odlišností. Předně užití označení "česká potravina" je dobrovolné, zatímco užití symbolů Unie je pro výrobce některých výrobků s chráněným označením povinné (to se týká např. zemědělských výrobků a potravin vyrobených v EU, v podrobnostech viz. příslušná nařízení, která upravují tyto otázky v evropsko-unijním právu).

Specifikace konkrétního chráněného označení je de facto nahrazena dikcí ustanovení § 9b zák. č. 110/1997 Sb. U výrobků s označením "česká potravina" také neprobíhá ověřování specifikace, avšak následné kontroly ano. Nemusí však být pravidelné.

Z materiálního hlediska jsou obě kategorie označení rovněž podobné. Obě totiž slouží k označení výrobků s určitými vlastnostmi ve vazbě na určité území. Zatímco však u chráněných označení (původu nebo zeměpisných) jde o splnění komplexních podmínek, které jsou stanoveny různě pro různé kategorie výrobků - vždy však musí mít určité zvláštní vlastnosti vázané na určitou zeměpisnou oblast, - u výrobků s označením "česká potravina" jde o formální vazbu na jakékoliv místo na území ČR ve spojení se 100% nebo 75% objemu/množství zpracovaných surovin, které musí pocházet z ČR. Jde tedy o formální vlastnosti vstupů, nikoliv o zvláštní vlastnosti výrobků s označením, jako je tomu u výrobků s chráněným označením (původu nebo zeměpisným).

Ve vztahu k oběma známkám se slovním prvkem "česká potravina" jsou bezpochyby užívány k odlišení výrobků určitých vlastností od zaměnitelných výrobků bez těchto vlastností. Funkce těchto známek je opět de facto certifikační, certifikace je však vykonávána opět zcela jiným způsobem, než u jiných známek stejného vlastníka, jak byly shora uvedeny.

3.3.3 KLASA

Ochranných známek, které obsahují slovní prvek "KLASA" je ve vlastnictví České republiky hned několik.[67] Historie tohoto označení však sahá do 90.let minulého století, původně se používalo jako známkoprávně nezapsané označení na základě zvláštního systému, který založilo usnesení vlády České republiky.

Protože jsou tyto formálně nezávislé známky používány na trhu de facto jako známka jedna, dále v tomto textu bude pojednáváno o známce "KLASA" v tom rozsahu, v jakém je to pro formálně nezávislé 4 ochranné známky nejvíce možné.

Podle informací na internetových stránkách České republiky (ministerstva zemědělství) - portál eAGRI.cz je správce značky (tedy zřejmě i ochranných známek KLASA) Státní zemědělský a intervenční fond. Ten na svých internetových stránkách uvádí KLASU jako "KLASA

[67] Jde o ochranné známky č. zápisů 261310 (priorita 03.06.2003), 261321 (priorita 03..06.2003), 291167 (priorita 05.06.2003) a konečně 269290 (priorita 28.04.2004). Grafická podoba je stejná, první tři jsou zapsány jako černobílé, poslední jako barevná. Navzájem se také liší se v seznamech výrobků a služeb. Vlastníkem všech těchto národních známek je Česká republika (v zast. ministerstvem zemědělství).

NÁRODNÍ ZNAČKA KVALITNÍCH POTRAVIN".[68] Pro propagaci výrobků nesoucích toto označení (známku) provozuje zvláštní portál www.eklasa.cz

Podmínky pro užívání známky KLASA jsou shrnuty ve 3 dokumentech, kterými jsou:

- Metodika pro udělování značky KLASA,
- Vodítka KLASA,
- Grafický manuál pro držitele značky KLASA.

Všechny dokumenty jsou dostupné na internetových stránkách eklasa.cz.[69] Systém je nastaven tak, že výrobce potraviny splňující veškeré podmínky může "o udělení značky požádat" a pokud je jeho žádost formálně vyhovující a hodnocené vzorky jeho výrobků jsou vyhodnoceny jako splňující podmínky uvedené v metodice, pak je hodnotitelskou komisí rozhodnuto o "udělení značky KLASA", případně o "udělení značky KLASA s podmínkou". V případě, že hodnotící komise shledá výrobek či výrobce nesplňujícím požadavky, pak rozhodne o "zamítnutí žádosti".

Samotné "udělení značky" je ovšem naplněno až doručením certifikátu podepsaného ministrem zemědělství. Podle pravidel výslovně nejde o výsledek správního řízení, což je přirozené. Licenční smlouva se neuzavírá - resp. z metodiky nelze dovodit, že by úmysl vlastníka známky byl tento. Naopak lze dovodit, že má jít opět jen o zvláštní formu souhlasu k užití známky, neboť pravidla obsahují také několikeré důvody pro "odejmutí certifikátu" - což nelze hodnotit jinak, než odvolání souhlasu. Mnohé jsou značně nekonkrétní a znamenají významnou právní nejistotu oproti situaci, kdy by byla řádně uzavřena licenční smlouva a stranám by pak byla poskytována opora ustanoveními Občanského zákoníku (zejména o licenční smlouvě, ale rovněž obecnými ustanoveními závazkového práva).[70]

Certifikát - tedy právně souhlas, - je vydáván na dobu 3 let a držitel může podat i před uplynutím novou žádost a dosáhnout tak možnosti nepřetržitého užívání na následující období. Po období, na které je vydáván souhlas, je pravidly stanovena ještě zvláštní doplňková doba 6 měsíců, během

---

[68] http://www.szif.cz/cs/marketingova-podpora-trhu/klasa

[69] http://www.eklasa.cz/vyrobci/jak-ziskat-klasu/metodika/.

[70] Důvody pro „odejmutí certifikátu" jsou v pravidlech stanoveny takto: (1) Nečestné chování držitele značky, které poškozuje její jméno. (2) Závažné zjištění porušení požadavků potravinového práva Státní zemědělskou potravinářskou inspekcí nebo Státní veterinární správou. (3) Nedodržování stanovených pravidel, resp. Metodiky pro značku „KLASA". (4) Uvedení neúplných nebo nepravdivých údajů v žádosti a související dokumentaci, které neodpovídají aktuálnímu stavu. (5) Výrobky, jejichž název, značka nebo způsob prodeje jsou v konfliktu s marketingovou filozofií a cíli značky „KLASA". (6) Užívání značky „KLASA" v rozporu s logo manuálem. (7) Ukončení výrobní činnosti podniku, případně ukončení výroby nebo uvádění na trh oceněného výrobku nesoucího značku „KLASA". (8) Neoznámení změny ve složení a vlastnostech výrobku, nebo změny technologie výroby, technologického postupu, která vede k významné změně konečného charakteru výrobku oceněného značkou „KLASA". - citováno dle metodiky, článek 2, odstavec 3. Dostupná na adrese: http://www.eklasa.cz/filespace/content/klasa_2017_metodika.pdf.

které musí být KLASA odstraněna z obalů. Tato lhůta má zřejmě sloužit k možnosti doprodeje zásob již vyrobených výrobků.

Oprávněný (formálně dle pravidel "držitel značky") ve stejně nejistém právní postavení, jako je uvedeno shora u oprávněného k užívání značky (známky) "regionální potravina. I ve vztahu ke známce KLASA lze uzavřít, že zatímco vlastníku ochranných známek zůstávají zachována všechna práva vlastníka a může se tedy velmi účinně bránit soudní cestou (dle zák.č. 221/2006 Sb.) nebo požádat "sám sebe" o správní ochranu v boji proti padělkům, oprávněný ("držitel značky") je v nerovném postavení vůči vlastníku známky. Pokud by byla řádně uzavřena smlouva (licenční, případně podlicenční - pokud by známku např. spravoval nabyvatel licence), pak by spory o (ne)oprávněné užívání ochranné známky rozhodoval soud. Protože licenční smlouva není uzavírána, bude oprávněný čelit v soudním řízení vlastníku, kterému svědčí absolutní majetková práva.

V neposlední řadě se pak oprávněný ("držitel značky") může jen velmi obtížně bránit sám proti potenciálním padělkům svých výrobků třetí osobou. Pokud by byla uzavřena licenční smlouva, byl by po uplynutí 1 měsíce od oznámení vlastníku známky sám aktivně legitimován k podání žaloby dle zák. č. 221/2006 Sb. Protože licenční smlouva uzavřena není, jsou možností obrany oprávněného proti porušení nebo ohrožení jeho práva (a ekonomicky podnikání) omezené na žaloby z titulu nekalé soutěže, případně dále na některé nástroje práva veřejného, zejména správního (v zásadě zejm. podnět k zahájení řízení odpovídající způsobu porušení). Může však narazit na obtíže s dokazováním své aktivní legitimace k užití známky.

I ve vztahu k ochranným známkám KLASA (souhrnně, avšak nepřesně, značce KLASA) lze uzavřít, že její skutečné užívání se velmi blíží způsobu, k jakému jsou užívány certifikační ochranné známky. V důsledku absence zákonné úpravy těchto zvláštních známek v národním ZOZ je ovšem ochrana oprávněného oslabena, když mu nemohou svědčit neexistující ochranná ustanovení. Protože ve stávající praxi není ani uzavírána licenční smlouva, nechrání jej ani ustanovení závazkového práva. K ochraně pak zbývají pouze obecná ustanovení § 1-14 OZ. To ponechává prostor k budoucímu judikatornímu nalezení práva, ovšem do jeho nalezení ponechává oprávněné i veřejnost ve zbytečné právní nejistotě.

3.3.4 Q CZ

Česká republika (v zast.ministerstvem zemědělství) je rovněž vlastníkem několika národních ochranných známek se slovním prvkem "Q CZ".[71] U žádné z těchto známek není v rejstříku ochranných známek zapsaná žádná licence.[72] Ačkoliv jsou tyto známky zapsány pro různé výrobky a služby v několika třídách, podle informací dostupných na internetových stránkách ministerstva zemědělství je zatím fakticky vyhrazeno užívání pouze pro vysoce jakostní mléko a vysoce jakostní mléčné výrobky.[73] Je vytvořen zvláštní režim jakosti, do kterého se může producent mléka nebo mléčných výrobků dobrovolně zapojit.

Kvalitativní podmínky jsou uveřejněny ve Věstníku ministerstva zemědělství.[74] Systém jakosti není primárně určen jen pro udělování značky, jeho primárním účelem je použití pro poskytování dotací výrobcům syrového kravského mléka nebo výrobcům mlékárenských výrobků.

Po vstupu producenta do systému jakosti je uzavřena smlouva se Státním veterinárním ústavem v Olomouci,[75] který po uzavření smlouvy vydá potvrzení o účasti v systému. Informace jsou veřejně dostupné v databázi ústavu.[76] Sledovaným obdobím je 12 kalendářních měsíců následujících po měsíci, ve kterém se žadatel zapojil do režimu jakosti. Po tuto dobu je producent zapojený do režimu jakosti sledován, resp. jsou vyhodnocovány vzorky jeho produkce na kvalitativní vlastnosti Státním veterinárním ústavem v Olomouci.

Po 12 měsících plnění kvalitativních vlastností výrobků je výrobci udělen certifikát jakosti.

Logo jakosti "Q CZ" - tedy užití jedné z ochranných známek, - je možné opět až po udělení certifikátu. Podmínkou dalšího užívání je setrvání v programu a plnění kvalitativních vlastností výrobků.[77] Certifikát je udělován na 5 let, jeho platnost je však podmíněna "průběžným posuzováním shody v rámci periodického dozoru."

---

[71] Jde o slovní ochrannou známku Q CZ - č. zápisu 352770 (priorita 16.11.2015), dále slovní grafickou zámku č. zápisu 352771 (priorita 16.11.2015) a konečně kombinovanou známku č.zápisu 352772 (priorita 16.11.2015). Známka č. zápisu 352772 je barevnou variantou známky č.zápisu 352771, která je zapsána černobíle.

[72] K době uzavření tohoto textu.

[73] Blíže viz. informace na internetových stránkách ministerstva zemědělství na adrese: http://eagri.cz/public/web/mze/tiskovy-servis/aktualne/navod-na-strankach-ministerstva-pomaha.html jakož i dále odkazovaný zvláštní dokument (manuál) z těchto stránek, dostupný na adrese: http://eagri.cz/public/web/file/459440/Manual_DT_19_a_20_22_04_2016.pdf.

[74] Pod č. j. 15786/2016-MZE-17210 , Věstník ministerstva zemědělství je na internetu dostupný prostřednictvím portálu eAGRI.cz ze stránky na adrese: http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/legislativa/vestniky-mze/.

[75] Podle informací na internetových stránkách ústavu je tento akreditovanou zkušební laboratoří č. 1144 a současně certifikačním orgánem pro produkty č. 3235.

[76] Dostupná na adrese: http://www.svuolomouc.cz/databaze_potvrzeni_o_vstupu_do_rezimu_jakosti.

[77] Podmínky jsou uvedeny ve Věstníku ministerstva zemědělství č. 3/2016, vydaném 7. 11. 2016, a to konkrétně obsahově v č.j. 15786/2016-MZE-17210 (v Praze dne 25.03.2016) "Zpřesnění pravidel certifikace produktů v režimu jakosti Q1 u producentů a zpracovatelů zemědělských produktů".

Státní veterinární ústav vede také veřejně přístupnou databázi udělených certifikátů,[78] zpřístupněné jsou ovšem jen základní údaje a druh výrobku není možné zjistit.[79]

Při neplnění podmínek je možné udělený certifikát bez dalšího odejmout. O novou účast v systému může pak výrobce znovu požádat až po uplynutí 1 roku od odejmutí certifikátu.

Ve vztahu k tématu tohoto textu lze uzavřít, že pro užívání značky Q CZ (některé ze známek Q CZ) jsou zřejmě nastavena nejpropracovanější certifikační pravidla a konkrétní vlastnosti výrobku. Samotný certifikát je opět jen dokladem souhlasu vlastníka známky a potenciálně tedy důkazem pro případ sporu.

Na druhou stranu ovšem výrobce je soukromoprávně v obdobně nejistém postavení, v jakém jsou oprávnění k užívání shora analyzovaných známek (značek). Není uzavírána licenční smlouva, právo k užití je udělováno v rámci ad hoc systému. Možnost soukromoprávního řešení sporu mezi vlastníkem známky a jejím uživatelem je prakticky velmi omezena až takřka vyloučena. Zatímco vlastník známky známky má veškerá absolutní práva, oprávněného soukromoprávně chrání opět jen ustanovení § 1-14 OZ. Rovněž možnost obrany proti zásahu do jeho práv je omezena na využití žaloby z nekalé soutěže, aktivně legitimovaným z titulu vymáhání práv z průmyslového vlastnictví dle zák. č. 221/2006 Sb. však není.

Je nesporné, že známky Q CZ nejsou vlastníkem přímo užívány pro výrobky a služby, pro které jsou zapsány. Pokud jsou užívány, pak jako certifikační, ovšem tento typ ochranných známek český ZOZ nezná. I u těchto známek tedy trvá právní nejistota ohledně jejich udržení, neboť je otázkou, zda-li jsou tyto známky na trhu skutečně užívány ve smyslu ZOZ. Dle mého názoru i u nich trvá riziko možného zrušení pro neužívání po dobu 5 let, neboť ZOZ připouští kromě užívání vlastníkem pouze užívání nabyvatelem licence.

3.4 Dílčí závěr k ochranným známkám s de facto certifikační funkcí

Na základě shora uvedeného rozboru mám za to, že neúprava certifikačních ochranných známek v českém známkovém zákoně neprospívá ani vlastníkům známek, ani jejich de facto uživatelům, ani veřejnosti.

Lze míti pochybnosti k rozsahu práv "oprávněného uživatele", nadto poskytnutí oprávnění prostřednictvím souhlasu vlastníka (ať je doloženo certifikátem či nikoliv) nedává uživatele žádnou záruku ohledně jeho postavení do budoucna. Protože vlastník známky vykonává

[78] Dostupná na stránkách ústavu na adrese: http://www.svuolomouc.cz/databaze_certifikatu.
[79] Což se přirozeně vztahuje jen k mlékárenským výrobkům (M2), nikoliv ke kravskému mléku (M1).

absolutní práva, lze si představit např. možné problémy související se změnou pravidel pro užívání známky, odnětím souhlasu ("certifikátu") a i další významné zdroje právní nejistoty stran. Postavení oprávněného uživatele je tak relativně slabé. Tam, kde nabyvatele licence chrání známkové právo, zákon o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví a v neposlední řadě i OZ v systému závazkového práva (především v ustanoveních o licenční smlouvě o ustanoveních o odstoupení od smlouvy), v posuzovaných případech hypotetických oprávněných uživatelů tato ustanovení absentují a tito uživatelé na základě souhlasu jsou pak chráněni jen prostřednictvím obecných ustanovení § 1 - 14 OZ. Což je významným zdrojem právní nejistoty. Je otázkou, nakolik by se mohla uplatnit pravidla (či principy) právní úpravy licenční smlouvy dle ustanovení § 10 OZ o analogii.

Ve vztahu k vlastníkům takových známek, které jsou používány de facto k certifikační funkci lze pak uzavřít, že řešením pomocí ad hoc systémů se zbytečně vystaví riziku možného zrušení známky pro její neužívání (trvající 5 let), neboť takové známky nebývají užívány pro označování výrobků a služeb vlastníků, ale pouze pro označování výrobků (a teoreticky i služeb) osob odlišných od vlastníka. Protože se však jedná u těchto osob pouze o uživatele na základě souhlasu, je krajně nejisté, zda-li by v případném řízení o zrušení ochranné známky úřad považoval takové užívání za užívání odpovídající užívání nabyvatele licence, což je jediný zákonný důvod ekvivalentní užívání známky vlastníkem. Vedle toho se nabízí otázka, zda-li by i pro případ zjištěného neužívání byla či nebyla doložena a úřadem jako prejudiciální otázka posouzena otázka vážného důvodu pro neužívání. Podle mého názoru by úřad neměl takovou argumentaci akceptovat, neboť neexistence domácí právní úpravy, ač je podle směrnice EU možná nemůže vést k závěru, že takový zvláštní typ známky chtěl národní zákonodárce připustit. Proto by případné rozhodnutí úřadu, které by akceptovalo vážný důvod pro neužívání spočívající v "de facto certifikačním užívání vlastníkem" znamenalo rozšíření typů ochranných známek, které lze v ČR přihlásit a chránit. To by však vedlo k porušení ústavní dělby moci, neboť by došlo k tomu, že složka moci výkonné by fakticky doplnila zákon.

Výše uvedené neznamená, že by autor tohoto textu horoval proti užívání zapsaných ochranných známek pro certifikaci výrobků nebo služeb. Autorova kritika není zaměřena proti cíli, ale směřuje spíše proti způsobu, jakým je tohoto cíle dosahováno. U známek ve vlastnictví České republiky jde ve všech případech o projekci veřejnoprávního myšlení a postupů do soukromoprávních vztahů (a nástrojů). To způsobuje významnou nerovnost v jinak soukromoprávním vztahu.

Jako spravedlivý a transparentní způsob používání ochranné známky pro de facto certifikaci se po provedené analýze jeví způsob zahrnující dostupné zákonné nástroje - především licenční

smlouvu a podlicenční smlouvy. Výběr vhodného účastníka k jejímu uzavření může být předkontraktačně proveden i v rámci posuzování kvality vzorků. Tímto způsobem je realizováno užívání ochranných známek SVATOMARTINSKÉ, a to na základě uzavřené licenční smlouvy a následně uzavírání množství nevýlučných podlicenčních smluv krátkodobého trvání. Protože jsou tyto známky zapsány pro konkrétní výrobky a služby, pro které jsou pak nabyvatelem licence a nabyvateli podlicencí užívány pro označení výrobků (služeb), nehrozí ani riziko zrušení známky. Účastníci právních vztahů (vlastník známky - nabyvatel výlučné licence - nabyvatelé nevýlučných podlicencí) mají vzájemně smluvně upravena vzájemná práva a povinnosti a jejich případné rozpory může soud vyřešit aplikací práva (a jejich vzájemných smluvních ujednání). Postavení účastníků je tak vyrovnané a rozhodnutí případného sporu rozhodně předvídatelnější, než je tomu u účastníků právních vztahů založených pouhými souhlasy vlastníka s užitím známky.

Tento text není zamýšlen jako prvoplánová kritika chování vlastníka - České republiky. V rejstříku ochranných známek jsou zapsány i další známky, jejichž cílem je zřejmě doložit splnění určitých vlastností výrobků či služeb jimi označených. Jako příklady by mohly sloužit mnohé kombinované ochranné známky se slovními prvky "originální produkt" nebo "regionální produkt". Také tyto známky jsou zpravidla zapsány jako známky individuální a také u nich zpravidla nejsou zapsány žádné licenční smlouvy.[80]

Ideálním řešením pro situace, kdy kdokoliv plánuje používat známku pro de facto certifikaci, by však bylo přihlášení nové certifikační ochranné známky. Protože z důvodu absence právní úpravy zvláštního typu známky dosud v ČR není možná přihláška národní certifikační ochranné známky, možné řešení v rámci stávajícího práva spočívá v přihlášce certifikační ochranné známky

[80] K tomu srov. např. kombinovanou známku "JESENÍKY originální produkt" (č. zápisu 317487), dále např. kombinované známky "KRKONOŠE originální produkt" (č. zápisu 280532), "ŠUMAVA originální produkt" (č. zápisu 280533), "ORLICKÉ HORY originální produkt" (č. zápisu 293557), "ZÁPRAŽÍ originální produkt" (č. zápisu 331453), "BESKYDY originální produkt" (č. zápisu 360036), "HANÁ regionální produkt" (č. zápisu 311021), "MORAVSKÝ KRAS regionální produkt" (č. zápisu 293919, dále č. zápisu 341340), "GÓROLSKO SWOBODA regionální produkt" (č. zápisu 296231), "MORAVSKÉ KRAVAŘSKO regionální produkt" (č. zápisu 298143), "VYSOČINA regionální produkt" (č. zápisu 296736), "POLABÍ regionální produkt" (č. zápisu 300806), "PODKRKONOŠÍ regionální produkt" (č. zápisu 306112), "ČESKOSASKÉ ŠVÝCARSKO regionální produkt" (č. zápisu 318514) "PRÁCHEŇSKO regionální produkt" (č. zápisu 322076), "BROUMOVSKO regionální produkt" (č. zápisu 322451), "ŽELEZNÉ HORY regionální produkt" (č. zápisu 327422), "MORAVSKÁ BRÁNA regionální produkt" (č. zápisu 328803), "KRUŠNOHOŘÍ regionální produkt" (č. zápisu 348346), "KRAJ PERNŠTEJNŮ regionální produkt" (č. zápisu 349716), "KUTNOHORSKO regionální produkt" (č. zápisu 360035) - vlastníky některých z těchto známek je přímo Asociace regionálních značek, z.s. Vlastníci ostatních shora uvedených známek jsou pak ve většině případů členy tohoto spolku. Bližší informace viz. rejstřík ochranných známek (www.upv.cz) a internetové stránky spolku na adrese http://www.regionalni-znacky.cz/arz/cs/o-nas/ Účelem těchto známek je certifikace místních výrobků a služeb (k podmínkám rovněž odkazované internetové stránky. Kromě toho je vlastníkem několika obdobných známek i Ústecký kraj, v jehož vlastnictví jsou kombinované známky "Krušné hory regionální produkt" (č. zápisu 336277), "Dolní Poohří regionální produkt" (č. zápisu 336278), "České středohoří regionální produkt" (č. zápisu 336279) a "České Švýcarsko regionální produkt" (č. zápisu 336280). Ani u těchto známek není zapsána žádná licenční smlouva. Podmínky jejich užívání ani uživatele se však na internetových stránkách kraje (www.kr-ustecky.cz) nepodařilo zjistit.

Evropské unie u EUIPO. Přirozeně je také možné novelizovat tuzemský zákon o ochranných známkách, s takovým řešením jsou však spojeny určité výhody i možné nevýhody a nadto by šlo o suverénní rozhodnutí tuzemského zákonodárce. Případná úprava národních certifikačních známek by musela být euro-konformní a v každém případě by znamenala v českém známkovém právu novotu.

ZÁVĚR

Ve vztahu k užívání ochranné známky k de facto certifikační funkci se dá uzavřít, že běžná ochranná známka nebo kolektivní ochranná známka se k takovému účelu dá zapsat a použít i přes absenci národní právní úpravy. Pokud jde o právo EU, je možný zápis "pravé certifikační známky", s tou jsou ovšem spojena příslušná pravidla stanovená nařízením o ochranné známce EU. Zejména pak to, že vlastník takovou známku může používat pro certifikaci výrobků a/nebo služeb, pro které je známka zapsána, nesmí však sám na trh takové výrobky a/nebo služby uvádět (dodávat, poskytovat atd.). Nařízení tak de iure vyžaduje, aby vlastník certifikační známky byl ve vztahu k výrobcům či poskytovatelům služeb nezávislou osobou a certifikaci musel provádět nestranně.

Kromě toho však podmínkou zpracování pravidel užívání a jejich předání úřadu (a to včetně případných změn) k uveřejnění právní předpis zvyšuje míru právní jistoty všech osob, které se s ochrannou známkou mohou na trhu setkat v kterémkoliv ze soutěžních postavení. Právní jistotu má jak vlastník známky, tak i nezávislí uživatele a v neposlední řadě také potenciální zákazníci.

Národní úprava pravé certifikační známky v české národní úpravě dosud absentuje. Česká republika přitom jako členský stát EU své známkové právo musí harmonizovat dle směrnice. Směrnice však ohledně národní úpravy ponechává členskému státu prostor pro rozhodnutí, zda certifikační ochrannou známku transponovat či nikoliv. Pokud ji členský stát upraví, musí dodržet základní pravidla pro certifikační známky, zejm. musí nechat možnost přihlášky certifikační ochranné známky každé osobě. Na druhou stranu ovšem směrnice výslovně upravuje možnost, podle které členský stát může pro výkon certifikace vyžadoval splnění veřejnoprávně stanovených podmínek. Z toho lze vyvodit, že členský stát může udržet potřebnou míru kontroly nad prováděním certifikací a tím nepřímo i nad zápisem certifikačních známek.

Při srovnání se situací, kdy jsou zapisovány ochranné známky nikoliv jako certifikační, avšak jsou takto de facto používány, by event. úprava zápisu certifikačních známek mohla přinést významné zvýšení právní jistoty účastníků soukromoprávních vztahů. Používání individuální ochranné známky totiž s sebou nese významná rizika, a to jak pro vlastníka známky, tak i pro potenciální

(oprávněné) uživatele. Při využití institutu licenční smlouvy (a ev. podlicenční smlouvy) jsou tato rizika pro obě strany licenční smlouvy i pro veřejnost nízká. Licenční smlouva však není jediným titulem, na základě kterého může být ochranná známka jiné osoby užívána. Ve shodě s ústavním právem na vlastnictví může vlastník ochranné známky poskytnout jiné osobě i jen souhlas k užívání známky. V případě licenční smlouvy při nedostatku smluvní úpravy nastupují ustanovení OZ (a ZOZ) - zejména ustanovení o licenční smlouvě, podle kterých lze zpravidla "vyplnit kontraktační mezery". Pro prostý souhlas to ovšem neplatí a tak není např. jasné, zda-li odvolání souhlasu by bylo vykládáno jako výpověď práva, odstoupení od smlouvy nebo jinak (právní jednání vlastníka známky (tzn. mající sílu absolutního práva) bez analogického použití jakékoliv podpůrné úpravy práva obligačního). Samozřejmě by byla i na případné rozpory použitelná obecná ustanovení § 1-14 OZ. Je však otázkou, zda-li by bylo možné případný spor mezi stranami při nedostatku předchozích rozhodnutí vyřešit "očekávatelným výsledkem".

Kromě toho je rovněž nejisté, zda-li by případné užívání individuální známky "oprávněnými uživateli" při faktické absenci užívání vlastníkem známky bylo možné vlastníku známky uznat jako užívání odpovídající užívání nabyvateli licence. Což může být rozhodující pro samotné zachování existence ochranné známky jako takové, neboť neužívání po dobu delší než 5 let bez řádného důvodu je jedním z harmonizovaných důvodů zrušení ochranné známky.

V případě kolektivních známek shora uvedené problémy zpravidla nenastanou, neboť ZOZ vyžaduje, aby členové vlastníka známky uspořádaly vzájemné poměry (i ve vztahu k užívání známky jako takové) smluvně. Do této smlouvy lze vtělit možnost užívat známku volně, ve spojení s vlastní známkou nebo i např. podmínku užívání známky jen pro výrobky a/nebo služby, které splňují určité vlastnosti. V rámci takové "samoregulace" si lze i představit možnost vyhrazení užití kolektivní známky pro výrobky a/nebo služby, jejichž vlastnosti byly podle předem známých kritérií nezávisle ověřeny třetí osobou. Terminologicky by se takové známky daly nazvat kolektivní garanční, ačkoliv česká právní úprava tento podtyp nezná, na rozdíl např. od úpravy polské.

Na základě provedených rešerší rejstříku ochranných známek a analýzy dostupných pravidel pro užívání ochranných známek plnících de facto certifikační funkci mám za to, že by vhodným řešením bylo zakotvení certifikační ochranné známky do českého zákona č. 441/2003 Sb., o ochranných známkách. Přineslo by to právní jistotu, neboť praxe je značně roztříštěná a v některých případech rovněž netransparentní.

Certifikační ochranné známky, stejně tak i známky s de facto certifikační funkcí, tak mají ve vztahu k zajištění určitých neměnných vlastností výrobku poměrně blízko k úpravě chráněných

označení (původu nebo zeměpisných) v dnešním evropsko-unijním pojetí. Možná i proto významná část států světa trenduje k ochraně zeměpisných označení (v širším slova smyslu) právě pomocí institutu certifikačních ochranných známek.[81]

Ostatně i ve státech, v nichž má ochrana označení původu a zeměpisných označení dlouholetou tradici, se objevují zápisy ochranných známek, které obsahují několik prvků (a jedním z nich je znění chráněného označení) - zpravidla jde o kombinované známky kolektivní. Z hlediska výrobců jde o pochopitelnou snahu rozlišit se na trhu výrobků oproti výrobcům jiných výrobků toho druhu.

Na závěr je nutno poznamenat, že certifikační známky (přinejmenším v evropsko-unijním pojetí) mohou mít k chráněným označením blízko ještě z jednoho hlediska. Tím je provádění kontroly za účelem dodržení vlastností výrobků, které jsou pak s chráněným označením (alternativně s certifikační známkou) vpuštěny na trh. U chráněných označení je systém nastaven přímo v evropsko-unijních nařízeních. Musí být provedena kontrola specifikace a následně je prováděna u každého výrobce užívajícího označení i kontrola průběžná. Je však na členském státu, zda-li tímto kontrolním orgánem bude vnitrostátní úřad, ústav, soukromá osoba nebo např. asociace výrobců.

V České republice provádějí tyto kontroly dosud bezvýjimečně pouze Státní zemědělská a potravinářská inspekce, krajské veterinární správy a Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský. Všechny tyto kontrolní orgány se dají považovat za nositele veřejné moci a současně žádný z nich není soukromou osobou.

V jiných zemích může být ale právní úprava i praxe odlišná. V Evropě jde např. o Slovensko - na Slovensku vykonávají kontrolu v některých případech i soukromoprávní osoby odlišné od producentů výrobků s chráněným označením.[82] Příkladem jiného přístupu je např. Itálie. V této zemi vykonávají kontrolu výrobků s některými specifikacemi i asociace producentů nebo jiných osob. Pro výrobky s CHOP Parmigiano Reggiano je jím Organismo di Controllo Qualità Organismo di Controllo Qualità Produzioni Regolamentate Soc. Coop.[83] Dále také např. konsorcium Südtiroler Qualitätskontrolle", které vykonává jak kontrolu výrobků - jablek s CHZO Mela Alto Adige / Südtiroler Apfel,[84] tak i certifikuje užívání kombinované ochranné

[81] Zde nejde jen o Spojené království Velké Británie a Severního Irska, ale také např. o Spojené státy americké a některé další státy z britského Commonwealth (např. Indie) i jiné hospodářsky významné státy (např. Čínská lidová republika).

[82] K tomu srov. např. výpis z rejstříku chráněných označení původu a chráněných zeměpisných označení zemědělských výrobků a potravin (DOOR) - zápis CHZO Slovenská parenica (kontrolní orgán BELÚNOVAMANN International, s.r.o.) nebo dále zápis CHZO Slovenská bryndza.

[83] K tomu srov. např. výpis z rejstříku chráněných označení původu a chráněných zeměpisných označení zemědělských výrobků a potravin (DOOR) - zápis CHOP Parmigiano Reggiano.

[84] K tomu srov. např. výpis z rejstříku chráněných označení původu a chráněných zeměpisných označení zemědělských výrobků a potravin (DOOR) - zápis CHZO Mela Alto Adige / Südtiroler Apfel.

známky Südtiroler Apfel g.g.A. SÜDtirol.[85] Pro výrobky s CHZO Speck Alto Adige / Südtiroler Markenspeck / Südtiroler Speck je kontrolním orgánem INEQ Instituto Nord Est Qualita.[86] Toto ustanovení (autorizace) bývá v Itálii stanoveno vyhláškou ministra, kterých bylo vydáno více než 20.[87]

Celkově lze tedy uzavřít, že jak se moderní systémy zvláštní ochrany některých označení (v dnešním slova smyslu zeměpisných označení nebo označení původu) v různých státech vyvíjely vedle institutu ochranné známky nebo ve spojení s ní - ať již jde např. o italskou *Národní známku pro ovoce a zeleninu exportovanou do zahraničí*[88] nebo o československé povinné známkování chmele,[89] [90] [91] postupně dochází ke konvergenci určitých požadavků na zajištění kontroly - ať již jde o ochranu zajišťovanou pomocí zvláštních právních úprav chráněných označení nebo certifikačních známek. Veřejnost je tak v obou případech chráněna, je-li právní předpis kvalitní a je-li skutečně aplikován.

Na margo lze nakonec také poznamenat, že i současné metody zajištění funkční ochrany chráněných označení na území jiných států, které např. nemají tak rozvinutou ochranu zeměpisných označení v sui generis systémech, se opět významně neodlišují od historických řešení obdobných situací v minulosti.

---

[85] Srov. internetové stránky této právnické osoby na adrese: http://www.sqk.it/index.php?id=13&L=0.

[86] K tomu srov. např. výpis z rejstříku chráněných označení původu a chráněných zeměpisných označení zemědělských výrobků a potravin (DOOR) - zápis CHZO Speck Alto Adige / Südtiroler Markenspeck / Südtiroler Speck.

[87] Texty mnoha z nich jsou dostupné přes internetové stránky Světové organizace duševního vlastnictví, na adrese: http://www.wipo.int/wipolex/en/results.jsp?countries=IT&cat_id=5.

[88] V podrobnostech viz. příslušný předpis, dostupný na stránkách Světové organizace duševního vlastnictví na adrese: http://www.wipo.int/wipolex/en/details.jsp?id=2558.

[89] Československým známkováním chmele se v tomto textu rozumí povinné známkování chmele, jak bylo upraveno např. v zákoně č. 297/1921 Sb., o povinné známkování chmele (a v podrobnostech pak provedeno vládním nařízení č. 217/1922 Sb.).

[90] Bývá uváděn blíže nespecifikovaný právní předpis, který byl vydán Karlem IV. jako českým králem. Dále pak i Patent o úředním pečetění chmele z roku 1796 - k tomu blíže (včetně zdrojů) viz. Černý, Michal. *Tradiční názvy a označení zeměpisných údajů.* In PDV/IPL-UPOL:OPDNY2012. Michal Černý (ed.). Olomouc : Iuridicum Olomoucense, 2013. ISBN 978-80-87382-49-3.

[91] Zvláštní právní předpis k ochraně označení původu Žatecký chmel byla přijata zák. č. 39/1957 Sb., jak uváděl např. Zamrzla (Zamrzla, V. O ochranných známkách. *Vývoj práv na označení v České republice.* In *Průmyslové vlastnictví,* 1994, č.11, s.343. [cit. 2015-8-5] ASPI_ID LIT3468CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X).

SEZNAM POUŽITÉ LITERATÚRY

Odborné monografie (vč. komentářů zákonů)

ČERNÝ, M. *Tradiční názvy a označení zeměpisných údajů.* In PDV/IPL-UPOL:OPDNY2012. Michal Černý (ed.). Olomouc : Iuridicum Olomoucense, 2013. ISBN 978-80-87382-49-3.

HORÁČEK, R. - ČADA, K. - HAJN, P. *Práva k průmyslovému vlastnictví. 1.vydání.* Praha : C.H.Beck, 2005. ISBN 80-7179-879-7.

HORÁČEK, R. - BISKUPOVÁ, E. – DE KORVER, Z. *Práva na označení a jejich vymáhání (zákon o ochranných známkách, zákon o ochraně označení původu a zeměpisných označení a zákon o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví). Komentář.* 3. vydání. Praha : C.H.Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-569-5.

HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář.* 1.vydání. Praha : C.H.Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-287-8.

KELBLOVÁ, H. *Zeměpisná označení výrobků a jejich právní ochrana. 1.vydání.* Praha : Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-278-8.

LEVENTE, T. *Intellectual Property in Hungary.* Zuidpoolsingel : Kluwer Law International, 2010. s.197. 978-90-4113-383-0.

LOCHMANOVÁ, L. *Práva na označení.* Praha : Orac, 1997. ISBN 80-9019-383-8.

MANTROV, V. *EU Law on Indications of Geographical Origin. Theory and Practice.* Cham/Heidelberg/New York/Dordrecht/London : Springer, 2014. ISBN 978-3-319-05689-0.

SLOVÁKOVÁ, Z. *Průmyslové vlastnictví. 2. vydání.* Praha : Lexis Nexis, 2006. ISBN 80-86920-08-9.

ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol *Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI (§ 2521 až 3081).* Praha : Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-630-3.

TÝČ, V. – CHARVÁT, R. *Zeměpisná označení v mezinárodních smlouvách a v právu Evropské unie.* Praha : Leges, 2016. ISBN978-80-7502-187-8.

VOZÁR, J. *Právo proti nekalej súťaži.* Bratislava : Veda, 2013. ISBN 978-80-2241-272-8

Odborné příspěvky v časopisech:

BOHÁČEK, M. Certifikační ochranná známka v ČR i v nové úpravě EU. In *Obchodní právo,* 2016, č. 12. ISSN 1210-8278.

GRÖTSCHL, M. *Certification Trademarks in the European Union*. In *ECTA Bulletin,* 2016, June, s.26. Dostupné on-line na adrese: http://www.ecta.org/uploads/publications-flash/ECTA_E-bulletin.pdf.

HAJN, P. Příspěvek k vymezení dobrých mravů soutěže. In *Právo a podnikání,* 1994, č. 12. ISSN 1211-1120.

SLOVÁKOVÁ, Z. Aktuální otázky označení původu a zeměpisných označení. In *Obchodní právo,* 2016, č. 10. ISSN 1210-8278.

TELEC, I. Některé základní otázky práva na označení zeměpisného původu výrobků. In *Právní rozhledy,* 2016, č. 1. ISSN 1210-6410.

ZAMRZLA, V. O ochranných známkách. Vývoj práv na označení v České republice. In *Průmyslové vlastnictví,* 1994, č.11, s. 343. [cit. 2015-8-5] ASPI_ID LIT3468CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X).

Ostatní

Souhrnně – rozhodnutí soudů, která jsou uvedena v jednotlivých poznámkách pod čarou.

Souhrnně – rejstříky (veřejné seznamy) ochranných známek a databáze údajů z nich – zejména Úřadu průmyslového vlastnictví České republiky, Úřadu průmyslového vlastnictví Slovenské republiky, European Union Intellectual Property Office, Intelectual Property Office (United Kingdom of Great Britain and the Northern Ireland), Österreichische Patentamt, Urzad Patentowy Rzeczpospolitej Polskiej.

Souhrnně – rejstříky (veřejné seznamy) (chráněných) označení původu a (chráněných) zeměpisných označení – zejména Úřadu průmyslového vlastnictví České republiky, Úřadu průmyslového vlastnictví Slovenské republiky, Evropské komise (DOOR, E-Bacchus, E-Spirit-Drinks, Aromatised Wine Products).

Souhrnně – ostatní zdroje, které jsou uvedeny v dalších poznámkách pod čarou.

Kontakt na autora: michal.cerny@upol.cz

SMLOUVA O VÝSTAVBĚ JEDNOTKY PODLE OBČANSKÉHO ZÁKONÍKU PO REKODIFIKACI ČESKÉHO SOUKROMÉHO PRÁVA

TOMÁŠ DVOŘÁK[1]

Abstrakt

Tento referát podrobně pojednává o právní úpravě smlouvy o výstavbě jednotky tak, jak ji upravil v České republice zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (jenž nabyl účinnosti dne 1. 1. 2014). Primární pozornost je věnována nové právní úpravě tohoto zvláštního smluvního typu, jenž má své kořeny v předchozí právní úpravě obsažené v zákoně č. 72/1994 Sb., kterým se upravují některé spoluvlastnické vztahy k budovám a některé vlastnické vztahy k bytům a nebytovým prostorům a doplňují některé další zákony (zákon o vlastnictví bytů), ve znění pozdějších předpisů (jenž byl k 1. 1. 2014 zrušen).

Klíčová slova

Smlouva o výstavbě jednotky; Zákon č. 89/2012 Sb.; Občanský zákoník

Abstract

The submitted paper is discussing recent legal regulation of the contract for construction of an unit as regulated by the Act No. 89/2012 Coll., Civil Code (in effect since 01.01.2014). Special consideration is paid to new regulation of this particular contractual type that has its root in the previous legislation in Act No. 72/1994 Coll., adapting certain co-ownership relations to buildings and certain ownership relations to apartments and non-residential premises and supplementing certain acts (the Apartment Ownership Act), as amended (that has been repealed on 1. 1. 2014)

Key words

Contract for Construction of an Unit; Act No. 89/2012 Coll.; Civil Code

[1] Doc. JUDr. Tomáš Dvořák, PhD., Katedra obchodního práva a Katedra občanského práva, Fakulta právnická, Západočeská univerzita v Plzni

ÚVOD[2]

Investice do realit je jedním z tradičních způsobů investování peněz (a také jejich ochrany před inflací). Jde o způsob historicky velmi oblíbený, neboť snem valné části běžné populace je mít „svůj vlastní dům, popř. byt". Jedním ze způsobů získání vlastního bytu je jeho pořízení nástavbou, vestavbou nebo přístavbou do již existujícího bytového domu, což je – zejména v centrech větších měst – často jediným možným způsobem jeho pořízení, protože zde zpravidla není k dispozici vhodný pozemek, kde by bylo možno realizovat novou výstavbu nebo tomu brání jiné důvody (např. památková ochrana historického centra města). Jako každá investice má však i tato svá (nemalá) úskalí; účelem této stati je podrobnější pohled na právní stránku této operace.

Právní řád ČR definuje jednotku jako nemovitost (§ 1159 ObčZ), jež nepochybně může být předmětem vlastnického práva. Právní postavení vlastníka jednotky je však determinováno tou skutečností, že zde vzniká bytové spoluvlastnictví jakožto zvláštní druh spoluvlastnictví dělené nemovitosti,[3] kdy jednotka jakožto výlučná část dělené nemovitosti je ve výlučném vlastnictví svého vlastníka, avšak společné části dělené nemovitosti jsou ve zvláštním spoluvlastnictví vlastníků všech jednotek vymezených v dělené nemovitosti, což má za následek mj. pluralitu subjektů právních vztahů. Tato skutečnost značně ovlivňuje i možnost změny vlastnickoprávních vztahů cestou vzniku nově pořízené jednotky její výstavbou.

Výstavba jednotky je možná jen na základě smlouvy o výstavbě; úprava je obsažena v §§ 1170 – 1174 ObčZ. Výstavba jednotky se může dít několika způsoby.

Prvým způsobem vzniku jednotky výstavbou je *výstavba nového domu* (tzv. „výstavba na zelené louce"), ve kterém vznikne bytové spoluvlastnictví.

Druhým způsobem vzniku jednotky výstavbou je *nástavba, dostavba, přístavba nebo vestavba nového bytu nebo nebytového prostoru nebo jiná stavební úprava existujícího domu, jíž vznikne nový byt nebo nebytový prostor jakožto součást již existující jednotky, jestliže bytové spoluvlastnictví již existuje*. V praxi jednoznačně dominují bytové nástavby na panelových nebo jiných starších domech, výjimkou ovšem nejsou ani rekonstrukce některé ze společných částí dělené nemovitosti (např. půdy) na byt nebo nebytový prostor.

---

[2] Tento referát tematicky navazuje na starší článek DVOŘÁK, T. Výstavba jednotek podle zákona o vlastnictví bytů. 1. díl. In *Obchodněprávní revue*, 2011, č. 5, s. 132–137; a 2. díl, *Obchodněprávní revue*, 2011, č. 6, s. 169–172. Jelikož však v mezidobí došlo k rekodifikaci soukromého práva, jež podstatným způsobem změnila právní úpravu, jevil se návrat k tomuto tématu jako vhodný a nutný.

[3] Dělenou nemovitostí se pro účely tohoto referátu rozumí nemovitost, ve které vzniklo bytové spoluvlastnictví podle občanského zákoníku.

Třetím způsobem vzniku jednotky výstavbou jsou *stavební úpravy, kterými se mění rozsah bytů a nebytových prostorů nebo povaha bytů nebo nebytových prostorů (např. přestavba nebytového prostoru na byt) tvořících součásti jednotek již existujících*, a to takovým způsobem, že např. zmenšením dvou velkých bytů, jež jsou součástmi dvou různých jednotek, vznikne byt třetí, který bude součástí jiné, již existující nebo teprve nově vznikající jednotky.

Právní praxe i teorie je výkladově rozštěpena, neboť někteří právníci aplikaci smlouvy o výstavbě na tento případ – již za účinnosti někdejšího zákona o vlastnictví bytů[4] – odmítali.[5] Námitka zní, že pokud např. dva sousedé toliko změní dispozici svých bytů nebo nebytových prostorů takovým způsobem, že jedna jednotka se zmenší a druhá zvětší, čímž se sice změní jejich spoluvlastnické podíly na společných částech dělené nemovitosti, avšak spoluvlastnických podílů na společných částech dělené nemovitosti ostatních vlastníků jednotek se tato změna nijak nedotkne, není nutné smlouvu o výstavbě uzavírat, nýbrž že postačí příslušné rozhodnutí o změně prohlášení vlastníka.

Rozhodující je zde znění § 1170 odst. 1 ObčZ, které váže použití smlouvy o výstavbě na faktické, tedy stavební změny. Dochází-li tedy ke změně pouze právní (např. sloučení nebo rozdělení jednotek již existujících bez stavebních zásahů), není uzavření smlouvy o výstavbě ani nutné ani smysluplné a postačí zcela změna prohlášení vlastníka. Dojde-li však ke stavební činnosti (např. při sloučení dvou jednotek se dosavadní dva byty stavebně spojí v byt jediný), je uzavření smlouvy o výstavbě nezbytné.

Konečně čtvrtým (a posledním) způsobem vzniku jednotky výstavbou je *nástavba, dostavba, přístavba nebo vestavba nového bytu nebo nebytového prostoru nebo jiná stavební úprava již existujícího domu, jíž vznikne nový byt nebo nebytový prostor jakožto součást jednotky, jestliže teprve v souvislosti s výstavbou vzniká bytové spoluvlastnictví.*

Bez zřetele ke konkrétnímu způsobu výstavby jednotky platí, že v naprosté většině případů dochází tímto způsobem k pořízení bytu; výstavba nebytových prostorů touto cestou je spíše výjimečná.[6]

---

[4] Zákon č. 72/1994 Sb., kterým se upravují některé spoluvlastnické vztahy k budovám a některé vlastnické vztahy k bytům a nebytovým prostorům a doplňují některé další zákony (zákon o vlastnictví bytů), ve znění pozdějších předpisů – dále jen „BytZ“ (účinný v období 1. 5. 1994 – 31. 12. 2013).

[5] Například NOVOTNÝ, M. In FIALA, J. - HOLEJŠOVSKÝ, J. - HORÁK, T. - NOVOTNÝ, M. - OEHM, J. *Zákon o vlastnictví bytů. Komentář. 4. vydání.* Praha : C. H. Beck, 2011. s. 229.

[6] Z praxe jsou známy např. přestavby společného suterénu na vestavěnou hromadnou garáž s více garážovými stáními apod.

1. SMLOUVA O VÝSTAVBĚ

1.1 Základní otázky

Předmětem, resp. účelem smlouvy o výstavbě je závazek dvou nebo více osob podílet se společně na nové výstavbě, dokončení již zahájené výstavby nebo změně již existujícího domu za účelem vzniku, změny nebo zániku jedné nebo více jednotek. Za účelem vzájemné úpravy práv a povinností stanoví zákon povinnost uzavřít smlouvu o výstavbě.

Je pojmově vzato vyloučeno uzavření takové smlouvy o výstavbě, kdy by k žádnému vzniku, změně nebo zániku jednotek nedošlo. Pokud by byla uzavřena smlouva, která by se sice týkala stavebních úprav již existujícího domu nebo kterékoliv jeho společné nebo výlučné části, a to ani v těch nejvýznamnějších případech (generální rekonstrukce domu apod.), avšak nedošlo by zde k vzniku, změně nebo zániku byť jen jediné jednotky, pak *per definitionem* nejde o smlouvu o výstavbě, ale o jinou smlouvu (v praxi nejspíše o smlouvu o dílo).

Smlouva o výstavbě se nepoužije také tehdy, jestliže dochází pouze k dílčím změnám jediné jednotky, resp. bytu nebo nebytového prostoru, jenž je její součástí. Konkrétně lze zmínit situaci, kdy dochází ke změně nebytového prostoru na byt, přičemž se nemění ani spoluvlastnické podíly na společných částech dělené nemovitosti, ani jiné jednotky nebo jejich součásti; zde postačí toliko řádné rozhodnutí o změně prohlášení vlastníka.

Aplikace smlouvy o výstavbě je mimo rámec bytového spoluvlastnictví nemožná. Proto hodlají-li dvě nebo více osob např. vystavět rodinný domek do podílového spoluvlastnictví nebo do SJM, je užití tohoto smluvního typu vyloučeno.

Smlouvu o výstavbě nelze směšovat se smlouvou o dílo, když smlouva o výstavbě řeší vzájemná práva a povinnosti (současných nebo budoucích) vlastníků jednotek, zatímco smlouva o dílo je smlouvou objednatele o realizaci stavební zakázky jejím zhotovitelem.

Smlouvu o výstavbě lze uzavřít jak před zahájením stavebních prací, tak i kdykoliv po jejím zahájení.

Je přípustné, aby k již uzavřené smlouvě o výstavbě kdykoliv přistoupily další osoby v průběhu realizace výstavby nebo některé osoby se ze svých závazků ze smlouvy o výstavbě vyvázaly; vše je toliko věcí dohody všech zúčastněných stran.

Pojmově vzato je smlouva o výstavbě smlouvou konsensuální a vzájemnou. Jde o smlouvu synallagmatickou, jejímž pojmovým rysem je vzájemná podmíněnost plnění smluvních stran.

Smlouva může být vícestranná nebo i dvoustranná; počet smluvních stran není předepsán ani jinak omezen.

Každá smlouva *per definitionem* představuje závazek (obligaci); jde o obligačněprávní vztah. Smlouva o výstavbě má však i významné věcněprávní účinky, neboť na jejím základě dochází ke vzniku, změně nebo zániku vlastnického práva k jednotce (a zároveň i ke vzniku, změně nebo zániku spoluvlastnického práva ke společným částem dělené nemovitosti). Tyto věcněprávní účinky smlouvy se však mohou projevit nejdříve v okamžiku zhotovení předmětu vlastnického práva – jednotky.

Smlouva o výstavbě musí mít písemnou formu (§ 1170 odst. 3 ObčZ), a to pod sankcí absolutní neplatnosti, ledaže smluvní strany nedostatek formy dodatečně zhojí (§ 582 odst. 1 ObčZ).

Smlouva o výstavbě je obligatorní přílohou žádosti o stavební povolení [§ 110 odst. 2 písm. a) StavZ[7]].

Uzavření smlouvy o výstavbě je věcí dobrovolnou; k uzavření smlouvy o výstavbě nemůže být nikdo donucen. Osoba mající zájem na uzavření smlouvy o výstavbě se proto nemůže obrátit na soud, aby nahradil chybějící souhlas vlastníka jednotky nebo třetí osoby s uzavřením smlouvy svým rozhodnutím.

Vlastní výstavba může být realizována jak svépomocně, tak i dodavatelsky, popř. i kombinací obou těchto způsobů v závislosti na konkrétních potřebách a dohodě smluvních stran. Pokud se týče odpovědnosti za dluhy vzešlé z uzavřených dodavatelských smluv, odpovídá za ně vždy jen ta osoba, která dodavatelskou smlouvu uzavřela. Zatímco u stavebních změn již existujícího domu bude často kontrahentem jen budoucí vlastník nově vznikající jednotky, u nové výstavby jimi vždy budou všechny smluvní strany.

1.2 Smluvní strany

Stranou smlouvy o výstavbě může být obecně vzato jakákoliv osoba. Z povahy věci však není přípustné, aby smluvní stranou byla osoba, která nenabyla plné svéprávnosti nebo osoba s omezenou svéprávností.

Pokud bytové spoluvlastnictví již vzniklo, jsou smluvními stranami všichni současní vlastníci jednotek a dále všichni zájemci o nabytí vlastnického práva k jednotkám vznikajícím nebo měněným. Pokud některý z vlastníků jednotek odmítne smlouvu uzavřít, je to jeho právo a nelze

[7] Zákon č. 183/2006 Sb., o územním řízení a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů.

jej donucovat ke změně stanoviska; stejně tak nelze požadovat, aby soud nahradil chybějící projev vůle nesouhlasícího vlastníka.[8] Se zřetelem k tomu je reálná využitelnost smlouvy o výstavbě v těchto případech poměrně nízká.[9]

Jestliže však bytové spoluvlastnictví dosud nevzniklo, jsou smluvními stranami vlastník stavební nemovitosti[10] a všichni zájemci o nabytí vlastnického práva k jednotkám.

Je přitom irelevantní, zda již vzniklo společenství vlastníků jednotek (dále jen „společenství") či nikoliv. Společenství nikdy nemůže být smluvní stranou, neboť výstavba není otázkou správy dělené nemovitosti.

Strany smlouvy o výstavbě nemají kolektivní právní osobnost (nevytvářejí zde právnickou osobu). Tím není samozřejmě dotčena individuální právní osobnost každé smluvní strany. Teprve po skončení výstavby za podmínky, že jsou splněny zákonné podmínky, vzniká (až na výjimky) společenství (pokud dosud neexistuje).

1.3 Obligatorní náležitosti a příloha smlouvy o výstavbě

Jestliže bytové spoluvlastnictví již vzniklo, pak musí smlouva o výstavbě obsahovat následující obligatorní náležitosti a přílohu (§ 1170 odst. 2, § 1172 odst. 2 ObčZ):

1. změny obligatorních náležitostí a přílohy vydaného prohlášení vlastníka,
2. způsob úhrady nákladů výstavby, popř. ocenění svépomocně prováděných prací,

---

[8] Nelze sice vyloučit, že některý z vlastníků jednotky jen ze zlé vůle odmítne smlouvu uzavřít, a tak zmaří i provedení takové stavební úpravy, která se ho věcně přímo netýká a nijak jej neohrožuje, to je však logický důsledek právní povahy bytového spoluvlastnictví, kdy každý z vlastníků jednotek toto právo má, a to přímo *ex constitutione* (čl. 11 odst. 1 Listiny).

[9] Zejména některým velkým bytovým družstvům, která spravují (a zpravidla i spoluvlastní) velké (často chátrající) panelové domy, kde s některými vlastníky jednotek nelze smlouvu o výstavbě uzavřít (a často je nelze ani kontaktovat), tento stav věci nevyhovuje. Plnění potenciálního zájemce o nabytí nově vystavěné jednotky totiž často slouží jako zdroj financování oprav společných částí dělené nemovitosti. Nemožnost uzavření smlouvy o výstavbě při nesouhlasu nebo nedostupnosti byť i jen jediného vlastníka jednotky však jak výstavbu, tak rekonstrukci společných částí dělené nemovitosti (na kterou takto nejsou k dispozici potřebné finanční prostředky) znemožňuje, což poškozuje ostatní vlastníky jednotek, kteří by s výstavbou souhlasili. Se zřetelem k tomu se v minulosti objevil návrh na změnu zákonné úpravy takovým způsobem, aby soud měl pravomoc nahradit chybějící projev vůle nesouhlasících nebo nedostupných vlastníků jednotek uzavřít smlouvu o výstavbě, ledaže by nesouhlasící vlastník měl k tomuto odmítnutí nějaký zvlášť závažný důvod. Takové zákonné řešení by však bylo krajně pochybné. Nelze přehlížet, že nucené omezení vlastnického práva je sice možné, ovšem jen ve veřejném zájmu a za náhradu (čl. 11 odst. 4 Listiny). Legislativní připuštění uzavření smlouvy o výstavbě v zájmu většiny vlastníků jednotek proti vůli menšiny není rozhodně ve veřejném zájmu, nýbrž toliko v soukromém zájmu. A dále pokud by stát něco takového připustil, byť na základě přivolení soudu, pak by zde podle všeho musel poskytovat nesouhlasící menšině, jejíž chybějící projev vůle byl soudem nahrazen, náhradu z veřejných prostředků za nucené omezení jejího vlastnického práva, neboť to byl právě a jen stát, jehož soud by takové rozhodnutí vynesl.

[10] Stavební nemovitostí se pro účely tohoto referátu rozumí (dělená nebo nedělená) nemovitost, ve které má dojít ke vzniku, změně nebo zániku jedné nebo více jednotek na základě smlouvy o výstavbě.

3. změny spoluvlastnických podílů na společných částech dělené nemovitosti, aby poté, co dojde ke vzniku, změně nebo zániku dosavadních jednotek, velikost spoluvlastnického podílu každého vlastníka jednotky na společných částech dělené nemovitosti odpovídala těmto změnám, a
4. bude-li po dokončení výstavby v dělené nemovitosti vymezeno alespoň 5 jednotek: náležitosti stanov společenství, pokud dosud nebylo založeno.

Jestliže bytové spoluvlastnictví dosud nevzniklo, pak musí smlouva o výstavbě obsahovat následující obligatorní náležitosti a přílohu (§ 1170 odst. 2, § 1171 odst. 1 ObčZ):

a) obligatorní náležitosti a přílohu prohlášení vlastníka podle § 1166 ObčZ,
b) způsob úhrady nákladů výstavby, popř. ocenění svépomocně prováděných prací,
c) velikost spoluvlastnických podílů ke stavební nemovitosti po dobu, než výstavbou vznikne první jednotka, a
d) má-li výstavbou vzniknout dělená nemovitost, ve které bude vymezeno alespoň 5 jednotek: náležitosti stanov společenství, pokud dosud nebylo založeno.

Je-li smlouva o výstavbě uzavírána před zahájením výstavby, kdy dům dosud není rozestavěn, nebo po zahájení výstavby, kdy dům sice již je rozestavěn, avšak byty a nebytové prostory dosud rozestavěny nejsou a jednotlivé jednotky tudíž neexistují, musí být velikost spoluvlastnických podílů ke stavební nemovitosti určena ve smlouvě o výstavbě ve velikosti rovnající se velikosti spoluvlastnických podílů budoucích vlastníků jednotek na společných částech dělené nemovitosti [§ 1170 odst. 1 písm. c) část věty za středníkem, § 1171 ObčZ].

1.4 Subsidiarita právní úpravy společenské smlouvy

Právní úprava společenské smlouvy podle §§ 2719–2746 ObčZ se použije přiměřeně[11] pro práva a povinnosti stran smlouvy o výstavbě (§ 1170 odst. 1 věta druhá ObčZ). Toto normativní řešení je logické, v praxi však lze očekávat – zejména v těch případech, kdy smluvní strany nevyužijí dispozitivní povahu řady zákonných ustanovení upravujících společenskou smlouvu a nedohodnou si ve smlouvě o výstavbě vlastní úpravu – řadu praktických obtíží.

Při uzavírání smlouvy o výstavbě je třeba zohlednit, že:

– vzniklo-li bytové spoluvlastnictví před uzavřením smlouvy o výstavbě, pak dělenou nemovitost spravuje společenství nebo správce i po dobu realizace výstavby, ovšem s tím,

[11] K tomu viz civ. R 17/1992.

že správa společných záležitostí kontrahentů se řídí příslušnými ustanoveními smlouvy o výstavbě, jinak subsidiárně aplikovatelnými §§ 2730–2735 ObčZ,

– nevzniklo-li bytové spoluvlastnictví před uzavřením smlouvy o výstavbě, pak se veškerá správa společných záležitostí kontrahentů řídí příslušnými ustanoveními smlouvy o výstavbě, jinak subsidiárně aplikovatelnými §§ 2730–2735 ObčZ.

Výkonem správy společných záležitostí může být pověřen některý z kontrahentů nebo i třetí osoba, nikdy však společenství, protože to k tomu není právně způsobilé.

Určená osoba je při správě společných záležitostí příkazníkem kontrahentů. Vzhledem k tomu jí musí být v těch případech, kdy má právně jednat, vystavena plná moc, která může být i vtělena formou příslušné klauzule do smlouvy o výstavbě nebo vystavena samostatně (§ 2439 ObčZ).

Úprava určené osoby ve smlouvě o výstavbě má pro praxi značný význam (např. ve věcech uzavírání příslušných dodavatelských smluv nebo účastenství ve stavebním nebo kolaudačním řízení a také pro účely zápisu jednotek do katastru nemovitostí). Určená osoba musí být dohodnuta vždy, protože společenství nebo správce je oprávněno toliko ke správě dělené nemovitosti, nikoliv však k zastupování kontrahentů ve věcech, které přesahují rámec správy dělené nemovitosti.[12]

Ve smlouvě o výstavbě se nikdy nelze odchýlit od několika základních subsidiárně použitelných zákonných pravidel, která jsou bezpodmínečně kogentní.

Pro primo, každý kontrahent smlouvy o výstavbě, i když nevykonává správu společných záležitostí, se může přesvědčit o jejich hospodářském stavu, přezkoumat účetní záznamy a jiné doklady, jakož i být informován o společných záležitostech, ale při uplatňování tohoto práva nesmí ani rušit vzájemnou realizaci společných záležitostí (běžný provoz) více, než je nutné, ani bránit ostatním stranám smlouvy při uplatňování téhož práva; ustanovení smlouvy o výstavbě tomu odporující jsou nicotná (§ 1170 odst. 1 věta druhá, § 2735 ObčZ).

Pro secundo, z dluhů vzešlých ze společné činnosti jsou strany smlouvy o výstavbě zavázány vůči třetím osobám společně a nerozdílně (§ 1170 odst. 1 věta druhá ve spojení s § 2736 ObčZ).

Pro tertio, jedná-li některý z kontrahentů smlouvy o výstavbě ve společné záležitosti s třetí osobou, považuje se za příkazníka všech stran smlouvy, přičemž odchylná ujednání smlouvy nelze namítat vůči třetí osobě, která jedná v dobré víře. Jedná-li některý z kontrahentů smlouvy o výstavbě ve společné záležitosti s třetí osobou vlastním jménem, mohou ostatní kontrahenti uplatňovat práva

[12] Shodně ČÁP, J. - SCHÖDELBAUEROVÁ, P. *Zákon o vlastnictví bytů. Komentář.* Praha : Wolters Kluwer ČR, 2009. s. 264.

z toho vzniklá, třetí osoba je však zavázána jen vůči tomu, kdo s ní právně jednal; to neplatí, bylo-li třetí osobě známo, že kontrahent právně jedná na účet všech kontrahentů. Předstírá-li někdo, že je kontrahentem smlouvy o výstavbě, i když jím není, jsou skuteční kontrahenti z jeho jednání vůči třetí osobě zavázáni společně a nerozdílně s ním, jestliže některý z kontrahentů dal k omylu třetí osoby podnět, nebo kontrahenti mohli při vynaložení potřebné péče takový omyl předvídat, ale žádný z nich neučinil opatření, aby se uvedení třetí osoby v omyl zabránilo; to neplatí, nebyla-li třetí osoba v dobré víře (§ 1170 odst. 1 věta druhá, §§ 2737–2738 ObčZ).

1.5 Právní nástupnictví po smluvních stranách

Závažnou otázkou je problém právního nástupnictví (sukcese) do práv a povinností dosavadní smluvní strany. Přitom je třeba rozlišovat sukcesi univerzální a singulární.[13]

Univerzální právní nástupce kontrahenta, který zemřel nebo zanikl, se nestává stranou smlouvy o výstavbě (§ 1170 odst. 1 věta druhá, § 2742 ObčZ), ledaže smlouva o výstavbě stanoví opak, ovšem s tím, že takovým smluvním ujednáním nelze vázat univerzální právní nástupce tohoto univerzálního právního nástupce (§ 1170 odst. 1 věta druhá, § 2743 odst. 1 ObčZ). Z praktického hlediska lze tedy jedině doporučit, aby případný přechod práv a povinností z dosavadního kontrahenta na univerzálního právního nástupce byl ve smlouvě o výstavbě vždy předem výslovně dohodnut.

Převodem (spolu)vlastnického práva ke stavební nemovitosti nedochází ke změně v osobě strany smlouvy o výstavbě. Nastane-li tato situace, jsou zde jen tři možnosti řešení.

Prvou z nich je postoupení (cese) smlouvy o výstavbě z převodce jakožto postupitele na nabyvatele (jakožto postupníka) podle §§ 1895–1900 ObčZ. Přitom postoupená strana, resp. strany mohou s cesí smlouvy o výstavbě souhlasit i předem, tj. ještě před vlastní cesí (§ 1897 odst. 1 věta druhá ObčZ).

Druhou možností je změna smluvní strany cestou novace smlouvy o výstavbě (§ 1901 ObčZ). Tento postup ovšem vyžaduje souhlas převodce, nabyvatele i všech ostatních stran smlouvy o výstavbě.

Není-li možné ani jedno z předchozích řešení, pak – vzhledem k tomu, že se snadno může stát, že se stane dosažení účelu smlouvy o výstavbě reálně nemožným – závazky ze smlouvy o

[13] Případy, kdy právnická osoba zanikne bez univerzálního právního nástupce, problém věcně nepředstavují, neboť nejprve musí dojít vždy k úplnému vypořádání všech práv a povinností dotyčné právnické osoby v řízení insolvenčním nebo likvidačním, a teprve poté může právnická osoba zaniknout bez univerzálního právního nástupce.

výstavbě zanikají pro následnou nemožnost plnění (§§ 2006–2009 ObčZ), převodce (a podle povahy a okolností konkrétního případu popř. i nabyvatel jednotky) však odpovídá ostatním kontrahentům za škodu jim tímto způsobenou.

V zájmu zamezení těchto obtíží se v praxi objevily tendence začleňovat do smlouvy o výstavbě různá ujednání zakazující právní dispozice se spoluvlastnickými podíly ke stavební nemovitosti, často pod sankcí smluvní pokuty či jiné sankce apod. To sice v obecné rovině možné je, ovšem vždy je třeba vzít v potaz, že smlouva týkající se právní dispozice se spoluvlastnickým podílem ke stavební nemovitosti není neplatná pro porušení takového zákazu.

Tato úprava může vyvolat obtíže tam, kde někteří developeři mají zájem o postupnou výstavbu domu tak, že nejprve by postavili dům o jednom či více vchodech, jednotky v nich vymezené by rozprodali a poté by z dosaženého výnosu postavili – formou přístavby – další vchod domu atd.[14] Není totiž možné, aby developer uzavřel smlouvu o výstavbě sám se sebou. V praxi se objevily názory, že problém lze řešit tak, že developer převede jednu (rozestavěnou) jednotku na jinou osobu (typicky osobu mu blízkou) a s ní uzavře smlouvu o výstavbě. Takové „řešení" ve skutečnosti ovšem neřeší vůbec nic, neboť na nabyvatele jednotek *ex lege* žádné závazky ze smlouvy o výstavbě tímto postupem nepřechází.

Výše uvedené neřeší situaci, kdy dosavadní kontrahent pozbude své spoluvlastnické právo ke stavební nemovitosti jiným způsobem. V úvahu připadá typicky pozbytí vlastnického práva v důsledku výkonu rozhodnutí nebo exekuce prodejem nemovitosti nebo zpeněžením nemovitosti zahrnuté do insolvenční podstaty v rámci insolvenčního řízení. Zde se totiž nový vlastník tohoto majetku nestává univerzálním právním nástupcem původního vlastníka a smlouvou o výstavbě tak není vázán. V takovém případě zpravidla dochází k zániku závazků ze smlouvy o výstavbě, neboť její účel se stává nemožným (§ 1170 odst. 1 věta druhá, § 2744 ObčZ); povinnost vypořádání vzájemných závazků dříve vzniklých tím není dotčena.

2. VĚCNĚPRÁVNÍ OTÁZKY PŘI VÝSTAVBĚ

2.1 Věcněprávní otázky, jestliže bytové spoluvlastnictví dosud nevzniklo

[14] Jde o situace, kdy vizuálně samostatné domy ve skutečnosti nejsou samostatné, neboť jsou propojené podzemními průchozími garážemi nebo jinými společnými podzemními chodbami či prostory, přičemž stavebnětechnické řešení je takové, že v jeho důsledku zdánlivě vizuálně samostatné oddělené domy jsou jen (právně i technicky) nesamostatnými nadzemními částmi jediného domu – stavby. Takové řešení umožňuje postupně přistavovat další nadzemní části domu a ten tímto způsobem rozšiřovat.

Po dobu výstavby nového domu je stavební nemovitost v podílovém spoluvlastnictví smluvních stran až do vzniku bytového spoluvlastnictví (§ 1174 odst. 1 ObčZ).

Po dobu výstavby nového bytu nebo nebytového prostoru v již existujícím domě je stavební nemovitost v podílovém spoluvlastnictví smluvních stran až do vzniku bytového spoluvlastnictví (§ 1174 odst. 2 ObčZ).

Nejsou-li všichni budoucí vlastníci jednotek podílovými spoluvlastníky stavební nemovitosti v poměru rovnajícím se velikosti spoluvlastnických podílů budoucích vlastníků jednotek na společných částech dělené nemovitosti již před uzavřením smlouvy o výstavbě, pak musí být – ještě před vznikem bytového spoluvlastnictví – ve smlouvě o výstavbě dohodnuto a následně musí dojít k takovým převodům spoluvlastnického práva ke stavební nemovitosti, aby každý budoucí vlastník jednotky byl podílovým spoluvlastníkem stavební nemovitosti ve velikosti odpovídající velikosti jeho budoucího spoluvlastnického podílu na společných částech dělené nemovitosti.

Bytové spoluvlastnictví vzniká, když je dům alespoň v takovém stupni rozestavěnosti, že je již navenek uzavřen obvodovými stěnami a střešní konstrukcí a všechny byty a nebytové prostory jsou uzavřeny obvodovými stěnami (§ 1163 ObčZ). Do katastru nemovitostí se zapisuje i údaj o rozestavěnosti jednotek [§ 8 písm. f) KatZ[15]].

2.2 Věcněprávní otázky při výstavbě nového bytu nebo nebytového prostoru, jestliže bytové spoluvlastnictví již vzniklo

Po dobu výstavby nového bytu nebo nebytového prostoru v již existujícím domě, jestliže bytové spoluvlastnictví před zahájením výstavby již vzniklo, jsou vlastníci již existujících jednotek i nadále jejich vlastníky (s dosavadními spoluvlastnickými podíly na společných částech dělené nemovitosti), s tím, že vlastnictví nově vznikající jednotky vzniká a tomu korespondující změny na ostatních jednotkách (a spoluvlastnických podílech na společných částech dělené nemovitosti) nastávají až dnem, kdy nově vznikající byt nebo nebytový prostor je uzavřen obvodovými stěnami (§ 1163 ObčZ). Do katastru nemovitostí se zapisuje i údaj o rozestavěnosti jednotek [§ 8 písm. f) KatZ].

2.3 Věcněprávní otázky při změnách dosavadního bytu nebo nebytového prostoru, jestliže bytové spoluvlastnictví již vzniklo

[15] Zákon č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí (katastrální zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Při změnách již existujících bytů a nebytových prostorů za existence bytového spoluvlastnictví jsou vlastníci již existujících jednotek i nadále jejich vlastníky, s tím, že příslušné změny ve vlastnictví jednotek (a spoluvlastnictví společných částí dělené nemovitosti) nastávají až tehdy, když jsou tyto změny reálně (fyzicky) provedeny.

Je-li dosavadní jednotka zatížena zástavním právem, pak existence zástavního práva není provedenými změnami jednotky dotčena.

Otázkou je, jak tomu bude s existencí zástavního práva v případě zániku dosavadní jednotky. Tuto situaci zákon výslovně neřeší. Podle všeho záleží na povaze tohoto zániku. Došlo-li k absolutnímu zániku dosavadní jednotky (např. fyzickým zbouráním nástavbového bytu, jenž byl její součástí, bez náhrady), pak zástavní právo k jednotce nepochybně zaniká [§ 1377 odst. 1 písm. a) ObčZ].

Došlo-li však toliko k relativnímu zániku dosavadní jednotky (např. sloučením dvou dosavadních jednotek nebo k rozdělení dosavadní jednotky), je situace jiná.

Při rozdělení dosavadní jednotky zatěžuje zástavní právo všechny jednotky vzniklé rozdělením (§ 1351 ObčZ).

Ovšem při sloučení dvou nebo více dosavadních jednotek v jinou jednotku je situace jiná; zde připadají v úvahu dvě možnosti. Prvá možnost je považovat tuto situaci za přeměnu předmětu zástavy, kdy zástavní právo zatěžuje celou jednotku (§ 1350 odst. 1 ObčZ). Druhá možnost pak je považovat tuto situaci za spojení předmětu zástavy s jinou věcí, kde zástavní právo zatíží celou jednotku, avšak jen do hodnoty předmětu zástavy v době spojení, s tím, že byl-li předmět zástavy oceněn, má se za to, že cenu předmětu zástavy určuje výše ocenění (§ 1350 odst. 2 ObčZ). Logice věci patrně sluší více druhá možnost, neboť ta lépe zohledňuje zájem zástavního dlužníka na přiměřené ochraně, aniž by zájmy zástavního věřitele byly dotčeny.

Existuje-li ve vztahu k změněné jednotce služebnost, pak její existence není změnou dosavadní jednotky dotčena (§ 1264 odst. 2 ObčZ).

Otázkou je, zda je tomu stejně v těch případech, kdy existuje ve vztahu k zanikající jednotce služebnost. Tuto situaci zákon výslovně neřeší. Podle všeho záleží na povaze tohoto zániku. Došlo-li k absolutnímu zániku dosavadní jednotky (např. fyzickým zbouráním nástavbového bytu, jenž byl její součástí, bez náhrady), pak služebnost nepochybně zaniká. Naproti tomu došlo-li toliko k relativnímu zániku dosavadní jednotky (např. ke sloučení dvou dosavadních jednotek v jinou jednotku nebo k rozdělení dosavadní jednotky na dvě jiné jednotky), pak je namístě

extenzivní výklad cit. § 1264 odst. 2 ObčZ, s tím, že služebnost přechází na vzniklou jednotku, resp. na všechny takto vzniklé jednotky.

2.4 Společné výklady

Do doby, než vznikne bytové spoluvlastnictví nebo do doby, než nově pořizovaná jednotka reálně vznikne a než jsou do katastru nemovitostí provedeny příslušné zápisy, je převod vlastnického práva k jednotkám reálně vzato nemožný, neboť navrhovaný vklad do katastru nemovitostí musí navazovat na dosavadní stav zápisu v katastru nemovitostí, což by zde splněno nebylo; to neplatí pouze tehdy, pokud logickou mezeru mezi dosavadním stavem zápisu v katastru a navrhovaným zápisem navrhovatel současně s návrhem na vklad doloží listinou, která návaznost navrhovaného vkladu na dosavadní stav zápisu v katastru nemovitostí doplní [§ 17 odst. 1 písm. g) KatZ].

Zápis nového domu nebo zápis nové (rozestavěné nebo dokončené) jednotky (a s tím spojené změny jiných jednotek a velikosti spoluvlastnických podílů na společných částech dělené nemovitosti) do katastru nemovitostí se provede na základě ohlášení všech vlastníků jednotek [§ 31 písm. a) KatZ]. Přílohou ohlášení jsou dokumenty osvědčující nastalé změny, zejména:

1. smlouva o výstavbě,
2. příslušná rozhodnutí orgánu veřejné moci (např. stavební povolení, kolaudační souhlas apod.),
3. jde-li o zápis domu dosud nezapsaného do katastru nemovitostí:
   a) doklad o způsobu užívání domu a geometrický plán (§ 30 odst. 1 KatZ), a
   b) doklad o přidělení čísla popisného nebo evidenčního [§ 31a zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů; § 14 zákona č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze, ve znění pozdějších předpisů].

Zápis nového domu nebo zápis dokončených jednotek do katastru nemovitostí se provede bez zbytečného odkladu po skončení výstavby.

Zápis do katastru nemovitostí se vždy provádí vkladem [§ 11 odst. 1 písm. a) a odst. 2 KatZ]. Je přitom z hlediska právní jistoty všech (zúčastněných i třetích) osob vhodné zápis učinit ihned, jakmile to bude reálně možné.

3. ODCHYLKY PŘI VÝSTAVBĚ

Značný problém může nastat, jestliže v průběhu výstavby dojde k změnám oproti ve smlouvě o výstavbě dohodnutého určení (kvalitativních a kvantitativních) parametrů jedné nebo více jednotek. V takovém případě jsou jen tři možnosti řešení.

Prvou možností je, že tuto situaci předvídá smlouva o výstavbě a pamatuje na ni příslušným ujednáním; v takovém případě se postupuje podle něj.

Druhou možností je, že smlouva o výstavbě mlčí. V takovém případě jsou opět dvě možnosti řešení, a to:

a) provést takové změny již hotového díla, aby výsledek odpovídal původnímu ujednání ve smlouvě (což je nelogické, ekonomicky nákladné a také ne vždy to musí být technicky realizovatelné), nebo

b) dohodnout se na příslušné změně smlouvy o výstavbě.

Konečně třetí možností je postup podle § 1173 ObčZ, podle něhož se výstavba považuje za řádnou, pokud je odchylka jen nepatrná a dotčený kontrahent ji měl a mohl rozumně očekávat. Nedohodnou-li se smluvní strany, rozhodne na návrh kterékoliv z nich soud, jak se důsledky odchylky od určení jednotek vzájemně vypořádají. Třeba dodat, že jde o řešení nouzové a že je třeba bezvýjimečně vždy, je-li možno volit některou z možností výše uvedených, preferovat toto jiné řešení.

4. EXKURS

Česká právní úprava smlouvy o výstavbě je v kontextu právních úprav vlastnictví bytů ve vyspělých státech tak trochu bílou vránou. Zvláštní právní úpravu smlouvy o výstavbě neobsahují právní úpravy vlastnictví bytů ve Francii, SRN, Rakousku, Nizozemí, Ontariu, Québecu a Norsku ani v právních řádech řady jiných států, a není obsažena ani ve Vzorovém zákoně o kondominiu v USA.

Patrně jediný vyspělý stát, kde existuje zákonná úprava tohoto smluvního typu, je Slovensko, které ji upravuje v §§ 21–22 zákona č. 182/1993 Z. z., o vlastnictví bytů, ve znění pozdějších předpisů; tato úprava je české právní úpravě dosti podobná.

5. DODATEK

Smlouva o výstavbě se ani za účinnosti zákona o vlastnictví bytů, ani za účinnosti občanského zákoníku v praxi příliš nevyužívá. Zejména velké developerské společnosti postupují pro ně nepoměrně jednodušší metodou, totiž nejprve postaví dům a teprve poté dojde vydáním prohlášení vlastníka k vymezení jednotlivých jednotek, které jsou prodány předem smluvně zajištěným zájemcům, se kterými se již v průběhu realizace stavebních prácí uzavírají tzv. rezervační (innominátní) smlouvy a smlouvy o budoucí kupní smlouvě.

6. PŘECHODNÁ USTANOVENÍ OBČANSKÉHO ZÁKONÍKU

Právní úprava smlouvy o výstavbě podle §§ 1170–1174 ObčZ se použije vždy, pokud je smlouva o výstavbě uzavírána kdykoliv počínaje dnem účinnosti občanského zákoníku, tj. kdykoliv od 1. 1. 2014. To platí jak tehdy, pokud již došlo nebo teprve má dojít ke vzniku bytového spoluvlastnictví podle ObčZ, tak i tehdy, pokud do 31. 12. 2013 došlo ke vzniku bytového spoluvlastnictví podle BytZ.[16]

Pokud však byla do 31. 12. 2013 uzavřena smlouva o výstavbě podle §§ 17–19 BytZ, řídí se její právní poměry někdejším zákonem o vlastnictví bytů i po 1. 1. 2014. To však nevylučuje, aby se strany smlouvy o výstavbě podle §§ 17–19 BytZ kdykoliv po 1. 1. 2014 dohodly na její transformaci na smlouvu o výstavbě podle §§ 1170–1174 ObčZ, s tím, že (§ 3028 ObčZ):

a) i poté může nadále trvat bytové spoluvlastnictví podle BytZ vzniklé do 31. 12. 2013, nebo
b) může (zároveň) dojít k přeměně bytového spoluvlastnictví podle BytZ na bytové spoluvlastnictví podle ObčZ.

[16] Jestliže bytové spoluvlastnictví podle BytZ v konkrétní nemovitosti vzniklo do 31. 12. 2013, pak trvá po neomezeně dlouhou dobu i nadále, přičemž zde není povinnost jeho transformace na bytové spoluvlastnictví podle ObčZ. Počínaje dnem 1. 1. 2014 však již další (nové) bytové spoluvlastnictví podle BytZ vzniknout nemůže (§ 3063 ObčZ).

UKONČENÍ DLOUHODOBÝCH SMLUVNÍCH ZÁVAZKŮ OBCHODNÍ SPOLEČNOSTI V LIKVIDACI[1]

LUCIE JOSKOVÁ[2]

Abstrakt

Likvidace obchodní společnosti by měla v zájmu věřitelů, společníků, ale i veřejnosti jako takové trvat co nejkratší dobu. Je-li ovšem likvidovaná společnost účastníkem dlouhodobých smluvních vztahů, střetává se zájem na brzkém ukončení likvidace se zájmem druhé smluvní strany na trvání závazkového vztahu ve smluvené délce. Česká zákonná úprava evidentně upřednostňuje zájem druhé smluvní strany na trvání závazku, neboť (až na výjimky) zrušení společnosti a její vstup do likvidace nepředstavuje zvláštní výpovědní důvod umožňující předčasné ukončení závazkového vztahu. Likvidované společnosti tak zpravidla nezbyde, než se s druhou smluvní stranou dohodnout na předčasném ukončení závazku, anebo se smířit s trváním likvidace do doby uplynutí trvání dlouhodobého smluvního vztahu.

Klíčová slova

Společnost v likvidaci; Dlouhodobé závazky; Ukončení závazků

Abstract

The liquidation of a company should, in the interest of creditors, shareholders and the public as such, be as swift as possible. However, if the company being liquidated is part of a long-term-agreement, a conflict of interest regarding swift liquidation arises for the party of the long-term-agreement and the duration of the agreement. The Czech legal regulation evidently prefers the interest of the party of the agreement concerning the duration of the agreement, for the liquidation of the company does not represent special cause for termination of an agreement. Thus, the liquidated company has to agree with the other party on premature termination of the agreement, or has to reconcile with the duration of the liquidation until the expiration of the long-term-agreement.

Key Words

Company in Liquidation; Long-Term-Agreements; Termination of Agreements

---

[1] Tento příspěvek je otisknut také v časopise Obchodněprávní revue 9/2017.

[2] JUDr. Lucie Josková, Ph.D., LL.M., odborná asistentka katedry obchodního práva Právnické fakulty Univerzity Karlovy.

1. OBECNĚ K LIKVIDACI A DLOUHODOBÝM SMLUVNÍM VZTAHŮM

Zrušení obchodní společnosti a její vstup do likvidace nemá žádný bezprostřední dopad na stávající dluhy obchodní společnosti: závazky trvají i po vstupu obchodní společnosti do likvidace, nedochází ke změně subjektů závazkového vztahu ani k modifikaci jeho obsahu. Vstup obchodní společnosti do likvidace tak nemá vliv ani na trvání závazkového vztahu. Likvidace ovšem nemůže skončit, nejsou-li vztahy obchodní společnosti s věřiteli vypořádány. To vzbuzuje otázku, zda existence dlouhodobého smluvního vztahu, jehož stranou je likvidovaná obchodní společnost, může prodloužit trvání likvidace (a tím oddálit zánik obchodní společnosti) třeba až o několik let. Právě tato problematika je předmětem následujícího příspěvku. Byť v centru pozornosti stojí obchodní společnosti, lze níže uvedené závěry přiměřeně použít i pro další právnické osoby.

1.1 Dobrovolná a nucená likvidace, délka trvání likvidace

Likvidace je zákonem upravený proces, který zpravidla následuje po zrušení obchodní společnosti (dále je používán pojem společnost).[3] Jejím účelem je vypořádat vztahy společnosti ke třetím osobám i vlastním společníkům, a tím umožnit zánik společnosti.[4] Zásadně přitom platí, že v centru pozornosti stojí věřitelé: likvidace nemůže skončit (a společnost zaniknout) dříve, než budou známé pohledávky za společností vypořádány (§ 206 ObčZ). To je logickým důsledkem skutečnosti, že likvidovaná společnost míří ke svému zániku a věřitelé tak přicházejí o svého dlužníka, aniž by tuto skutečnost mohli jakkoliv ovlivnit.

Literatura standardně rozlišuje mezi dobrovolnou a nucenou likvidací.[5] V případě dobrovolné likvidace je zrušení společnosti důsledkem cíleného jednání personálního substrátu společnosti (tj. společníků společnosti, popř. orgánu společnosti).[6] O nucené likvidaci hovoříme v případě, je-li obchodní společnost zrušena soudem. Takové rozhodnutí je možné pouze z taxativně

---

[3] Ustanovení § 169 odst. 1 ObčZ. K likvidaci nedochází v případě, že jmění přechází na právního nástupce (§ 173 odst. 1 ObčZ), nebo v případě, že předcházel konkurs a obchodní společnost nemá žádný majetek (§ 173 odst. 2 ObčZ). Krom toho likvidace nastupuje rovněž v případě, že obchodní společnost byla prohlášena za neplatnou (§ 129 odst. 2 ObčZ).

[4] KOCH, J. in GOETTE, W. - HABERSACK, M. *Münchener Kommentar zum Aktiengesetz: AktG. Band 4: §§ 179-277*, 3. vyd., München : C. H. Beck, 2011. s. 1937.

[5] Např. HOLEJŠOVSKÝ, J. In LAVICKÝ, P. a kol.: *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1−654). Komentář.* Praha : C. H. Beck, 2014. s. 999.

[6] O dobrovolné likvidaci hovoříme i v případě, kdy společnost zanikla proto, že naplnila svůj účel či proto, že uplynula doba, na kterou byla založena, neboť zdrojem těchto omezení je rovněž vůle společníků: zakladatelské právní jednání (společenská smlouva, stanovy, zakladatelská listina), které společníci mohou změnit a zrušení společnosti tak odvrátit.

vypočtených důvodů a je zpravidla sankcí za neplnění zákonných povinností.[7] Mohou ale existovat i jiné případy, kdy o zrušení společnosti rozhoduje soud. Zčásti je přitom důvod přičitatelný společnosti či jejímu personálním substrátu (např. zrušení z důvodů uvedených ve společenské smlouvě[8] či zrušení pro nepřekonatelné rozpory mezi společníky[9]), ve výjimečných případech se ovšem může jednat i o důsledek skutečností nezávislých na společnosti (např. zrušení společnosti pro pozbytí všech podnikatelských oprávnění v důsledku zavedení nové regulace[10]). Jak bude zřejmé z dalšího textu, pro účely tohoto příspěvku bude vhodnější spíše než mezi dobrovolnou a nucenou likvidací rozlišovat mezi likvidací, která je přičitatelná společnosti (vždy dobrovolná likvidace a většina likvidací nucených) a likvidací, kterou společnost (její personální substrát) nikterak nezapříčinila.

Zákon neurčuje žádnou minimální ani maximální dobu trvání likvidace. Roli hraje charakter dluhů a majetku likvidované společnosti i schopnosti likvidátora. I kdyby se však jednalo o nečinnou společnost bez jakýchkoliv dluhů a likvidátor by jednotlivé kroky konal ihned poté, co by jejich výkon byl možný, potom by likvidace netrvala méně než čtyři až šest měsíců.[11] Naopak, v případě podnikatelsky aktivní společnosti s rozsáhlým majetkem různorodého charakteru a velkým množstvím věřitelů se může likvidace významně protáhnout.

1.2 Dlouhodobé smluvní vztahy

Pojem „dlouhodobá smlouva“ či „dlouhodobý závazek“ je v domácí literatuře sice běžně používán[12], není však zákonem definován ani detailněji rozpracován naukou.[13] Za dlouhodobý

---

[7] Např. společnost provozuje činnost, kterou podle jiného právního předpisu mohou vykonávat jen fyzické osoby, bez pomoci těchto osob, § 93 písm. d) ZOK; společnost porušuje pravidla nabývání vlastních podílů, § 149 odst. 4, § 306 odst. 3 ZOK; společnost nejmenuje včas členy volených orgánů, § 198 odst. 3, § 443, 453 odst. 1 ZOK; společnost nenaloží s uvolněným podílem podle zákona, § 215 odst. 1 ZOK; společnost porušuje povinnosti ukládat do sbírky listin, § 105 VeřRej apod.

[8] Podle § 241 odst. 2 ZOK se může společník společnosti s ručením omezeným domáhat zrušení společnosti u soudu z důvodů a za podmínek určených společenskou smlouvou. Při vymezení takových důvodů ve společenské smlouvě nejsou společníci zákonem nikterak omezeni; korektivem ujednání budou tradičně dobré mravy a veřejný pořádek.

[9] § 93 písm. c) ZOK.

[10] Srov. § 93 písm. a) ZOK.

[11] Pokud by po zrušení společnosti likvidátor bezodkladně nechal zveřejnit oznámení o vstupu společnosti do likvidace s výzvou k přihlášení pohledávek, přičemž mezi první a druhou výzvou by uplynula minimální dvoutýdenní lhůta, lhůta k přihlášení pohledávek by byla tříměsíční a ihned po jejím uplynutí by likvidátor předložil ke schválení konečnou zprávu o průběhu likvidace s návrhem na rozdělení likvidačního zůstatku a na jejím základě by potom likvidační zůstatek rozdělil, likvidace by trvala cca 4 měsíce. Budeme-li však počítat s lhůtou pro svolání valné hromady (která schvaluje konečnou zprávu o průběhu likvidace a návrh na rozdělení likvidačního zůstatku), určitými odstupy mezi jednotlivými kroky, spíše se dostaneme k době minimálního trvání 6 měsíců.

[12] Např. ŠILHÁN, J. In HULMÁK, M. a kol.: *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054). Komentář.* Praha : C. H. Beck, 2014. s. 1182 a násl.

smluvní vztah tak je pro účely tohoto příspěvku považován vztah, pro který je typická delší doba trvání a / nebo opakované plnění.[14] Klíčový je vždy časový aspekt (trvání) a skutečnost, že stranám vznikají v průběhu smluvního vztahu nové povinnosti; tím se dlouhodobé vztahy zásadně odlišují od smluvních vztahů založených na jednorázové výměně plnění.[15] Příkladem dlouhodobých smluvních vztahů je nájem, úschova, společnost či pracovní poměr; charakter dlouhodobého smluvního vztahu však může mít v zásadě jakýkoliv smluvní vztah (např. koupě, jedná-li se o opakované dodávky materiálu).

Dlouhodobý charakter těchto závazkových vztahů přitom vede k typickému chování účastníků při jejich uzavírání. Smluvní strany do těchto vztahů vstupují ve víře v jejich dlouhodobost, tedy ve stabilitu těchto vztahů.[16] Značná pozornost je tak věnována výběru druhé smluvní strany[17] i vyjednávání o smlouvě, jejímuž obsahu je právě s ohledem na předpokládanou délku trvání smluvního vztahu věnována zvýšená péče.[18] Tomu odpovídají i vyšší náklady, které jsou se vznikem dlouhodobých smluvních vztahů typicky spojeny, neboť smluvní strany vynakládají více času a peněz na obstarávání informací i dohadování podmínek smlouvy.[19] S ohledem na výše uvedené znamená jednostranné ukončení dlouhodobého závazkového vztahu značný zásah do pozice druhého účastníka.

2. KONFLIKT ZÁJMŮ PŘI LIKVIDACI SPOLEČNOSTI

Je-li smluvní stranou dlouhodobého smluvního závazku společnost v likvidaci, stojí proti sobě dva různé zájmy: na jedné straně zájem na brzkém ukončení likvidace a na druhé straně zájem věřitelů dlouhodobých smluvních vztahů na jejich maximálním trvání.

---

[13] S ohledem na absenci domácí literatury dále při vymezení dlouhodobých smluv pracuji s německou monografií H. Oetkera věnovanou této problematice (OETKER, H. *Das Dauerschuldverhältnis und seine Beendigung: Bestandsaufnahme und kritische Würdigung einer tradierten Figur der Schuldrechtsdogmatik*. Tübingen : J.C.B. Mohr (Siebeck), 1994).

[14] Dlouhodobé závazkové vztahy jsou uměle vytvořenou kategorií, v rámci které existují závazky v řadě podob. H. Oetker v této souvislosti zmiňuje (i) smlouvy s komplexním plněním, např. smlouvy o dílo, jejichž předmětem je dodávka průmyslových celků (např. atomová elektrárna či letiště), (ii) smlouvy s dlouhodobým plněním hlavní povinnosti (tj. rozsah hlavní povinnosti je předem určen, ale plnění je postupné, např. má-li být kupní cena uhrazena ve splátkách, popř. předmět plnění dodáván postupně), (iii) dodavatelské smlouvy s neurčitou výší celého plnění (např. závazek mlékárny odebrat od statkáře mléko vyprodukované v daném období) a (iv) smlouvy s rozsahem plnění určeným výlučně časově, ať již je časový úsek nepřetržitý (např. nájem), nebo je dáno periodické opakování (např. pracovní smlouva) (OETKER, H. *Das Dauerschuldverhältnis und seine Beendigung: Bestandsaufnahme und kritische Würdigung einer tradierten Figur der Schuldrechtsdogmatik*. Tübingen : J.C.B. Mohr (Siebeck), 1994. s. 21 – 25).

[15] GAIER, R. In *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB. Band 2: Schuldrecht - Allgemeiner Teil, 7. vyd.* München : C. H. Beck, 2016, komentář k § 314, marg. č. 5 (citováno dle www.beck.de).

[16] OETKER, H. *Das Dauerschuldverhältnis und seine Beendigung: Bestandsaufnahme und kritische Würdigung einer tradierten Figur der Schuldrechtsdogmatik*. Tübingen : J.C.B. Mohr (Siebeck), 1994. s. 248.

[17] Ibid, s. 249.

[18] Ibid, s. 41.

[19] Ibid, s. 41.

Jak věřitelé, tak společníci obchodní společnosti mají zájem na tom, aby likvidace byla ukončena v co nejkratší době. Plynulý, svižný (nikoliv překotný!) průběh likvidace šetří náklady s likvidací spojené (např. odměna likvidátora a jeho hotové náklady) a tím zvyšuje šanci na plné uspokojení všech věřitelů i na dosažení vyššího likvidačního zůstatku, který bude rozdělen mezi společníky. Zájem společníků na brzkém vyplacení likvidačního zůstatku posiluje skutečnost, že jejich investice do společnosti směřující ke svému zániku negeneruje zisk. Brzké ukončení likvidace je však i v zájmu veřejnosti jako takové – čím kratší dobu se v obchodním styku vyskytuje subjekt směřující ke svému zániku, tím lépe; to platí zejm. s ohledem na nejasné důsledky překročení zástupčího oprávnění likvidátora.[20] Zájem veřejnosti na eliminaci zanikajícího subjektu z obchodního života dále vzrůstá v případě, kdy o zrušení společnosti a jejím vstupu do likvidace rozhodl soud pro porušování zákonných pravidel společností.

Zájem na rychlém ukončení likvidace je však v rozporu se zájmem věřitelů dlouhodobých smluvních vztahů, kteří – zejm. s ohledem na vynaložené náklady na uzavření takového smluvního vztahu – usilují o jeho trvání v maximální (smluvené) délce.

3. MOŽNOSTI UKONČENÍ DLOUHODOBÝCH SMLUVNÍCH VZTAHŮ

Obchodní společnost v likvidaci má v zásadě dvě možnosti, jak docílit předčasného ukončení dlouhodobých smluvních vztahů. Svědčí-li společnosti v likvidaci výpovědní důvod upravený smlouvou či zákonem, může závazkový vztah ukončit jednostranně výpovědí bez ohledu na vůli druhé smluvní strany. Není-li dán výpovědní důvod, nabízí se dohoda s druhou smluvní stranou na zániku závazku (§ 1981 ObčZ).

3.1 Výpověď

3.1.1 Obecně k výpovědi

Výše bylo poukázáno na zájem druhé smluvní strany na maximálním trvání dlouhodobého závazkového vztahu. Je nicméně třeba připomenout, že pro dlouhodobé smluvní vztahy je typické, že se dlužník zavazuje k plnění, aniž by byl s dostatečnou jistotou schopen předvídat schopnost svého plnění v budoucnosti.[21] Z tohoto důvodu – zásadě *pacta sunt servanda* navzdory –

[20] K tomu viz JOSKOVÁ, L. Likvidátor a statutární orgán kapitálové společnosti v likvidaci. In *Obchodněprávní revue,* roč. 9, 2017, č. 3, s. 70 a násl.

[21] GAIER, R. In *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB. Band 2: Schuldrecht - Allgemeiner Teil*, 7. vyd. München : C. H. Beck 2016, komentář k § 314, marg. č. 5 (citováno dle www.beck.de).

je třeba smluvní straně přiznat právo smlouvu jednostranně ukončit.[22] Při formulaci práva výpovědi je tedy nezbytné důsledně posuzovat zájmy obou účastníků. To činí zákonodárce při úpravě výpovědních důvodů, příp. regulaci výpovědní doby. Specifikem jednostranného ukončení vztahů v průběhu likvidace je skutečnost, že předčasné ukončení smluvních vztahů není jen v zájmu samotného dlužníka (likvidované společnosti, resp. jejích společníků), ale i věřitelů a zejm. veřejnosti jako takové.

Podle občanského zákoníku platí, že závazek lze vypovědět, ujednají-li si tak strany, anebo stanoví-li tak zákon (§ 1998 odst. 1). Vyjdeme-li z předpokladu, že strany si ve smlouvě nic neujednaly, je likvidovaná společnost omezena na zákonnou úpravu. Vedle obecné úpravy přitom zákon pro vybrané druhy závazkových vztahů obsahuje úpravu zvláštní. Úprava výpovědi se krom toho liší v závislosti na tom, zda se jedná o závazek uzavřený na dobu určitou nebo neurčitou.

3.1.2 Obecná úprava výpovědi

Jedná-li se o smlouvu uzavřenou na dobu neurčitou, která zavazuje alespoň jednu stranu k nepřetržité nebo opakované činnosti, popř. povinnosti takovou činnost strpět,[23] lze závazek zrušit ke konci kalendářního čtvrtletí výpovědí podanou alespoň tři měsíce předem; zvláštní výpovědní důvod se nevyžaduje (§ 1999 odst. 1 ObčZ). Uzavřela-li proto likvidovaná společnost smlouvu na dobu neurčitou zavazující k nepřetržité či opakované činnosti (např. se zavázala servisovat vozový park věřitele), popř. k povinnosti takovou činnost strpět, může takovou smlouvu likvidátor bez dalšího vypovědět. S ohledem na skutečnost, že délka likvidace bude jen zřídkakdy kratší než šest měsíců, je zřejmé, že dlouhodobé závazky s opakujícím se či nepřetržitým plněním bude možno ukončit, aniž by trvání závazku ovlivnilo délku likvidace.

Jedná-li se o smlouvu uzavřenou na dobu určitou, obecná úprava výpovědi není regulována. To reflektuje skutečnost, že v případě závazku sjednaného na dobu určitou je účastník vztahu schopen spíše odhadnout způsobilost plnit ve smluvené době.[24] Je proto logické v takových případech trvat na zásadě *pacta sunt servanda*.[25] Tento – jinak zcela spravedlivý přístup – nezohledňuje specifický veřejný zájem na brzkém skončení likvidace. V případě absence zvláštní

---

[22] TICHÝ, L. *Obecná část občanského práva*. Praha : C. H. Beck, 2014. s. 137.

[23] K vymezení nepřetržité / opakované činnosti, popř. povinnosti nepřetržitou nebo opakovanou činnost strpět viz ŠILHÁN, J. In BEJČEK, J. - ŠILHÁN, J. a kol. *Obchodní smlouvy. Závazky v podnikání*. Praha : C. H. Beck, 2015. s. 209.

[24] OETKER, H. *Das Dauerschuldverhältnis und seine Beendigung: Bestandsaufnahme und kritische Würdigung einer tradierten Figur der Schuldrechtsdogmatik*. Tübingen : J.C.B. Mohr (Siebeck), 1994. s. 253-254.

[25] Ibid, s. 255.

úpravy tak likvidované společnosti nezbývá, než se pokusit o ukončení závazkového vztahu dohodou, popř. usilovat o zrušení smlouvy soudem (viz níže).

3.1.3 Zvláštní úprava výpovědi

Namísto obecné úpravy platí pro vybrané závazky zvláštní úprava jednostranného ukončení závazku, a to jak pro závazky uzavřené na dobu určitou, tak pro závazky uzavřené na dobu neurčitou. Regulován je přitom jak výpovědní důvod (je-li potřebný), tak výpovědní doba, příp. i forma výpovědi.

Výjimečně je výpovědním důvodem přímo zrušení společnosti a její vstup do likvidace. Příkladem je pracovní poměr, který může být ukončen výpovědí ze strany zaměstnavatele, pokud se ruší zaměstnavatel nebo jeho část [§ 52 písm. a) ZPr].[26] Pokud v pracovní smlouvě nebyla sjednána výpovědní doba delší, potom pracovní poměr končí uplynutím dvouměsíční výpovědní doby, která začne běžet prvního dne měsíce následujícího po doručení výpovědi zaměstnanci.

Ve většině případů však není zrušení společnosti a její vstup do likvidace výslovně označen jako výpovědní důvod. Potom bude třeba zkoumat, zda se zrušení společnosti a její vstup do likvidace dá podřadit pod výpovědní důvod vymezený zákonem. Zde bude zpravidla hrát roli skutečnost, zda je vstup do likvidace společnosti přičitatelný (viz výše) a délka trvání likvidace (zpravidla více než šest měsíců). V případě pochybností je vhodné výpovědní důvod vykládat tak, aby se pod něj likvidace dala podřadit. To je odůvodněno veřejným zájmem na včasném skončení likvidace, který zákon nezohledňuje. Ostatně připouští-li zákon likvidaci jako důvod pro jednostranné ukončení pracovněprávního vztahu, kde má zánik závazku mimořádný sociální dopad, těžko odůvodnit lpění na trvání závazku v jiných případech.

Regulace nájmu prostoru sloužícího k podnikání například stanoví, že nájem na dobu určitou může nájemce vypovědět i před uplynutím sjednané doby, pokud ztratí způsobilost k činnosti, k jejímuž výkonu je prostor sloužící k podnikání určen [§ 2308 písm. a) ObčZ]. Judikatura konstantně chápe způsobilost k provozování podnikatelské činnosti v pronajatém prostoru jako oprávnění k podnikatelské činnosti nájemce provozované v pronajatých prostorách, jež je vykonávána na základě živnostenského, případně jiného oprávnění.[27] Ztráta takového oprávnění potom zakládá výpovědní důvod (je-li k výkonu takové činnosti prostor určen), a to bez ohledu

[26] Výpovědí je možné pracovněprávní vztah ukončit jak v případě, že byl ujednán na dobu určitou, tak v případě, že je na dobu neurčitou.
[27] Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 1. 2008, sp. zn. 28 Cdo 3454/2007.

na skutečnost, zda nájemce pozbyl podnikatelské oprávnění ze své vůle či nikoliv.[28] Otázkou je, zda by mohl být tento výpovědní důvod chápán šířeji. V likvidaci dochází k tomu, že likvidovaná společnost musí dokončit započaté obchody, nové obchody však (nejsou-li potřebné k dokončení těch stávajících) zahajovat nemůže. Likvidovaná společnost tak fakticky v důsledku vstupu do likvidace ztrácí svou způsobilost k činnosti, k jejímuž výkonu je prostor sloužící k podnikání určen. Bylo by tak možno dovodit, že zrušení společnosti a její vstup do likvidace je výpovědním důvodem ve smyslu výše citovaného ustanovení. Budeme-li však nahlížet na diskutovaný výpovědní důvod jako na zvláštní úpravu změny poměrů, narazí tento závěr na požadavek, že nájemce nemohl takovou změnu ovlivnit (srov. § 1765 ObčZ).[29] V takovém případě by bylo možno zrušení společnosti a její vstup do likvidace považovat za výpovědní důvod pouze v případě, že není přičitatelné společnosti (viz výše). Takový výklad by jistě zabránil účelovým likvidacím vedeným snahou vyvázat se z nepohodlného nájmu.[30] Přesto lze soudit, že – byť citované ustanovení bezesporu patří mezi ustanovení reflektující změnu okolností po vzniku smluvního závazku – požadavek neovlivnitelnosti okolností nájemcem v něm není zachycen.[31] To odpovídá záměru zákonodárce stanovit pro různě závažnou změnu okolností různé právní důsledky.[32] Lze proto uzavřít, že vstup společnosti do likvidace bude výpovědním důvodem ve smyslu § 2308 písm. a) ObčZ. Takový závěr odpovídá i veřejnému zájmu na brzkém skončení likvidace. Případné zneužívající jednání nájemce je třeba postihnout jinými nástroji.

Opakovaně se pak setkáváme s právem vypovědět smluvní vztah v případě, je-li dán vážný důvod (srov. § 2312 ObčZ pro nájem na dobu neurčitou[33] a § 2739 ObčZ pro smlouvu o společnosti[34]). Vážným důvodem legitimujícím výpověď smlouvy je stav, kdy po vypovídající straně nelze při zohlednění všech okolností případu a při zvážení zájmů obou stran požadovat, aby smlouva trvala po celou smluvenou dobu.[35] Je přitom nerozhodné, zda důvod spočívá v událostech na

---

[28] Stejně také BAJURA, J. In ŠVESTKA, J. - DVOŘÁK, J. - FIALA, J. - PELIKÁNOVÁ, I. - PELIKÁN, R. - BÁNYAIOVÁ, A. a kol. *Občanský zákoník - Komentář - Svazek V (relativní majetková práva 1. část)*. Praha : Wolters Kluwer, 2014. s. 1333.

[29] Tak HULMÁK, M. In HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*. Praha : C. H. Beck, 2014. s. 503.

[30] Toto riziko je patrné zejm. s ohledem na možnost zrušit rozhodnutí o zrušení společnosti a jejím vstupu do likvidace, a to až do okamžiku, než dojde k naplnění účelu likvidace (§ 170 ObčZ).

[31] Srov. např. BAJURA, J. In ŠVESTKA, J. - DVOŘÁK, J. - FIALA, J. - PELIKÁNOVÁ, I. - PELIKÁN, R. - BÁNYAIOVÁ, A. a kol. *Občanský zákoník - Komentář - Svazek V (relativní majetková práva 1. část)*. Praha : Wolters Kluwer, 2014. s. 1333 - 1334.

[32] ELIÁŠ, K. Clausula rebus sic stantibus (Význam změny okolností pro trvání obligace ex contractu). In *Obchodněprávní revue*, 2009, roč. 1, č. 6, s. 151.

[33] Nájem na dobu neurčitou je možno vypovědět bez výpovědního důvodu v šestiměsíční výpovědní době; má-li však strana k výpovědi vážný důvod, je výpovědní doba tříměsíční.

[34] Podle § 2739 ObčZ platí, že společník může ze společnosti vystoupit, a to i bylo-li trvání společnosti ujednáno na dobu určitou; ne však v nevhodné době nebo k újmě ostatních společníků. Z vážných důvodů však může vystoupit kdykoli, a to i když byla dohodnuta výpovědní doba.

[35] Viz rozhodnutí Spolkového soudního dvora (Bundesgerichtshof, BGH) ze dne 26.09.1996, sp. zn. I ZR 265/95.

straně účastníků, anebo ve vnějších okolnostech.[36] Přestože lze soudit, že se vážného důvodu může smluvní strana dovolávat rovněž v případě, že jej svým jednáním způsobila (což bude zpravidla případ zrušení společnosti a jejího vstupu likvidace, viz výše),[37] bude tuto skutečnost třeba zohlednit při posuzování okolností případu a významu zájmů obou stran.

Tak při ukončení nájmu prostoru sloužícího k podnikání na dobu neurčitou bude vstup společnosti do likvidace představovat vážný důvod opravňující k výpovědi smlouvy pouze v případě, že vstup do likvidace není společnosti přičitatelný. V ostatních situacích bude třeba nájem vypovědět (bez důvodu) v šestiměsíční výpovědní době. Takový výsledek se s ohledem na skutečnost, že trvání likvidace zpravidla přesáhne šest měsíců, zdá být spravedlivým vyvážením zájmů obou stran i ochrany veřejnosti, byť třeba bude pro likvidovanou společnost pronájem prostoru s ohledem na ukončení podnikatelské činnosti po několik měsíců zbytečný.

Úprava společnosti občanského práva umožňuje společníkovi z vážného důvodu ze společnosti vystoupit s okamžitou účinností, a to i v době nevhodné nebo k újmě ostatních společníků. Není-li dán vážný důvod, může společník ze společnosti vystoupit, pokud k vystoupení nemá dojít v nevhodné době či k újmě ostatních společníků. Také v tomto případě bude likvidace představovat vážný důvod pouze v případě, že není likvidované společnosti přičitatelná. V ostatních případech likvidovaná společnost bude muset vystoupení načasovat tak, aby nepřiměřeně nezasáhla do zájmů ostatních společníků. Lze nicméně soudit, že i kdyby se jednalo o dobu nevhodnou, popř. vystoupení přivodilo újmu ostatním společníkům, bude s ohledem na veřejný zájem na včasné ukončení likvidace nutné likvidované společnosti právo na vystoupení ze společnosti přiznat, učiní-li tak s dostatečnou výpovědní dobou. Referenční výpovědní dobou zde může být doba šesti měsíců, se kterou počítá úprava ukončení účasti společníka ve veřejné obchodní společnosti.[38]

3.2 Dohoda stran

Strany se vždy mohou dohodnout na předčasném zániku závazkového vztahu (§ 1981 ObčZ). To je důsledkem smluvní svobody, která spočívá nejen v právu smluvních stran závazek zřídit, ale také závazek zrušit. Dosáhnout dohody o zrušení závazku bude likvidovaná společnost usilovat zřejmě především v případech, kdy závazek nebude možno vypovědět, popř. v situaci, kdy bude díky dohodě možné dosáhnout dřívějšího ukončení závazkového vztahu. Ochota druhé smluvní

[36] Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. května 2001, sp. zn. 29 Cdo 2439/2000.
[37] Za vážný důvod označil zrušení společnosti a její vstup do likvidace BGH v rozhodnutí ze dne 23. 5. 1957, sp. zn. II ZR 250/55 (otištěno v Neue Juristische Wochenschrift 35/1957, s. 1279 a násl.).
[38] § 113 odst. 1 písm. a) ZOK.

strany dohodnout se na předčasném ukončení závazku bude zpravidla záviset na plnění, jaké likvidovaná společnost nabídne.

4. DALŠÍ MOŽNOSTI UKONČENÍ DLOUHODOBÝCH ZÁVAZKOVÝCH VZTAHŮ?

Z výše uvedeného je zřejmé, že zrušení společnosti a její vstup do likvidace bude představovat výpovědní důvod spíše výjimečně. Není-li druhá smluvní strana ochotna dohodnout se ani na předčasném zániku závazku, likvidovaná společnost musí hledat další cesty, jak dosáhnout ukončení závazku. V úvahu přichází ustanovení, která zohledňují následnou změnu okolností.

4.1 Šněrovací smlouvy

Podle § 2000 odst. 1 ObčZ platí, že byla-li smlouva bez vážného důvodu uzavřena na dobu určitou tak, že zavazuje smluvní stranu na dobu delší než deset let, lze se po uplynutí deseti let od vzniku závazku u soudu domáhat jeho zrušení. Soud závazek zruší i tehdy, pokud se okolnosti, z nichž strany zřejmě vycházely při vzniku závazku, změnily do té míry, že na zavázané straně nelze rozumně požadovat, aby byla smlouvou dále vázána. Podle důvodové zprávy slouží tato úprava k ochraně před tzv. šněrovacími úmluvami zavazující smluvní stranu po neúměrně dlouhou dobu.[39]

Uvedené ustanovení tak upravuje dva případy zrušení dlouhodobého závazku soudem. V prvním případě soud zasáhne tehdy, trvá-li závazek déle než deset let a navrhovatel prokáže, že pro uzavření smlouvy na dobu přesahující deset let nebyly vážné důvody. Soud tedy bude posuzovat existenci vážných důvodů k okamžiku uzavření smlouvy; skutečnost, že společnost následně vstoupila do likvidace, nebude hrát roli.

Druhým případem je změna okolností, z nichž strany zřejmě vycházely při vzniku závazku. Ta může spočívat jak ve změně vnějších podmínek (např. právní úpravy, hospodářské situace apod.), tak i ve změně vnitřních poměrů smluvní strany.[40] Právě sem by mohla spadat skutečnost, že společnost vstoupila do likvidace, neboť s ohledem na účel likvidace (vypořádat vztahy ke třetím osobám i společníkům tak, aby společnost mohla zaniknout) je zřejmé, že tento stav odporuje očekávání, ze kterého smluvní strany vycházely při vzniku závazku (tj. že likvidovaná společnost bude nerušeně vykonávat svou činnost). S ohledem na skutečnost, že z ustanovení nevyplývá

[39] Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., nový občanský zákoník (konsolidované znění), k § 1998 až 2000.
[40] ŠILHÁN, J. In HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054). Komentář.* Praha : C. H. Beck, 2014. s. 1184.

zákaz reflektovat změny, které způsobila sama smluvní strana, lze soudit, že použití tohoto ustanovení nebrání ani skutečnost, že zrušení společnosti a její vstup do likvidace je společnosti přičitatelné. Na soudu potom bude, aby posoudil, zda na likvidované společnosti lze rozumně požadovat, aby byla smlouvou dále vázána. Bude tak potřeba zohlednit smluvenou délku trvání závazku, předpokládanou délku trvání likvidace, intenzitu zájmu druhé strany na dalším trvání závazku i veřejný zájem na brzkém skončení likvidace. I toto ustanovení ovšem dopadne pouze na závazky, jejichž trvání přesáhne 10 let, a to po uplynutí této doby od vzniku závazku.[41]

[41] Ibid, s. 1184 - 1185. Stejně TINTĚRA, T. In TINTĚRA, T. - PODRAZIL, P. - PETR, P. *Základy závazkového práva. 1. díl.* Praha: Leges, 2016. s. 170. Opačný názor (tj. absence podmínky uplynutí deseti let od vzniku závazku) zastává KINDL, T. In ŠVESTKA, J. - DVOŘÁK, J. - FIALA, J. - PELIKÁNOVÁ, I. - PELIKÁN, R. - BÁNYAIOVÁ, A. a kol. *Občanský zákoník - Komentář - Svazek V (relativní majetková práva 1. část)*, Praha : Wolters Kluwer, 2014. s. 518.

4.2 Podstatná změna okolností (§ 1765 ObčZ)

Podstatné změny okolností, v jejichž důsledku je možno dosáhnout obnovení jednání o smlouvě, popř. zásahu soudu (§ 1764 až § 1766 ObčZ), se bude moci likvidovaná společnost dovolávat jen výjimečně.

Je nesporné, že vstup společnosti do likvidace představuje podstatnou změnu okolností, které mohou velmi tíživě zasáhnout do poměrů likvidované společnosti. Povinnost provozovat po několik let závod jen kvůli plnění určitého dlouhodobému závazku může znamenat neúměrné zvýšení nákladů na straně likvidované společnosti.[42] Právo dovolat se změny poměrů však zpravidla ztroskotá na požadavku objektivní povahy změny, tedy její neovlivnitelnosti a neodvratitelnosti ze strany společnosti. Takovou změnou nikdy nebude vstup společnosti do likvidace, pokud je společnosti přičitatelný.

4.3 Následná nemožnost plnění (§ 2006 ObčZ)

Pro úplnost je třeba uvést, že dluh likvidované společnosti nezaniká ani pro následnou nemožnost plnění (§ 2006 ObčZ). Samotný vstup společnosti do likvidace nic nemění na její povinnosti dokončit započaté obchody. Plnění dluhu z dlouhodobé smlouvy uzavřené před vstupem společnosti do likvidace tak nemůže představovat nedovolené (ve smyslu právní nedovolenosti) plnění.[43] Byť by vstup společnosti do likvidace a s ním spojený prodej majetku[44] mohl vést k situaci, kdy likvidovaná společnost dluh objektivně splnit nemůže (např. proto, že jí již chybějí potřebné stroje), dluh bude až na výjimky splnitelný s pomocí jiné osoby či za ztížených podmínek. Ustanovení § 2006 ObčZ přitom podle své výslovné formulace na situace tzv. subjektivní nemožnosti plnění nedopadá.[45]

5. POSKYTNUTÍ DOSTATEČNÉ JISTOTY

Občanský zákoník připouští, aby likvidace skončila, byť nejsou uspokojeny všechny pohledávky věřitelů. Podle § 206 odst. 2 ObčZ je totiž možné, aby věřitelům nesplatných pohledávek byla poskytnuta dostatečná jistota. V takovém případě je možné likvidaci ukončit, byť zřejmě není

---

[42] ŠILHÁN, I. *Právní následky porušení smlouvy v novém občanském zákoníku.* Praha : C. H. Beck, 2015. s. 203.

[43] Následná právní nedovolenost plnění je považována za jednu z kategorií následné nesplnitelnosti dluhu (např. ŠILHÁN, I. *Právní následky porušení smlouvy v novém občanském zákoníku.* Praha : C. H. Beck, 2015. s. 99).

[44] Jiná by byla situace v případě, že by došlo k prodeji závodu, neboť jeho součástí jsou i dluhy.

[45] ŠILHÁN, I. *Právní následky porušení smlouvy v novém občanském zákoníku.* Praha : C. H. Beck, 2015. s. 94.

možné vymazat společnost z obchodního rejstříku (a docílit tak jejího zániku),[46] neboť výmazem společnosti by zanikl dlužník a zajištěná pohledávka by již ani nemohla nabýt splatnosti.[47]

Toto ustanovení by se dalo využít i v případě dlouhodobých závazkových vztahů, ovšem jen tehdy, má-li plnit pouze likvidovaná společnost. Pokud by totiž měla plnit i druhá smluvní strana a došlo již k ukončení likvidace (a společnost dosud nezanikla), představovalo by takové plnění nezbytné opatření ve smyslu § 208 ObčZ, které je nutno vypořádat a které by odůvodňovalo pokračování likvidace.

ZÁVĚR

Likvidace obchodní společnosti by měla v zájmu věřitelů, společníků, ale i veřejnosti jako takové trvat co nejkratší dobu. Je-li ovšem likvidovaná společnost účastníkem dlouhodobých smluvních vztahů, střetává se zájem na brzkém ukončení likvidace se zájmem druhé smluvní strany na trvání závazkového vztahu v dohodnuté délce. Zákonná úprava evidentně upřednostňuje zásadu *pacta sunt servanda* (a tedy zájem druhé smluvní strany na trvání závazku), neboť (až na výjimky) zrušení společnosti a její vstup do likvidace nepředstavuje zvláštní výpovědní důvod umožňující předčasné ukončení závazkového vztahu. Právě s ohledem na zájem veřejnosti na co nejrychlejší eliminaci zanikajících subjektů z obchodního života je nicméně vhodné v případě nejasností likvidaci pod výpovědní důvod spíše podřadit.

Likvidovaná společnost tak bude zpravidla nucena hledat jiné způsoby, jak dlouhodobý smluvní vztah ukončit. Nabízí se zejména dohoda na předčasném zániku závazku, což pro likvidovanou společnost bude zpravidla znamenat nutnost nabídnout akceptovatelné protiplnění. Nebude-li dohoda možná, je třeba prověřit možnost dosáhnout zrušení smlouvy soudem. V praxi ovšem budou překážkou podmínky takového rozhodnutí a délka soudního řízení.

Selžou-li výše uvedené nástroje, likvidované společnosti nezbyde, než se svým zánikem posečkat po dobu trvání dlouhodobých smluvních vztahů. Obtížnost ukončení dlouhodobých smluvních vztahů by v každém případě měly mít obchodní společnosti na paměti při jejich sjednávání a neopomenout smluvit postup pro případ jejich vstupu do likvidace. V případě absence takové úpravy by pak měly zvážit, zda do likvidace za trvání dlouhodobých smluvních vztahů vůbec vstupovat.

---

[46] Likvidace končí okamžikem, kdy je požadovaným způsobem naloženo s likvidační podstatou (§ 207 ObčZ), tj. poskytnutím podílu na likvidačním zůstatku, převzetím majetku posledním z věřitelů či oznámením přechodu majetku na stát. Po skončení likvidace je potřeba podat návrh na výmaz společnosti z obchodního rejstříku a teprve výmazem společnost zaniká.

[47] PELIKÁNOVÁ, I. *Komentář k obchodnímu zákoníku (s přihlédnutím k evropskému právu). 2. díl. § 56–104e. 3. přeprac. a dopl. vyd.* Praha : Aspi Publishing, 2004. s. 350.

Seznam použité literatury

BEJČEK, J. - ŠILHÁN, J. a kol. *Obchodní smlouvy. Závazky v podnikání.* Praha : C. H. Beck, 2015. 539 s. ISBN 978-80-7400-574-9.

ELIÁŠ, K. Clausula rebus sic stantibus (Význam změny okolností pro trvání obligace ex contractu). In *Obchodněprávní revue*, ISSN 1803-6554, 2009, roč. 1, č. 6, s. 151 a násl.

GAIER, R. In *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB. Band 2: Schuldrecht - Allgemeiner Teil*, 7. vyd. München : C. H. Beck, 2016. 3073 s. ISBN 978-3-406-66542-4.

GOETTE, W. - HABERSACK, M. *Münchener Kommentar zum Aktiengesetz: AktG. Band 4: §§ 179-277*, 3. vyd. München : C. H. Beck, 2011. 2070 s. ISBN 978-3-406-55454-4.

HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054). Komentář.* Praha : C. H. Beck, 2014. 1335 s. ISBN 978-80-7400-535-0 IV.

HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). Komentář.* Praha : C. H. Beck, 2014. 2072 s. ISBN 978-80-7400-287-8.

JOSKOVÁ, L. Likvidátor a statutární orgán kapitálové společnosti v likvidaci. In *Obchodněprávní revue*, ISSN 1803-6554, 2017, roč. 9, č. 3, s. 70 a násl.

LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1−654). Komentář.* Praha : C. H. Beck, 2014. 2400 s. ISBN 978-80-7400-529-9.

OETKER, H. *Das Dauerschuldverhältnis und seine Beendigung: Bestandsaufnahme und kritische Würdigung einer tradierten Figur der Schuldrechtsdogmatik.* Tübingen : J.C.B. Mohr (Siebeck), 1994. 757 s. ISBN 3161462750.

PELIKÁNOVÁ, I. *Komentář k obchodnímu zákoníku (s přihlédnutím k evropskému právu). 2. díl. § 56–104e.* 3. přeprac. a dopl. vyd. Praha : Aspi Publishing, 2004. 608 s. ISBN 80-86395-99-5.

ŠILHÁN, I. *Právní následky porušení smlouvy v novém občanském zákoníku.* Praha : C. H. Beck, 2015. 599 s. ISBN 978-80-7400-544-2.

ŠVESTKA, J. - DVOŘÁK, J. - FIALA, J. - PELIKÁNOVÁ, I. - PELIKÁN, R. - BÁNYAIOVÁ, A. a kol. *Občanský zákoník - Komentář - Svazek V (relativní majetková práva 1. část).* Praha : Wolters Kluwer, 2014. 1700 s. ISBN 978-80-7478-638-9.

TICHÝ, L. *Obecná část občanského práva.* Praha : C. H. Beck, 2014. 392 s. ISBN 978-80-7400-483-4.

TINTĚRA, T. - PODRAZIL,P. - PETR, P. *Základy závazkového práva. 1 díl.* Praha : Leges, 2016. 288 s. ISBN 978-80-7502-124-3.

Kontakt: joskova@prf.cuni.cz

OBCHODNÉ MENÁ POUŽITÉ V NÁZVE DOMÉNY

RADKA KOLKUSOVÁ[1]

Abstrakt

Článok analyzuje výskyt obchodných mien v doménach. Poukazuje sa na samotnú tvorbu, druhy a právnu ochranu obchodných mien v názvoch domén. Obchodné mená predstavujú dôležitú súčasť podnikania a plnia rozlišovaciu a identifikačnú funkciu v rámci hospodárskej súťaže. Nárastom virtuálnych aktivít v súčasnej dobe sa aj konkurenčná súťaž v boji o zákazníka postupne preniesla na oblasť internetu, kde sa nám tak vytvorila hospodárska súťaž. A práve v hospodárskej súťaži dosahujú rôzne formy označenia svoju najvyššiu hodnotu vďaka svojej odlišovacej spôsobilosti a schopnosti boja s inými súťažiteľmi. V článku je vytýčená jedna zo skutkových podstát nekalej súťaže, konkrétne klamlivé označenie tovarov a služieb v názve domény, kde je demonštrovaný výskyt obchodných mien ako jedných z druhov označení v názve domén. Poukázané je na viaceré teoretické aj praktické problémy tvorby a používania domén tvoriacich obchodné meno.

Kľúčové slová

Obchodné meno; Označenie; Doménové meno; Nekalá súťaž; Internet

Abstract

In the article are analyzed domains containing business names. It points to the creation, types and legal protection of business names in domain names. Business names are an important part of business and fulfill a distinctive and identifying role in competition. By increasing the number of virtual commercial activities, competition in the customer struggle has been gradually transferred to the Internet. And just in competition, different forms of labeling achieve their highest value due to their distinctive capability and ability to compete with other competitors offering the same or similar products or services. The article highlights one of the facts of the unfair competition, namely the misleading labeling of goods and services in the domain name where the presence of business names as one of the domain names is demonstrated. It points to several theoretical and practical problems of creating and using domain names that consist of a business name.

Keywords

Business Name; Brand; Domain Name; Unfair Competition; Internet

[1] JUDr. Radka Kolkusová, PhD., LL.M., Ústav súkromného práva, Fakulta práva PEVŠ, Bratislava.

ÚVOD

Predmetom práva obchodných mien sú také druhy označení, pod ktorými podnikatelia v rámci vykonávania svojej podnikateľskej činnosti pôsobia na hospodárskom trhu. Obchodné mená tak predstavujú dôležitú súčasť podnikania a podobne ako napríklad ochranné známky plnia rozlišovaciu a identifikačnú funkciu v rámci hospodárskej súťaže. Používanie obchodných mien pomáha od seba odlišovať iných súťažiteľov, a to najmä v prípade, ak obaja ponúkajú tie isté alebo podobné tovary alebo poskytujú tie isté alebo podobné služby. V súčasnosti sa čoraz častejšie stretávame s aktivitou podnikateľov smerujúcou k ich „virtuálnej existencii" a viacerí podnikatelia majú záujem pri vstupe na hospodársky trh registrovať svoje obchodné meno zároveň aj ako doménové meno. Preto sa v rámci hospodárskej súťaže na internete okrem iných označení (napríklad ochranných známok) vo veľkej miere porušuje alebo ohrozuje práve tento druh označení, nakoľko súťažitelia často používajú, či už vedomky alebo nevedomky, cudzie alebo zameniteľné obchodné mená, čo môže v konečnom dôsledku zmiasť alebo negatívne ovplyvniť internetových užívateľov.

1. TVORBA OBCHODNÉHO MENA

V slovenskom právnom systéme sa za obchodné meno považuje také označenie, pod ktorým podnikateľ vykonáva právne úkony pri svojej podnikateľskej činnosti. Tvorí tak jeden zo základných predpokladov subjektu podieľať sa na podnikaní v rámci hospodárskom trhu a čerpať práva, ktoré prislúchajú majiteľom obchodných mien.[2] Podľa základnej definície považujem hneď na úvod potrebné odlíšiť obchodné meno ako *„názov, pod ktorým podnikateľ vykonáva právne úkony pri svojej podnikateľskej činnosti"* od iných názvov právnických osôb – nepodnikateľov. Od právnických osôb, ktoré sú zriadené za účelom podnikania slovenský právny poriadok odlišuje právnické osoby, ktoré sú zriadené za iným účelom. Tieto právnické osoby si rovnako pri svojom zriaďovaní vytvárajú názov ako podnikateľské subjekty, avšak tieto názvy budú chránené podľa predpisov občianskeho práva a prípadne osobitného právneho predpisu, na základe ktorého sa vytvárajú, a nie podľa príslušných ustanovení Obchodného zákonníka. Slovenský právny poriadok rozoznáva aj také právnické osoby, ktoré sa nezapisujú do obchodného registra a obchodné meno týchto právnických

[2] KUBÍČEK, P. - ŠKRINÁR, A. - NEVOLNÁ, Z. - KOLKUSOVÁ, R. - ĎURICA, M. *Obchodné právo*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2016. s. 98.

osôb bude tvoriť názov, pod ktorým boli zriadené.[3] Obchodnými menami vo všeobecnosti rozumieme rôzne *slovné* označenia, ktorými sa podnikateľské subjekty od seba navzájom odlišujú. Pri tvorbe obchodného mena je dôležité uvedomiť si, že každý podnikateľský subjekt môže mať v rámci svojej podnikateľskej činnosti iba jedno obchodné meno, ktoré na základe tejto zásady spĺňa rozlišovaciu funkciu a má významnú identifikačnú a garančnú schopnosť vo vzťahu k spotrebiteľom alebo iným súťažiteľom. Tento charakter obchodných mien umožňuje podnikateľom predchádzať ich vzájomnej zameniteľnosti, najmä pokiaľ vykonávajú rovnakú alebo podobnú činnosť, rsp. ak ponúkajú rovnaké alebo obdobné výrobky či služby v rámci jedného hospodárskeho trhu. Ako pre právnické, tak aj pre fyzické osoby – podnikateľov zákon negatívnym spôsobom vymedzuje podstatnú podmienku vytvárania ich obchodného mena, podľa ktorej *„obchodné meno nesmie byť zameniteľné s obchodným menom iného podnikateľa a nesmie vzbudzovať klamlivú predstavu o podnikateľovi alebo o predmete podnikania.“*[4]

- Obchodné meno v prvom rade nesmie byť zameniteľné s obchodným menom iného podnikateľa. Pokiaľ nebudeme k uvedenej definícii postupovať podľa doslovného výkladu, no naopak, zextenzívnime túto vlastnosť obchodného mena, možno konštatovať, že obchodné meno nesmie byť ani rovnaké a ani zameniteľné s obchodným menom iného podnikateľa. Zabraňuje tomu princíp priority a zápis rovnakého obchodného mena do registra nie je ani z technického hľadiska možný. Avšak zameniteľnosť obchodného mena, ktorú uvádza zákonodarca v citovanom ustanovení, je veľmi relatívna a vzhľadom na veľké množstvo podnikateľských subjektov nie je prakticky možné zabrániť zápisu zameniteľných obchodných mien.[5] Samozrejme, v tomto ohľade bude tiež záležať, ako budeme chápať a vykladať samotný pojem *zameniteľnosť*. Pokiaľ by sme totiž mali tento pojem vykladať doslovne, zameniteľné obchodné meno by bolo každé rovnaké alebo podobné označenie podnikateľa či už z gramatického alebo fonetického hľadiska. Akonáhle však nahliadneme do obchodného registra, uvedomíme si, že register by tak obsahoval viacero nie len zameniteľných ale prakticky aj rovnakých obchodných mien. Ako príklad môžem uviesť obchodné meno, ktorého kmeň tvorí označenie „alfa“ a v obchodnom registri SR je len k dnešnému dňu zapísaných 180 obchodných spoločností s týmto základom obchodného mena. Ak by som sa pritom ďalej zamerala na niektoré vybrané spoločnosti, z fonetického hľadiska môžu

[3] § 9 ods. 3 ObZ; § 19b ods. 1 OZ. Napr. neziskové organizácie, ktoré sa zapisujú do Registra neziskových organizácií podľa zákona č. 213/1997 Z. z. o neziskových organizáciách poskytujúcich všeobecne prospešné služby).
[4] § 10 ods.1 ObZ.
[5] Počet podnikateľov na Slovensku v prvom štvrťroku 2017 je podľa štatistických údajov 359.200.

obchodné mená „ALFA, s.r.o.“, „ALFA, spol. s.r.o.“ a „ALFA, spoločnosť s ručením obmedzeným“ (pričom každé z troch patrí inému podnikateľskému subjektu) budiť dojem zameniteľnosti. Na základe judikatúry sa má preto rozlišovacia spôsobilosť obchodného mena posudzovať podľa hľadiska priemerného spotrebiteľa.[6] Z uvedeného možno vyvodiť, že zameniteľnosť obchodných mien by mala byť skúmaná najmä v spojitosti s konkrétnym predmetom podnikateľskej činnosti, ku ktorej sa názov vzťahuje. Preto pokiaľ by aj podnikatelia vykonávali svoju podnikateľskú činnosť pod podobným obchodným menom, no ponúkali by odlišné tovary alebo služby, takéto subjekty by sa nedostali do priamej súťaže, a tak by sa v konečnom dôsledku nemohli považovať z pohľadu priemerného spotrebiteľa za zameniteľné. Aby sa predchádzalo takýmto sporom, je registrový súd už pri samotnom zápise alebo zmene obchodného mena do obchodného registra povinný preskúmavať prípadnú zameniteľnosť so starším obchodným menom. Treba však upozorniť, že táto povinnosť platí len vo vzťahu k obchodným menám a nie k registrovaným ochranným známkam alebo iným registrovaným označeniam (napríklad k doménovým menám na internete).[7]

- V druhom rade nesmie obchodné meno vzbudzovať klamlivú predstavu o podnikateľovi a nesmie vyvolávať klamlivé či mylné predstavy o jeho podnikateľskej činnosti, ako aj výrobkoch či službách, ktoré podnikateľ ponúka.[8]

Fyzické osoby pri tvorbe obchodného mena používajú zásadne svoje meno a priezvisko, obsahujúce prípadne dodatok, ktorý má slúžiť k lepšej identifikácii podnikateľa. Dodatky pri tvorbe obchodných mien fyzických osôb sú dobrovoľné a možno ich deliť podľa toho, či odlišujú osobu podnikateľa alebo druh podnikania.[9] Dodatky slúžiace na odlíšenie osoby podnikateľa obsahujú najčastejšie status, miesto podnikania, profesiu, akademický titul, prípadne iný údaj, ktorý má podnikateľa odlíšiť od inej osoby s rovnakým menom.[10] Druh podnikania sa identifikuje dodatkami pozostávajúcimi z označenia podnikateľskej činnosti, prípadne profesijnej oblasti, v ktorej podnikateľ pôsobí.[11] Všetky dodatky k obchodným menám musia byť rovnako ako obchodné mená pravdivé a nemôžu zavádzať spotrebiteľov. V tejto súvislosti je potrebné uviesť, že dodatky obsahujúce identifikáciu

---

[6] Uznesenie Najvyššieho súdu ČR z 24. mája 2016, sp. zn. 29 Cdo 2219/2015.

[7] Tiežtam.

[8] Napríklad názov „banka“ alebo „sporiteľňa“ môže používať v obchodnom mene iba právnická osoba, ktorá má udelené bankové povolenie. Pozri § 4 zákona č. 483/2001 Z. z. o bankách.

[9] § 9 ods. 1 ObZ.

[10] V prípade rovnakého mena sa najčastejšie používa statusový dodatok: „- mladší“, „- starší“, „- syn“ a pod.; v prípade ak podnikatelia vykonávajú podnikateľskú činnosť v rámci rôzneho územia, používa sa dodatok označujúci dané územie: „-KE“, „-Košice“.

[11] Napr. „Peter Novotný – stolár“; „Eva Novotná – kvety“.

podnikateľa sa často používajú aj pri identifikácii jednotlivých podnikateľských subjektov na internete a môžu predstavovať časť doménového mena (napr. Eva Novotná: www.kvety-novotna.sk). Tu bude platiť rovnaká zásada, že údajmi v doméne nemožno zavádzať internetových užívateľov.

Čo sa týka názvov právnických osôb, v zákone nie je podobne ako pri fyzických osobách presne vymedzené, z čoho majú ich obchodné mená pozostávať. Zákon len stručne definuje, že obchodným menom obchodných spoločností a družstva sa rozumie taký názov, pod ktorým sú zapísané v obchodnom registri, pričom rovnako to platí aj pre právnické osoby, ktoré sa zapisujú do obchodného registra na základe osobitného zákona.[12] Z tejto definície možno vyvodiť, že obchodné meno môže pozostávať z ľubovoľného označenia, ktoré príslušný súd zapíše do obchodného registra, pričom jediným obmedzením, ktoré zákon uvádza je zákaz zameniteľnosti s obchodným menom iného podnikateľa a zákaz vzbudzovania klamlivej predstavy o podnikateľovi alebo o predmete podnikania. Na rozdiel od názvov fyzických osôb sú pri právnických osobách určité dodatky povinnou súčasťou ich obchodného mena. Obchodné meno právnickej osoby tak tvorí okrem samotného názvu aj dodatok, ktorý označuje právnu formu podnikateľa a okrem neho je podnikateľ zároveň povinný uvádzať obchodné meno spolu s dodatkom označujúcim jeho súčasný právny stav. [13] Ani tieto dodatky však nemôžu vzbudzovať mylnú predstavu o podnikateľovi alebo o predmete podnikania a rovnako to bude platiť aj pre oblasť doménového priestoru. Pri tvorbe doménového mena nemožno napríklad použiť taký dodatok (či už ako doménu druhého alebo tretieho stupňa), ktorá by obsahovala klamlivé alebo zavádzajúce označenie právnej formy podnikateľa. Ako príklad môžem uviesť podnikateľa "ALFA", ktorý by mal právny status spoločnosti s ručením obmedzeným, pričom tento subjekt by si registroval názov svojej spoločnosti pod národnou doménou ostrova Americkej Samoy *.as*. Doména takéhoto podnikateľa by následne znela "www.alfa.as", čo by mohlo u bežného spotrebiteľa vyvolať dojem, že ide o akciovú spoločnosť.[14] Rovnako to bude platiť pre dodatky označujúce právnu formu podnikania v iných štátoch. Čo sa týka najpoužívanejších označení právnych foriem v Európe, jednoznačne k nim patrí aj skrátená forma akciovej spoločnosti „AG“, pričom to isté označenie používa štát Antigua ako

---

[12] § 9 ods. 2 ObZ.

[13] Na Slovensku sa rozoznávajú 4 dodatky, ktoré označujú právnu formu podnikateľa: „v.o.s.“, „k.s.“, „s.r.o.“ a „a.s.“. Čo sa týka dodatku o súčasnom stave, ide najmä o dodatky „v likvidácii“, „v konkurze“ alebo „v reštrukturalizácii“.

[14] „As“ alebo „a.s.“ je označením právnej formy akciovej spoločnosti nie len v Slovenskej republike, ale napríklad aj v Českej republike, Nórsku, Dánsku či Estónsku.

národnú doménu.[15] K tejto problematike sa vyjadril aj Krajský súd v Hamburgu v prípade registrácie domény "tipp.ag" lotériovou spoločnosťou s ručením obmedzeným. Z uvedeného súdneho rozhodnutia vyplýva, že použitie koncovky domény *.ag* môže byť za určitých okolností zavádzajúce, a to najmä v prípadoch, kedy môže registrácia vyvolať nebezpečenstvo zámeny nie len u spotrebiteľov, ale aj u iných súťažiteľov.[16]

2. DRUHY OBCHODNÝCH MIEN

Vo všeobecnosti môžeme z hľadiska tvorby rozlišovať niekoľko druhov obchodných mien, ktorými sú *osobné* obchodné mená – pozostávajúce z mena alebo priezviska podnikateľa; *vecné* obchodné mená – odvodené od predmetu podnikateľskej činnosti; *fantazijné* obchodné mená – pozostávajúce z ľubovoľného abstraktného označenia, ktorého názov nijako nesúvisí s podnikateľom ani s jeho podnikateľskou činnosťou; v poslednom rade môže byť obchodné meno tvorené aj ich *kombináciami*.[17] Najmä fantazijné obchodné mená si právnické osoby často registrujú aj ako slovné ochranné známky, čo v konečnom dôsledku podnikateľovi zabezpečuje lepšiu možnosť právnej ochrany podľa viacerých právnych predpisov súčasne.[18] Čoraz častejšie sa zároveň stretávame s aktivitou podnikateľov smerujúcou k ich „virtuálnej existencii“ a väčšina podnikateľov má záujem pri vstupe na hospodársky trh registrovať svoje obchodné meno ako doménové meno. Zákon tiež rešpektuje význam zaužívaných názvov podnikateľov a „vžitosť“ obchodných mien do povedomia obchodných partnerov a spotrebiteľov, a preto pripúšťa dve výnimky pri jeho tvorbe. Prvá výnimka sa týka fyzických osôb a umožňuje, aby osoba mohla aj po zmene mena alebo priezviska používať svoje pôvodné obchodné meno.[19] Druhá výnimka sa vzťahuje na prípad prevodu alebo prechodu podniku, kedy nový podnikateľský subjekt môže aj naďalej podnikať pod pôvodným obchodným menom, avšak za toho predpokladu, že k tomuto názvu pripojí dodatok označujúci právne nástupníctvo.[20] Zákon umožňuje aj špeciálnu tvorbu obchodných mien právnických osôb, ktoré patria do spoločnej podnikateľskej skupiny. Títo podnikatelia môžu použiť také obchodné mená,

---

[15] Skrátené označenie AG (z nem. Aktiengesellschaft) sa používa v Rakúsku, Nemecku a Švajčiarsku.
[16] Rozsudok Krajského súdu v Hamburgu zo 16. júna 2004, sp.zn. 5 U 162/03.
[17] KUBÍČEK, P. - ŠKRINÁR, A. - NEVOLNÁ, Z. - KOLKUSOVÁ, R. - ĎURICA, M. *Obchodné právo*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2016. s. 98.
[18] V tomto prípade by označenie bolo chránené ako obchodné meno podľa ObZ a zároveň ako ochranná známka podľa ZOZ.
[19] Napr. v prípade uzavretia manželstva a zmeny priezviska.
[20] KUBÍČEK, P. - ŠKRINÁR, A. - NEVOLNÁ, Z. - KOLKUSOVÁ, R. - ĎURICA, M. *Obchodné právo*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2016. s. 98.

ktoré vyjadrujú príslušnosť k určitej podnikateľskej skupine, avšak musia byť navzájom odlíšiteľné. Môžu napríklad použiť spoločný základ obchodného mena a odlíšenie spočívajúce vo vymedzení miesta alebo predmetu podnikania. V tomto prípade si však treba rovnako dávať pozor, aby sa nezasahovalo do ochranných známok alebo všeobecne známych označení, ktoré používa podnikateľská skupina.[21]

3. PRÁVNA OCHRANA OBCHODNÝCH MIEN

Čo sa týka právnej ochrany, obchodné mená sú chránené vo všetkých úniových štátoch bez toho, aby ich bolo potrebné prihlasovať alebo zapisovať a taktiež nie je podstatné, či obchodné meno je alebo nie je časťou obchodnej alebo továrenskej známky.[22] Podľa Obchodného zákonníka sa právna ochrana obchodného mena spája vždy s právnou subjektivitou podnikateľa, a tak získavajú obchodné mená ochranu automaticky dňom zápisu podnikateľa do príslušného registra na príslušnom súde.[23] Na základe tohto výkladu možno zároveň konštatovať, že právna ochrana k obchodnému menu zaniká spolu so zánikom podnikateľského subjektu, čiže dňom jej výmazu z príslušného registra. Pri posudzovaní zásahov do práv podnikateľov k ich obchodnému menu sa postupuje podobne ako pri ochranných známkach podľa zásady prednosti, z čoho vyplýva, že právo na ochranu obchodného bude mať ten subjekt, ktorý má obchodné meno zapísané v príslušnom registri ako prvý. Rozsah právnej ochrany k obchodnému menu sa však nemusí nevyhnutne spájať len na celé slovné označenie podnikateľského subjektu, ale po splnení určitých podmienok aj na jeho kmeň, časť, prípadne skratku, ak ju podnikateľ v rámci svojej podnikateľskej činnosti používa.[24] Podľa súdneho výkladu je porušením práva k obchodnému menu aj samotné použitie dominantnej časti obchodného mena súťažiteľa v rámci hospodárskej súťaže, pokiaľ už len táto časť obchodného mena spĺňa základnú funkciu rozlíšiteľnosti subjektu na hospodárskom trhu.[25] Hlavnou podmienkou teda ostáva hlavná funkcia akéhokoľvek názvu podnikateľa, a to spôsobilosť jeho identifikácie v spotrebiteľskej verejnosti na hospodárskom trhu, aj keď len použitím kmeňa, základu alebo inej časti obchodného mena.[26] V praxi často dochádza k prípadom, kedy je obchodné meno

---

[21] Tiežtam.

[22] Čl. 8 Parížskeho dohovoru na ochranu priemyselného vlastníctva.

[23] Podľa zásady povinnosti zápisu obchodného mena si právnické osoby na rozdiel od fyzických osôb povinne zapisujú obchodné meno do obchodného registra. Podnikateľ môže obchodné meno používať odo dňa jeho zápisu do registra, kedy právnická osoba zároveň nadobudla právnu spôsobilosť.

[24] VOJČÍK, P. – ADAMOVÁ, Z. *Právo duševného vlastníctva.* Plzeň : Aleš Čeněk, 2012. s. 317.

[25] Rozsudok Najvyššieho súdu SR zo 6. júna 2000, sp. zn. 1 Obo 344/99.

[26] Z uvedeného možno konštatovať, že sa to bude týkať najmä známych podnikateľských subjektov.

alebo jeho časť chránené zároveň aj ako ochranná známka. V takýchto prípadoch pôsobí právna ochrana obchodného mena a právna ochrana plynúca z práva k ochrannej známke nezávisle od seba, a podnikateľ je oprávnený domáhať sa ktorejkoľvek ochrany z nich, prípadne môže jednotlivé nároky kumulovať. V Slovenskej republike poskytuje ochranu k právam obchodných mien Obchodný ako aj Občiansky zákonník. Pokiaľ dôjde k neoprávnenému používaniu obchodného mena a oprávnenému subjektu sa takýmto konaním spôsobí škoda, na rozdiel od ostatných predmetov priemyselných práv na označenie, vrátane ochranných známok, sa v tomto prípade použije právny prostriedok náhrady škody podľa Obchodného a nie podľa Občianskeho zákonníka. Podľa § 757 ObZ *„pre zodpovednosť za škodu spôsobenú porušením povinností ustanovených týmto zákonom platia ustanovenia § 373 a nasl.“,* z čoho vyplýva, že aj na náhradu škody vzniknutej z neoprávneného používania obchodného mena sa použije ustanovenie o náhrade škody pre porušenie povinnosti zo záväzkového vzťahu. Čo sa týka ochrany obchodných mien podľa iných predpisov, pri neoprávnenom použití názvu právnickej osoby alebo pri neoprávnenom zásahu do dobrej povesti právnickej osoby sa môže použiť ochrana prostredníctvom Občianskeho zákonníka.[27]

4. KLAMLIVÉ OZNAČENIE TOVAROV A SLUŽIEB V NÁZVE DOMÉNY

Jedným z najčastejších prípadov porušovania alebo ohrozovania práv k obchodným menám na internete je klamlivé označenie tovarov a služieb v názve domény. Pokiaľ sa zameriame na terminológiu, pod pojmom „klamlivosť“ sa podľa ustálenej judikatúry rozumie spôsobilosť vyvolávať klamlivú predstavu, čiže takú predstavu, ktorá nesúhlasí so skutočným stavom.[28] Klamlivým označením tovaru a služieb v názve domény môžeme v extenzívnom význame chápať každé také označenie, ktoré je spôsobilé u internetového užívateľa vyvolať mylnú domnienku, že označené tovary alebo služby v doménovom mene pochádzajú od určitého výrobcu, alebo že produkty pochádzajú z určitého štátu, určitej oblasti, či miesta, a tak by mali vykazovať osobitné charakteristické znaky alebo osobitnú akosť, pričom to nezodpovedá skutočnosti. Pokiaľ sa bližšie zameriame na skutkovú podstatu klamlivého označenia tovaru a služieb, môžeme si všimnúť, že zákonodarca veľmi širokým spôsobom definuje predpoklad vzniku tohto nekalosúťažného konania: *„nie je rozhodné, či je takéto klamlivé označenie uvedené bezprostredne na tovare, obaloch, obchodných písomnostiach alebo na iných predmetoch súvisiacich s podnikateľskou činnosťou,“* a tak podľa logickej metódy možno za

[27] § 19b ods. 2, 3 OZ.
[28] Rozsudok Najvyššieho súdu SR, sp. zn. 5 Obo 138/2000, ZSP 2/2006.

klamlivé označenie považovať aj doménové meno, ktoré si registrant neoprávnene registruje v rámci svojej podnikateľskej činnosti.[29] Klamlivé označovanie v doménových menách je ohrozovacím deliktom, čiže nie je podstatné, či ku klamlivému označeniu došlo priamym alebo nepriamym spôsobom, a taktiež nezáleží akým prostriedkom sa tak stalo. Postačuje nám len hroziace nebezpečenstvo oklamania internetových užívateľov bez toho, aby k nemu v skutočnosti aj došlo. Okrem porušenia práva k ochranným známkam tovarov a služieb sa bude v prípade neoprávnených registrácii doménových mien za nekalosúťažné považovať aj ponuka alebo predaj výrobkov porušujúcich práva z označení pôvodu výrobkov a zemepisných označení výrobkov pod klamlivými názvami domén, ako aj skladovanie takýchto výrobkov s účelom ich ponuky alebo predaja.[30]

V súvislosti s klamlivými označeniami doménových mien je potrebné upraviť vzťah medzi obchodnoprávnou úpravou klamlivého označenia tovarov a služieb v rámci hospodárskej súťaže na internete, ktorú možno chápať a v konkrétnych prípadoch aplikovať v širšom ponímaní, ako právnu úpravu v osobitných zákonoch, ktorými sú v tomto prípade Zákon o ochranných známkach a Zákon o označeniach pôvodu výrobkov a zemepisných označeniach výrobkov. Podľa ZOZ môžeme klamlivosť chápať v užšom význame ako jeden z dôvodov vylúčenia zo zápisnej spôsobilosti ochrannej známky: *„do registra sa nezapíše označenie, ak môže klamať verejnosť najmä o povahe, kvalite, zemepisnom pôvode tovarov alebo služieb.“*[31] Podobne je tomu v Zákone o označeniach pôvodu výrobkov a zemepisných označeniach výrobkov, ktorý definuje, že zapísané označenie pôvodu je chránené proti *„akémukoľvek inému klamlivému alebo zavádzajúcemu údaju o pôvode, povahe alebo podstatných vlastnostiach výrobku na jeho vnútornom alebo vonkajšom obale, reklamných materiáloch alebo dokumentoch týkajúcich sa daného výrobku a použitiu prepravných obalov spôsobilých vyvolať mylnú domnienku o skutočnom pôvode výrobku.“*[32] Za klamanie spotrebiteľa sa považuje tiež ponuka alebo predaj výrobkov porušujúcich práva z označení pôvodu výrobkov a zemepisných označení výrobkov, ako aj skladovanie takýchto výrobkov na účely ponuky alebo predaja.[33]

V nasledujúcej časti podľa jednotlivých ustanovení klamlivého označovania tovaru alebo služby podľa obchodnoprávnej úpravy vyberiem niekoľko základných definícii, ktoré charakterizujem v spojitosti s ochranou označení v názvoch domén:

---

[29] § 46 ods. 1 ObZ.
[30] § 39 čl. 2 ods. 6 ZOPV.
[31] § 5 ods. 1 písm. g) ZOZ.
[32] § 7 ods. 1 písm. c) ZOPV.
[33] § 39 čl. 2 ods. 6 ZOPV.

A. § 46 ods. 1: *„Klamlivým označením tovaru a služieb je každé označenie, ktoré je spôsobilé vyvolať v hospodárskom styku mylnú domnienku, že ním označený tovar alebo služby pochádzajú z určitého štátu, určitej oblasti alebo miesta alebo od určitého výrobcu alebo že vykazujú osobitné charakteristické znaky alebo osobitnú akosť."*

- ***„tovary a služby"***

Z tejto definície nám vyplýva, že musí ísť o klamanie v objekte a nie v subjekte súťažiteľa. Klamlivé označenie sa teda nebude týkať obchodného mena alebo iného názvu, čo je aj jedným z rozdielov so skutkovou podstatou klamlivej reklamy ako nekalosúťažným konaním. V praxi sa však môžeme stretnúť s niektorými prípadmi, kedy aj označenie spájajúce sa s obchodným menom môže pre spotrebiteľov predstavovať klamlivý údaj, pričom šírené údaje sa môžu týkať ako cudzieho, tak aj vlastného podniku. Napríklad môže ísť o prípad, kedy psychológ, ktorý vykonáva čisto len poradenskú činnosť, v názve svojej domény použije označenie "doktor". To môže v okruhu internetových užívateľov, na ktorých je táto služba zameraná, budiť klamlivý dojem, že nejde len o psychológa vykonávajúceho čisto poradenskú činnosť, ale pôjde o internetovú stránku psychiatra ako doktora, ktorý psychické poruchy zároveň aj lieči.[34] Podobným prípadom sa zaoberal aj súd v Rakúsku v prípade neoprávnenej registrácie domény "computerdoktor.com" zloženej z dvoch slov: "computer" (z ang. počítač) a "doktor", pričom však použitie takejto kombinácie uvedených slov sa mohlo chápať dvojzmyselne (pôjde o „doktora", ktorý opravuje počítače alebo o počítač, ktorý lieči?) Súd nakoniec charakterizoval takéto označenie za originálne (nie len spojené z dvoch bežných slov), a tak v konečnom dôsledku použil osobitnú právnu ochranu pre ochrannú známku.[35]

Na naplnenie skutkovej podstaty klamlivého označenia však nemusí ísť bezprostredne len o označenie tovaru alebo služby podnikateľa, a za nekalosúťažné môže byť aj použitie klamlivého názvu pre organizáciu, nadáciu alebo inú právnickú osobu – nepodnikateľa. Súd za takýto prípad pokladal aj použitie označenia „medziuniverzitná vzdelávacia inštitúcia", pričom tento subjekt nevykonával svoju vzdelávaciu činnosť v spojitosti s akoukoľvek univerzitou. Žalovaný subjekt v tomto prípade namietal, že dodatok „medziuniverzitný"

[34] OVEČKOVÁ, O. a kol. *Obchodný zákonník – komentár 1*. Bratislava : Iura Edition, 2008. s. 134.
[35] Podľa § 10 MSchG Rozhodnutie OGH, z 24. júna 2003, sp. zn. 4 Ob 117/03.

mal slúžiť práve na označenie skutočnosti, že nie je v spojitosti so žiadnou univerzitou, na čo však súd reagoval, že *„nie je dôležité to, čo konkrétnym názvom alebo označením samotný subjekt mieni, ale čo si pod týmto označením môžu vyložiť dotknuté osoby, ktorým subjekt ponúka svoje tovary alebo služby.“*[36]

- ***„klamlivé označenie tovaru alebo služby“***

Klamlivé označenie tovaru alebo služby sa vo všeobecnosti triedi najmä podľa toho, na akom nosiči sa označenie nachádza, pomocou akých prostriedkov je označenie vyjadrené a či má klamlivé označenie priamy alebo nepriamy charakter. Čo sa týka technických nosičov, tie zákon demonštratívne vypočítava, konkrétne sa označenie obyčajne uvádza priamo na tovaroch, obaloch, obchodných písomnostiach, reklamných plagátoch či letákoch, štítkoch, pútačoch, brožúrach a pod. Podľa extenzívneho výkladu tak klamlivým označením v názve domény môže byť samotné klamlivé označenie doménového mena, ako aj vyobrazenie domény na uvedených technických nosičoch.

Prostriedky, akými majú byť tieto označenia na nosičoch vyjadrené, zákon nevypočítava, no podľa výkladu § 46 ObZ, podľa súdnej praxe a podľa logického výkladu môžeme vychádzať z toho, že prostriedkami zobrazenia označenia v názvoch domén budú najmä slová, čísla a iné znaky (pričom slová nemusia byť výhrade len v slovenskom jazyku a nemusia pozostávať len z latinského písma).[37] Z uvedeného možno konštatovať, že prostriedkami vyobrazenia označenia v doméne môže byť čokoľvek, čo vizuálne pôsobí na internetového užívateľa, pričom nemožno vylúčiť ani prostriedky pôsobiace na sluch alebo čuch.

Priamosť, resp. nepriamosť klamlivého označenia následne spočíva vo forme vyobrazenia konkrétneho prostriedku na nosiči. V virtuálnom priestore sa v praxi budú používať najmä priame označenia v názve domény, napr. doména "www.liptovskemaslo.sk" bude priamo v prostriedku označenia definovať, že produkt pochádza z oblasti Liptova.

- ***„pochádzajú z určitého štátu, z určitej oblasti alebo miesta“***

---

[36] OVEČKOVÁ, O. a kol. *Obchodný zákonník – komentár 1.* Bratislava : Iura Edition, 2008. s. 134.

[37] Pokiaľ by sme sa zamerali na klamlivé označenia vo všeobecnosti a neskúmali by sme sa iba doménové mena, prostriedkami vyobrazenia by mohli byť zároveň aj vyobrazenia alebo iné grafické obrázky, fotografia, kombinácie farieb, trikolóry, ako aj samotné tvary obalu alebo materiály, z ktorých je obal vytvorený.
Rozsudok Najvyššieho súdu SR z 21. novembra 2001, sp. zn. Obdo v 69/99 (súd posudzoval, či pôjde o klamlivé označenia výrobku aj v prípade obalu a materiálu, z akého je fľaška výrobku vytvorená).

Do tejto skupiny patria najmä označenia o pôvode tovaru či služby alebo zemepisné označenia, ktorých osobitnú právnu úpravu nájdeme v Zákone o označeniach pôvodu výrobkov a zemepisných označeniach výrobkov. Od ostatných označení sa tieto predmety priemyselných práv na označenie odlišujú typickými znakmi, ktorými sú najmä špecifické kvality alebo vlastnosti výrobkov, ktoré sú produktom určitej zemepisnej krajiny, či miesta, alebo sú s touto oblasťou bezprostredne a nerozlučne spojené. Základnú podmienku označenia pôvodu alebo zemepisného označenia predstavuje teda určitá spätosť výrobku s názvom územia, ktoré svojimi špecifickými faktormi vďačí za vlastnosti, akosť alebo kvality tohto výrobku. Tieto označenia tak poskytujú spotrebiteľom garanciu, že daný výrobok spĺňa očakávané vlastnosti a má kvalitu, ktorá je pre toto označenie charakteristická. Na Slovensku poznáme najmä označenia ako "Liptovská bryndza", "Tatranské mlieko", minerálna voda "Fatra", ktoré spotrebiteľom garantujú ich spojitosť s prírodou a zdravším prostredím, z ktorého produkty pochádzajú. Zo zahraničia patrí medzi najznámejšie označenie "Champagne", ktoré je charakteristické pre šumivé víno pochádzajúce z tradičnej rovnomennej francúzskej oblasti. Z toho dôvodu označovať sekt alebo šumivé víno ako „šampanské“, pričom je tento produkt vyrábaný inde ako v oblasti Champagne, je klamlivým označením, nakoľko pôvodné šampanské spĺňa určité charakteristické štandardy výrobnej technológie, kvality, chuti a nakoniec i ceny.[38] Podľa súdu by preto aj neoprávnená registrácia domény "champagner.de" mohla byť klamlivým označením, a to v prípade, ak by sa na tejto doméne výrobok spájal s inými, nízko hodnotovými šumivými vínami. Avšak registrant v tomto prípade na doméne "champaner.de" propagoval a šíril informácie o šampanskom, preto súd v Nemecku jeho konanie nekvalifikoval ako nekalosúťažné a žalobu zamietol.[39]

- ***„vykazujú osobitné charakteristické znaky alebo osobitnú akosť“***

Klamlivé označenia v tejto kategórii sú spôsobilé vyvolávať mylnú domnienku, že tovary alebo služby pod takýmto označením majú určité očakávané vlastnosti alebo akosť, aké sa od takéhoto označenia obyčajne očakávajú. Domény tak môžu vo svojom označení, či už ako domény druhej alebo ako prvej úrovne obsahovať údaj, ktorý môže byť v spojitosti s doménovým menom klamlivý. Za klamlivé doménové meno môžeme považovať

[38] VOJČÍK, P. – ADAMOVÁ, Z. *Práva duševného vlastníctva.* Plzeň : Aleš Čeněk, 2012. s. 418.

[39] Rozsudok BGH z 13. júna 2002, sp. zn.: I ZR 292/01 (viac k prípadu v samostatnej kapitole „Označenia pôvodu výrobkov a zemepisné označenia“.

označenia tvorené z názvu tovaru alebo služby s prívlastkom nezodpovedajúcim kvalite, akosti alebo inej vlastnosti tohto produktu. Môže ísť napríklad o doménu "www.domacesyry.sk", "www.rucnavyroba.com" a pod., pričom by uvedené vlastnosti produktov nezodpovedali skutočnosti. Nie len doménové mená môžu v označení zavádzať spotrebiteľa a klamať o druhu, kvalite alebo akosti výrobku, ale klamlivé označenie môže byť aj samotná doména prvej úrovne. Čo sa týka všeobecných domén prvej úrovne, od roku 2014 možno doménové meno registrovať pod viacerými novými gTLD, medzi ktoré paria aj označenia, ktoré v hospodárskej súťaži môžu slúžiť na označenie druhu, kvality alebo akosti výrobku. Patria medzi ne napríklad aj koncovky *.bio*, *.eco* alebo *.organic,* ktoré však pri použití s výrobkami nespĺňajúcim striktne stanovené požiadavky ekologického spôsobu výroby môžu byť v zmysle európskeho práva klamlivým označením pre spotrebiteľa. Podľa nariadenia sa pojmy ako sú "bio" a "eko", ako aj ich odvodeniny alebo zdrobneniny môžu používať samostatne alebo v kombinácii na celom území Spoločenstva a v ktoromkoľvek jazyku členských štátov na označovanie a reklamu produktov, len ak spĺňajú požiadavky stanovené v tomto nariadení alebo podľa neho. Za ekologický produkt sa pritom považuje *„produkt, na ktorom sú uvedené pojmy odkazujúce na ekologický spôsob výroby, ak na označení, reklamnom materiáli alebo v obchodných dokumentoch sa takýto produkt, jeho zložky alebo kŕmne suroviny opisujú pojmami, ktoré naznačujú kupujúcemu, že produkt, jeho zložky alebo kŕmne suroviny sa získali v súlade s pravidlami ustanovenými v tomto nariadení.“*[40] Preto registrácia označenia výrobku nespĺňajúceho tieto parametre pod doménou prvého stupňa *.eco, .organic* alebo *.bio* môže klamať a zavádzať spotrebiteľa. Napríklad by mohlo ísť o domény "www.zelenina.bio", "www.prudukty.organic".

B. ***§ 46 ods. 2:*** *„Klamlivým označením je aj také nesprávne označenie tovaru alebo služieb, ku ktorému je pripojený dodatok slúžiaci na odlíšenie od pravého pôvodu, ako výrazy „druh“, „typ“, „spôsob“ a označenie je napriek tomu spôsobilé vyvolať o pôvode alebo povahe tovaru alebo služieb mylnú domnienku.“*

V doménovom priestore takýmto prípadom klamlivého označenia môže byť zavádzajúce doménové meno pozostávajúce z cudzej ochrannej známky, obchodného mena, nezapísaného označenia, loga alebo iného označenia s uvedeným prívlastkom alebo dodatkom, ktorý by však v súvislosti s celkovým dojmom názvu domény vyvolával určitú spojitosť s majiteľom tohto označenia. V praxi sú však najčastejšie prípady registrácii

[40] Nariadenie Rady (ES) č. 834/2007.

cudzích doménových mien alebo ich zameniteľných označení pod doménami inej úrovne, ktorú môžeme v tejto súvislosti subsumovať pod iný druh alebo typ pôvodného označenia. Klamlivým označením tak je aj doménové meno "mattel.com.mx", obsahujúce prostý dodatok "mx", ktorý však nemá u bežného internetového užívateľa dostatočnú rozlišovaciu spôsobilosť odlíšiť túto doménu od pôvodnej domény "mattel.com".[41] V tom zmysle rozhodol aj súd v prípade *FC Bayern München AG v. Peoples Net Services Ltd.,* žalovaný subjekt pôsobiaci vo Veľkej Británii ponúkal emailový servis, v ktorom si zákazník za poplatok mohol vybrať rôzne typy emailových adries, ako uvádzala reklama – „výber zo stovky doménových mien", vrátane emailovej adresy s koncovkou "bayernmuenchen.net". Žalobca bol v tomto prípade majiteľ ochrannej známky FC BAYERN MÜNCHEN E.V, a tiež viacerých registrovaných doménových mien ako "bayernmuenchen.com", "bayernmuenchen.de", a iné. Avšak použitie cudzieho označenia, aj napriek určitého prívlastku alebo dodatku môže u koncového internetového užívateľa pôsobiť zavádzajúco a takéto označenie môže byť klamlivé, keďže môže existovať istá spojitosť medzi subjektom *FC Bayern München* a neoprávneným registrantom.

C. ***§ 46 ods. 3:*** *„Klamlivým označením nie je uvedenie názvu, ktorý sa v hospodárskom styku už všeobecne vžil ako údaj slúžiaci na označovanie druhu alebo akosti tovaru, ibaže by k nemu bol pripojený dodatok spôsobilý klamať o pôvode, ako napríklad „pravý", „pôvodný" a pod."*

V tomto prípade pôjde najmä o označenia, ktoré sa medzi spotrebiteľmi, či už dlhodobým užívaním alebo všeobecným spájaním si tohto názvu s konkrétnym druhom výrobkov, stali natoľko známe, že stratili svoju rozlišovaciu spôsobilosť vo vzťahu ku konkrétnemu výrobcovi, a vo verejnosti sa vžili ako údaj slúžiaci len na označenie všeobecného druhu tovarov alebo ich akosti. Príkladom môže byť manchester, látka z ktorej sa bežne vyrába teplejšie oblečenie, no nemusí nevyhnutne pochádzať z oblasti Manchester v Anglicku. Pre doménový priestor však táto požiadavka použije primerane v súvislosti s konkrétnym prípadom. Napríklad kedysi úspešne registrovaná ochranná známka "Gillette" začala byť postupom času v širokej verejnosti používaná k označeniu všetkých holiacich čepieľok, bez ohľadu na ich výrobcu. Majiteľ tohto označenia však aj naďalej používa a prevádzkuje svoju podnikateľskú činnosť na internete pod doménou "gillette.com".

[41] Rozhodnutie Arbitrážneho a mediačného strediska WIPO z dňa 27.6. 2008, sp. zn. DMX2008-0003.

Ustanovenie sa preto bude týkať najmä doménových mien obsahujúcich vo svojom názve klamlivý dodatok o pravosti druhového označenia. Ako príklad môžem uviesť označenie "Niva", ktoré ešte donedávna bolo na Slovensku úspešne zaregistrovanou slovnou ochrannou známkou spoločnosti *Levické mliekarne a.s.* pre tovary v triedach „maslo, tvarohy a syry“, avšak svojím rozsudkom NS SR potvrdil námietku druhovosti tohto označenia, ktorú proti zápisu tohto označenia vzniesla konkurenčná spoločnosť *Tatranská mliekareň a.s.* Podľa tohto rozsudku sa označenie "Niva" u priemerného spotrebiteľa, ktorý nakupuje potraviny (najmä syry), spája so špecifickým druhom syra obsahujúcim modrozelenú pleseň, a preto toto označenie samo o sebe nie je schopné mať rozlišovaciu spôsobilosť pre výrobky určitého výrobcu - Levické mliekarne a. s. V zmysle uvedeného ustanovenia, pokiaľ by spoločnosť mala zaregistrovanú doménu "www.niva.sk" tvorenú týmto druhovým označením, doména by nebola klamlivým označením, avšak pokiaľ by v názve domény obsahovala dodatky ako „pôvodná“, „pravá“ a pod., čo by nezodpovedalo skutočnosti (napr. "www.pravy-syr-niva.sk"), takéto konanie by mohlo byť posudzované ako nekalosúťažné.

ZÁVER

Takmer každý podnikateľ, či už menší alebo väčší, pôsobiaci na regionálnej alebo medzinárodnej úrovni sa skôr či neskôr rozhodne svoju podnikateľskú činnosť preniesť na internet, ktorý sa medzičasom stal najpoužívanejším nástrojom komunikácie a šírenia informácii v informačnej spoločnosti. Nárastom virtuálnych komerčných aktivít sa tak aj konkurenčná súťaž v boji o zákazníka postupne preniesla na oblasť internetu, kde sa nám chtiac či nechtiac vytvorila hospodárska súťaž. A práve v hospodárskej súťaži dosahujú rôzne formy označenia svoju najvyššiu hodnotu vďaka svojej odlišovacej spôsobilosti a schopnosti boja s konkurenciou. Najefektívnejšia a najčastejšia forma virtuálnej existencie podnikateľov je vytvorenie si vlastnej internetovej stránky, na ktorej propagujú, predávajú, či informujú internetových užívateľov o tovaroch alebo službách, ktoré ponúkajú. Výber vhodného doménového mena tak v súčasnosti predstavuje jedno z prvých a najdôležitejších rozhodnutí pri začatí podnikateľskej činnosti. Jednotlivé subjekty si čoraz viac začínajú uvedomovať nevyhnutnosť vlastnenia domény s rovnakým názvom ich podniku alebo označenia ich tovaru či služby, ktoré ponúkajú. Treba si uvedomiť, že doménový priestor nie je neobmedzený a keďže každá virtuálna adresa je jedinečná, veľká časť názvov domén nie je už technicky voľná.

ZABEZPEČOVACIA FUNKCIA ZMENKY

PAVOL KUBÍČEK[1]

Abstrakt

Článok je venovaný problematike zmeniek. Okrem historického vývoja, ktorý podčiarkuje vývin tohto právneho inštitútu v domácom a medzinárodnom kontexte sa autor venuje základnej charakteristike zmenky. Tieto dve časti publikovaného príspevku sú východiskom hodnotenia súčasnej právnej úpravy, ktorá oslabila zabezpečovaciu funkciu zmenky pri tzv. spotrebiteľských zmluvách a v novej procesnoprávnej úprave zrušila inštitút zmenkového platobného rozkazu.

Kľúčové slová

Zmenka; Zabezpečovacia funkcia zmenky; Zmenkový platobný rozkaz

Abstract

The article is dealing with the current issues of bills of exchange. Besides the historical development, which emphasizes the development of this legal institute in domestic and international context, the author analyzes also the basic characteristics of the bill of exchange. These two parts of this article represent the basis of the evaluation of the current legislation, which has weakened the security function of the bill of exchange in so-called Consumer Contracts. Furthermore, the current legislation of the new procedural law has also canceled also the institute of the payment order of bill of exchange.

Keywords

Bill of Exchange; Security Function of Bill of Exchange; Payment Order of Bill of Exchange

Vážené kolegyne, kolegovia!

Položil som si otázku čo ma vlastne motivovalo k úvahám na tému zabezpečovacia funkcia zmenky.

V poslednom období rýchlosť, akou pribúda množstvo nových právnych predpisov a uskutočňujú sa zmeny predpisov existujúcich nadobudla závratné tempo. Preto som s istým zadosťučinením sledoval stabilitu zmenkového a šekového zákona, kde základy týchto právnych

[1] Prof. JUDr. Pavol Kubíček, CSc., vedúci Ústavu súkromného práva, Fakulta práva Paneurópskej vysokej školy, Bratislava

inštitútov, ich dnešná podoba sa vytvárali počas stáročí a boli všeobecne akceptovateľné z hľadiska vnútroštátneho i medzinárodného obchodu, mali svoje presne vymedzené pravidlá určené hmotným i procesným právom.

Dovoľte v úvode niekoľko všeobecných informácií. Stručne k histórii, aby sme si uvedomili postupnosť, s akou sa vytvárali pravidlá zmenkových obchodov.

1. NÁČRT HISTORICKÉHO VÝVOJA

Je to len náčrt tejto histórie, ktorá konkrétnejšiu podobu dostáva v 12. Storočí v prostredí talianskych miest, ktoré uskutočňovali námorný obchod (Amalfi, Pisa, Benátky, Janov), neskôr v Španielsku, vo Francúzsku, v Anglicku a od 13. storočia tiež v Nemecku. Rozvoj obchodu si vynútil osobitne sa venovať právnej úprave vedenia účtovníctva, bankovníctva a zmenkovým obchodom.[2]

Za ďalšie činitele, ktoré mali vplyv na rozvoj obchodu a jeho právnu reguláciu, vrátane cenných papierov, v stredoveku možno považovať:

a) križiacke vojny (potreba zabezpečiť zásobovanie armád) (od konca 11. stor. do zač. 13. stor.),
b) trhy a jarmoky, kde sa zvyšovala rýchlosť obehu tovarov,
c) všeobecné riziko cestovania obchodníkov si vynucovalo používanie úverov a zmeniek namiesto peňažnej hotovosti (vedela to už známa bankárska rodina – Medičiovci vo Florencii – od 13. stor.),
d) vplyv cirkvi na formulovanie univerzálneho práva spoločného všetkým kresťanským národom (vplyv cirkevného práva na svetské právo),
e) vznik asociácií obchodníkov (gíld), ktoré mali svoje štatúty, obsahujúce pravidlá obchodovania svojich členov,
f) štatúty stredoeurópskych miest, ktoré tiež obsahovali niektoré pravidlá obchodu.[3]

Na území bývalého Uhorska si obchodovanie so zmenkami udržiavalo charakter obyčajového práva. Vývoj uhorského zmenkového obyčajového práva výrazne ovplyvňovalo rakúske zmenkové právo, a to najmä Zmenkový poriadok z roku 1763, ktorý priniesol nielen zákonnú

---

[2] KREJCI, H. *Grundriss des Handelsrecht*. Manz, Wien, 1995. s. 15.
[3] Bližšie pozri: VASILIEVIČ, M. *Trgovacka drustva*. Beograd, 2000. s. 10.

úpravu zmenkových pomerov, ale aj zriadenie zmenkových a merkantilných súdov prvej a druhej inštancie.[4]

Kodifikácia zmenkového práva v Uhorsku bola zavŕšená prijatím uhorského zmenkového zákona v r. 1876 (zák. čl. XXVII/1876), ktorý bol vypracovaný na základe rakúsko-nemeckého práva a prevzal jeho systém.

Po vzniku Československej republiky bol prijatý zmenkový zákon č. 1/1928 Sb. zák. a nar. Následne vznikla otázka recepcie ženevských dohovorov, ktorá sa jednotne vyriešila až po II. svetovej vojne, keď bol prijatý zákon č. 191/1950 Zb. – zákon zmenkový a šekový (ďalej len „ZŠZ"). Tento zákon prevzala po svojom vzniku aj Slovenská republika a platí dodnes.

2. ZÁKLADNÁ CHARAKTERISTIKA ZMENKY

Zmenka je klasický cenný papier, ktorý má listinnú podobu. Je to cenný papier, ktorý inkorporuje z neho vyplývajúcu pohľadávku. Pri uplatňovaní práv z tohto cenného papiera je potrebné ho predložiť zaviazanej osobe – je teda predkladacím (prezentačným) cenným papierom.

Ďalej možno zmenku charakterizovať nasledovne:

- zmenka je cenným papierom na rad, ktorý je prevoditeľný rubopisom a je to cenný papier cirkulačný,
- zmenka je abstraktný cenný papier – neudáva sa materiálny dôvod vzniku zmenkovej obligácie,
- zmenka je cenný papier s peňažnou pohľadávkou.

Pre zmenku je charakteristická zmenková prísnosť (rigor cambialis), ktorá sa prejavuje po stránke hmotnoprávnej – stanovené náležitosti zmenky, ale aj procesnoprávnej (osobitné ustanovenie o zmenkovom konaní, čo v súčasnosti v Slovenskej republike, na rozdiel od zahraničia už neplatí).

Zákon upravuje zmenku cudziu a zmenku vlastnú.

Cudzia zmenka obsahuje:

---

[4] CIRÁK, J. – ŠMERINGAI, P. *Zmenkové právo v Slovenskej republike.* Bratislava : Vydavateľské odd. PF UK, 1998. s. 35.

1. Označenie, že ide o zmenku v samotnom texte listiny v jazyku, v ktorom je listina spísaná.
   Požiadavka označenia listiny ako zmenky súvisí s formálnosťou. Podobne aj požiadavka označenia zmeny v jazyku, v ktorom je listina spísaná. Predpokladá sa, že účastníci úkonu ovládajú jazyk, v ktorom je zmenka spísaná, a teda poznajú aj význam požitia termínu zmenka v danom jazyku.
   V praxi sa na tento účel, aby nedošlo k formálnej chybe, ktorá by mohla spôsobiť neplatnosť zmenky používajú tlačivá (formuláre).

2. Bezpodmienečný príkaz zaplatiť určitú peňažnú sumu; zvyčajne sa v tejto súvislosti používa formulácia platobného príkazu „za túto zmenku zaplať te".
   Bezpodmienečnosť príkazu je spojená s požiadavkou určitosti peňažnej sumy, ktorá má byť zaplatená. Táto suma musí byť v zmenke konkrétne uvedená. Zmenka teda nemôže byť vystavená na nepeňažné plnenie (napr. zlato). Okrem číselného vyjadrenia peňažnej sumy musí byť táto suma určená v konkrétnej mene (napr. EUR).

3. Meno toho kto má platiť (zmenečníka).
   Zmenečník je osoba, ktorej je adresovaný príkaz vystaviteľa zmenky zaplatiť majiteľovi zmenky zmenkovú peňažnú sumu. Zmenečník býva nazývaný tiež trasátom alebo asignátom. Po prijatí zmenky sa zmenečník stáva príjemcom nazývaným tiež akceptantom. Meno zmenečníka býva obvykle na zmenke uvedené v ľavom dolnom rohu listiny. Zmenečníkom môže byť osoba fyzická i osoba právnická. Musia však spĺňať všeobecné požiadavky nositeľov právnej subjektivity.

4. Splatnosť zmenky.
   Splatnosť zmenkového záväzku býva označovaná ako splatnosť zmenky. Zmenka sa stáva splatnou v deň splatnosti. Napriek tomu, že údaj o splatnosti zmenky je požadovanou náležitosťou cudzej zmenky jeho absencia na zmenke nespôsobuje neplatnosť zmenky. O takejto zmenke totiž v zmysle čl. 1 § 2 ods. 2 zákona platí, že je splatná na videnie.

5. Údaj miesta, kde sa má platiť (platobné miesto).
   Platobným miestom uvedeným na zmenke môže byť len miesto, ktoré fakticky existuje a kde je objektívne možné zmenku predložiť na preplatenie.
   Ak nie je platobné miesto uvedené, platí čl. 1 § 2 ods. 3 zákona, že miesto uvedené pri mene zmenečníka je platobným miestom a zároveň miestom bydliska zmenečníka.

6. Meno toho, komu alebo na rad koho sa má platiť (remitent, asignatár).

   Možnosť identifikovať remitenta je jednou z podstatných náležitostí zmenky. Zmenka je cenným papierom prevoditeľným a adresným. Je to cenný papier vystavovaný na rad.

   Cenné papiere na rad musia obsahovať meno prvého veriteľa. Tento veriteľ musí mať právnu subjektivitu. Bydlisko fyzickej osoby alebo sídlo právnickej osoby nie je potrebné v zmenke uvádzať. Z dôvodu ľahšej identifikácie je však možné takýto postup odporučiť.

7. Dátum a miesto vystavenia zmenky.

   Zmenka musí obsahovať taký údaj o dáte jej vystavenia, ktorý pripúšťa, že v uvedený deň zmenka mohla byť skutočne vystavená.

   Požiadavku na označenie miesta vystavenia zmenky zákon bližšie nekonkretizuje. Pokiaľ by tento údaj chýbal, alebo bol nepostačujúci, platí ustanovenie čl. 1 § 2 ods. 4 zákona, že ak sa v zmenke neudáva miesto vystavenia platí, že bola vystavená v mieste uvedenom pri mene vystaviteľa.

8. Podpis vystaviteľa.

   Zo zákona vyplýva požiadavka, aby bol podpis vystaviteľa uskutočnený vlastnoručne. Nie je prípustné použitie technických pomôcok, ako napríklad pečiatka. Zmenka, ktorá nie je vlastnoručne podpísaná vystaviteľom je neplatná.

Účastníkmi zmenkových vzťahov sú nasledovné subjekty:

1. *Vystaviteľ* vlastnej zmenky je priamym zmenkovým dlžníkom. Pre výkon práv voči vystaviteľovi vlastnej zmenky nie je potrebné splniť tzv. zachovávacie úkony:
   - riadne predloženie zmenky,
   - protest,

   ako u dlžníkov nepriamych.

   V zmysle čl. 1 § 9 ZŠZ vystaviteľ zodpovedá za prijatie a zaplatenie zmenky.

   Pri cudzej zmenke vystaviteľ (trasant) je v postavení dlžníka nepriameho. Svoju zodpovednosť za prijatie môže trasant vylúčiť osobitnou doložkou na zmenke (napr. „bez postihu za prijatie“).

   Vystaviteľ však nemôže vylúčiť svoju zodpovednosť za prijatie zmenky. Takáto doložka platí za nenapísanú.

2. *Remitent*

   Označenie remitent sa používa pre prvého zmenkového veriteľa. Ďalší veritelia zo zmenky sú v zákone označovaní ako majitelia zmenky.

   Pri cudzej zmenke môže byť remitentom i samotný vystaviteľ zmenky. Ide o cudziu zmenku na vlastný rad vystaviteľa. Pri vlastnej zmenke je totožnosť vystaviteľa a remitenta vylúčená.

3. *Zmenečník* (trasát)

   Pojem zmenečník (trasát) sa používa pri cudzej zmenke. Zmenečník je adresátom platobného príkazu vystaviteľa a zatiaľ nie je zmenkovo zaviazaný.

   Skutočným dlžníkom sa zmenečník stane až prijatím (akceptáciou), do tej doby je osobou zaviazanou len potenciálne.

4. *Príjemca*

   Zmenečník, ktorý prijal zmenku sa stáva jej príjemcom (akceptantom). Riadna akceptácia zmenky predpokladá identitu medzi zmenečníkom a akceptantom. Prijatím zmenky sa zmenečník zaväzuje zaplatiť zmenku v dobe splatnosti – čl. 1 § 28 ods. 1. Ak nie je zmenka zaplatená má majiteľ, aj keď je vystaviteľom proti príjemcovi priamy nárok postihu (čl. 1 § 48 ZŠZ) a uplatnenie práv voči svojim predchodcom v zmysle čl. 1 § 49 ZŠZ, ak musel sám zmenkový dlh zaplatiť.

3. FUNKCIE ZMENKY

Zmenka v zásade plní nasledovné funkcie:

- Funkcia platobná: - zmenka ako „platidlo“ (zmenka daná pro soluto); dlžník platí zmenkou obdobne ako peniazmi; ďalšie vzťahy medzi stranami sú vzťahmi zo zmenky; - „platenie“ prostredníctvom zmenky (zmenka daná pro solvendo); pri platení prostredníctvom zmenky nedochádza k zániku povinnosti z kauzálneho vzťahu;
- funkcia úverová – vystavením zmenky vzniku veriteľovi právo na zaplatenie zmenkovej sumy s neskorším dátumom splatnosti uvedeným na zmenke; veriteľ odkladom splatnosti pohľadávky voči dlžníkovi mu poskytuje úver, napríklad pri kúpnej zmluve;
- funkcia zabezpečovacia – zmenka ako zabezpečovací inštitút – k výkonu práv zo zabezpečovacej zmenky má veriteľ pristúpiť len vtedy, keď nebol včas a riadne splnený záväzok z kauzálneho vzťahu, napríklad kúpnej zmluvy, keď nebola zaplatená kúpna cena.

Práve zabezpečovacia funkcia bola námetom na napísanie tohto konferenčného príspevku.

Zabezpečovaciu funkciu zmenky môžeme chápať vo vzťahu:

1. k zabezpečeniu splatnosti poskytnutého úveru,
2. k zabezpečeniu úveru poskytnutého dodávateľom.

Ad 1) Peňažné ústavy poskytujúce úver využívajú zmenku ako nástroj zabezpečenia toho, že ich klient riadne a včas splní povinnosti z úverovej zmluvy. Pritom požadujú aj prídavné zabezpečenie osobami, ktoré nie sú priamym účastníkom úverového vzťahu, napríklad úver požaduje spoločnosť s ručením obmedzeným a banka okrem založenia majetku spoločnosti žiada vystavenie zmenky spoločnosťou so spoločníkmi ako zmenkovými ručiteľmi (avalistami). Dôvodom využitia zmenky ako zabezpečovacieho inštitútu bola jednoduchosť a rýchlosť súdneho vymáhania zmenkového dlhu, ako aj abstraktná povaha zmenkového záväzku. V prípade spolu na súde sa skúmali iba náležitosti zmenky, nie dôvod jej vystavenia.

Ad 2) Dodávatelia tovarov a služieb sa domnievajú, že dlžník skôr zaplatí zmenku ako dlh, ktorý vznikol na základe zmluvného vzťahu. Uplatnenie práv prostredníctvom zmenky malo veriteľovi uľahčiť dokazovanie existencie nárokov voči dlžníkom. Zabezpečovacie zmenky v týchto prípadoch mali byť uložené u tretích osôb (napr. banka, notár), aby neboli pustené do voľného obehu a prípadne zneužité voči dlžníkovi. Námietka voči výhodnosti takéhoto postupu môže byť, že aj kej dlžník platobne neschopný, nepomôže ani zmenka, ale to by sme mohli považovať až za ďalší vývoj udalostí. Dlžník sa môže dostať do platobnej neschopnosti aj z objektívnych dôvodov (napr. vývoj na svetových trhoch – ropa, oceľ), podobne aj jeho avalisti.
Za zmenku stojí v tejto súvislosti aj právna úprava v § 334 OBZ, kde sa okrem iného píše, že vystavenie zmenky prostredníctvom ktorej sa má podľa zmluvy splniť peňažný záväzok, nemá vplyv na trvanie tohto záväzku. Veriteľ je však oprávnený požadovať splnenie peňažného záväzku od dlžníka podľa zmluvy, len keď nemôže dosiahnuť jeho splnenie zo zmenky.

Rozdiel medzi zabezpečovacou zmenkou a zmenkou, ktorá je nástrojom platenia je daný ich podstatou. Platenie zmenkou je predpokladané už od začiatku. Zabezpečovacia zmenka, pokiaľ dlžník zaplatí svoj záväzok zo zmluvy, nemá byť vôbec použitá. Použitie zmenky je tu hrozbou pre dlžníka.

Preto je zhoda z hľadiska odbornej verejnosti, že § 334 OBZ sa na zabezpečovacie zmenky nemôže vzťahovať.

ZÁVER

Môj obdiv k stabilite zák. č. 191/1950 Zb. zmenkový a šekový zákon, dostal závažné trhliny v súvislosti s ochranou spotrebiteľa. Zákonodarca usúdil, že dnešný spotrebiteľ, s jeho vybavením informačnými technológiami, nevie čo je zmenka, a preto ho treba pred týmto právnym nástrojom osobitne chrániť. V súlade s osobitnými predpismi, ktoré sa týkajú ochrany spotrebiteľa, došlo v roku 2015 aj k úpravám neplatnosti niektorých šekových a zmenkových prejavov. Do zákona bol vložený § 3a, podľa ktorého sú neplatné všetky zmenkové prejavy, ktoré boli realizované v rozpore so zákazom použitia zmenky na zabezpečenie uspokojenia pohľadávky alebo splnenie záväzku vyplývajúceho zo spotrebiteľskej zmluvy uzatvorenej podľa osobitných predpisov. (Právo EÚ nezakazuje používanie zmeniek o spotrebiteľských zmluvách.)

Pokiaľ by to nebolo postačujúce k znehodnoteniu zabezpečovacej funkcie zmenky, tak z nového procesného predpisu (zák. č. 160/2015 Z. Z. civilný sporový poriadok) vypadli ustanovenia o vydaní zmenkového platobného rozkazu.

Aj keď rešpektujem, že od čias Medičiovcov uplynulo niekoľko storočí, mali by sme mať úctu k právnym nástrojom, ktoré kreovala prax, a to vnútroštátna i medzinárodná, kým dostali svoju zákonnú podobu. Beriem do úvahy, že zmenka ako listinný cenný papier do určitej miery ustúpila do pozadia – je to tlak elektronických cenných papierov, s ktorými možno pružnejšie obchodovať (zaknihované akcie).[5] Napriek tomu sa domnievam, že zmenky majú svoje miesto aj v súčasnom obchodovaní a nemali by sme do tejto právnej úpravy zbytočne zasahovať. Ochranu spotrebiteľa je možné riešiť iným spôsobom.

Z tohto pohľadu sa priam ponúka paralela s rozhodcovským súdnictvom, kde sa argumentovalo právom EÚ a zahraničnými úpravami, až sa zistilo, že to tak nie je. V SR, ale pribudla právna úprava spotrebiteľského rozhodcovského konania.

V oboch prípadoch teda, ako v prípade zmenky, tak aj rozhodcovského konania bolo potrebné pripraviť nové právne úpravy s ohľadom na existujúce historické paralely, medzinárodné dohovory a zároveň v rámci možností, ktoré národným úpravám poskytuje právo Európskej únie.

---

[5] Bližšie pozri: VONDRÁČEK, O. *Elektronické cenné papíry*. Praha : Auditorium edice Studie, 2013.

Zoznam použitej literatúry

CHALUPA, R. *Zákon směnečný a šekový – komentář. I. díl Směnky*. Praha: Linde, 1996. s. 684.

KIZLINK, K. – SPIŠIAK, J. *Zmenkové právo.* Bratislava : Právnická jednota v Bratislave, 1944. s. 564.

KOTÁSEK, J. – PIHERA, V. – POKORNÁ, J. – VÍTEK, J. *Právo cenných papírů.* Praha : C. H. Beck, 2014. s. 234.

KUBÍČEK, P. – ŠKRINÁR, A. – NEVOLNÁ, Z. – KOLKUSOVÁ, R. – ĎURICA, M. *Obchodné právo.* Plzeň : Aleš Čeněk, 2016. s. 367.

POSPÍŠILOVÁ, A. – POSPÍŠIL, M. *Cenné papíry a podnikání na kapitálovém trhu.* Praha : Vysoká škola aplikovaného práva, 2006. s. 203.

SINGER, E. *Právo v zahraničním obchodu.* Praha : Orbis, 1960. s. 422.

Kontakt na autora

Prof. JUDr. Pavol Kubíček, CSc.

pavol.kubicek@paneurouni.com

OSOBITNÉ USTANOVENIA O AKCIÁCH JEDNODUCHEJ SPOLOČNOSTI NA AKCIE[1]

ANGELIKA MAŠUROVÁ[2]

Abstrakt

Predmetný článok rozoberá osobitné ustanovenia týkajúce sa úpravy akcií novej formy obchodnej spoločnosti v slovenskom práve: jednoduchej spoločnosti na akcie. Jedná sa predovšetkým o ustanovenia upravujúce transparentnosť akcionárskej štruktúry, možnosť vydávať akcie s osobitnými právami, možnosť vylúčiť prevoditeľnosť resp. obmedziť prevoditeľnosť akcií a s tým súvisiace osobitné postupy pri zániku účasti akcionárov v spoločnosti. Autorka analyzuje jednotlivé aspekty predmetných ustanovení, ktoré jednoduchú spoločnosť na akcie odlišujú od „klasickej" akciovej spoločnosti. Zároveň skúma, nakoľko tieto nové právne inštitúty skutočne prispievajú k zákonodarcom deklarovanej flexibilite a zjednodušeniu v obchodno-právnych vzťahoch.

Kľúčové slová

Jednoduchá spoločnosť na akcie; Register akcionárov akcie s osobitnými právami; Vylúčenie prevoditeľnosti akcií; Obmedzenie prevoditeľnosti akcií; Odkúpenie akcií spoločnosťou

Abstract

This article deals with the special regulation on shares of the simple joint stock company which is a new type of corporation in the Slovak law. This special regulation includes provisions on the transparency of the share ownership, on the issuing of shares with special rights, on the possibility of the exclusion and of the limitation of the transferability of shares and on the buyout of shares by the company. The author analyses the individual aspects of the provisions in question that distinguish the simple joint stock company from the "classic" joint stock company. At the same time the author examines if these new legal institutions really contribute to the flexibility and transparency in the commercial relationships as declared by the legislator.

Key words

---

[1] Táto práca bola spracovaná v rámci projektu APVV-16-0553 *"Premeny a inovácie konceptu kapitálových spoločností v podmienkach globalizácie"*, ktorý je podporovaný Agentúrou na podporu výskumu a vývoja.

[2] Dr. iur. Angelika Mašurová, MLE je odbornou asistentkou na Katedre obchodného a hospodárskeho práva Právnickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave. Súčasne pôsobí na Výskumnom inštitúte pre hospodárske právo strednej a východnej Európy (Forschungsinstitut für mittel- und osteuropäisches Wirtschaftsrecht) na Wirtschaftsuniversität Wien.

Simple Joint Stock Company; Register of Shareholders; Shares with Special Rights; Exclusion of Transferability of Shares; Limitation of Transferability of Shares; Buyout of Shares by the Company

ÚVOD

Jednoduchá spoločnosť na akcie (ďalej aj „JAS“ – jednoduchá akciová spoločnosť) bola s účinnosťou k 01.01.2017 zavedená do slovenského právneho poriadku zákonom č. 389/2015 Z. z. z 12. novembra 2015, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony. Podľa dôvodovej správy bola primárnym účelom novej právnej úpravy snaha o vytvorenie novej formy obchodnej spoločnosti, „*ktorá ponúkne komplexné riešenie pre rizikové investovanie do obchodných spoločností. Príkladom takéhoto investovania sú investície do startupov, ako podnikateľských iniciatív s vysokým inovačným a rastovým potenciálom, ktoré si nemôžu zabezpečiť financovanie prostredníctvom bánk. Pri rizikovom investovaní do základného imania spoločností je nevyhnutné flexibilné nastavenie vstupu, koexistencie a výstupu investora nad rámec toho, čo umožňujú v súčasnosti existujúce formy spoločností v právnom poriadku SR.*“[3]

Obchodný zákonník (ďalej aj „ObZ“) definuje jednoduchú spoločnosť na akcie v § 220h ods. 1 ako spoločnosť, ktorej základné imanie je rozvrhnuté na určitý počet akcií s určitou menovitou hodnotou. Spoločnosť zodpovedá za porušenie svojich záväzkov celým svojím majetkom. Akcionár neručí za záväzky spoločnosti. Obchodné meno spoločnosti musí obsahovať označenie "jednoduchá spoločnosť na akcie" alebo skratku "j. s. a.".[4]

Obchodný zákonník v § 220h ods. 4 výslovne uvádza ustanovenia akciového práva, ktoré sa na jednoduchú spoločnosť na akcie nepoužijú.[5] Napriek tomu, že sa pri JAS nejedná o určitý podtyp „klasickej“ a. s.,[6] použijú sa inak na základe § 220h ods. 3 ObZ na JAS primerane ustanovenia Obchodného zákonníka o akciovej spoločnosti, ak osobitné ustanovenia o JAS (§ 220h až 200zl) neustanovujú inak. Medzi predmetné ustanovenia, ktoré sa vo vzťahu k ustanoveniam akciového práva uplatnia ako *lex specialis*, patria aj osobitné ustanovenia o akciách jednoduchej spoločnosti na akcie. Autorka v príspevku analyzuje jednotlivé osobitosti týkajúce sa akcií JAS a zároveň skúma, nakoľko predmetné ustanovenia v porovnaní s úpravou a.s. skutočne priniesli flexibilitu do obchodno-právnych vzťahov. Predmetom článku nie sú osobitné práva, ktorých právnym

[3] Cit. dôvodová správa k zákonu č. 389/2015 Z. z. Všeobecná časť.
[4] § 220h ods. 2 ObZ.
[5] Jedná sa o ustanovenia § 155 ods. 1, 5 a 6, § 161d ods. 2, § 178 ods. 7, § 191, 193, 196, § 200 ods. 1 druhej vety a tretej vety a odseky 5 a 6 a osobitné ustanovenia o verejnej akciovej spoločnosti.
[6] Porovnaj dôvodovú správu k zákonu č. 389/2015 Z. z. Všeobecná časť.

základom sú vedľajšie dojednania v akcionárskej zmluve (právo pridať sa k prevodu akcií, právo požadovať prevod akcií alebo právo požadovať nadobudnutie akcií.)

1. TRANSPARENTNOSŤ AKCIONÁRSKEJ ŠTRUKTÚRY

Jedným z hlavných cieľov zákonodarcu v súvislosti so zakotvením JAS do právneho poriadku SR bola snaha o prehľadnosť vlastníckej štruktúry spoločnosti.[7] Z tohto dôvodu neposkytuje JAS na rozdiel od súkromnej a.s. akcionárom anonymitu, ale naopak je povinná v zmysle § 220j ObZ zabezpečiť vedenie registra akcionárov, ktorý nahrádza zoznam akcionárov.[8] „Technicky" vedenie registra akcionárov, aktualizáciu a zverejňovanie zapísaných údajov zabezpečuje centrálny depozitár, ktorý vedie register emitenta.[9] Podľa § 107d ods. 2 ObZ register akcionárov obsahuje tieto údaje:

a) obchodné meno, sídlo a identifikačné číslo emitenta,
b) ISIN, druh a menovitú hodnotu akcií, počet kusov akcií danej emisie a dátum vydania emisie, osobitne pre každú emisiu akcií emitenta,
c) obchodné meno, sídlo a identifikačné číslo akcionára, ktorý je právnickou osobou, alebo meno a priezvisko, ak sa líši od obchodného mena, dátum narodenia, rodné číslo, trvalý pobyt a miesto podnikania, ak sa líši od trvalého bydliska, a identifikačné číslo akcionára, ktorý je fyzickou osobou podnikateľom,
d) u každého akcionára osobitne údaj o ISIN, druhu, menovitej hodnote a počte kusov akcií, ktorých je majiteľom, a dátume nadobudnutia týchto akcií.

Prvotný zápis, ako aj aktualizáciu zapísaných údajov zabezpečuje centrálny depozitár na základe informácií z evidencie vedenej centrálnym depozitárom alebo z evidencie vedenej členmi.[10] Údaje zapísané v registri akcionárov sa na základe § 107d ods. 1 tretia veta zákona č. 566/2001 Z. z. o cenných a papieroch a investičných službách (ďalej len: „ZCP") okrem rodného čísla akcionára zverejňujú. Okrem toho údaje z registra akcionárov zverejňuje centrálny depozitár na svojom webovom sídle. Centrálny depozitár je na základe § 107d ods. 5 a nasl. ZCP povinný na písomnú žiadosť právnickej osoby alebo fyzickej osoby vydať aktuálny výpis z registra akcionárov alebo potvrdenie o tom, že v registri akcionárov určitý zápis nie je, ako aj úplný výpis z registra

[7] Dôvodová správa k zákonu č. 389/2015 Z. z. Osobitná časť. Bod 14.
[8] V danej súvislosti sa jedná o zoznam akcionárov v zmysle Obchodného zákonníka a zákona č. 566/2001 Z. z. o cenných a papieroch a investičných službách.
[9] § 107d ods. 3 prvá veta ZCP.
[10] § 107d ods. 4 ZCP.

akcionárov, ktorý obsahuje každú zmenu v registri akcionárov od zápisu emitenta do registra akcionárov vrátane dátumu účinnosti týchto zmien a dátumu ich zápisu do registra akcionárov.[11]

Zapísané údaje sú na základe § 107n ods. 2 ZCP účinné voči tretím osobám ich zverejnením. To neplatí, ak zapísaná osoba preukáže, že tretia osoba o týchto údajoch vedela. Zapísaná osoba sa však nemôže na tieto údaje odvolávať voči tretím osobám do 15 dní odo dňa ich zverejnenia, ak tretie osoby preukážu, že o nich nemohli vedieť. Ak je nesúlad medzi zapísanými a zverejnenými údajmi, nemožno voči tretím osobám namietať zverejnené znenie. Tretie osoby sa môžu odvolávať na zverejnené znenie, ak zapísaná osoba nepreukáže, že tretím osobám boli známe zapísané údaje.[12] Tretie osoby sa na základe § 107n ods. 4 ZCP vždy môžu odvolávať na obsah údajov, ktoré ešte neboli zapísané do registra akcionárov, okrem prípadu, ak ich účinky nastanú až zápisom do registra akcionárov. Ak je nesúlad medzi údajmi zverejnenými o zahraničnej osobe v Slovenskej republike a údajmi zverejnenými o zahraničnej osobe v štáte, v ktorom má sídlo, možno sa odvolávať na údaje zverejnené o zahraničnej osobe v Slovenskej republike.[13] Z uvedeného vyplýva, že v súvislosti s registrom akcionárov jednoduchej spoločnosti na akcie sa uplatní tá istá zásada materiálnej publicity ako pri obchodnom registri.[14]

Na to, aby sa mohla docieliť požadovaná transparentnosť akcionárskej štruktúry a s ňou súvisiaca registrácia akcionárov, bolo nevyhnutné obmedziť podobu i formu akcií vydávaných JAS. Akcie JAS môžu mať na základe § 220i ods. 1 prvá veta ObZ len zaknihovanú podobu a môžu znieť len na meno, čo paradoxne (okrem iného aj z finančného hľadiska, nakoľko v danej súvislosti treba zohľadniť aj poplatky za vedenie registra emitenta, zoznamu akcionárov etc.) predstavuje menšiu flexibilitu v porovnaní so súkromnou a.s.

2. MENOVITÁ HODNOTA AKCIÍ, ZÁKLADNÉ IMANIE, UPISOVANIE A NADOBÚDANIE VLASTNÝCH AKCIÍ

Zakladateľská listina, zakladateľská zmluva alebo stanovy spoločnosti môžu podľa § 220i ods. 2 ObZ určiť, že menovitá hodnota akcií sa vyjadruje v eurocentoch alebo v kombinácii eur a eurocentov. Jedná sa o ďalší významný rozdiel v súvislosti s a.s., pri ktorej menovitá hodnota akcií musí byť vyjadrená celým kladným číslom.[15] Uvedená ustanovenie v súvislosti s § 220t ods.

---

[11] Aktuálny výpis z registra akcionárov a úplný výpis z registra akcionárov obsahuje údaje, ktoré sa zverejňujú. To neplatí, ak aktuálny výpis z registra akcionárov alebo úplný výpis z registra akcionárov požaduje jednoduchá spoločnosť na akcie, ktorej sa výpis týka alebo akcionár jednoduchej spoločnosti na akcie, ktorej sa výpis týka v časti, ktorá sa týka tohto akcionára.

[12] § 107n ods. 3 ZCP.

[13] § 107n ods. 5 ZCP.

[14] Porovnaj PATAKYOVÁ, M. a kol. *Obchodný zákonník. Komentár. 5. vyd.* Bratislava : C. H. Beck, 2016. s. 960; OVEČKOVÁ, O. a kol. *Obchodný zákonník. Veľký komentár. Zväzok I.* Bratislava : Wolters Kluwer, 2017. s. 1507.

[15] § 157 ods. 1 druhá veta ObZ.

2 ObZ, na základe ktorého hodnota základného imania spoločnosti musí byť aspoň 1 euro, predstavuje odklon od tradičného chápania minimálneho základného imania ako nevyhnutného garanta vytvárania a zachovania kapitálu spoločnosti.

Táto skutočnosť sa odráža aj v osobitnom režime **upisovania** vlastných akcií spoločnosťou. Cieľom predmetného ustanovenia je motivácie zamestnancov JAS a dodávateľov startupov.[16] Na rozdiel od a.s. môže totiž spoločnosť na základe § 220r ods. 1 ObZ upisovať akcie vytvárajúce jej základné imanie, pokiaľ sú splnené nasledovné podmienky:

a) upisovanie akcií schváli valné zhromaždenie, ktoré zároveň určí podmienky, za ktorých môže spoločnosť akcie vytvárajúce jej základné imanie upísať, najmä najvyššiu menovitú hodnotu akcií, ktoré môže spoločnosť upísať, a lehotu, počas ktorej môže spoločnosť akcie upísať, tá nesmie presiahnuť 18 mesiacov,[17]
b) akcie sú určené na prevod na zamestnancov spoločnosti a na iné fyzické osoby podnikajúce na základe živnostenského oprávnenia alebo na základe iného než živnostenského oprávnenia, ktorých výsledky činnosti pre spoločnosť sú predmetom práv duševného vlastníctva; akcie upísané spoločnosťou sa musia previesť do piatich rokov od ich upísania spoločnosťou,
c) upísaním akcií neklesne vlastné imanie spoločnosti pod hodnotu základného imania spolu s rezervným fondom (§ 217), prípadne ďalšími fondmi vytváranými spoločnosťou povinne podľa zákona, zníženú o hodnotu nesplateného základného imania, ak táto hodnota ešte nie je zahrnutá v aktívach uvedených v súvahe podľa osobitného zákona a
d) súčet ich menovitých hodnôt nepresiahne 20% základného imania spoločnosti.

Predmetné ustanovenie sa môže uplatniť len v súvislosti so zvýšením základného imania; nie je možné, aby JAS upisovala vlastné akcie už pri svojom vzniku.[18] Predstavenstvo je povinné zabezpečiť splnenie obligatórnych podmienok na upísanie vlastných akcií spoločnosťou.[19] Na druhej strane dáva zákonná úprava predstavenstvu možnosť flexibilne reagovať na zmenené pomery a previesť akcie spoločnosti aj na tretie osoby. Prevod akcií upísaných spoločnosťou na iné osoby, je na základe § 220r ods. 4 ObZ možný iba za kúpnu cenu vo výške ich menovitej hodnoty, spolu s emisným ážiom, s dohodnutou výhradou vlastníctva k akciám, inak je prevod

[16] OVEČKOVÁ, O. a kol. *Obchodný zákonník. Veľký komentár. Zväzok I.* Bratislava : Wolters Kluwer, 2017. s. 1502.
[17] Stanovy môžu na základe § 220r ods. 3 ObZ určiť, že rozhodnutie o upísaní akcií bude delegované na predstavenstvo. V tomto prípade musia stanovy určiť podmienky, za ktorých môže spoločnosť akcie vytvárajúce jej základné imanie upísať, najmä najvyššiu menovitú hodnotu akcií, ktoré môže spoločnosť upísať, a lehotu nie dlhšiu ako 18 mesiacov, počas ktorej môže spoločnosť akcie upísať.
[18] OVEČKOVÁ, O. a kol. *Obchodný zákonník. Veľký komentár. Zväzok I.* Bratislava : Wolters Kluwer, 2017. s. 1534 a nasl.
[19] § 220r ods. 2 ObZ.

neplatný. Predmetná právna úprava však na druhej strane vytvára priestor na svojvoľnú zmenu akcionárskej štruktúry zo strany predstavenstva.[20]

Pokiaľ spoločnosť upíše vlastné akcie v rozpore s hore uvedenými ustanoveniami, uplatnia sa na základe § 220r ods. 5 ObZ primerane ustanovenia § 161 ods. 2 až 5 ObZ, ktoré upravujú právne následky upísania vlastných akcií a.s., pri ktorej je upísanie vlastných akcií absolútne zakázané. To predovšetkým znamená, že členovia predstavenstva sú povinní spoločne a nerozdielne splatiť emisný kurz akcií, ktoré boli upísané v rozpore so zákonnými podmienkami resp. podmienkami zakotvenými v stanovách, a ručia spoločne a nerozdielne za splatenie emisného kurzu akcií osobami, ktoré upísali akcie vo vlastnom mene ale na účet spoločnosti. V druhom prípade je možné, aby k nezákonnému upísaniu akcií došlo už pri založení spoločnosti a preto sa povinnosť splatenia emisného kurzu akcií a zákonného ručenia vzťahuje aj na zakladateľov. Členovia predstavenstva (príp. zakladatelia) sa môže zbaviť predmetných záväzkov, ak preukážu, že nevedeli a ani vedieť nemohli, že akcie boli upísané v rozpore so zákonom resp. stanovami alebo osobou, ktorá konala vo vlastnom mene, ale na účet spoločnosti. Po zápise základného imania do obchodného registra sa nemožno domáhať určenia, že upísanie akcií je neplatné.

V súvislosti s **nadobúdaním** vlastných akcií § 220s ods. 1 ObZ ako ďalšiu odchýlku od právneho režimu a.s. stanovuje, že stanovy môžu vylúčiť povinnosť schválenia nadobudnutie vlastných akcií valným zhromaždením podľa § 161a ods. 2 písm. a) ObZ,[21] pokiaľ ich spoločnosť nadobúda za účelom ich prevodu na zamestnancov spoločnosti a na iné fyzické osoby podnikajúce na základe živnostenského oprávnenia alebo na základe iného než živnostenského oprávnenia, ktorých výsledky činnosti pre spoločnosť sú predmetom práv duševného vlastníctva. Takto nadobudnuté akcie sa musia previesť do piatich rokov od ich nadobudnutia spoločnosťou. V tomto prípade sa na nadobúdanie vlastných akcií nevzťahuje obmedzenie a vylúčenie prevoditeľnosti akcií na základe stanov.[22]

Okrem toho môžu stanovy na základe § 220s ods. 3 ObZ určiť, že spoločnosť môže v súvislosti s nadobudnutím jej akcií poskytovať preddavky, pôžičky, úvery a zábezpeky nie len svojím zamestnancom, ale aj iným fyzickým osobám podnikajúcim na základe živnostenského oprávnenia alebo na základe iného než živnostenského oprávnenia, ktorých výsledky činnosti pre

[20] OVEČKOVÁ, O. a kol. *Obchodný zákonník. Veľký komentár. Zväzok I.* Bratislava : Wolters Kluwer, 2017. s. 1532.

[21] Podľa predmetného ustanovenia spoločnosť alebo osoba konajúca vo vlastnom mene a na účet spoločnosti môže nadobúdať vlastné akcie, ak nadobudnutie akcií schváli valné zhromaždenie, ktoré súčasne určí podmienky, za ktorých môže spoločnosť vlastné akcie nadobudnúť, najmä najvyšší počet akcií, ktoré môže spoločnosť nadobudnúť, lehotu, počas ktorej môže spoločnosť akcie nadobudnúť, ktorá nesmie presiahnuť 18 mesiacov, a pri odplatnom nadobudnutí akcií najnižšiu a najvyššiu cenu, za ktorú môže spoločnosť akcie nadobudnúť.

[22] § 220s ods. 2 ObZ.

spoločnosť sú predmetom práv duševného vlastníctva. Rovnako ako pri a.s., aj pri JAS platí, že v dôsledku týchto úkonov nesmie klesnúť vlastné imanie spoločnosti pod hodnotu základného imania spolu s rezervným fondom, ktorý spoločnosť vytvára povinne podľa zákona.[23]

3. OSOBITNÉ PRÁVA SPOJENÉ S AKCIAMI JEDNODUCHEJ SPOLOČNOSTI NA AKCIE

S akciami spoločnosti sú spojené predovšetkým práva akcionára ako spoločníka podieľať sa podľa zákona a stanov spoločnosti na jej riadení, zisku a na likvidačnom zostatku po zrušení spoločnosti s likvidáciou.[24] Pre JAS platia obmedzenia § 159 ods. 2 ObZ. Neuplatní sa však § 159 ods. 1 ObZ, na základe ktorého súhrn menovitých hodnôt akcií, s ktorými sú spojené prednostné práva týkajúce sa dividendy, nesmie prekročiť polovicu základného imania, nakoľko právna úprava v § 220i ods. 3 ObZ predstavuje vo vzťahu k tomuto ustanoveniu *lex specialis*.[25] Taktiež sa pri JAS neuplatní *numerus clausus* stanovený pre a.s. v § 155 ods. 6 ObZ, podľa ktorého sa zakazuje vydávanie iných druhov akcií, ako ustanovuje Obchodný zákonník.[26]

Dôležitou charakteristikou JAS v porovnaní s a.s. je totiž skutočnosť, že JAS môže vydávať aj akcie osobitnými právami. Zákon v § 220i ods. 3 ObZ demonštratívne určuje, v čom môžu spočívať predmetné osobitné práva:

a) v rozsahu nároku na podiel zo zisku alebo na likvidačnom zostatku inak ako pomerom menovitej hodnoty akcií k menovitej hodnote akcií všetkých akcionárov, pričom rozsah nároku môže byť určený najmä ako pevný, prednostný alebo podriadený,
b) v určení počtu hlasov akcionára inak ako pomerom menovitej hodnoty akcií k výške základného imania,
c) v rozsahu práva na poskytovanie informácií o spoločnosti – napr. právo na informáciu mimo valného zhromaždenia.[27]

Ak spoločnosť vydáva akcie rôznych druhov, musia na základe § 220v ods. 1 ObZ jej stanovy obsahovať aj označenie vydávaných druhov akcií, určenie obsahu práv spojených s jednotlivými druhmi akcií a spôsob ich výkonu. S akciami s rovnakou menovitou hodnotou môžu byť spojené rôzne osobitné práva. Ak spoločnosť vydá akcie s osobitnými právami, musia obsahovať označenie ich druhu, ich počtu a odkaz na ustanovenie stanov, v ktorom sú upravené osobitné

[23] Porovnaj § 161e ods. 2 ObZ, ktorý sa použije primerane.
[24] § 220i ods. 1 druhá veta ObZ.
[25] OVEČKOVÁ, O. a kol. *Obchodný zákonník. Veľký komentár. Zväzok I.* Bratislava : Wolters Kluwer, 2017. s. 1504.
[26] Porovnaj PATAKYOVÁ, M. a kol. *Obchodný zákonník. Komentár.* 5. vyd. Bratislava : C. H. Beck, 2016. s. 953.
[27] Ebenda, s. 956.

práva. Akcie, s ktorými sú spojené rovnaké osobitné práva, tvoria jeden druh akcií.[28] Autorka sa prikláňa k názoru, že v prípade, že by spoločnosť v stanovách osobitné práva nevymedzila alebo ich vymedzila príliš neurčito, takéto akcie je nutné považovať za kmeňové akcie bez osobitných práv, pričom akcionárovi budú prislúchať voči spoločnosti práva zo zodpovednosti za vady.[29]

JAS môže vydávať aj akcie bez hlasovacích práv. Podľa § 220i ods. 5 ObZ však môže spoločnosť vydávať akcie, s ktorými nie sú spojené hlasovacie práva, len ak je aspoň s jednou akciou spoločnosti spojené hlasovacie právo. V opačnom prípade ako aj v prípade, že hlasovacie právo nemožno vykonávať, lebo napr. jedinú akciu s hlasovacím právom nadobudla sama spoločnosť,[30] súd aj bez návrhu zruší spoločnosť a nariadi jej likvidáciu.[31]

Vydávanie akcií s osobitnými právami však nesmie viesť k tomu, že dôjde k obmedzeniu práv akcionárov nad rámec explicitných zákonných obmedzení.[32] Treba tiež mať na zreteli osobitné ustanovenie § 220v ods. 2 ObZ, podľa ktorého obmedzenia výkonu hlasovacieho práva v stanovách sa musia vzťahovať v rovnakom rozsahu na všetky akcie rovnakého druhu.

Ak sa na valnom zhromaždení o určitej záležitosti vyžaduje hlasovanie podľa druhu akcií, majiteľ akcií bez hlasovacieho práva je na základe § 220i ods. 7 ObZ oprávnený o tejto záležitosti na valnom zhromaždení hlasovať.

4. OBMEDZENIE A VYLÚČENIE PREVODITEĽNOSTI AKCIÍ

Na základe § 220k ods. 1 ObZ môžu stanovy obmedziť alebo vylúčiť prevoditeľnosť akcií alebo niektorých druhov akcií spoločnosti. Táto skutočnosť sa zapisuje do obchodného registra.[33] Ustanovenia stanov, týkajúce sa obmedzenia alebo vylúčenia prevoditeľnosti akcií a podmienok odkúpenia týchto akcií spoločnosťou, sa môžu zmeniť iba so súhlasom dvojtretinovej väčšiny hlasov akcionárov, ktorí sú majiteľmi týchto akcií.[34] Jedná sa o ďalší významný rozdiel v porovnaní s a.s., pri ktorej zákon za určitých okolností umožňuje len obmedzenie prevoditeľnosti akcií.[35] Ustanovenia § 156 ods. 9 a nasl. ObZ sa preto v danej súvislosti

---

[28] § 220i ods. 4 ObZ.
[29] PATAKYOVÁ, M. a kol. *Obchodný zákonník. Komentár.* 5. vyd. Bratislava : C. H. Beck, 2016. s. 956 a nasl.
[30] Ebenda, s. 959.
[31] § 220i ods. 6 ObZ.
[32] PATAKYOVÁ, M. a kol. *Obchodný zákonník. Komentár.* 5. vyd. Bratislava : C. H. Beck, 2016. s. 954 a nasl. Opačný názor zastávajú OVEČKOVÁ, O. a kol. *Obchodný zákonník. Veľký komentár. Zväzok I.* Bratislava : Wolters Kluwer, 2017. s. 1503 a nasl. Pozri aj MAMOJKA, M. a kol. *Obchodný zákonník. Veľký komentár. 1. Zväzok.* Bratislava : EUROKÓDEX, 2016. s. 926.
[33] § 2 ods. 2 písm. e) zákon č. 530/2003 Z. z. o obchodnom registri.
[34] § 220k ods. 2 ObZ.
[35] Pozri bližšie § 156 ods. 9 a nasl ObZ.

neaplikujú.[36] Dochádza tým k potlačeniu jednej zo zásadných pôvodných funkcií akcie ako voľne a (v prípade reálneho dopytu) ľahko prevoditeľného investičného nástroja, ktoré však automaticky neznamená zákaz prevodu majetkových práv spojených s predmetnými akciami (napr. právo na podiel na zisku).[37] Predmetná právna úprava má umožniť, aby určití akcionári – kľúčoví zamestnanci resp. dodávatelia – ktorí získali akcie JAS ako súčasť plánu odmeňovania, boli po určitú dobu so spoločnosťou zviazaní.[38]

V danej súvislosti treba poukázať na to, že obmedzenia či vylúčenia prevoditeľnosti zakotvené v stanovách sa neuplatnia vtedy, ak spoločnosť nadobudne akcie za účelom ich prevodu na zamestnancov spoločnosti resp. na iné fyzické osoby podnikajúce na základe živnostenského oprávnenia alebo na základe iného než živnostenského oprávnenia, ktorých výsledky činnosti pre spoločnosť sú predmetom práv duševného vlastníctva; akcie upísané spoločnosťou sa musia previesť do piatich rokov od ich upísania spoločnosťou. Jedná sa o kogentné ustanovenia, ktoré stanovy nemôžu platne vylúčiť.[39]

Právny úkon, ktorým sa akcie previedli v rozpore s obmedzením alebo vylúčením zakotveným v stanovách, je v zmysle § 220k ods. 3 ObZ neplatný. Nakoľko zápis obmedzenia resp. vylúčenia prevoditeľnosti akcií do obchodného registra má len deklaratórny charakter, uplatňuje sa v danej súvislosti princíp materiálnej publicity obchodného registra. To znamená, že prevod nebude neplatný voči tretím osobám v tom prípade, pokiaľ k nemu došlo pred zápisom príslušného údaju do obchodného registra a tretia osoba sa o obmedzení resp. vylúčení prevoditeľnosti akcií nedozvedela ani z žiadneho iného zdroja.[40]

Ak je prevoditeľnosť akcií obmedzená, vyžaduje sa podľa § 220p ods. 1 ObZ splnenie podmienok prevoditeľnosti aj na zriadenie zmluvného záložného práva,[41] predkupného práva, práva pridať sa k prevodu akcií a práva požadovať prevod akcií. Ak je prevoditeľnosť akcií podmienená súhlasom spoločnosti, na udelenie súhlasu na zriadenie predmetných práv platí § 220m ObZ primerane. Ak bol súhlas spoločnosti udelený pri zriadení týchto práv, pri výkone týchto práv sa súhlas spoločnosti nevyžaduje.[42]

Záložné právo, predkupné právo, právo pridať sa k prevodu akcií a právo požadovať prevod akcií možno zriadiť na akciách, ktorých prevoditeľnosť bola vylúčená, ak vzniklo právo na

[36] OVEČKOVÁ, O. a kol. *Obchodný zákonník. Veľký komentár. Zväzok I.* Bratislava : Wolters Kluwer, 2017. s. 1509.
[37] Porovnaj PATAKYOVÁ, M. a kol. *Obchodný zákonník. Komentár. 5. vyd.* Bratislava : C. H. Beck, 2016. s. 961 a nasl.
[38] OVEČKOVÁ, O. a kol. *Obchodný zákonník. Veľký komentár. Zväzok I.* Bratislava : Wolters Kluwer, 2017. s. 1509.
[39] Ebenda s. 1536.
[40] Porovnaj PATAKYOVÁ, M. a kol. *Obchodný zákonník. Komentár.* 5. vyd. Bratislava: C. H. Beck, 2016. s. 962.
[41] Na rozdiel od a. s. sa predmetné obmedzenie vzťahuje len na zmluvné záložné právo, porovnaj § 156 ods. 10 ObZ.
[42] § 220p ods. 2 ObZ.

odkúpenie akcií spoločnosťou podľa § 220l ods. 1 ObZ a ak na ich zriadenie spoločnosť udelila súhlas. Na udelenie súhlasu spoločnosti platí § 220m ObZ primerane.[43] To znamená, že na takéto akcie je možné zriadiť predmetné práva najskôr od okamihu, keď ich majiteľovi vznikne právo na ich odkúpenie spoločnosťou a JAS na ich zriadenie udelí súhlas.[44]

5. OSOBITNÉ MOŽNOSTI ZÁNIKU ÚČASTI AKCIONÁRA V PRÍPADE VYLÚČENIA A OBMEDZENIA PREVODITEĽNOSTI AKCIÍ

V prípade, že je prevoditeľnosť akcií alebo niektorého druhu akcií **vylúčená**, uplynutím štyroch rokov od splatenia ich emisného kurzu vzniká akcionárovi podľa § 220l ods. 1 ObZ právo požadovať odkúpenie týchto akcií spoločnosťou.[45] Uplatnenie predmetného práva nie je možné zmluvne ani v stanovách viazať na iné podmienky ako splatenie emisného kurzu a uplynutie zákonnej lehoty.[46] Právo požadovať od spoločnosti odkúpenie akcií, ktorých prevoditeľnosť je vylúčená, sa nepremlčuje.[47]

Ak stanovy podmienia prevoditeľnosť akcií súhlasom spoločnosti, musia ustanoviť podľa § 220m ods. 1 ObZ aj dôvody, pre ktoré spoločnosť môže alebo musí odmietnuť udelenie súhlasu alebo je súhlas povinná udeliť, a lehotu, do ktorej je spoločnosť povinná rozhodnúť o žiadosti akcionára na udelenie súhlasu, a rozhodnutie oznámiť akcionárovi. Pokiaľ by dôvody príp. lehoty neboli v stanovách vymedzené dostatočne určitým spôsobom, budú stanovy v tejto časti neplatné pre rozpor zo zákonom a obmedzenie prevoditeľnosti nebude existovať.[48]

O udelení súhlasu na prevod akcií rozhoduje predstavenstvo, ak stanovy neurčujú, že o ňom rozhoduje iný orgán spoločnosti. Ak stanovy určujú, že o udelení súhlasu rozhoduje valné zhromaždenie, stanovy nemusia určiť dôvody, pre ktoré spoločnosť môže alebo musí odmietnuť udelenie súhlasu alebo je súhlas povinná udeliť.[49] Ak príslušný orgán spoločnosti v lehote určenej stanovami nerozhodne o žiadosti akcionára o udelenie súhlasu alebo neoznámi svoje rozhodnutie akcionárovi, platí podľa § 220 ods. 3 ObZ, že bol súhlas udelený.

Aj v súvislosti s **obmedzením** práva na prevod akcií zákon umožňuje dotknutým akcionárom vystúpiť zo spoločnosti. Ide o situáciu, ak spoločnosť odmietla udeliť súhlas na prevod akcií a povinnosť odmietnuť súhlas na prevod akcií nevyplývala zo stanov alebo zo zákona. V tomto

---

[43] § 220p ods. 3 ObZ.
[44] PATAKYOVÁ, M. a kol. *Obchodný zákonník. Komentár. 5. vyd.* Bratislava : C. H. Beck, 2016. s. 969.
[45] Stanovy môžu určiť kratšiu dobu.
[46] Porovnaj PATAKYOVÁ, M. a kol. *Obchodný zákonník. Komentár.* 5. vyd. Bratislava : C. H. Beck, 2016. s. 963.
[47] § 220l ods. 2 ObZ.
[48] Porovnaj PATAKYOVÁ, M. a kol. *Obchodný zákonník. Komentár.* 5. vyd. Bratislava : C. H. Beck, 2016. s. 964.
[49] § 220m ods. 2 ObZ.

prípade vzniká na základe § 220 ods. 4 ObZ akcionárovi právo požadovať odkúpenie týchto akcií spoločnosťou. Právo na odkúpenie akcií môže akcionár uplatniť do jedného mesiaca odo dňa oznámenia o odmietnutí udelenia súhlasu na prevod akcií spoločnosťou akcionárovi, inak zaniká. Jedná sa v danom prípade o prekluzívnu lehotu.[50]

Ak spoločnosť odmietla udeliť súhlas na prevod akcií v rozpore so zákonom alebo so stanovami, môže sa akcionár v zmysle § 220m ods. 5 ObZ do jedného roka namiesto odkúpenia akcií domáhať voči spoločnosti, aby prejav vôle spoločnosti bol nahradený súdnym rozhodnutím. Predmetná lehota začína plynúť dňom oznámenia o odmietnutí súhlasu.[51]

Spoločnosť zodpovedá za škodu, ktorá vznikne akcionárovi porušením povinnosti udeliť súhlas na prevod akcií. Ak stanovy neurčujú inak, nárok akcionára na náhradu škody nezaniká, ak akcionár uplatní svoje zákonné právo vystúpiť zo spoločnosti resp. svoje právo domáhať sa nahradenia prejavu vôle spoločnosti.[52] Zo znenia poslednej vety vyplýva, že spoločnosť môže úpravou v stanovách vylúčiť kumuláciu predmetných práv s právom akcionára na uplatnenie zodpovednosti za škodu, ktorá mu vznikne pri porušení povinnosti spoločnosti k udeleniu súhlasu s prevodom akcií.[53] Na rozdiel od úpravy a.s. tak nevzniká akcionárovi jednoduchej spoločnosti právo na odkúpenie akcií vždy, keď spoločnosť odmietne udeliť súhlas s prevodom akcií.[54]

Ak akcionárovi vzniklo právo požadovať odkúpenie akcií spoločnosťou a akcionár o odkúpenie akcií spoločnosť požiada, je spoločnosť na základe § 220n ods. 1 ObZ povinná akcie odkúpiť za primeranú cenu, pričom podrobnosti o spôsobe určenia primeranej ceny a podmienky odkúpenia akcií spoločnosťou musia byť určené v stanovách.[55] Rozhodujúcim dňom na určenie primeranej ceny akcií je podľa § 220n ods. 3 ObZ deň doručenia žiadosti akcionára o udelenie súhlasu na prevod akcií, inak deň doručenia žiadosti akcionára o odkúpenie akcií. Na rozdiel od a.s. sa pri určení primeranej ceny neuplatní § 218j ods. 4 ObZ.[56] V prípade absencie úpravy ohľadom určenia primeranej ceny v stanovách treba vychádzať z toho, že nebola určená podstatná časť

---

[50] PATAKYOVÁ, M. a kol. *Obchodný zákonník. Komentár. 5. vyd.* Bratislava : C. H. Beck, 2016, s. 964; OVEČKOVÁ, O. a kol. *Obchodný zákonník. Veľký komentár. Zväzok I.* Bratislava : Wolters Kluwer, 2017. s. 1518.

[51] OVEČKOVÁ, O. a kol. *Obchodný zákonník. Veľký komentár. Zväzok I.* Bratislava : Wolters Kluwer, 2017. s. 1518.

[52] § 220m ods. 6 ObZ.

[53] PATAKYOVÁ, M. a kol. *Obchodný zákonník. Komentár. 5. vyd.* Bratislava : C. H. Beck, 2016. s. 965.

[54] Porovnaj OVEČKOVÁ, O. a kol. *Obchodný zákonník. Veľký komentár. Zväzok I.* Bratislava : Wolters Kluwer, 2017. s. 1517.

[55] § 220n ods. 2 ObZ.

[56] OVEČKOVÁ, O. a kol. *Obchodný zákonník. Veľký komentár. Zväzok I.* Bratislava : Wolters Kluwer, 2017. s. 1520.

stanov, a preto v tomto prípade možno vychádzať s neplatnosti obmedzenia alebo vylúčenia prevodu akcií.[57]

Ak akcionár úspešne uplatní právo na vystúpenie zo spoločnosti, nadobudne od neho spoločnosť vlastné akcie. Tu treba poukázať na to, že v danej súvislosti sa neuplatnia obmedzenia pri nadobúdaní vlastných akcií podľa § 161a ods. 2 ObZ, nakoľko sa v zmysle § 161b ods. 1 písm. c) ObZ jedná o akcie, ktoré spoločnosť nadobudla na základe povinnosti ustanovenej v zákone.[58] I tu platí, že spoločnosť s predmetnými akciami nemôže vykonávať hlasovacie práva a je povinná previesť takto nadobudnuté akcie do troch rokov od ich nadobudnutia, inak jej hrozí zrušenie. Na druhej strane akcionár sa nemôže podľa § 220o ods. 1 ObZ úspešne domáhať práva na odkúpenie akcií spoločnosťou, ak:

a) vlastné imanie spoločnosti by v dôsledku odkúpenia akcií bolo nižšie ako hodnota základného imania spolu s rezervným fondom, prípadne ďalšími fondmi vytváranými spoločnosťou, ktoré sa podľa zákona alebo stanov nesmú použiť na plnenie akcionárom, znížená o hodnotu nesplateného základného imania, ak táto hodnota ešte nie je zahrnutá v aktívach uvedených v súvahe podľa osobitného zákona,
b) spoločnosť je v kríze, úpadku, alebo v dôsledku odkúpenia akcií by sa do krízy alebo úpadku dostala,[59]
c) spoločnosť by v dôsledku odkúpenia akcií nemala aspoň jedného akcionára.

Pri odkúpení akcií v rozpore s predmetnými zákazmi sa použije primerane § 67k ObZ, ktorý upravuje následky nezákonného vrátenia vkladu a s ním súvisiace zákonné ručenie členov predstavenstva.

§ 220o ObZ predstavuje zákonnú hranicu práva na odkúpenie akcií a súčasne dôležitý aspekt ochrany veriteľov, ktorý má slúžiť tomu, aby jedným z následkov flexibility JAS nebola absolútna rizikovosť pre potenciálnych zmluvných partnerov, pretože inak by bola táto spoločnosť pre tretie strany natoľko neatraktívna, že by bola *de facto* diskvalifikovaná z obchodno-právnych vzťahov.

---

[57] Rovnako OVEČKOVÁ, O. a kol. *Obchodný zákonník. Veľký komentár. Zväzok I.* Bratislava : Wolters Kluwer, 2017. s. 1527. Opačný názor, podľa ktorého sa v takomto prípade primerane uplatní § 218j ods. 4 ObZ, zastávajú PATAKYOVÁ, M. a kol. *Obchodný zákonník. Komentár.* 5. vyd. Bratislava : C. H. Beck, 2016. s. 966.

[58] PATAKYOVÁ, M. a kol. *Obchodný zákonník. Komentár. 5. vyd.* Bratislava : C. H. Beck, 2016. s. 964; OVEČKOVÁ, O. a kol. *Obchodný zákonník. Veľký komentár. Zväzok I.* Bratislava : Wolters Kluwer, 2017. s. 1520.

[59] K predmetnej problematike pozri bližšie § 3 zákona č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii a § 67a ods. 2 ObZ.

Zákon napokon ustanovuje osobitný postup pri zániku účasti akcionára v súvislosti s akciami, ktorých prevoditeľnosť je vylúčená alebo podmienená súhlasom spoločnosti v prípade konkurzného a exekučného konania týkajúcich sa majetku majiteľa týchto akcií. Vyhlásením konkurzu na majetok akcionára alebo doručením exekučného príkazu spoločnosti postihujúceho takéto akcie, prechádzajú na základe § 220q ods. 2 ObZ predmetné akcie *ex lege* na spoločnosť. Jedná sa o ďalšiu výnimku z obmedzení ohľadom nadobúdania vlastných akcií spoločnosťou v zmysle § 161b ods. 1 písm. c) ObZ.[60] Prechodom akcií na spoločnosť vzniká spoločnosti povinnosť zaplatiť primeranú hodnotu akcií. Ustanovenie § 61 ods. 3 ObZ[61] sa na splatnosť primeranej hodnoty akcií použije primerane.[62]

Predmetné ustanovenie má zabrániť tomu, aby bolo možné obmedzenie a vylúčenie prevoditeľnosti akcií obísť prostredníctvom využitia inštitútov núteného speňažovania majetku.[63]

6. MOŽNOSŤ VYLÚČENIA DEDENIA AKCIÍ

Na rozdiel od a.s. môžu stanovy JAS na základe § 220q ods. 1 ObZ dedenie akcií alebo niektorých druhov akcií vylúčiť, ak nejde o spoločnosť s jediným akcionárom. Ak je dedenie vylúčené, smrťou akcionára prechádzajú akcie tohto akcionára na spoločnosť. Pokiaľ by sa akcionárom spoločnosti stala jedna osoba, ustanovenia stanov o vylúčení dedenia sa nebudú aplikovať, pokiaľ táto osoba neprevedie čo len jednu akciu.[64]

Rovnako ako v prípade konkurzu na majetok akcionára či exekúcie týkajúcich sa akcií s obmedzenou alebo vylúčenou prevoditeľnosťou, vzniká prechodom akcií na spoločnosť spoločnosti povinnosť zaplatiť primeranú hodnotu akcií, pričom ustanovenie § 61 ods. 3 ObZ sa na splatnosť primeranej hodnoty akcií použije primerane.[65]

---

[60] PATAKYOVÁ, M. a kol. *Obchodný zákonník. Komentár. 5. vyd.* Bratislava : C. H. Beck, 2016. s. 971.

[61] Cit.: *„Ak spoločenská zmluva alebo stanovy neurčujú inak, právo na vyplatenie vyrovnacieho podielu je splatné uplynutím troch mesiacov od schválenia riadnej individuálnej účtovnej závierky za účtovné obdobie predchádzajúce účtovnému obdobiu, v ktorom zanikla účasť spoločníka v spoločnosti, alebo ak takáto riadna individuálna účtovná závierka schválená nebola, uplynutím troch mesiacov odo dňa, keď mala byť schválená.“*

[62] § 220q ods. 2 ObZ.

[63] OVEČKOVÁ, O. a kol. *Obchodný zákonník. Veľký komentár. Zväzok I.* Bratislava : Wolters Kluwer, 2017. s. 1526 a nasl.

[64] PATAKYOVÁ, M. a kol. *Obchodný zákonník. Komentár. 5. vyd.* Bratislava : C. H. Beck, 2016. s. 971.

[65] § 220q ods. 3 ObZ.

ZÁVER

Odpoveď na otázku, či osobitná úprava súvisiaca s akciami jednoduchej spoločnosti na akcie priniesla väčšiu flexibilitu do obchodno-právnych vzťahov v rámci korporačného práva treba podľa názoru autorky skúmať v dvoch zásadných rovinách: jednak zákonnej a jednak v oblasti korporačných dokumentov (ktoré samozrejme odvodzujú svoju legitimitu tiež zo zákonných ustanovení). Zákonná úprava na jednej strane akcionárom umožňuje, aby založili svoju spoločnosť s minimálnym základným imaním, ktoré môže predstavovať aj len 1 EUR, na druhej strane akcionári JAS nemajú možnosť voľby ohľadom podoby svojich akcií, s čím súvisí aj skutočnosť, že sú povinní podrobiť sa poplatkovej povinnosti voči príslušnému centrálnemu depozitárovi. Okrem toho musia pristúpiť na to, že ich akcionárska štruktúra bude pre tretie strany transparentná. V slovenskom právnom prostredí, ktoré na minimálne základné imanie akciových spoločností nekladie enormne vysoké požiadavky,[66] podľa názoru autorky nemožno preto v danej súvislosti jednoznačne hovoriť o väčšej flexibilite v porovnaní so súkromnou a.s.

Značnú mieru flexibility nesporne poskytuje možnosť úpravy osobitných práv súvisiacich s jednotlivými druhmi akcií ako aj možnosť úpravy obmedzenia resp. vylúčenia prevoditeľnosti akcií v stanovách JAS. Takáto úprava však paradoxne môže v určitých situáciách smerovať k oslabeniu pozície niektorých akcionárskych skupín a tak môže v konečnom dôsledku viesť k tomu, že pre investorov nebude JAS so všetkými svojimi možnosťami úpravy v stanovách atraktívnym riešením. Navyše zákon upravuje v súvislosti s akciami s osobitnými právami ako aj v súvislosti vylúčením či obmedzením prevoditeľnosti týchto akcií len rámcové podmienky. Úprava obligatórnych detailov ostáva v kompetencii zakladateľov resp. akcionárov spoločnosti, pričom nedôsledná príp. neúplná úprava v stanovách môže spôsobiť neplatnosť celej osobitnej úpravy ohľadom akcií JAS.[67] Problematika dostatočne určitého vymedzenia osobitných práv spojených s akciami JAS tak spolu s problematikou možnosti obmedzenia niektorých všeobecných zákonných práv, na ktorú už teraz v doktríne existujú rôzne názory, bude preto podľa názoru autorky v budúcnosti predstavovať pre akcionárov JAS a taktiež pre zainteresovanú právnu obec ešte nejednu výzvu.

---

[66] Hodnota základného imania a.s. musí byť podľa § 162 ods. 3 ObZ aspoň 25 000 EUR. Naproti tomu napr. v Nemecku je minimálna hodnota základného. imania a.s 50 000 EUR a v Rakúsku dokonca až 70 000 EUR.

[67] Porovnaj OVEČKOVÁ, O. a kol. *Obchodný zákonník. Veľký komentár. Zväzok I.* Bratislava : Wolters Kluwer, 2017. s. 1511.

Zoznam použitej literatúry

MAMOJKA, M. a kol. *Obchodný zákonník. Veľký komentár. 1. Zväzok.* Bratislava : EUROKÓDEX, 2016. 1087 s. ISBN 978-80-8155-065-2.

OVEČKOVÁ, O. et al. *Obchodný zákonník. Veľký komentár. Zväzok I.* Bratislava : Wolters Kluwer, 2017. 1739 s. ISBN 978-80-8168-573-6.

PATAKYOVÁ, M. et al. *Obchodný zákonník. Komentár. 5. vydanie.* Bratislava : C. H. Beck, 2016, 1666 s. ISBN 978-80-89603-46-6.

Dôvodová správa k zákonu č. 389/2015 Z. z. z 12. novembra 2015, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony.

VYBRANÉ ASPEKTY VYMÁHÁNÍ POHLEDÁVEK V CIVILNÍM A INSOLVENČNÍM ŘÍZENÍ

PATRIK KURZ[1]

Abstrakt

Vymáhání dluhů (peněžitých pohledávek) je velice aktuálním tématem. Právní řád České republiky umožňuje několik způsobů vymáhání dluhů, a to svémoc, mimosoudní řešení, soudní vymáhání. Soudní cesta má pak dva možné směry – žalobu na zaplacení podle občanského soudního řádu a výkon rozhodnutí nebo exekuci, a insolvenční řízení. Insolvenční řízení se však zjednodušeně dá označit za hromadné vymáhání dluhů. Tato řízení tak působí dvojkolejně v téže věci, kdy v insolvenčním řízení je navíc „bonusem" za dlužníkovu snahu možné oddlužení.

Klíčová slova

Insolvence; Žaloba na zaplacení podle občanského soudního řádu; Exekuce; Oddlužení; Dlužník; Dluh

Abstract

Debt recovery (cash claims) is a very topical issue. The legal order of the Czech Republic allows several ways of debt recovery, namely yourself, extrajudicial solution, judicial enforcement. The court solution has two possible directions - an action for payment under the Code of Civil Procedure and execution, and insolvency. However, insolvency proceedings can simply be described as mass debt recovery. This procedure therefore acts in two ways in the same case, when in the insolvency proceedings there is additionally a "bonus" for the debtor's effort to obtain redemption – debt relife.

Key words

Insolvency; Action for Payment under the Code of Civil Procedure; Execution; Debt Relife; Debtor; Debt

ÚVOD

V každodenní realitě fyzických osob i osob právnických se setkáváme se smluvní realizací uspokojování potřeb jednotlivců i skupin. K uspokojování potřeb je však nezbytné disponovat

[1] Ing. Mgr. Patrik Kurz, Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta právnická

finančními prostředky na úhradu realizace takovýchto potřeb. Nedisponuje-li však osoba finančními prostředky k realizaci potřeb z vlastních zdrojů připadá v úvahu zajištění takovýchto finančních prostředků prostřednictvím bankovních či jiných nebankovních subjektů poskytujících finanční prostředky za úplatu. Z tohoto pohledu se tak setkáváme se subjekty, které jako předmět své činnosti mají poskytování finančních prostředků, se subjekty uspokojujícími potřeby jiných přímo svojí činností a se subjekty jejichž potřeba má být uspokojována. Osoba, jejíž potřeba má být uspokojována, pak vystupuje zejména v pozici dlužníka a objednatele (kupujícího). Takováto osoba, a to ať se jedná o osobu fyzickou či právnickou, však ne vždy je schopna dostát svým závazkům, dostává se do prodlení a její finanční závazky se stávají splatnými. V tuto chvíli je pak na místě rozlišovat osoby fyzické a právnické v pozicích dlužníků a věřitelů s ohledem na realizaci jejich práv a povinností.

Zde pak dochází k porušení smluvních povinností povinným - dlužníkem, k nesplnění dluhu řádně a včas, kdy v rámci soukromého práva přichází v úvahu vymáhání pohledávek jako logický následek nesplnění povinnosti svémocí, mimosoudním jednáním či soudní cestou, a to buď žalobou na zaplacení dle občanského soudního řádu a následným výkonem rozhodnutí či exekucí nebo insolvenčním návrhem či přihláškou pohledávky v rámci insolvenčního řízení.

Hmotněprávní rámec smluvního – závazkového práva je zakotven zejména v občanském zákoníku a vymáhání závazků je pak zakotveno zejména z procesní stránky jednak v občanském soudním řádu, exekučním řádu a převážně paralelně v insolvenčním zákoně.

Tento text se zaměřuje na vybrané aspekty vymáhání pohledávek v civilním a insolvenčním řízení, jejich alternativností a shodnými a odlišnými rysy.

1. PŘÍKLAD ŘEŠENÉ DUPLICITY

Vymáhání pohledávek v občanském soudním řízení lze rozdělit na fázi nalézací (řízení o žalobě) a vykonávací (výkon rozhodnutí a exekuce), kdy obě tyto fáze jsou striktně odděleny a fáze vykonávací je pouze právem věřitele po nalézací fázi, tedy fáze vykonávací nenásleduje automaticky fázi nalézací. Oproti tomu insolvenční řízení zahrnuje obě tyto fáze najednou v rámci jednoho soudního řízení, kdy v rámci insolvenčního řízení je nejprve řešena fáze nalézací, tj. zjišťování úpadku dlužníka, přezkum pohledávek věřitelů s uplatněnými pohledávkami v řízení a případné řešení incidenčních sporů a následně fáze vykonávací, a to formou v návaznosti na způsob řešení úpadku dlužníka.

Ustanovení § 7 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) (dále jen"IZ") stanoví použití občanského soudního řádu a zákona o zvláštních řízeních soudních v insolvenčním řízení. Dle ustanovení § 7 IZ nestanoví-li insolvenční zákon jinak nebo není-li takový postup v rozporu se zásadami, na kterých spočívá insolvenční řízení, použijí se pro insolvenční řízení a pro incidenční spory přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu týkající se sporného řízení, a není-li to možné, ustanovení zákona o zvláštních řízeních soudních; ustanovení týkající se výkonu rozhodnutí nebo exekuce se však použijí přiměřeně jen tehdy, jestliže na ně tento zákon odkazuje. Souběh exekuce a insolvenčního řízení a teoretická východiska jsou ustálena v tom, že mezery v insolvenční úpravě nelze nahrazovat přiměřenou aplikací práva exekučního, které je coby způsob individuálního prosazení práv dlužníkových věřitelů vybudováno na zcela jiných principech, než jsou ty, jimiž se řídí právo insolvenční[2].

Má-li být použito ustanovení občanského soudního řádu v insolvenčním řízení, je třeba dbát na přiměřenost užití daného ustanovení, neboť musí být vždy šetřeny zásady insolvenčního řízení[3]. Insolvenční zákon je právním předpisem obsahujícím jak právo hmotné, tak i procesní, kdy jako procesní ustanovení lze označit zejména ustanovení § 51, § 54, § 55, § 71 až § 80, § 91 až § 94 IZ. Insolvenční zákon nezahrnuje procesní úpravu v komplexním pojetí, proto odkazuje na užití občanského soudního řádu a dalších právních předpisů. V insolvenčním zákoně je obsažena pouze speciální úprava tam, kde z povahy věci nepřipadá v úvahu použití občanského soudního řádu, ať již proto, že danou věc občasný soudní řád neupravuje nebo proto, že je třeba odlišné úpravy od úpravy občanského soudního řádu s ohledem na potřeby insolvenčního řízení.

Za situace, kdy by bylo důsledkem aplikace občanského soudního řádu porušení zásad insolvenčního řízení, insolvenční soud vyloží procesní normu obsaženou v občanském soudním řádu odlišně od ustáleného výkladu občanského soudního řádu, a to tak že přizpůsobí takovýto výklad zásadám insolvenčního řízení. Tímto postupem však dochází k dvojímu odlišnému výkladu jedné právní normy, a to ve své podstatě bez odůvodnění soudy v rozhodnutí. Je třeba tedy vykládat ustanovení občanského soudního řádu při aplikaci v insolvenčním řízení tak, aby takovéto rozpory vznikaly jen v nezbytně nutné míře, aby tak byla zachována maximální možná míra právní jistoty v postavení účastníků řízení[4].

Jako příklad duplicitní úpravy, kde nedochází k zásadním výkladovým problémům, je úprava změny účastníka řízení dle ust. § 107a zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „o.s.ř.) a změny věřitele dle ust. 18 IZ. Dle ust. § 18 IZ. Dle ust. § 18 IZ nastane-li v průběhu

---

[2] Srov. např. již HORA, V. Základy přednášek o konkursním a vyrovnacím řízení. Praha : Nakladatelství Všehrd, 1932. str. 7.

[3] Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, č. j. 2 VSPH 545/2009-A-23 ve věci KSPH 38 INS 2856/2009.

[4] Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR, č. j. 29 NSČR 7/2008-A-16 ve věci KSBR 31 INS 1583/2008.

insolvenčního řízení skutečnost, se kterou právní předpisy spojují převod nebo přechod přihlášené pohledávky z původního věřitele na nabyvatele pohledávky, aniž původní věřitel ztrácí způsobilost být účastníkem řízení, insolvenční soud rozhodne, že místo tohoto věřitele vstupuje do insolvenčního řízení nabyvatel jeho pohledávky. Učiní tak na základě návrhu věřitele a po písemném souhlasu nabyvatele jeho pohledávky. Převod nebo přechod pohledávky, který nevyplývá přímo z právního předpisu, je nutné doložit veřejnou listinou, nebo listinou, na které je úředně ověřena pravost podpisů osob, které ji podepsaly. Vedle toho dle ust. § 107a odst. 1 o.s.ř. má-li žalobce za to, že po zahájení řízení nastala právní skutečnost, s níž právní předpisy spojují převod nebo přechod práva nebo povinnosti účastníka řízení, o něž v řízení jde, může dříve, než soud o věci rozhodne, navrhnout, aby nabyvatel práva nebo povinnosti, popřípadě ten, kdo převzal výkon vlastnického práva k majetku, o nějž v řízení jde, vstoupil do řízení na místo dosavadního účastníka; to neplatí v případech uvedených v § 107 o.s.ř. Dle ust. 107a odst. 2 soud návrhu usnesením vyhoví, jestliže se prokáže, že po zahájení řízení nastala právní skutečnost uvedená v odstavci 1, a jestliže s tím souhlasí ten, kdo má vstoupit na místo žalobce; souhlas žalovaného nebo toho, kdo má vstoupit na jeho místo, se nevyžaduje. Právní účinky spojené s podáním žaloby zůstávají zachovány.

V rámci insolvenčního řízení se při změně účastníka řízení užije ust. § 107 o.s.ř. v případě, že účastník řízení - pouze věřitel ztratí po zahájení řízení způsobilost být účastníkem řízení dříve, než řízení bylo pravomocně skončeno a v řízení s tímto účastníkem nelze pokračovat. V případě účastníka řízení – dlužníka je pak v insolvenčním zákoně u jednotlivých způsobů řešení úpadku dlužníka stanoven zvláštní postup.

Za situace nebude-li změnou účastníka – věřitele zánik bez právního nástupce, dojde k převodu či přechodu přihlášené pohledávky, užije se ust. § 18 IZ nikoli ustanovení § 107a o.s.ř. Ustanovení § 18 IZ a ust. § 107a o.s.ř. jsou však v podstatných znacích obsahově shodná, pouze v případě úpravy § 18 IZ je v odstavci 2. stanovena třídenní lhůta pro rozhodnutí. V rámci insolvenčního řízení může dojít ke změně v osobě účastníka pouze u věřitele, neboť změna dlužníka je již z podstaty insolvenčního řízení absurdní. V obou případech (dle ust. § 107a o.s.ř. i ust. § 18 IZ) je požadován návrh stávajícího účastníka (věřitele), souhlas nastupujícího účastníka (nabyvatele pohledávky) se vstupem do řízení a prokázání (povinnost tvrdit a dokazovat) přechod či převod práva vázaného na účastenství v řízení.

V daném případě se tak dá říci, že ustanovení § 18 IZ je ustanovením, které pouze stanoví, že insolvenční soud rozhodne o změně v osobě věřitele ve lhůtě 3 dnů od doručení návrhu, přesto, že je návrh na změnu účastníka včetně příloh veřejně přístupný na

insolvenčním rejstříku oproti návrhu v občanském soudním řízení, kdy o.s.ř. žádnou lhůtu nestanoví.

Jako příklad další duplicitní úpravy, kde však již dochází k zásadním výkladovým problémům, je úprava doručování podle IZ a o.s.ř. V případě insolvenčního řízení je třeba vzít v úvahu jeho absolutní veřejnost, kdy veškeré skutečnosti (listiny) založené v insolvenčním spisu soudu jsou zveřejněny na webových stránkách ministerstva spravedlnosti v databázi insolvenčního rejstříku. Se zveřejněním na internetu je pak spojena obecná úprava doručování pouhým zveřejněním v insolvenčním rejstříku. V této souvislosti Vrchní soud v Praze vyslovil právní názor, že doručování podle o.s.ř. je vyšší formou doručování a zhojí tak případné vady doručení podle ust. §71 IZ ve spojení s ust. § 80 IZ – doručení zveřejněním v insolvenčním rejstříku.

2. VYMÁHÁNÍ POHLEDÁVEK V INSOLVENČNÍM ŘÍZENÍ, ODLIŠNOSTI OD ŘÍZENÍ DLE O.S.Ř.

Jak prostřednictvím úpravy o.s.ř. tak i IZ tak lze vymáhat nesplněné závazky dlužníků, s tím, že v případě IZ se jedná pouze o závazky peněžní. Insolvenční řízení lze zjednodušeně označit za hromadné vymáhání peněžních závazků, tedy za hromadnou žalobu věřitelů na zaplacení dluhů dlužníkem, kdy součástí insolvenčního řízení je i následné uspokojování zjištěných dluhů. Typová odlišnost těchto řízení pak spočívá v možném důsledku, kdy výsledkem povoleného, schváleného a splněného oddlužení dlužníka je osvobození dlužníka od neuspokojených částí dluhů a od dluhů, které mohly a měly být přihlášeny do insolvenčního řízení.

V insolvenčním řízení je řešen úpadek dlužníka. Insolvenční zákon stanoví obecné podmínky, že dlužník je v úpadku z důvodu platební neschopnosti nebo pro předlužení[5]. Pro platební neschopnost – insolvenci, je dlužník v úpadku, jestliže má a) více věřitelů (tedy nejméně dva odlišné), b) peněžité závazky po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti a c) tyto závazky není schopen plnit. Má se za to, že dlužník není schopen plnit své peněžité závazky, za splnění alespoň jednoho z dále uvedených předpokladů[6]. Dlužník a) zastavil platby podstatné části svých peněžitých závazků, nebo b) je neplní po dobu delší 3 měsíců po lhůtě splatnosti, nebo c) není možné dosáhnout uspokojení některé ze splatných peněžitých pohledávek vůči dlužníku výkonem rozhodnutí nebo exekucí, nebo d) nesplnil povinnost předložit seznamy uvedené v § 104 odst. 1, kterou mu uložil insolvenční soud[7]. Dlužník vyvrátí domněnku své platební neschopnosti v okamžiku, kdy v insolvenčním řízení osvědčí nebo prokáže schopnost uhradit

[5] Rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci, č. j. 1 VSOL 157/2008-A-30 ve věci KSBR 44 INS 639/2008.
[6] Rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci, č. j. 3 VSOL 36/2009-A-28 ve věci KSOS 14 INS 3360/2008.
[7] Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, č. j. 1 VSPH 165/2008 ve věci KSHK 40 INS 2900/2008.

všechny splatné závazky těch věřitelů, jež má insolvenční soud pro účely rozhodnutí o věřitelském insolvenčním návrhu za osvědčené[8].

Z uvedeného je patrné co je třeba v insolvenčním návrhu tvrdit a následně dokazovat ve vztahu k insolvenčnímu návrhu. Tvrdit a dokazovat úpadkový stav dlužníka v insolvenčním návrhu je povinen jak věřitel v pozici navrhovatele, tak i dlužník v pozici navrhovatele.

V případě žaloby na zaplacení je situace obdobná, neboť navrhovatel – žalobce je povinen tvrdit a prokazovat existenci závazku (právní titul) a splatnost závazku.

S ohledem na charakter těchto řízení, kdy insolvence je řízením pro hromadné řešení pohledávek věřitelů a žaloba na zaplacení je individuální formou domáhání se svého nároku, který lze následně vymáhat výkonem rozhodnutí nebo exekucí, lze uzavřít, že v základní rovině jsou tato řízení přinejmenším obdobná.

2.1 Aktivní legitimace

Specifikem insolvenčního řízení je, že může být zahájeno jak na návrh věřitele, tak i na návrh dlužníka, který má v úmyslu řešit svoji špatnou finanční situaci. Insolvenční řízení je vždy návrhovým řízením, které nelze zahájit ex offo[9]. Insolvenční návrhy lze dělit na návrhy dlužnické a na návrhy věřitelské a dále na insolvenční návrhy jako takové a na návrhy na povolení oddlužení popřípadě insolvenční návrhy spojené s návrhem na povolení oddlužení. Oproti insolvenčnímu řízení nemůže být řízení dle o.s.ř. o žalobě na zaplacení zahájeno dlužníkem – povinným, neboť tento v tomto typu řízení vystupuje v pozici žalovaného. Žalobcem je vždy věřitel.

Insolvenční řízení je řízením návrhovým sporným, a to i za situace, že je navrhovatelem pouze dlužník. Návrhovým sporným řízením je řízení o žalobě na zaplacení dle o.s.ř. Vedle toho se však setkáváme v insolvenčním řízení i s prvkem nesporného řízení, kdy má soudu povinnost provést i jiné důkazy než navržené účastníky řízení (například zjištění skutečností z rejstříkového spisu o oprávnění jednatele zastupovat obchodní korporaci, tj. o oprávnění k podání insolvenčního návrhu, k podání přihlášky pohledávky, k podání stanoviska, k hlasování na schůzi věřitelů atd.). I s touto skutečností se však můžeme setkat v řízení o žalobě dle o.s.ř[10].

V případě podání insolvenčního návrhu je vyžadován podpis navrhovatele v úředně ověřené podobě, a to s ohledem na skutečnost, že insolvenční návrh je insolvenčním soudem zveřejňován na internetu v databázi insolvenčního rejstříku. Úředně ověřený podpis je vyžadován v zájmu

---

[8] Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 29 NSČR 38/2010.
[9] Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, č. j. VSPH 798/2009-A-21 ve věci MSPH 88 INS 6745/2009.
[10] Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 29 NSČR 30/2009 ve věci KSPH 37 INS 4935/2008.

právní jistoty[11]. V případě žaloby dle o.s.ř. není vyžadován úředně ověřený podpis zejména z důvodu, že samotné podání žaloby nemůže mít natolik rozsáhlé důsledky pro povinného – dlužníka jako podání insolvenčního návrhu, neboť žaloba není zveřejňována na internetu a není tak volně dostupná a současně v případě žaloby není obecně předpokládáno, že povinný – dlužník je v úpadkovém stavu a nelze tak důvodně předpokládat prohru žalovaného v řízení o žalobě.

K úspěšnému podání insolvenčního návrhu je oprávněn kterýkoliv věřitel dlužníka se splatnou pohledávkou vůči dlužníkovi (věřitelský insolvenční návrh). V této rovině věřitelského návrhu nastává shoda s žalobou dle o.s.ř. Věřitel podávající návrh je povinen tvrdit a navrhnout doklady (důkazy) k osvědčení existence vlastní splatné pohledávky vůči dlužníkovi. Vedle toho, oproti řízení o žalobě dle o.s.ř., a to s ohledem na charakter insolvenčního řízení jakožto hromadného řešení, je věřitel povinen označit soudu další známé věřitele dlužníka a uvést okolnosti svědčící o úpadku dlužníka, tedy tvrdit a prokazovat platební neschopnost nejen vůči sobě jako osobě navrhovatele, nýbrž i vůči alespoň jednomu dalšímu věřiteli dlužníka. Charakter probíhajícího insolvenčního řízení následně umožňuje, aby v zahájeném řízení došlo ke zjištění dalších, věřitelem podávajícím návrh na zahájení insolvenčního řízení neoznačených věřitelů dlužníka. Toto je dokonce předpokladem fungování insolvenčního řízení, kdy je předpokládáno, že věřitelé se „připojí“ k probíhajícímu řízení přihláškou pohledávky (uplatněním pohledávky).

V případě věřitelského návrh se jedná vždy o insolvenční návrh, kdy navrhovatel navrhuje zjištění úpadku dlužníka a případně i prohlášení konkursu na majetek dlužníka. Věřitel nemůže navrhnout jako způsob řešení úpadku dlužníka jeho oddlužení, a to i přesto, že je schválené oddlužení pro dlužníka motivující k úhradě svých dluhů, tudíž je ku prospěchu i věřitelům. Věřitel tak zahajuje insolvenční řízení pouze v rozsahu zjištění úpadku, s tím, že v okamžiku zjištění úpadku dlužníka navrhovatel – věřitel zůstává v pozici věřitele, avšak ztrácí pozici navrhovatele. Dlužníku je zaslán insolvenční návrh s výzvou k vyjádření obdobně jako v případě řízení o žalobě dle o.s.ř., a současně je stanovena dlužníku lhůta k podání návrhu na své oddlužení.

V případě věřitelského insolvenčního návrhu tak lze shledat v obecné rovině značnou podobnost s žalobou na zaplacení dle o.s.ř.

[11] Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 09. 2011, sen. zn. 29 NSČR 51/2011, uveřejněné pod číslem 33/2012 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.

Je-li v pozici navrhovatele dlužník, je tento oprávněn k podání insolvenčního návrhu a současně je oprávněn navrhnout i způsob jakým má být řešen jeho úpadek. Dlužník tak je jedinou oprávněnou osobou k podání návrhu na povolení oddlužení.

2.2 Poplatková povinnost

Další podstatnou okolností, která může mít vliv na vymáhání pohledávek věřitelů je zpoplatnění či nezpoplatnění domáhání se nároku, vymáhání nároku. Je-li insolvenční návrh podán věřitelem vzniká mu okamžikem rozhodnutí o insolvenčním návrhu poplatková povinnost k úhradě soudního poplatku ve výši 2.000 Kč. Uplatňuje-li však věřitel svůj nárok přihláškou pohledávky či uplatněním pohledávek dle § 168 a § 169 IZ přímo u insolvenčního správce, není s tím uplatněním nároku spojen žádný soudní poplatek. V insolvenčním řízení je tak za řízení stanoven pouze soudní poplatek pro věřitele – navrhovatele, kdy se soudní poplatek stává splatným až v okamžiku rozhodnutí soudu o úpadku dlužníka. Lez tak říci, že vymáhání pohledávek v rámci insolvenčního řízení není zpoplatněno, neboť k vymáhání se přistupuje až se zjištěním úpadku dlužníka, a to na základě uplatnění pohledávky věřitelem.

V případě řízení o žalobě na zaplacení dle o.s.ř. je pak poplatková povinnost stanovena obecně v závislosti na výši vymáhané částky, kdy nejnižší soudní poplatek činí 400 Kč za návrh na vydání elektronického platebního rozkazu pro dluh žalovaného s jistinou do 10.000 Kč. Při vymáhání vyšších částek peněžitého dluhu vzroste výše soudního poplatku i do mnohatisícové roviny. Z pohledu nákladů řízení pak v insolvenčním řízení hradí dlužník, nikoli věřitel (srov. žalobce), náhradu nákladů řízení sestávající primárně z odměny a náhrady hotových výdajů insolvenčního správce. Tento náklad hradí zcela dlužník, nelze jej od této povinnosti zprostit – osvobodit jej od povinnosti hrazení, a to s ohledem na to, že v insolvenčním řízení je řešena komplexně finanční situace dlužníka, kdy na tomto řešení má primární zájem právě dlužník.

Insolvenční řízení tak ve své podstatě alternuje obecné nalézací a vykonávací civilní řízení, kdy insolvenční řízení je všeobecně dostupnější a nezpoplatněné.

V této rovině se insolvenční řízení a řízení o žalobě na zaplacení dle o.s.ř. podstatně liší, neboť insolvenční řízení je řízením, kde není stanoven soudní poplatek za vymáhání pohledávek věřitelem. Nicméně stanovení povinnosti úhrady soudního poplatku je věcí řešenou obecně samostatným předpisem pro všechna soudní řízení (zákonem o soudních poplatcích, Sazebníkem soudních poplatků), kdy zde není přímá vazby na o.s.ř. či na IZ.

2.3 Forma vymáhání dluhu

Svého splatného nároku se může v současné době soudní cestou domáhat věřitel jednak žalobou dle o.s.ř. a dále v rámci insolvenčního řízení. Tato řízení sice mohou existovat vedle sebe, nicméně lze stanovit obecné pravidlo, že se nelze domáhat svého nároku, nelze vydat rozhodnutí

o přiznání nároku neinsolventním soudem za situace, kdy tento nárok – pohledávka mohla a měla být přihlášena do insolvenčního řízení.

Od zahájení insolvenčního řízení do uplynutí lhůty stanovené rozhodnutím o úpadku k podání přihlášek pohledávek (ust. § 136 odst. 1 písm. d) IZ), jsou věřitelé oprávněni podávat přihlášky pohledávek u insolvenčního soudu. Věřitel, který podal návrh na zahájení insolvenčního řízení, musí se svým návrhem spojit přihlášku své pohledávky. Konec propadné lhůty k podání přihlášek bude stanoven insolvenčním soudem v rozhodnutí o úpadku. Bude-li věřitelem podána přihláška pohledávky po stanovené lhůtě, tj. opožděně, insolvenční soud přihlášku pohledávky odmítne. Odmítnutí přihlášky pohledávky je ve své podstatě sankcí za neřádnou správu svých pohledávek, kdy věřitel má právo uplatnit svoji pohledávku v insolvenčním řízeni, nicméně v zákonné lhůtě.

Zákonná lhůta činní 30 nebo 60 dní podle toho, zda byl pouze zjištěn úpadek dlužníka nebo bylo rozhodnuto i o způsobu řešení úpadku dlužníka, a to oddlužením, reorganizací nebo konkurzem. Lhůta 30 nebo 60 dní se může jevit jako relativně krátká lhůta, nicméně její délka byla stanovena s ohledem na naléhavost potřeby řešit finanční situaci dlužníka s cílem jeho zpětného zapojení do ekonomického života. Obecný způsob doručování dle IZ je zveřejnění na webových stránkách ministerstva spravedlnosti v insolvenčním rejstříku, kde se může každý volně a bezplatně seznámit s jeho obsahem. Na zveřejnění v insolvenčním rejstříku je pak vázán i běh lhůty k přihlášení pohledávek[12].

Přihlášením pohledávky, tj. podáním přihlášky pohledávky u insolvenčního soudu, přestává běžet promlčecí doba (účinky ust. § 648 občanského zákoníku). Za situace, kdy by byla přihláška pohledávky insolvenčním soudem odmítnuta nebo by ji věřitel vzal v průběhu insolvenčního řízení zpět, s tím, že uplatněný nárok nezanikl, začíná promlčecí doba opětovně běžet od okamžiku právní moci rozhodnutí, kterým byla účast věřitele v řízení ukončena. Tato nově běžící promlčecí doba neskončí dříve než uplynutím 6 měsíců od chvíle, kdy začala opět běžet (ust. § 652 občanského zákoníku). U včasné a řádné přihlášky pohledávky tak promlčecí doba neběží po celou dobu, kdy trvá účast věřitele v insolvenčním řízení[13].

Specifickou skupinu pohledávek, pro které neplatí závazná zákonná propadná lhůta k přihlášení pohledávek, tvoří pohledávky, od kterých se neosvobozuje, jsou jimi privilegované pohledávky pro svůj charakter, a to pohledávky na náhradu majetkové nebo nemajetkové újmy způsobené trestným činem nebo pohledávky na vydání bezdůvodného obohacení získaného trestným činem uplatňované za dlužníkem, pokud v trestním řízení o tomto trestném činu byl zajištěn majetek v

[12] Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR, č. j. 29 NSČR 99/2014-P8-20 ve věci KSPA 48 INS 12585/2012.
[13] Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, č. j. 1 VSPH 9/2008-A-26 ve věci KSUL 46 INS 346/2008.

majetkové podstatě dlužníka. Ve stejné pozici jsou také pohledávky například České kanceláře pojistitelů, a to s ohledem na povahu titulu dluhu – neuhrazeného zákonného pojištění z provozu motorového vozidla. Takovouto přihlášku mohou věřitelé podat kdykoli v průběhu insolvenčního řízení. Specifickou skupinu pak tvoří pohledávky věřitelů s bydlištěm nebo sídlem v Evropské unii (s výjimkou Dánska), kdy těmto věřitelů počíná běžet zákonná lhůta k podání přihlášky pohledávky až od okamžiku doručení jim vyrozumění o probíhajícím řízení s výzvou k uplatnění svých nároků. Dále se jedná o pohledávky dle ust. § 168 IZ pohledávky za majetkovou podstatou, pohledávky dle ust. § 169 IZ pohledávky postavené na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou, kdy tyto pohledávky se nepřihlašují do insolvenčního řízení přihláškou pohledávky, nýbrž se uplatňuji bez předepsaného formuláře přímo u insolvenčního správce, a to kdykoli v průběhu insolvenčního řízení, s tím, že i k jejich uspokojení, je-li shledáno, že se jedná o pohledávky dle § 168 a § 169 IZ, proběhne ze stravy insolvenčního správce při disponibilních peněžních prostředcích kdykoli za řízení. Typickou takovouto pohledávkou (ust. § 169 odst. 1 písm. a) IZ) jsou pracovněprávní pohledávky zaměstnanců[14].

Přihlášené pohledávky jsou přezkoumávány – zjištěny nebo popřeny na přezkumném jednání. Zjištěné pohledávky jsou následně uspokojovány podle způsobu řešení úpadku v dané věci.

V případě posuzování lhůt pro podání žaloby dle o.s.ř., nejsou zde žádné speciální lhůty vázané na formu řízení jako je tomu v případě přihlašování pohledávek do řízení insolvenčního. Vzít v potaz je však, jak v řízení o žalobě podle o.s.ř., tak i v insolvenčním řízení, prekluzi pohledávky či námitku promlčení. Nalézací řízení – řízení o žalobě na zaplacení dle o.s.ř. nezná specifické druhy pohledávek, se kterými by byla spojena zvláštní práva v rámci nalézacího řízení před soudem. Specifičnost, privilegace některých pohledávek pak přichází až v řízení vykonávacím.

2.4 Exekuční titul, samotné vymáhání

Vykonávací fáze vymáhání pohledávky je v insolvenčním právu vtělena přímo do insolvenčního řízení, kdy podle způsobu řešení úpadku jsou zajišťovány prostředky k uspokojování zjištěných nezajištěných pohledávek přihlášených věřitelů. Uspokojování zajištěných pohledávek má víceméně samostatný režim v rámci insolvenčního řízení. V případě schváleného oddlužení dlužníka dochází k uspokojování příslušných pohledávek poměrně z prostředků zajištěných insolvenčním správcem ze zabavitelné části příjmu dlužníka. Výjimku z výhradního uspokojování pohledávek z příjmu dlužníka tvoří ustanovení § 412 IZ, kdy je na uspokojení pohledávek směřován i výtěžek zpeněžení věcí získaných dlužníkem z dědictví či výtěžek ze zatajeného

[14] Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze č. j. VSPH 258/2008-P76-8 ve věci KSUL 43 INS 2736/2008.

majetku dlužníka dlužníkem. V případě způsobu řešení úpadku konkurzem, jsou pohledávky uspokojovány vedle postižitelné části příjmu, také z věcí dlužníka relevantní hodnoty ke zpeněžení. Ke zpeněžení dochází v rámci insolvenčního řízení.

Ve standardním civilním řízení je v rámci vymáhání pohledávek věřitel povinen zajistit si nejdříve exekuční titul. Exekučním titulem může být mimo jiné i rozhodnutí soudu ukládající žalovanému – dlužníku povinnost uhradit žalobci – věřiteli stanovenou peněžitou částku, ve stanovené lhůtě. Teprve s takovýmto exekučním titulem lze přistoupit k samotnému vymáhání dluhu prostřednictvím výkonu rozhodnutí nebo exekucí. Komplexnost insolvenčního řízení značně zjednodušuje domáhání se nároku - vymáhání pohledávek věřitelů. V případě vymáhání pohledávek v rámci insolvenčního řízení je nutné vzít v potaz i vůli dlužníka (žalovaného) k úhradě svých závazků a to nejméně v zákonem stanovené minimální míře. Z tohoto pohledu možná dojde jak z pohledu věřitelů tak i dlužníků k zásadní změně v návaznosti na novelu insolvenčního zákona[15], která je v v současné době (květen 2017) v 1. čtení v poslanecké sněmovně, kdy tato novela rozšiřuje varianty oddlužení plněním splátkového kalendáře z minimální míry uspokojení 30 % zjištěných nezajištěných pohledávek za dobu 5 let trvání schváleného oddlužení na 3 varianty, a to:

1. minimální míra uspokojení 50 % zjištěných nezajištěných pohledávek za dobu 3 let trvání schváleného oddlužení,
2. minimální míra uspokojení 30 % zjištěných nezajištěných pohledávek za dobu 5 let trvání schváleného oddlužení,
3. minimální míra uspokojení 0 % zjištěných nezajištěných pohledávek za dobu 7 let trvání schváleného oddlužení.

Stanovení minimální míry uspokojení zjištěných nezajištěných pohledávek však neznamená, že tyto pohledávky přestanou být v rámci insolvenčního řízení hrazeny při dosažení takovéhoto minima. Je tak naprosto běžné, že dlužníci uhradí v rámci insolvenčního řízení i 100 % přihlášených zjištěných nezajištěných pohledávek věřitelů. Značná motivace dlužníků k úhradě svých dluhů v rámci insolvenčního řízení pramení i z toho, že v rámci insolvenčního řízení se žádným ze způsobů řešení úpadku dlužníka neuspokojují pohledávky dle § 170 IZ, kdy se jedná například o úroky, úroky z prodlení a poplatek z prodlení z pohledávek přihlášených věřitelů, vzniklých před rozhodnutím o úpadku, pokud přirostly až v době po tomto rozhodnutí, nebo například o úroky, úroky z prodlení a poplatek z prodlení z pohledávek věřitelů, které se staly

[15] Novela insolvenčního zákona, sněmovní tisk 1030, dostupný na webových stránkách Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?T=1030&O=7, online, 28. 05. 2017.

splatné až po rozhodnutí o úpadku[16]. V rámci vymáhání pohledávek žalobou na zaplacení podle o.s.ř. a následným výkonem rozhodnutí či exekucí je věřitelem požadována i úhrada takovéhoto příslušenství.

Vůle dlužníka k úhradě svých dluhů v rámci insolvenčního řízení, s vidinou osvobození od placení neuhrazených částí uspokojovaných pohledávek a osvobození od placení pohledávek, které do insolvenčního řízení přihlášeny být mohly a měly, je tak podstatně vyšší. V insolvenčním řízení dlužníci obecně nesabotují uspokojování svých pohledávek, neboť je jasně stanoveno, co a jako bude v rámci řízení postiženo, a to s příslibem osvobození dlužníka. Dlužníci tak obecně nezatajují majetek, nestřídají zaměstnavatele v závislosti na postižení příjmu u daného zaměstnavatele, neboť by toto insolvenční soud pravděpodobně posoudil jako nepoctivý záměr dlužníka a zrušil by dlužníku schválené oddlužení.

Za zmínku současně stojí i to, že po řádném oddlužení, kdy došlo k osvobození dlužníka, zůstávají tyto osvobozené pohledávky v rovině naturálních obligací, kdy tyto dlužník může plnit i nadále, bez vzniku bezdůvodného obohacení věřitele, a to až do plného uspokojení dané pohledávky.

Je-li úpadek dlužníka řešen konkurzem, jsou přihlášené pohledávky taktéž zjišťovány přezkumem pohledávek. K jejich uspokojování v rámci insolvenčního řízení pak dochází z příjmů dlužníka a současně ze zpeněžení majetku dlužníka relevantní hodnoty. Oproti oddlužení však po skončení insolvenčního řízení může věřitel nadále vymáhat svoji pohledávku, kdy exekučním titulem je výpis z přezkumu pohledávek, za předpokladu, že není pohledávka popřena dlužníkem. V rovině insolvenčního řízení, kdy je úpadek dlužníka řešen konkurzem, se tak jedná stále o hromadné vymáhání pohledávek věřitelů, s tím, že v rámci řízení je pro věřitele vytvořen exekuční titul pro případné další užití a současně je jejich pohledávka poměrně uspokojována z dostupných relevantních hodnot dlužníka.

Ve vztahu k samotnému vymáhání pohledávek pak dále stojí za zmínku i ta skutečnost, že v rámci insolvenčního řízení lze postihnout i věci sloužící k podnikání s výjimkou takovýchto věcí ve vlastnictví dlužníků fyzických osob podnikatelů, které tito dlužníci používají k zajištění svého příjmu, tj. současně i příjmu majetkové podstaty.

ZÁVĚR

[16] Rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci, č. j. 2 VSOL 13/2010-B-21 ve věci KSOS 33 INS 5524/2009.

Legislativní vývoj posledních let jednoznačně směřuje ke zjednodušování (snazší pochopitelnosti a jednoznačnosti) právní úpravy, kdy je snaha právní úpravu obdobného druhu zakotvit do kodexu.

Duplicitní úprava žaloby na zaplacení v o.s.ř. a výkonu rozhodnutí a exekuce, a hromadného vymáhání dluhů v insolvenčním řízení, se tak může jevit nadbytečná, když principielní odlišnosti insolvenčního řízení je možné zakotvit v procesním kodexu – novém o.s.ř. Z pohledu toho, že v rámci o.s.ř. je upraven výkon rozhodnutí potažmo částečně i exekuce, není zjevný relevantní důvod, proč nezařadit do o.s.ř. i procesní stránku insolvenčního řízení, kdy by jeho nalézací část byla s uvedením specifických odchylek uvedena v části o.s.ř. upravující obecné soudní řízení a následná vykonávací část by byla zařazena jako samostatná obdobně jako je tomu v případě výkonu rozhodnutí obsaženém v o.s.ř.

K tomuto závěru nabádá i skutečnosti, že insolvenční řízení je ve své podstatě alternativní variantou vymáhání nároků věřitelů, kdy se jedná o hromadné vymáhání nároku – v podstatě „hromadnou žalobu na zaplacení a výkon rozhodnutí, exekuci“.

Seznam použité literatury

DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol.Občanský soudní řád I, II Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, 1600 s.

HÁSOVÁ a kol., Insolvenční zákon. Komentář. 2. vydání, Praha: c. H. Beck, 2014, 1504 s.

HORA, V.: Základy přednášek o konkursním a vyrovnacím řízení. Nakladatelství Všehrd, Praha 1932

Zákon č. 182/2006 Sb. o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), v platném znění

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, v platném znění

Novela insolvenčního zákona, sněmovní tisk 1030, dostupný na webových stránkách Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR, č. j. 29 NSČR 7/2008-A-16 ve věci KSBR 31 INS 1583/2008.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 29 NSČR 30/2009 ve věci KSPH 37 INS 4935/2008.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 29 NSČR 38/2010.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 09. 2011, sen. zn. 29 NSČR 51/2011, uveřejněné pod číslem 33/2012 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR, č. j. 29 NSČR 99/2014-P8-20 ve věci KSPA 48 INS 12585/2012.

Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, č. j. 1 VSPH 9/2008-A-26 ve věci KSUL 46 INS 346/2008.

Rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci, č. j. 1 VSOL 157/2008-A-30 ve věci KSBR 44 INS 639/2008.

Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, č. j. 1 VSPH 165/2008 ve věci KSHK 40 INS 2900/2008).

Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze č. j. VSPH 258/2008-P76-8 ve věci KSUL 43 INS 2736/2008.

Rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci, č. j. 3 VSOL 36/2009-A-28 ve věci KSOS 14 INS 3360/2008.

Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, č. j. 2 VSPH 545/2009-A-23 ve věci KSPH 38 INS 2856/2009.

Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, č. j. VSPH 798/2009-A-21 ve věci MSPH 88 INS 6745/2009.

Rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci, č. j. 2 VSOL 13/2010-B-21 ve věci KSOS 33 INS 5524/2009.

Kontakt

Ing. Mgr. Patrik Kurz
e-mail: patrikkurz@seznam.cz

O POVAZE DLUHU PODNIKATELE VŮČI TICHÉMU SPOLEČNÍKOVI PŘI ZÁNIKU TICHÉ SPOLEČNOSTI

STANISLAVA ČERNÁ[1] [2]

ÚVODEM

Smlouva o tiché společnosti nemá v praxi tak masové využití jako kupní smlouva, smlouva o dílo či další typové kontrakty. Přesto však je takových neformálně založených závazkových vztahů více, než je na první pohled zjevné. Tichá společnost je nyní upravena v § 2747 a následujících českého občanského zákoníku (zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, dále též „obč. zák.") a v § 673 a násl. slovenského obchodního zákoníku (zák č. 513/1991 Sb., obchodný zákonník). Svou právní konstrukcí má nejblíže ke společenské smlouvě (§ 2716 a násl. obč. zák.). Zejména německá doktrína zdůrazňuje, že ji lze považovat za jednu z jejích variant (*Einfache Gesellschaft, Gesellschaft bűurgerliches Rechts*).[3] Jak podnikatel, tak tichý společník sledují společný účel, jímž je podnikatelský úspěch, dosažení zisku, resp. podílu na něm a za tímto účelem se sdružují. Základem motivačního schématu je zájem podnikatele získat kapitál a použít jej pro své podnikání a důvodem na straně tichého společníka je získat vyšší než standardní zhodnocení svého vkladu s akceptem zvýšeného rizika hraničícího až se ztrátou investice.

1. JAK JE TOMU V JINÝCH PRÁVNÍCH ŘÁDECH

Ačkoli s obligačně právním uspořádáním majícím znaky tiché společnosti se lze setkat v právním prostředí všech kontinentálně evropských řádů, úprava tiché společnosti jako typového kontraktu je vlastní jen některým z nich. Zatímco v německé, rakouské, lichtensteinské, ale dnes už i v české a slovenské úpravě má tichá společnost více či méně dlouhou tradici, jiné právní řády tichou společnost jako smluvní typ neupravují. To je případ Francie, jejíž *société en partitipation* (čl. 1871 – 1873 Code civil) má blíže ke společnosti občanského práva, než k tiché společnosti v německém, českém či slovenském pojetí. Obdobně také švýcarské obligační právo tichou společnost jako smluvní typ neupravuje a vystačí si s jednoduchou společností, resp. společností občanského práva a jejími modifikacemi (*société simple, société de droit civil,*). Speciální úpravu tiché společnosti nemá ani Nizozemsko a další evropské země. Angloamerické právo nepohlíží na tichou

---

[1] Příspěvek na toto téma byl v užším rozsahu publikován v časopise Obchodní právo, č. 7-8/2017.
[2] Prof. JUDr. Stanislava Černá, CSc., vedúca katedry obchodního práva Právnické fakulty Univerzity Karlovy.
[3] BLAUROCK, U. *Handbuch Stille Gesellschaft. 8. vydání.* Ottoschmidt, 2016. s. 51 a násl.

společnost jako na pouhou vnitřní společnost. Společník, který nevystupuje navenek (*sleeping partner*), odpovídá solidárně za dluhy společnosti. Hledá-li investor formu účasti na podnikání chránící jej před majetkovou odpovědností bez osobního angažmá, musí volit formu komanditní společnosti (*limited partnership*).[4]

2. POJEM A PODSTATA TICHÉ SPOLEČNOSTI

České soukromé právo definuje smlouvu o tiché společnosti výčtem základních povinností smluvních stran. Z ustanovení § 2747 odst. 1 obč. zák. vyplývá, že *tichý společník se zavazuje k vkladu, kterým se bude podílet po celou dobu trvání tiché společnosti na výsledcích podnikání podnikatele, a podnikatel se zavazuje platit tichému společníkovi podíl na zisku.* Obdobně vymezuje smlouvu o „tichém společenství" i slovenský obchodní zákoník (§ 673), podle něhož: „*Zmluvou o tichom spoločenstve sa zavä̈zuje tichý společník poskytnúť podnikateľovi uričtý vklad a podlieľať sa ním na jeho podnikaní a podnikateľ se zavä̈zuje na platenie části zisku vyplývajúcej z podielu tichého společníka na výsledku podnikania.*"

Uzavřením smlouvy vzniká vnitřní obligační poměr mezi podnikatelem a tichým společníkem. Německá, rakouská a německy hovořící švýcarská doktrína označuje tento právní vztah jako vnitřní společnost (*Innengesellschaft*[5]). Tichému společníkovi vzniká podmíněné právo na podíl na zisku (pokud bude podnikání, na němž se podílí, ziskové) a podmíněné právo na vydání vkladu (zanikne-li tichá společnost a nebude-li vklad „konzumován" jeho podílem na ztrátě).

Tichému společníkovi naopak nevznikají vytvořením tiché společnosti věcná práva obdobná nabytí podílu v obchodní korporaci. Nestává se tudíž vlastníkem podílu jako nehmotné movité věci. Právní režim tiché společnosti se též odlišuje od obsahu právního vztahu založenému smlouvou o společnosti dle § 2719 odst. 1 obč. zák., neboť podnikatel a tichý společník se nestávají spoluvlastníky[6] vložených peněžních prostředků, zuživatelných věcí či věcí určených podle druhu (není-li jiné dohody). Tichá společnost má speciální úpravu majetkových práv v závislosti na povaze předmětu vkladu. Je-li předmětem vkladu nemovitá věc, nabývá k ní podnikatel na dobu trvání tiché společnosti užívací a požívací právo (*quoad usum*). Je-li předmětem vkladu něco jiného (movité věci, zvířata), uplatní se vyvratitelná domněnka, že podnikatel nabyl k předmětu vkladu vznikem tiché společnosti vlastnické právo (*quoad dominium*). Výše uvedené nebrání smluvním stranám sjednat i jiný režim, např. založit užívací a požívací právo k zuživatelným a zastupitelným věcem (§ 1294 obč. zák.). Soukromé právo umožňuje i další

---

[4] Op cit. sub 2. s. 51 a násl.

[5] BAUMBACH, A. - HOPT, K. J. *Kommentar zum Handelsgesetzbuch. 36. Auflage.* C. H. Beck, 2014. Komentář k § 230.

[6] To ale nevylučuje, aby předmětem vkladu byl spoluvlastnický podíl. Pak se zánikem tiché společnosti buď spoluvlastnictví zanikne, pokud to bylo smluveno, nebo trvá i nadále.

modifikace standardního zákonného režimu tiché společnosti, které mohou tichou společnost přibližovat zejména osobní obchodní společnosti. V závislosti na míře modifikace zákonné úpravy se rozlišuje tzv. typická tichá společnost od atypické tiché společnosti, která dává tichému společníkovi další práva, zejména spolurozhodovat o určitých obchodech podnikatele. Ujednání o atypické tiché společnosti může též založit spoluvlastnictví tichého společníka a podnikatele nejen předmětu vkladu, ale podnikatelova obchodnímu majetku, takže změny jejich hodnoty se pak promítnou i do závěrečného vypořádání při zániku tiché společnosti[7].

3. ROZDÍLNÉ VÝKLADY VYDÁNÍ VKLADU

Vrátíme-li se k tématu příspěvku, zánikem tiché společnosti vzniká podnikateli nepodmíněný dluh vůči tichému společníkovi, konkrétně povinnost vydat *tichému společníkovi bez zbytečného odkladu vklad upravený o podíl na výsledku svého podnikání podle stavu ke dni zániku tiché společnosti* (§ 2755 obč. zák). Na tuto formulaci nereaguje komentářová a další odborná literatura jednotně. Pokud byla předmětem vkladu tichého společníka věc, která přešla do vlastnictví podnikatele, chápe část odborné literatury vydání vkladu jako vrácení předmětu vkladu a dovozuje povinnost podnikatele převést vlastnické právo k němu po zániku tiché společnosti zpět tichému společníkovi, pokud se mu vlastnictví nevrátilo na základě jiné právní skutečnosti.[8] Pokud byly předmět vkladu věci, které byly spotřebovány, má být poskytnuta jejich náhrada. Také „beckovský" komentář k novému občanskému zákoníku se (nepřímo) kloní k vrácení předmětu vkladu, resp. k jeho náhradě, když k § 2755 obč. zák. uvádí: *„Nejčastějším případem bude, že vypořádání bude v penězích, pokud i vklad byl tvořen finančními prostředky. Jestliže vklad tvořily věci, jež byly spotřebovány, bude mít tichý společník právo na jejich nahrazení, rozhodné zde bude, zda si účastníci k tomu sjednali úpravu, dále zda a jak si účastníci pro účely úpravy podílu na zisku věci ocenili, zda účast byla ukončena podílem na zisku atd. Jestliže vklad zůstal ve vlastnictví tichého společníka, pak má právo na jeho vydání (např. nemovitost) a právo na ukončení jeho užívání ze strany podnikatele (např. pro ukončení licenčního vztahu k průmyslovému právu)."*[9]

Vzhledem k tomu, že platná úprava občanského zákoníku vztahující se k zániku smlouvy o tiché společnosti se příliš neliší od úpravy zrušeného obchodního zákoníku, lze pracovat i

---

[7] Op. cit. sub 4.

[8] KOZIAK, J. In BEJČEK, J. - ŠILHÁN, J. a kolektiv. *Obchodní smlouvy. Závazky v podnikání. 14. vydání.* Praha : C. H. Beck, 2015. s. 493, 494. Na s. 493 se mimo jiné uvádí „*Vrácení vkladu má faktickou a právní stránku – zahrnuje v sobě povinnost podnikatele odevzdat předmět vkladu tichému společníku a povinnost převést na něj zpět právo k předmětu vkladu (pokud nepřejde již v důsledku jiné skutečnosti). U vkladů vlastnického práva tak dochází k vrácení vkladů odevzdáním věci a zpětným převodem vlastnického práva. K tomu může dojít buď samostatným právním jednáním, nebo již zánikem smlouvy o tiché společnosti – věc bude záviset na tom, zda byl převod práva k vkladu sjednán s rozvazovací podmínkou nebo byl nabyvatel zavázán ke zpětnému převodu."*

[9] MACEK J. In HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář. 1. vydání.* Praha : C. H. Beck, 2014. s. 1286.

s komenářovou literaturou k tomuto ustanovení. Autoři komentáře vydaného C. H. Beck k § 680 uvedli m. j., že upravuje „*vypořádání mezi podnikatelem a tichým společníkem po zániku tichého společenství především pro ten případ, když předmět vkladu spočívá v peněžním plnění; k tomu, že v případě poskytnutí vkladu ve formě věcí, které byly v průběhu podnikání spotřebovány, lze poskytnout pouze jejich náhradu, je třeba dospět výkladem. Vrácení v naturální podobě přichází v úvahu u věcí a práv, k níž bylo jako vklad poskytnuto pouze právo užívání, jinak se jedná jen o nároky peněžité, protože jen u nich lze provést vypořádání vkladu vraceného po zániku smlouvy v závislosti na podílu vyplývajícím z výsledku podnikání.*“[10] Z textu je zřejmé, že autoři počítají s náhradou za spotřebované věci, které není možné fyzicky vrátit tichému společníkovi. Pak ale uzavírají, že v ostatních případech se jedná jen o nároky peněžité, protože jen u nich lze provést vypořádání v závislosti na výsledcích podnikání. Mám za to, že se do jisté míry směšuje vklad a předmět vkladu. K obdobným závěrům dospěli i jiné odborné texty věnované tiché společnosti. Karel Marek k tomu např. uvedl: „*Podnikatel je povinen vrátit tichému společníkovi vklad zvýšený nebo snížený o jeho podíl na výsledku podnikání (§ 680). Pokud by byly vkladem individuálně určené věci, které mezitím zanikly, pak y se musela poskytnout náhrada.*“[11]

Je na místě dodat, že obdobný názor uvedla autorka tohoto příspěvku i v komentáři k ustanovení § 2755 obč. zák.[12] vydaném nakladatelstvím Wolters Kluwer v roce 2014. Tento názor následně revidovala a názorovou změnu vyjádřila v 2016 v pojednání o tiché společnosti, která je součástí kolektivní publikace o obchodním právu.[13] Tato názorová změna se promítne i do dalšího, nyní zpracovávaného druhého vydání komentáře.

---

[10] BARTOŠÍKOVÁ, M. - HAVEL, B. In ŠTENGLOVÁ, I. - PLÍVA, S. - TOMSA, M. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. 13. vydání.* Praha : C. H. Beck, 2010. s. 1287, 1288.

[11] MAREK, K. *Smluvní obchodní právo. Kontrakty.* SPISY PRÁVNICKÉ FAKULTY MASARYKOVY UNIVERZITY. Řada teoretická. Svazek 297, s. 334.

[12] ČERNÁ, S. In ŠVESTKA, J. - DVOŘÁK, J. - FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI.* Praha : Wolters Kluwer, 2014. s. 402: „*Způsob vrácení vkladu závisí na povaze jeho předmětu. Pokud byly předmětem vkladu peníze, vyplatí podnikatel tichému společníkovi částku odpovídající původně vložené výši (hodnotě) vkladu upravené případně podle výše uvedených pravidel. Je-li předmětem vkladu individuálně určená hmotná věc, jejíž vlastnictví nepřešlo na podnikatele, přesněji, je-li předmětem vkladu užívací či požívací právo k takové věci, podnikatel ji tichému společníkovi bez zbytečného odkladu vrátí. Byla-li věc během trvání tiché společnosti spotřebována či zanikla-li jiným způsobem, bude podnikatel tichému společníkovi povinen poskytnout náhradu odpovídající výši vkladu upravené s ohledem na výsledky podnikání a další skutečnosti (viz výše). Je-li předmětem vkladu nehmotná věc, například právo užívat ochrannou známku či jiný předmět duševního vlastnictví, je tichý společník povinen bez zbytečného odkladu učinit právní kroky k ukončení tohoto užívání, typicky k ukončení licenční smlouvy.*“

[13] ČERNÁ, S. In ČERNÁ, S. - ŠTENGLOVÁ, I. - PELIKÁNOVÁ, I. - DĚDIČ, J. a kol. *Obchodní právo – podnikatel, podnikání, závazky s účastí podnikatele.* 1. vydání. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2016. s. 627, 628. „*Jazykový výklad, konkrétně zákonná formulace (§ 2755 obč. zák.), že podnikatel je povinen vydat vklad (nikoli tudíž předmět vkladu), svědčí spíše závěru, že zánikem smlouvy o tiché společnosti vzniká tichému společníkovi vůči podnikateli peněžitá pohledávka ve výši vkladu (uvedené obligatorně ve smlouvě o tiché společnosti) snížené, případně zvýšené o podíl na ztrátě či zisku z podnikání, na němž se tichý společník podílel. Tomu svědčí i fakt, že výše vkladu a hodnota jeho předmětu jsou dvě rozdílné veličiny.*“ a „*Byly-li předmětem vkladu peníze či jiná movitá věc, např. osobní automobil či suroviny potřebné pro podnikatelovo podnikání, přešly tyto věci do vlastnictví podnikatele, mohly být spotřebovány nebo opotřebovány, ale případné změny jejich hodnoty nemají vliv (není-li jinak sjednáno) na výši vkladu a tudíž ani na vypořádání mezi podnikatelem a tichým společníkem.*“

Ani slovenská komentářová literatura k ustanovení § 680 obchodního zákoníku není názorově jednotná. Autoři komentáře vydaného nakladatelstvím Eurounion dospívají k závěru, že se vrací nejen věc, která byla předmětem užívacího práva, ale i věci, které se staly vlastnictvím podnikatele a dodává, že nárok je ale jen obligačněprávní povahy. U spotřebovaných a opotřebovaných vkladů by se měla vracet jejich hodnota se zohledněním podílu na zisku a ztrátě. [14] Další komentář ke slovenskému obchodnímu zákoníku vydaný nakladatelstvím C. H. Beck je sice velmi stručný, ale zdá se, že se přiklání k vrácení hodnoty vkladu, když uvádí: *"Zákonný režim neupravuje pravidlá pre vrátenie vkladov, ktorých vrátenie je vylúčené, najmä z dôvodu, ak se vlastníkom predmetu vkladu stal podnikateľ. Ak túto otázku nedorieši zmluva, bude podnikateľ povinný vrátiť´ tichému spoločníkovi hodnotu vkladu zvýšenú alebo zníženú o podiel na zisku alebo strate. K vráteniu vkladu nedôjde v prípadoch, ak účasť tichého spoločníka na podnikaní podnikateľa skončila z dôvodu, že naňho pripadajúci podiel na strate dosiahol výšku jeho vkladu (679 odst. 1 c)."*[15]

V české komentářové literatuře se lze ale setkat i s jiným výkladem. Komentář k obchodnímu zákoníku vypracovaný pod vedením Jana Dědiče vydaný nakladatelstvím Polygon se k povaze pohledávky po zániku společnosti vyjadřuje takto: „*Tento vklad bude ve většině případů vrácen tichému společníkovi v penězích.*"[16] Jednoznačnější je vyjádření k této otázce v komentáři k obchodnímu zákoníku vypracovanému pod vedením téhož autora vydaným o pět let dříve nakladatelstvím Prospektrum: *„I když vklad byl věcný a podnikatel se stane vlastníkem věcí, má tichý společník nárok po ukončení smlouvy na vrácení hodnoty podílu vyjádřeného v penězích."*[17] Irena Pelikánová ve svém Komentáři z r. 1999 k ustanovení § 680 českého obchodního zákoníku uvádí *„V naturální podobě bude vrácen vklad, jestliže společník vložil jenom právo užívat věc. Jinak se jedná o nárok peněžitý, jak bylo již konstatováno v naší literatuře.* [18] Stejný názor je uveden i v zatím posledním komentáři k občanskému zákoníku vydaném nakladatelstvím C.H. Beck.[19]

4. JEN PENĚŽITÝ DLUH PODNIKATELE...

---

[14] SUCHOŽA, J. a kol. *Obchodný zákonník a súvisiace předpisy. Komentár.* Eurounion, 2016. s. 1183.

[15] BARTOVÁ, Z. In PATAKYOVÁ, M. a kol. *Obchodný zákonník. Komentár. 5. vydanie.* Praha : C. H. Beck, 2016. s. 1557, 1558.

[16] ČEŠKOVÁ, M. In DĚDIČ, J. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. Díl IV. § 221 - 775*, Praha : Nakladatelství POLYGON, 2002. s. 3702.

[17] ČEŠKOVÁ, M. In DĚDIČ, J. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář.* Prospektrum 1997. s. 1146.

[18] PELIKÁNOVÁ, I. *Komentář k obchodnímu zákoníku. 5. díl § 566 – 775.* Praha : Linde, 1999. s. 464.

[19] PETROV, J. - VÝTISK, M. - BERAN, V. a kolektiv. *Občanský zákoník. Komentář.* Praha : C.H. Beck, 2017. s. 2755. Guričová, J. a Lasák, J. k tomu uvádějí: *„Máme však za to, že vkladem je v tomto ustanovení myšleno peněžní vyjádření hodnoty předmětu vkladu (analogie k § 15 odst. 1 ZOK), nikoliv předmět vkladu samotný (opačně např. Kožiak 2011, s. 57). Je-li předmětem vkladu movitá věc, ať již individuálně či druhově určená, která přešla do vlastnictví podnikatele, po skončení tiché společnosti se nevrací. Tichému společníku náleží pouze vklad upravený o podíly na ztrátě a zisku, který se vyplatí zásadně v penězích, ledaže se strany dohodnou jinak."*

Součástí některých výše uvedených odborných textů inklinujících k závěru, že podnikatel vrací tichému společníkovi po zániku tiché společnosti in natura věci, které přešly do jeho vlastnictví, resp. poskytuje jejich náhradu, je i poznámka, že zákonodárce nereaguje na situace, kdy je předmětem vkladu něco jiného než peníze. Domnívám se, že pro takovou úpravu není důvod, neboť zánikem tiché společnosti vzniká tichému společníkovi peněžitá pohledávka, resp. podnikateli peněžitý dluh. Je tudíž irelevantní, zda předmětem vkladu byly peníze, jiná individuálně či druhově určená movitá věc, která přešla do vlastnictví podnikatele. Pro poskytování náhrady za spotřebované věci či pro zpětné přesuny vlastnictví pedmětu vkladu není (bez odchylného smluvního ujednání) právní opora a není důvod považovat absenci této právní úpravy za nedostatek zákonného textu.

Česká i slovenská právní úprava terminologicky důsledně rozlišuje mezi *vkladem* a jeho *předmětem* (zejm. § 2747 odst. 1 a § 2748 obč. zák., § 673 odst. 1 a § 674 slov. obch. zák.). Ve smlouvě o tiché společnosti musí být obligatorně uveden vklad, tudíž peněžní vyjádření hodnoty, kterou přičítají smluvní strany kapitálovému přínosu tichého společníka s ohledem na další okolnosti. Znalecké ocenění hodnoty předmětu vkladu se nevyžaduje, ale strany je mohou sjednat. Výše vkladu nemusí přesně odpovídat hodnotě předané věci. Nejedná se o ä vklad do základního kapitálu obchodní korporace. Ostatně, ani v tomto případě nemusí být na vklad do základního kapitálu započítána celá hodnota předmětu nepeněžitého vkladu. Výše vkladu může být určena s ohledem na předpokládaný podíl na zisku tichého společníka, na vyšší rizikovost operace, na význam, jaký má vklad pro podnikatele nacházejícího se např. v situaci hrozící úpadkem apod.

Tichá společnost je vnitřní vztah, na jejím základě nevzniká právní subjekt. Není tudíž ani účetní jednotkou. Nicméně, ať už je smluvní stranou podnikatel, který musí vést účetnictví (§ 1 odst. 2 zák. o účetnictví) či podnikatel, který vede evidenci jen pro účely placení daní, je nezbytné pro potřeby vypořádání, ale i trvání tiché společnosti evidovat stav tiché společnosti. Ten se promítá na tzv. saldo kontu (též vkladové konto), které vyjadřuje po celou dobu existence tiché společnosti výši podmíněného dluhu, který podnikateli vznikne při zániku tiché společnosti. Výše saldo konta se snižuje o podíl na ztrátě. Nulový výsledek či realizovaný zisk výši saldo konta neovlivňuje. Ta je tudíž ve „standardní“ tiché společnosti fixována směrem nahoru a proměnlivá směrem dolů v závislosti na případném negativním výsledku podnikání, na němž se tichý společník podílí.

Z ustanovení § 2747 odst. 1 obč. zák. vyplývá, že se tichý společník podílí svým vkladem *na výsledcích podnikání podnikatele.* Výsledky podnikání jsou vyjádřeny vždy číselně. Na podílení se na výsledcích podnikání je tudíž možné pohlížet jako na v jistém smyslu číselnou operaci, jejímiž veličinami jsou vklad, tedy peněžní suma uvedená ve smlouvě na straně jedné a vyčíslený podíl

tichého společníka na ztrátě podnikatele na straně druhé. Stav předmětu vkladu, ať už je jím automobil, cenné papíry, jiná movitá věc, je z hlediska majetkového stavu tiché společnosti irelevantní. Výše uvedené lze tudíž shrnout tak, že vklad je peněžní vyjádření hodnoty kapitálového přínosu rozhodné pro majetkový stav tiché společnosti a jedno z kritérií její existence. Vyrovná-li se podíl na ztrátě s vkladem, tichá společnost zaniká.

Předmětem vkladu mohou být nejen peníze, ale i jiné věci, a to jak movité, tak nemovité, hmotné či nehmotné. Tichý společník může vložit například cenné papíry, know-how, obchodní podíl, pohledávku atd. Podle starší judikatury lze akceptovat jako předmět vkladu i závazek k ručení tichého společníka za dluh principála20. Nejednoznačně byla dosud v české odborné literatuře k „předrekodifikační" právní úpravě tiché společnosti řešena otázka tzv. vkladů ve výkonech, tudíž měla-li být předmětem vkladu tichého společníka povinnost k osobnímu výkonu (poskytnutí prací nebo služeb) pro podnikatele.21 Podle starší komercialistiky byly osobní výkony tichého společníka způsobilým předmětem vkladu.22 Stejně tak připouštěla takový předmět vkladu i starší judikatura.23 Je ale třeba dodat, že pozdější česká judikatura se k této otázce stavěla spíše negativně.24 Zákon vnášení vkladů ve výkonech výslovně ani nepřímo nezakazuje (na rozdíl od § 17 odst. 3 z. o. k.). Přikláním se spíše k závěru, že možnosti vkladu spočívajícího v poskytnutí prací či služeb lze přisvědčit, pokud budou budoucí osobní výkony tichého společníka ve smlouvě dostatečně určitě specifikovány, oceněny a budou využitelné při podnikání druhé smluvní strany. Přesto by měla praxe k takovému vkladu přistupovat spíše zdrženlivě a pečlivě ve smlouvě upravit podmínky jeho vnášení. Výši takového vkladu lze stanovit dohodou stran smlouvy či na jejím základě i znaleckým posudkem. Předmětem vkladu může být i věc nemovitá. K té společník zásadně nabývá užívací a požívací právo (nesjednají-li strany jinak). Obecným rámcem smluvní volnosti při ujednání o předmětu vkladu je jeho obchodovatelnost (způsobilost být předmětem majetkových dispozic), ocenitelnost a (zřejmě) i využitelnost při podnikání. Naproti tomu není bezvýjimečným požadavkem na předmět vkladu jeho „zaúčtovatelnost" (*Bilanzierungsfähigkeit*), což je případ vkladu užívacího práva.

---

[20] *„Majetkovým vkladem může být i závazek ručení tichého společníka za poměrnou část úvěru poskytnutého majiteli obchodní živnosti. Závazek ten se v poměru společníků vztahuje též na případ, kdy lze z poskytnutého úvěru žalovat jen z důvodu kondikce (bezdůvodného obohacení)."* Sbírka rozhodnutí nejvyššího soudu. Vážný 15 904 (z r. 1937).

[21] BARTOŠÍKOVÁ, M. Tiché společenství. In *Obchodní právo*, r. 1998, č. 5, s. 68. FOREJT, A. *Obchodní společnosti*. Praha : Prospektrum, 1992. s. 147.

[22] *„Také osobní výkony tichého společníka mohou býti předmětem vkladu, byvše odhadnuty na určitou částku peněžitou."* MALOVSKÝ-WENIG, A. *Příručka obchodního práva*. Praha : Československý kompas, 1947. s. 240.
MALOVSKÝ-WENIG, A. *Příručka obchodního práva*. Praha : Československý kompas, 1947. s. 245.

[23] *„Majetkovým vkladem může být jakákoli majetková výhoda ocenitelná v penězích, tedy i služby."* (Sbírka rozhodnutí Nejvyššího soudu. Vážný 14.022/34).

[24] Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 5 Tdo 866/2011 z 31 srpna 2011, rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Odo 426/2006 z 10. září 2008.

Není-li předmět vkladu určen, uplatní se v českém prostředí úprava obecného práva závazkového o způsobu splnění. Podle § 1926 obč. zák., *lze-li dluh splnit několika způsoby, pak se má za to, že volba způsobu plnění náleží dlužníku.* Tím se uzavřením smlouvy o tiché společnosti stává – pokud jde o povinnost vnést vklad – tichý společník. V praxi bude typicky takto formulovaný dluh tichého společníka plněn v penězích a zamýšlely-li strany něco jiného, nepochybně se ve smlouvě dohodnou na nepeněžitém předmětu vkladu, jímž má být plněn dluh tichého společníka.

Nestanoví-li smlouva jinak, má tichý společník předat podnikateli předmět vkladu *bez zbytečného odkladu* po vzniku tiché společnosti, nebo mu s ním umožní nakládat (§ 2748 obč. zák., § 674 slov. obch. zák.). Zákon určuje majetkový režim podle povahy předmětu vkladu tak, že k nemovité věci nabývá podnikatel *na dobu trvání tiché společnosti užívací a požívací právo*, pokud jde o jiné předměty vkladů, má se za to, že k nim nabývá *vznikem společnosti vlastnické právo.*

Podnikatel se tudíž stává vlastníkem movité věci se všemi k tomu náležejícími atributy. Může s vloženou movitou věcí disponovat, tedy prodat ji, učinit předmětem nájmu, zastavit, propachtovat či učinit s ní jinou dispozici. Věřitelé se z ní mohou stanoveným způsobem uspokojit, neboť je součástí podnikatelova majetku. Podnikatel není omezen v nakládání s nespotřebovatelnými věcmi tím, že by je měl v budoucnu vracet. Změny hodnoty motivé věci nemají na výši vkladu žádný vliv (například pohyb kurzu akcií vnesených jako předmět vkladu do tiché společnosti). Do majetkového stavu tiché společnosti, do výše podmíněného dluhu podnikatele vzniknuvšího se zánikem tiché společnosti se to (bez odchylné dohody) nepromítá.

Zánik tiché společnosti nemá translační účinek v tom smyslu, že by vlastnictví movitých věcí, které byly předmětem vkladu, přecházelo zpět na tichého společníka. Na rozdíl od užívacího práva k nemovité věci, které je omezeno na dobu trvání společnosti (§ 2748 obč. zák. odst. 2), zákon vlastnické právo podnikatele k jiným než nemovitým věcem obdobně časově neomezuje. Zánik tiché společnosti nemá ani obligačněprávní důsledky v tom smyslu, že by vznikla podnikateli kontraktační povinnost spočívající ve zpětném převodu vlastnictví movité věci předané mu tichým společníkem.

Z hlediska systematiky právní úpravy je zřejmá vazba mezi ustanoveními § 2747 a 2753 a 2755 obč. zák., z nichž prvé stanoví, že ve smlouvě musí podnikatel a tichý společník určit (v penězích) výši vkladu, jímž se bude tichý společník podílet na výsledku podnikání, další výše uvedené ustanovení určuje pravidla snížení této částky, a to výlučně o podíl na ztrátě a třetí ustanovení pak stanoví povinnost vydat „zbytkový“ vklad po jeho úpravě, tudíž po odečtu případného podílu na ztrátě. Výsledný nárok je peněžitý, protože jen peněžitou pohledávku lze upravit o podíl na ztrátě či zisku, které se vyjadřují jen v penězích. Zůstatková hodnota této peněžité pohledávky zvýšená

o případný podíl na zisku se vyplácí tichému společníkovi. Ten může pohledávku postoupit, zastavit či učinit s ní jinou dispozici.

V širším smyslu - a se značnou licencí - lze tichou společnost, byla-li předmětem vkladu jiná než nemovitá věc, připodobnit spekulačnímu, velmi odvážnému prodeji movité věci se splatností kupní ceny odloženou ke dni zániku tiché společnosti a s rizikem ztráty její návratnosti. Je-li předmětem vkladu např. kamión, určí se ve smlouvě o tiché společnost vklad, tudíž v penězích vyjádřená hodnota přínosu tichého společníka, která nemusí být stanovena znalcem. Nemusí ani věrně odrážet hodnotu předmětu vkladu, neboť při určení kapitálového přínosu může být zohledněna rizikovost operace, mimořádný význam pro podnikatelský úspěch a další okolnosti konkrétního případu. Bude-li podnikání, na němž se tichý společník podílí, kontinuálně ziskové, náleží tichému společníkovi každoročně podíl na zisku v určené výši a při zániku tiché společnosti mu vzniká peněžitá pohledávka odpovídající výši vkladu určené ve smlouvě). Spekulace tichého společníka na výsledek podnikání, na němž se podílí byla úspěšná a výnos větší, než kdyby automobil jednoduše prodal. Tichému společníku se vrátil vklad („jistina“) a nad to realizoval i majetkový výnos ze své investice. Změny v hodnotě automobilu do závěrečného vyrovnání nevstupuje a ten, obrazně řečeno, žije vlastním životem. Nebylo-li podnikání, na němž se tichý společník účastní, ziskové, podnikatel vydá tichému společníkovi po zániku tiché společnosti jen vklad, ale tichý společník má z investice nulový výnos. Je-li podnikání ztrátové a výše podílu na zisku „pohltila“ výši vkladu, tichý společník nezískává ani podíl na zisku, ani vklad (peněžitou pohledávku ve výši uvedené ve smlouvě), neboť spekulace na úspěch podnikání nevyšla. Pro podnikatele je uvedená transakce výhodná v tom, že pohledávka na podíl na zisku vznikne právě až v případě, že realizuje zisk a závěrečné vypořádání a úhrada hodnoty vloženého kapitálu (ať už byl předmět vkladu jakýkoli) se odkládá až ke dni zániku tiché společnosti, tudíž obrazně řečeno do doby, kdy si již vklad podnikatele „na sebe vydělal“. Při podnikatelském neúspěchu, který měl za následek zánik vkladu (ale nebyl důsledkem úmyslného vylákání) nebude podnikatel tichému společníkovi nic vydávat.

Vrátíme-li se k zákonnému textu, není v něm opora pro závěr, aby se po tomto hodnotovém vypořádání vracel ještě navíc předmět vkladu, jehož vlastnictví přešlo na podnikatele či se poskytovala jeho náhrada, byl-li spotřebován. Bez dohody smluvních stran tiché společnosti není pro takové takové právní závěry opora. Mlčení zákona o způsobu vydání jiných než peněžitých vkladů není tudíž výrazem nedostatečné právní úpravy, ale koncepčního přístupu k institutu tiché společnosti.

Obdobný závěr, tudíž, že při zániku tiché společnosti se podnikatel vypořádá s tichým společníkem v penězích, činí i německá komentářová literatura k § 235 německého obchodního

zákoníku. Je ovšem třeba dodat, že tento závěr je zřejmý již z textu zákona, který uvádí výslovně vypořádání v penězích. [25] Stejně chápala vydání vkladu i starší literatura vztahující se k čl. 265 odst.1 obchodního zákoníku. V roce 1947 Arnošť Malovský-Wenig ve své „Příručce obchodního práva" napsal: *„Po zániku tiché společnosti má hlavní společník učinit počet s tichým společníkem (čl. 265 odst. 1 obch. z). Vyrovnání toto děje se na základě stavu jmění, v němž se nalézá společnost v době svého zániku. Je-li výsledkem zúčtování aktivní saldo tichého společníka, má týž pohledávku na vyplacení peněžní částky, odpovídající výši salda."*[26] K tomu pod čarou na téže stránce dodává *„In natura vrací se pouze vklad, učiněný quoad usum hlavního společníka."* Obdobný závěr učinil již dříve Antonín Rouček, když uvedl *„Pokud komplementář s tichým společníkem nesjednali něco jiného, má komplementář po zániku tiché společnosti klásti počet a vyrovnati se i co do obchodů, které v době zániku společnosti nejsou ještě skoncovány (neboť i na těch se tichý společník účastní). Eventuelní pohledávka tichého společníka vyplatí se penězi (jen vrácení vkladu daného k užívání stane se in natura).*[27] Opět je však třeba zdůraznit, že tehdejší Všeobecný zákonník obchodní výslovně stanovil povinnost zapravení pohledávky tichého společníka v penězích.[28]

5. NEMOVITÁ VĚC JAKO PŘEDMĚT VKLADU

Je-li předmětem vkladu věc nemovitá, nabývá k ní podnikatel zásadně užívací a požívací právo (2741 odst. 2 obč. zák.). Při zániku smlouvy o tiché společnosti je pak podnikatel povinen odevzdat nemovitost tichému společníkovi, ale to nikoli proto, že by vydával vklad, neboť nemovitost předmětem vkladu nebyla. Nemovitá věc se odevzdává tichému společníkovi protože zanikl právní titul, na jehož základě podnikatel nemovitost užíval. Pokud by tak neučinil, nastoupila by úprava bezdůvodného obohacení. Nejde tudíž o vrácení (vydání) nemovitosti ve smyslu § 2755 obč. zákoníku. Při zániku takové tiché společnosti se uplatní stejná pravidla, jaká byla uvedena výše. V rámci závěrečného vypořádání vyrovná podnikatel peněžitou pohledávku vůči tichému společníkovi, tudíž vydá (uhradí) vklad snížený o případný podíl tichého společníka na ztrátě. Pohledávka se zvyšuje o nevyplacený zisk. V tomto je úprava tichých společností s movitým i nemovitým předmětem vkladu shodná, ve druhém případě ale musí předat i nemovitost, neboť pro její užívání ztratil podnikatel zánikem tiché společnosti právní titul.

---

[25] § 235 odst. 1 HGB zní: *Nach der Auflösung der Gesellschaft hat sich der Inhaber des Handelsgeschafts mit dem Stillen Gesellschafter auseinanderzusetzen und dessen Gutgaben in Geld zu berichtigen.*

[26] MALOVSKÝ-WENIG, A. *Příručka obchodního práva.* Praha : Československý kompas, 1947. s. 245.

[27] ROUČEK, A. *Česko-slovenské právo obchodní. II. část zvláštní A, (Právo kupecké a obchodové).* Praha : Pravnicke knihkupectvi a nakladatelstvi V. LINHART, 1939.

[28] § 265 Všeobecného zákonníku obchodního zněl: *„Po zrušení tiché společnosti musí majitel obchodní živnosti vypořádati se s tichým společníkem a zapraviti jeho pohledávku v penězích. Majitel obchodní živnosti obstará likvidaci obchodů v čas zrušení společnosti ještě nevyřízených."*

ZÁVĚR

Zánikem tiché společnosti vzniká tichému společníkovi zásadně peněžitá pohledávka. Její výše je určena vkladem, který je stanoven ve smlouvě o tiché společnosti jako peněžní částka (vyjadřující hodnotu kapitálového přínosu tichého společníka) snížená o případný podíl na ztrátě z podnikání, na němž se tichý společník podílí. V rámci závěrečného vypořádání se pohledávka tichého společníka zvyšuje o případný nevyplacený podíl na zisku. Byla-li předmětem vkladu nemovitá věc, resp. užívací či požívací právo k ní, je nad to podnikatel povinen předat tichému společníkovi i tuto věc. Uvedené platí, nesjednaly-li smluvní strany jinak. Široká elasticita soukromoprávní úpravy umožňuje vytvářet atypické tiché společnosti s majetkovým režimem odchylujícím se od výše uvedených pravidel.

TICHÉ SPOLOČENSTVO AKO FORMA FINANCOVANIA PODNIKATEĽSKEJ ČINNOSTI

MÁRIA PATAKYOVÁ & BARBORA GRAMBLIČKOVÁ[1]

Abstrakt

Podnikateľskú činnosť je možné financovať vlastnými zdrojmi financovania (equity), cudzími zdrojmi financovania (debt) alebo hybridnými inštrumentmi. Cieľom každého podnikateľa je nájsť svoj optimálny pomer financovania vlastnými zdrojmi a cudzími zdrojmi pre svoj maximálny rast (sweet spot of finance structure). Vytvorenie tichého spoločenstva medzi tichým spoločníkom a podnikateľom na základe zmluvy o tichom spoločenstve predstavuje osobitný inštitút financovania podnikateľskej činnosti, ktorý nesie prvky tak financovania vlastnými zdrojmi ako aj cudzími zdrojmi. Cieľom tohto príspevku je zasadiť inštitút tichého spoločenstva do koncepcie financovania podnikania, identifikovať a popísať jeho prvky a zanalyzovať ho s ohľadom na vlastné zdroje financovania a dlhové financovanie.

Kľúčové slová

Tiché spoločenstvo; Dlhové financovanie; Financovanie vlastnými zdrojmi

Abstract

Entrepreneurial activity can be financed by equity, by debt or by hybrid instruments. The aim of each entrepreneur is to find the suitable ratio between financing the business through equity and debt for its maximal growth (sweet spot of finance structure). Establishment of agreement on silent partnership between the silent partner and the entrepreneur is considered to be a specific instrument of business financing, which has characteristics of equity as well as debt financing. The aim of this contribution is to categorize the agreement on silent partnership into concepts of business financing, to identify and describe its main elements and to analyse this instrument in connection with the equity and debt financing.

Key words

Agreement on Silent Partnership; Debt Financing; Equity Financing

ÚVOD – FINANCOVANIE PODNIKATEĽSKEJ ČINNOSTI

[1] Prof. JUDr. Mária Patakyová, PhD. a JUDr. Barbora Grambličková, LL.M., Právnická fakulta, Univerzita Komenského v Bratislave.
Tento príspevok vznikol vďaka podpore projektu VEGA reg. č.: 1/0875/17 s názvom *„Riadenie a kontrola v atomistických a polykorporátnych štruktúrach“*.

Podnikateľskú činnosť je možné financovať vlastnými zdrojmi financovania (equity), cudzími zdrojmi financovania (debt) alebo hybridnými inštrumentmi. Cieľom každého podnikateľa je nájsť svoj optimálny pomer financovania vlastnými zdrojmi a cudzími zdrojmi pre svoj maximálny rast (sweet spot of finance structure).

Pri vlastných zdrojov financovania uvažujeme o vlastnom imaní spoločnosti, ktoré je definované § 6 ods. 4 Obchodného zákonníka: *„Vlastné imanie tvoria vlastné zdroje financovania obchodného majetku podnikateľa podľa osobitného predpisu."* Vlastné imanie sú tie vlastné zdroje podnikateľa, z ktorých financuje svoj obchodný majetok. Vlastné zdroje financovania je možné z teoretického hľadiska rozdeliť na vlastné zdroje (vlastné imanie), ktoré sú obmedzené v použiteľnosti týchto zdrojov– viazané vlastné zdroje (viazané vlastné imanie/restricted equity)[2] a voľné vlastné zdroje, ktorých použitie nie je obmedzené – voľné vlastné zdroje (voľné vlastné imanie/unrestricted equity)[3]. Je potrebné poznamenať, že vlastné imanie spoločnosti je tvorené vkladmi (či už vkladmi do základného imania alebo inými vkladmi do spoločnosti), ziskom a oceňovacími rozdielmi.

Väčšina podnikateľov nemá dostatočný objem vlastných zdrojov financovania, a preto pri financovaní podnikateľskej činnosti budú využívať aj financovanie cudzími zdrojmi – dlhové financovanie (debt financing). Zároveň, aj ak by podnikateľ mal dostatočný rozsah vlastných zdrojov, tak je vhodné z hľadiska zabezpečenia rastu podnikateľskej činnosti a nastavenia štruktúry financovania vyvažovať financovanie vlastnými zdrojmi a cudzími zdrojmi, najmä s ohľadom na daňové výhody dlhového financovania. V minulosti bolo dlhové financovanie vnímané najmä s ohľadom na komerčné banky, v súčasnosti je portfólio subjektov poskytujúcich dlhové financovanie oveľa širšie, najmä s ohľadom na start-up spoločnosti, v prípade ktorých spoločnosti siahajú do investičných schém na pomedzí financovania vlastnými zdrojmi a cudzími zdrojmi.

---

[2] Medzi viazané vlastné imanie spoločnosti je možné v zásade zaradiť základné imanie, rezervný fond do výšky vyžadovanej Obchodným zákonníkom a iné fondy, ktorých použitie je viazané právnym predpisom (napríklad fondy zriaďované na základe zákona o účtovníctve) alebo stanovami (respektíve spoločenskou zmluvou, zakladateľskou listinou alebo dohodou medzi spoločníkmi/dohodou akcionárov) určitým účelom. V prípade vkladov do viazaného vlastného imania budeme v zásade aplikovať podmienku určenia hodnoty nepeňažného vkladu znaleckým posudkom. Použitie týchto zdrojov je v zásade limitované, lebo slúžia napríklad na ochranu veriteľov, spoločnosti pred stratou alebo sú výsledkom precenenia. Ich delenie buď nie je možné vôbec alebo sa v prípade ich delenia aktivizujú osobitné podmienky ochrany veriteľov (zníženie základného imania). PATAKYOVÁ, M. – GRAMBLIČKOVÁ, B. In PATAKYOVÁ, M. a kol. *Komentár: Obchodný zákonník. 5. vydanie.* Bratislava : C. H. Beck, 2016.

[3] Medzi voľné vlastné imanie spoločnosti je možné v zásade zaradiť ostatné fondy, ktorých použitie nie je limitované právnymi predpismi alebo stanovami spoločnosti (respektíve v spoločenskou zmluvou, zakladateľskou listinou alebo akcionárskou dohodou), výsledok hospodárenia, výsledok hospodárenia spoločnosti za minulé obdobia. V prípade vkladov do týchto voľných zdrojov je možné pripustiť, že by nebolo potrebné ocenenie znaleckým posudkom, v takomto prípade by za náležité určenie hodnoty nepeňažného vkladu bude zodpovedať štatutárny orgán spoločnosti. Použitie týchto voľných zdrojov spoločnosti nie je tak limitované ako v prípade voľných zdrojov a čo sa týka ich delenia, tak sa aplikujú ustanovenia o delení zisku a iných vlastných zdrojov spoločnosti. PATAKYOVÁ, M. – GRAMBLIČKOVÁ, B. In PATAKYOVÁ, M. a kol. *Komentár: Obchodný zákonník. 5. vydanie.* Bratislava : C. H. Beck, 2016.

Vytvorenie tichého spoločenstva medzi tichým spoločníkom a podnikateľom na základe zmluvy o tichom spoločenstve predstavuje osobitný inštitút financovania podnikateľskej činnosti, ktorý nesie prvky tak financovania vlastnými zdrojmi ako aj cudzími zdrojmi. Cieľom tohto príspevku je zasadiť inštitút tichého spoločenstva do koncepcie financovania podnikania, identifikovať a popísať jeho prvky a zanalyzovať ho s ohľadom na vlastné zdroje financovania a dlhové financovanie.

1. TICHÉ SPOLOČENSTVO – POJEM, INŠTITÚT, KLASIFIKÁCIA

Tiché spoločenstvo predstavuje vzťah medzi tichým spoločníkom a podnikateľom, ktorý je vytvorený na základe zmluvy o tichom spoločenstve. To znamená, že pôjde o nesubjektívnu účasť tichého spoločníka na podnikaní, keďže zmluvou o tichom spoločenstve nevzniká subjekt s oddelenou právnou subjektivitou. Právna subjektivita tak tichého spoločníka, ako aj podnikateľa je zachovaná ako samostatná, nedochádza k ich spojeniu.

Zmluva o tichom spoločenstve je z hľadiska systematiky Obchodného zákonníka[4] zaradená v jeho tretej časti „Obchodné záväzkové vzťahy“ v §§ 673 – 681. Zmluva o tichom spoločenstve patrí medzi absolútne obchody na základe § 261 ods. 6 písm. d) Obchodného zákonníka, z čoho vyplýva, že ustanovenia o tretej časti Obchodného zákonníka sa na tento zmluvný typ vzťahujú bez ohľadu na povahu účastníkov. Mechanizmus uzatvárania zmluvy o tichom spoločenstve je samozrejme spravovaný všeobecnými ustanoveniami Občianskeho zákonníka[5] o uzatváraní zmlúv.[6]

Na základe ustanovenia § 263 ods. 1 a 2 Obchodného zákonníka patria medzi kogentné ustanovenia zmluvy o tichom spoločenstve od ktorých sa nie je možné odchýliť § 673[7], § 675 a § 676 ods. 1 a ods. 2[8] Obchodného zákonníka. Zostávajúce ustanovenia upravujúce zmluvu o tichom spoločenstve majú dispozitívny charakter a zmluvné strany sa od nich v rámci úpravy svojho záväzkovo právneho vzťahu môžu odchýliť alebo ich vylúčiť.

Ustanovenie § 673 Obchodného zákonníka upravuje podstatné časti zmluvy, ktoré je potrebné naplniť na to, aby zmluva o tichom spoločenstve bola platne uzavretá, jedná sa o špecifikovanie zmluvných strán, ktorými sú na jednej strane tichý spoločník a na druhej strany podnikateľ. Tichým spoločníkom môže byť fyzická ako aj právnická osoba, v oboch prípadoch môže ísť

---

[4] Zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov (ďalej len „Obchodný zákonník“).
[5] Zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov (ďalej len „Občiansky zákonník“).
[6] §§ 43 – 51 Občianskeho zákonníka.
[7] Jedná sa o základné ustanovenie - § 263 ods. 2 Obchodného zákonníka.
[8] § 263 ods. 1 Obchodného zákonníka.

o osobu tuzemskú aj zahraničnú, a táto osoba nemusí byť podnikateľom podľa § 2 Obchodného zákonníka. Na druhej strane záväzkovo právneho vzťahu vystupuje podnikateľ, ktorý napĺňa podmienky ustanovenia § 2 Obchodného zákonníka. Ďalšou podstatnou náležitosťou zmluvy o tichom spoločenstve je určenie vkladu, ktorým sa má tichý spoločník podieľať sa na podnikaní podnikateľa. Rozsah určenia vkladu nie je bližšie špecifikovaný.[9] Zmluva ďalej musí určovať výšku podielu tichého spoločníka na zisku podnikateľa.[10]

Predmet zmluvy je na základe § 673 ods. 1 Obchodného zákonníka špecifikovaný ako synalagmatický záväzok zmluvných strán, v rámci ktorého sa tichý spoločník zaväzuje poskytnúť podnikateľovi vklad a podieľať sa ním na jeho podnikaní a podnikateľ sa zaväzuje na platenie časti zisku vyplývajúcej z podielu tichého spoločníka na výsledku podnikania. Ustanovenie § 673 Obchodného zákonníka vyžaduje pre prípad uzavretia zmluvy o tichom spoločenstve písomnú formu tejto zmluvy.

2. VKLAD TICHÉHO SPOLOČNÍKA

Úprava vkladu tichého spoločníka, ktorým sa zaväzuje podieľať na podnikaní podnikateľa, je ustanovená v § 674 Obchodného zákonníka, v ktorom je použitý pojem vklad, bez odkazu na § 59 Obchodného zákonníka, v ktorom nachádzame úpravu vkladu spoločníka do spoločnosti.

Predmetom vkladu, ktorým sa tichý spoločník zaväzuje podieľať na podnikaní podnikateľa, môže byť tak peňažný, ako aj nepeňažný. V prípade nepeňažného vkladu § 674 Obchodného zákonníka odkazuje na vec, právo alebo inú majetkovú hodnotu využiteľnú pri podnikaní. V prípade analýzy vkladu v rámci inštitútu tichého spoločenstva je možné otvoriť otázku, či predmetom vkladu tichého spoločníka môže byť vykonanie práce alebo poskytnutie služby, ktoré je vylúčené v prípade nepeňažného vkladu spoločníka do spoločnosti na základe § 59 ods. 2 Obchodného zákonníka.[11] Zákaz vkladov v podobe záväzku vykonať práce alebo poskytnúť služby v prípade spoločností vyplýva z článku 7[12] Kapitálovej smernice.[13] Na základe článku 1 ods. 1 Kapitálovej smernice sa koordinačné opatrenia stanovené Kapitálovou smernicou

---

[9] Podrobnosti ohľadom vkladu budeme analyzovať v nasledujúcej časti príspevku.

[10] Určenie výšky podielu tichého spoločníka na zisku podnikateľa ako podstatnej časti zmluvy o tichom spoločenstve potvrdzuje aj Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 3. júna 1998, sp. zn. 6 Obo 95/98.

[11] *„Vklady spočívajúce v záväzku vykonať práce alebo poskytnúť služby sa zakazujú."*

[12] *„Upísané základné imanie môžu tvoriť len aktíva, ktoré je možné hospodársky oceniť. Súčasťou týchto aktív však nemôžu byť záväzky na vykonanie práce alebo poskytnutie služieb."*

[13] Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2012/30/EÚ z 25. októbra 2012 o koordinácii ochranných opatrení, ktoré členské štáty vyžadujú od obchodných spoločností na ochranu záujmov spoločníkov a tretích osôb v zmysle druhého odseku článku 54 Zmluvy o fungovaní Európskej únie, pokiaľ ide o zakladanie akciových spoločností a udržiavanie a zmenu ich základného imania, s cieľom dosiahnuť rovnocennosť týchto opatrení Text s významom pre EHP (ďalej len „**Kapitálová smernica**").

vzťahujú na právne formy spoločnosti uvedených v prílohe I. Kapitálovej smernice, ktorá v prípade Slovenskej republiky odkazuje na akciovú spoločnosť. Slovenská republika zvolila širšiu transpozíciu Kapitálovej smernice a predmetný zákaz vztiahla na všetky spoločnosti cez úpravu § 59 ods. 2 Obchodného zákonníka. Vklad v podobe poskytnutia služieb a vykonania práce nie je zakázaný Americkým modelovým zákonom obchodných spoločností[14]. Návrh na odstránenie zákazu poskytnutie vkladu v podobe poskytnutia služby alebo vykonania práce bol navrhovaný aj High Level Group of Company Law Experts, táto expertná skupina vo svojej záverečnej správe deklarovala, že *„prijatie služieb ako relevantného nepeňažného vkladu môže byť osobitne užitočné pre niektoré typy spoločností (napríklad start-up spoločnosti, alebo technologické a profesionálne spoločnosti, v rámci ktorých špecializované služby predstavujú významnú majetkovú hodnotu spoločnosti.“*[15] V rámci Slovenskej republiky nedošlo k modifikácii tohto zákazu ani uvedením novej obchodnej spoločnosti do Obchodného zákonníka – jednoduchej spoločnosti na akcie. Na jednoduchú spoločnosť sa predmetný zákaz poskytnutia nepeňažného vkladu v podobe záväzku vykonať práce alebo poskytnúť služby vzťahuje obdobne. K modifikácii tohto zákazu mohlo dôjsť s ohľadom na účel jednoduchej spoločnosti na akcie, ktorým je na základe dôvodovej správy podpora start-up spoločností a start-up ekosystému.[16]

Keďže v rámci úpravy vkladu tichého spoločníka nenachádzame odkaz na úpravu vkladu v § 59 Obchodného zákonníka a § 674 Obchodníka neobsahuje explicitný zákaz vkladu tichého spoločníka v podobe vykonania práce alebo poskytnutia služieb, tak je možné sa priklonit' k tvrdeniu, že tichý spoločník môže poskytnúť aj takýto predmet vkladu.

V prípade vkladu tichého spoločníka je potrebné analyzovať otázku určenia jeho hodnoty. V prípade nepeňažného vkladu tichého spoločníka nie je podmienkou na určenie hodnoty nepeňažného vkladu tichého spoločníka vyhotovenie znaleckého posudku, tak ako v prípade nepeňažného vkladu spoločníka do základného imania spoločnosti zo strany spoločníka na základe § 59 ods. 3 Obchodného zákonníka. Zároveň, je však potrebné poznamenať, že vyššie uvedené neznamená ľubovôľu určenia hodnoty nepeňažného vkladu tichého spoločníka. Podnikateľ, ktorí prijíma vklad od tichého spoločníka musí posúdiť jeho hodnotu, a to najmä v prípade, ak pôjde o právnickú osobu (spoločnosť). V prípade spoločnosti bude takéto posúdenie vykonávať štatutárny orgán spoločnosti, ktorý má povinnosť vykonávať svoju

[14] *„...services performed, contracts for services to be performed, or other securities of the corporation“* Americký modelový zákon obchodných spoločností, § 6.21.

[15] *“acceptance of services as a valid contribution in kind may be particularly useful for some types of companies (e.g. start-up companies, and technological or professional companies in which specialised services are an important asset to the company).“* Report of High Level Company Law Experts on a Modern Regulatory Framework For Company Law in Europe.

[16] Dôvodová správa k zákonu č. 389/2015 Z.z. v znení neskorších predpisov.

pôsobnosť s odbornou/náležitou starostlivosťou (duty od care) v záujme spoločnosti a všetkých jej spoločníkov (duty of loyalty).[17]

Obchodný zákonník v § 674 ods. 2 stanovuje, že *„tichý spoločník je povinný predmet vkladu odovzdať podnikateľovi alebo mu umožniť jeho využitie pri podnikaní v dohodnutej dobe, inak bez zbytočného odkladu po uzavretí zmluvy."* Čo sa týka vlastníckeho práva, tak podnikateľ sa stáva vlastníkom veci, jej prevzatím s výnimkou nehnuteľných vecí, v prípade ktorej je podnikateľ oprávnený na jej užívanie po dobu trvania zmluvy.[18] Zároveň, ak je predmetom vkladu právo a zmluva neurčuje niečo iné, je podnikateľ oprávnený po dobu trvania zmluvy na jeho výkon.[19]

3. PODIEĽANIE SA NA VÝSLEDKU PODNIKANIA

Predmetom zmluvy o tichom spoločenstve je na základe § 673 ods. 1 Obchodného zákonníka záväzok tichého spoločníka poskytnúť podnikateľovi vklad a podieľať sa ním na jeho podnikaní a záväzok podnikateľa na platenie časti zisku vyplývajúcej z podielu tichého spoločníka na výsledku podnikania. Výška podielu tichého spoločníka na výsledku podnikania musí byť určená v zmluve, keďže sa jedná o podstatnú náležitosť zmluvy.[20] Určenie výšky podielu na výsledku podnikania je nezávislé od výšky peňažného vkladu/hodnoty nepeňažného vkladu tichého spoločníka alebo pomeru tejto peňažného vkladu/hodnoty nepeňažného vkladu k vneseným vlastným zdrojom financií podnikateľom do podnikania. V prípade, ak tichý spoločník participuje vkladom na podnikaní podnikateľa, ktorou je obchodná spoločnosť, tak štatutárny orgán má povinnosť dohliadnuť na to, aby výška podielu tichého spoločníka na výsledku podnikania bola nastavená v súlade s jeho povinnosťou vykonávať svoju pôsobnosť s odbornou/náležitou starostlivosťou (duty od care) v záujme spoločnosti a všetkých jej spoločníkov (duty of loyalty)[21]

Obchodný zákonník v kogentnom ustanovení § 676 (ods. 1 a ods. 2) vymedzuje, že pre určenie podielu tichého spoločníka na výsledku podnikania je rozhodná ročná účtovná závierka. Tichému spoločníkovi vzniká nárok na podiel zo zisku do 30 dní po vyhotovení ročnej účtovnej závierky.[22] Obchodný zákonník zároveň v § 676 ods. 3 ustanovuje, že pri neskoršej strate nie je spoločník povinný prijatý podiel na zisku vracať. Citovaná úprava má dispozitívny charakter, a preto

[17] § 135a a § 194 Obchodného zákonníka.
[18] § 674 ods. 3 Obchodného zákonníka.
[19] § 674 ods. 3 Obchodného zákonníka.
[20] § 673 ods. 1 Obchodného zákonníka a Rozsudok najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 3. júna 1998, sp. zn. 6 Obo 95/9.
[21] § 135a a § 194 Obchodného zákonníka.
[22] Ak je podnikateľom právnická osoba, plynie táto lehota od schválenia tejto závierky v súlade s jej stanovami, spoločenskou zmluvou alebo zákonom.

zmluvné strany môžu túto úpravu v dôsledku aplikácie zmluvnej slobody eliminovať alebo modifikovať.

Výsledkom podnikania nemusí byť len zisk, ale aj strata. Obchodný zákonník upravuje podieľanie sa na strate podnikateľa zo strany tichého spoločnícka v § 677 Obchodného zákonníka, nasledovne: *„O podiel na strate sa znižuje vklad tichého spoločníka. O podiel na zisku v ďalších rokoch sa znížený vklad zvyšuje a nárok na podiel na zisku vzniká spoločníkovi po dosiahnutí pôvodnej výšky vkladu. Tichý spoločník nie je povinný pri podiele na strate z podnikania svoj vklad doplňať a na strate sa zúčastňuje len do výšky svojho vkladu."* Je dôležité poznamenať, že § 677 Obchodného zákonníka má dispozitívny charakter, z čoho vyplýva, že je zmluvné strany ho môžu modifikovať alebo aj úplne vylúčiť.

4. ZÁNIK ZMLUVY O TICHOM SPOLOČENSTVE A VRÁTENIE VKLADU

Obchodný zákonník v § 679 stanovuje spôsoby zániku účasti tichého spoločníka na podnikaní podnikateľa[23], pričom predmetné ustanovenie je dispozitívne, od ktorého sa zmluvné strany môžu odchýliť.

V prípade zániku zmluvy je osobitne zaujímavé ustanovenie § 680 Obchodného zákonníka, ktoré vymedzuje, že podnikateľ je povinný do 30 dní po zániku zmluvy vrátiť tichému spoločníkovi vklad zvýšený alebo znížený o jeho podiel na výsledku podnikania. Prikláňame sa k názorom *Bartovej*[24] aj *Majeríkovej*[25], že napriek tomu, že zákonodarca použil slovné spojenie *„vrátenie vkladu"* tak sa bude jednať o vrátenie hodnoty vkladu zvýšený alebo znížený o jeho podiel na výsledku podnikania.

ZÁVER - POVAHA TICHÉHO SPOLOČNÍKA POČAS EXISTENCIE ZMLUVY O TICHOM SPOLOČENSTVE A PO ZÁNIKU ZMLUVY O TICHOM SPOLOČENSTVE

---

[23] *„(1) Účasť tichého spoločníka na podnikaní zaniká:*
- *a) uplynutím doby, na ktorú bola uzavretá,*
- *b) výpoveďou, ak nebola zmluva uzavretá na dobu určitú,*
- *c) ak dosiahne podiel tichého spoločníka na strate výšku jeho vkladu,*
- *d) ukončením podnikania, na ktoré sa zmluva vzťahuje,*
- *e) vyhlásením konkurzu na majetok podnikateľa alebo zamietnutím návrhu na vyhlásenie tohto konkurzu pre nedostatok majetku.*

(2) Ak zmluva neurčuje inú výpovednú lehotu, možno zmluvu vypovedať najneskôr šesť mesiacov pred koncom kalendárneho roka."

[24] BARTOVÁ, Z. In PATAKYOVÁ, M. a kol. *Komentár: Obchodný zákonník. 5. vydanie.* Bratislava : C. H. Beck, 2016.

[25] MAJERIKOVÁ, M. In OVEČKOVÁ, O. a kol. *Komentár: Obchodný zákonník. I. Zväzok.* Bratislava : Wolters Kluwer SK, 2017.

Vo vyššie uvedenej analýze tichého spoločenstva sme sa snažili zachytiť hlavné prvky tohto inštitútu, ktorý je možné zaradiť medzi nástroje financovania podnikateľskej činnosti podnikateľov. Tiché spoločenstvo predstavuje špecifickú forma financovania podnikateľa, ktorá v sebe nesie prvky tak financovania vlastnými zdrojmi (equity) ako aj cudzími zdrojmi (debt), a postavenie tichého spoločníka v určitých prípadoch pripomína postavenie spoločníka v spoločnosti alebo veriteľa.

Postavenia tichého spoločníka pripomína postavenie spoločníka najmä s ohľadom na informačné oprávnenia vyplývajúce z § 675 Obchodného zákonníka:

- Tichý spoločník je oprávnený nahliadať do všetkých obchodných dokladov a účtovných záznamov týkajúcich sa podnikania, na ktorom sa podieľa svojím vkladom podľa zmluvy o tichom spoločenstve.
- Podnikateľ je povinný poskytnúť tichému spoločníkovi na požiadanie informácie o podnikateľskom zámere na budúce obdobie a o predpokladanom vývoji stavu majetku a financií týkajúcich sa podnikania, na ktorom sa tichý spoločník podieľa svojím vkladom podľa zmluvy o tichom spoločenstve. Podnikateľ je povinný na požiadanie poskytnúť tichému spoločníkovi kópiu účtovnej závierky, ak zákon ukladá podnikateľovi povinnosť mať účtovnú závierku overenú audítorom, a výročnú správu.
- Ak zo zmluvy medzi podnikateľom a tichým spoločníkom nevyplýva iný spôsob poskytnutia informácií a listín podľa § 675 ods. 2 Obchodného zákonníka, podnikateľ je povinný na žiadosť tichého spoločníka zaslať požadované informácie alebo kópie listín tichému spoločníkovi na ním uvedenú adresu na vlastné náklady, inak je povinný ich poskytnúť v mieste svojho sídla.

Ustanovenie upravujúce informačné oprávnenie tichého spoločníka má kogentný charakter na základe a zmluvné strany ho nemôžu vylúčiť. Zmluvné strany však môžu upraviť rozsiahlejšie informačné oprávnenia tichého spoločníka v rámci podnikateľskej činnosti podnikateľa.

Tichý spoločník berie na seba prvky postavenia spoločníka aj v prípade otázky ručenia[26], ktoré vzniká, ak je meno tichého spoločníka obsiahnuté v obchodnom mene podnikateľa, alebo ak tichý spoločník vyhlási osobe, s ktorou rokuje podnikateľ o uzavretí zmluvy, že obaja podnikajú spoločne.[27] Obchodný zákonník bližšie nešpecifikuje výšku ručenia, tak ako je to v prípade spoločníkov v obchodných spoločnostiach, použitím *analogie legis* s ručením komanditistu

[26] Samozrejme, v zásade práva a povinnosti voči tretím osobám z podnikania vznikajú iba podnikateľovi. Pozri § 678 ods. 1 Obchodného zákonníka.
[27] § 678 ods. 2 Obchodného zákonníka.

v prípadoch špecifikovaných v § 95[28] a § 100 ods. 2[29] Obchodného zákonníka, je možné dôjsť k záveru, že sa jedná o neobmedzené ručenie. Ustanovenie ohľadom vzniku ručenia tichého spoločníka je dispozitívne, ktoré je možné tak modifikovať, ako aj úplne vylúčiť v prípade úpravy zmluvy o tichom spoločenstve.

Prirovnanie tichého spoločníka k postaveniu veriteľa je možné na základe ustanovenia § 681 Obchodného zákonníka, ktorý vymedzuje, že *„Pokiaľ z ustanovení § 673 až 680 nevyplýva niečo iné, má tichý spoločník ohľadne svojho vkladu právne postavenie, aké má veriteľ ohľadne svojej pohľadávky, nie je však oprávnený požadovať vrátenie svojho vkladu pred zánikom zmluvy."* Z vyššie uvedeného je možné vyvodiť tvrdenie, že tichý spoločník má nárok na vrátenie vkladu, to znamená, že na vklad tichého spoločníka sa nevzťahuje štandardný prvok zákazu vrátenia vkladu tak ako je to v prípade vkladov spoločníkov do spoločnosti. Ustanovenie § 681 Obchodného zákonníka však zároveň určuje, že tichý spoločník je oprávnený požadovať vrátenie svojho vkladu až po zániku zmluvy o tichom spoločenstve.

Od postavenie veriteľa (najmä s ohľadom na zmluvu o úvere alebo zmluvu o pôžičke) sa tichý spoločník odlišuje tým, že môže nastať situácia, v ktorej bude znášať aj nepriaznivý vývin podnikateľskej činnosti a jeho investícia do predmetného podnikania nedosiahne požadovaný výnos, čo je typické v prípade financovania podnikateľskej činnosti vlastnými zdrojmi (podnikateľské riziko).

Zaujímavou poznámkou je aj analýza účtovných aspektov vkladu tichého spoločníka do spoločnosti. V prípade podvojného účtovníctva je vklad tichého spoločníka účtovaný na účte 479 „ostatné dlhodobé záväzky".

V prípade financovania podnikateľskej činnosti, je potrebné, najmä s ohľadom na daňové otázky, zaradiť zdroje poskytnuté podnikateľovi medzi vlastné zdroje financovania (equity) alebo cudzie zdroje financovania (debt). Ako sme na to poukázali v našom príspevku, financovanie podnikania formou tichého spoločenstva predstavuje síce financovanie cudzími zdrojmi, avšak s hybridnými prvkami, pretože tichý spoločník v osobitných prípadoch nesie postavenie obdobné postaveniu spoločníka (informačné oprávnenia, ručenie, participácia na strate).

---

[28] *„Obchodné meno spoločnosti musí obsahovať označenie „komanditná spoločnosť", postačí však skratka „kom. spol." alebo „k. s.". Ak obchodné meno spoločnosti obsahuje meno komanditistu, ručí tento komanditista za záväzky spoločnosti ako komplementár."*

[29] *„Ak zo spoločenskej zmluvy nevyplýva niečo iné, rozdelia si komplementári časť zisku na nich pripadajúcu rovným dielom a komanditisti podľa výšky splatených vkladov."*

PRIČÍTANIE ŠKODY SPÔSOBENEJ POMOCNÍKOM; ZODPOVEDNOSŤ NA POMEDZÍ PORUŠENIA ZMLUVNEJ POVINNOSTI A DELIKTU

VERONIKA TROJČÁKOVÁ[1]

Abstrakt

V príspevku sa autorka zaoberá možnosťou pričítania spôsobenej škody pomocníkom principálovi v občianskom a obchodnom práve, pričom v súvislosti s riešením problému rozlišuje medzi tromi situáciami: škoda spôsobená porušením zmluvnej povinnosti zmluvnej strane principála pomocníkom, vznik škody pri výkone činnosti pre principála tretej osobe a spôsobenie škody zmluvnej strane principála porušením inej, než zmluvnej povinnosti. Autorka sa zamýšľa aj nad možnosťou a podmienkami spoločnej zodpovednosti principála a pomocníka.

Kľúčové slová

Pričítateľnosť; Zodpovednosť za škodu; Principál; Pomocník; Respondeat superior

Abstract

Author in this article analyses possibility of attribution of damages caused by agent to its superior - principal in both civil and commercial law, while differentiating three situations: damages caused by breach of contractual obligation to principal's contractual party by its agent, damages caused within the scope of agent's employment to the third person and damages caused to principal's contractual party by breaching non-contractual obligation. Author further contemplates about possibility and conditions for principal's and agent's joint liability.

Key words

Attribution; Liability for Damages; Principal; Agent; Respondeat Superior

ÚVOD

Všeobecným pravidlom záväzkového práva pri plnení povinností dlžníkom je, že môže svoje záväzky splniť buď osobne, alebo prostredníctvom inej použitej osoby.[2] Dlžník-principál môže

---

[1] Mgr. Veronika Trojčáková, interná doktorandka na Katedre občianskeho práva a obchodného práva Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave. Príspevok bol vypracovaný v rámci riešenia grantového projektu VEGA č. 1/0917/16 „*Atypické a faktické vzťahy v obchodnom práve.*"

[2] Výnimkou z pravidla je dohoda o osobnom plnení záväzku dlžníkom, alebo ak osobné plnenie vyplýva priamo z povahy záväzku.

použiť inú osobu-pomocníka na splnenie svojich záväzkov vyplývajúcich zo zmluvy, z rozhodnutia či právneho predpisu.[3] Ak však použitá osoba spôsobí inému škodu, je na mieste otázka, či bude za škodlivý následok zodpovedať pomocník sám alebo bude škoda pričítaná principálovi, a to prostredníctvom osobitných pravidiel pričítateľnosti obchodného a občianskeho práva, alebo bude dokonca možné, aby za určitých okolností zodpovedali za spôsobenú škodu obaja spoločne.

Zákonodarca pri hodnotovom rozhodnutí o tom, kto bude niesť škodlivé následky, má možnosť výberu z troch konceptov zodpovednosti za pomocníka: podľa prvého principál nesie absolútnu zodpovednosť za konanie svojho pomocníka, akoby išlo o jeho vlastné protiprávne konanie (akoby plnil sám).

Druhý predpokladá prijatie osobitnej normy pričítateľnosti, ktorou zákonodarca ustanoví podmienky, za naplnenia ktorých bude škoda spôsobená pomocníkom pripísaná principálovi. Normou pričítateľnosti tak zákonodarca vytvára akúsi hodnotovú deliacu čiaru medzi tým, kedy má za cudzie protiprávne konanie ešte zodpovedať principál a kedy, naopak, je už na mieste vo vzťahu k poškodenému zodpovednosť pomocníka za jeho vlastné protiprávne konanie.

Tretím konceptom je zodpovednosť principála za nedbanlivosť pri výbere (*culpa in eligendo*), čo znamená, že principál bude za protiprávne konanie tretieho zodpovedať poškodenému iba vtedy, ak sám zanedbal povinnú mieru starostlivosti pri výbere osoby pomocníka.

Ústrednou témou tohto príspevku je analýza občianskoprávneho a obchodnoprávneho konceptu pričítateľnosti. Budeme skúmať, do akej miery môže tzv. exces (ako určité vybočenie z rámca plnenia principálových povinností pomocníkom), či postavenie poškodeného vo vzťahu k principálovi ovplyvniť výsledok o zodpovednom subjekte. Príspevok rozdelíme do štyroch častí, pričom problematiku prvých troch ilustrujeme na nasledujúcich príkladoch:

Príklad A: Pri plnení principálovho zmluvného záväzku pomocník spôsobí škodu zmluvnej strane principála tým, že poruší niektorú z povinností vyplývajúcich z tejto zmluvy (principálov pomocník nedodá v dohodnutej lehote splatnosti objednaný tovar, čím spôsobí škodu odberateľovi principála, ktorý sa dostal do omeškania vo vzťahu s jeho odberateľom).

Príklad B: Pri výkone činnosti principála pomocník spôsobí škodu tretej osobe (pomocník pri prevážaní stavebného materiálu spôsobí dopravnú nehodu a zrazí chodca, čím mu spôsobí ujmu na zdraví).

---

[3] HRÁDEK, J. In ŠVESTKA, J. – DVOŘÁK, J. – FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI.* Praha : Wolters Kluwer, a.s., 2014. s. 971.

Príklad C: Pomocník spôsobí škodu zmluvnej strane principála tým, že poruší svoju vlastnú povinnosť (pomocník pri maľovaní nebytových priestorov zmluvnej strany principála využije príležitosť a odcudzí mu z pokladne hotovosť).

V poslednej časti príspevku sa v krátkosti zaoberáme možnou spoločnou zodpovednosťou principála a pomocníka a ich vzájomného vzťahu. Napriek tomu, že v príspevku rozlišujeme medzi škodou spôsobenou osobou použitou na splnenie zmluvného záväzku a osobou použitou pri (inej) činnosti principála, v oboch prípadoch pre zjednodušenie budeme tieto osoby označovať za pomocníkov.

1. ŠKODA SPÔSOBENÁ POMOCNÍKOM ZMLUVNEJ STRANE PRINCIPÁLA V DÔSLEDKU PORUŠENIA ZMLUVNEJ POVINNOSTI

Pri plnení dlžníkovho záväzku prostredníctvom pomocníka môže v prvom rade dôjsť k spôsobeniu škody priamo jeho veriteľovi (príklad A). Dlžník pri plnení svojho dlhu veriteľovi vždy zodpovedá za výsledok,[4] resp. za to, že povinnosti, ktoré na seba prevzal, budú splnené riadne a včas. Malo by preto platiť, že za porušenie zmluvnej povinnosti prioritne zodpovedá dlžník – osoba, ktorá na seba povinnosti zmluvne voči inému prevzala. Zodpovednosť iného subjektu než zmluvnej strany poškodeného by tak mala byť skôr výnimkou než pravidlom, a to iba za takých podmienok, za akých ustanoví právny predpis. Predmetom prvej časti tohto príspevku bude skúmanie pravidiel pričítateľnosti aplikovateľných na zodpovednosť za škodu spôsobenú veriteľom principála porušením zmluvnej povinnosti v obchodnom a občianskom práve.

1.1 Pričítateľnosť v obchodnom práve

V obchodných vzťahoch je principálova zodpovednosť za pomocníka zrejmá zo znenia § 331 Obchodného zákonníka,[5] podľa ktorého ak dlžník plní svoj záväzok pomocou inej osoby, zodpovedá tak, akoby plnil sám. Uvedené pravidlo pričítateľnosti sa nepriamo objavuje aj v úprave zodpovednosti za škodu. Obchodný zákonník v § 375 stanovuje, že u povinnej osoby (dlžníka – principála), ktorá zverila plnenie svojich povinností tretej osobe, je dlžníkova zodpovednosť za škodu vylúčená iba vtedy, ak sú naplnené liberačné dôvody tak u povinnej

[4] ŠILHÁN, J. In HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721 – 2054). Komentář. 1. vydání.* Praha : C. H. Beck, 2014. s. 951.

[5] Zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov, ďalej aj ako „Obchodný zákonník“ alebo ako „ObZ“.

osoby, ako aj u tretej osoby (pomocníka), ktorá porušila povinnosť zo záväzkového vzťahu medzi principálom a jeho veriteľom. Z uvedeného možno vyčítať zámer legislatívcu zaviesť v obchodných vzťahoch zodpovednosť dlžníka za porušenie zmluvnej povinnosti bez ohľadu na to, či a za akých okolností porušenie spôsobil pomocník. Na priamu zodpovednosť dlžníka nebude mať vplyv, či pomocník vybočil z rámca plnenia svojich povinností (dopustil sa tzv. excesu), alebo či pomocník koná vlastným menom a na vlastné riziko (tzv. samostatný pomocník alebo subdodávateľ).[6] Norma obsiahnutá v § 331 ObZ na uvedené výnimky neponecháva priestor, preto na vyvodenie dlžníkovej zodpovednosti za tretieho stačí, ak principál použil na plnenie svojho záväzku akúkoľvek inú osobu, ktorá porušila povinnosť zo záväzkového vzťahu medzi ním a jeho veriteľom – poškodeným.

1.2 Pričítateľnosť v občianskom práve – vhodná aplikácia § 420 ods. 2 OZ ?

Na druhej strane, v občianskom práve chýba explicitné pravidlo,[7] ktorým by boli stanovené podmienky zodpovednosti dlžníka za porušenie zmluvných povinností veriteľovi, ak sa porušenia dopustila osoba poverená splnením záväzku. Zrejme z tohto dôvodu sa časť právnej vedy,[8] ako aj judikatúra[9] prikláňa k tomu, že pravidlo obsiahnuté v § 420 ods. 2 Občianskeho zákonníka[10] sa aplikuje nielen na deliktuálnu, ale aj na kontraktuálnu zodpovednosť za spôsobenú škodu (resp. to pre účel aplikácie tohto ustanovenia vôbec nerozlišuje).

Oproti úprave zodpovednosti za tretieho v obchodnom práve sa tak zdá, že občianske právo pracuje s odlišným konceptom pričítateľnosti. Ako bude rozobrané nižšie, aplikácia ustanovenia § 420 ods. 2 OZ, a tým aj pripísanie porušenia povinnosti pomocníka principálovi sa aktivuje iba za splnenia zákonných podmienok. Ustanovenie tak vyvoláva na prvý pohľad menej prísny režim vo vzťahu k dlžníkovi - principálovi oproti obchodnoprávnej úprave zodpovednosti za tretieho,

---

[6] Ako bude uvedené nižšie, tieto faktory môžu na druhej strane ovplyvniť pričítateľnosť spôsobenej škody principálovi v deliktuálnom práve.

[7] S výnimkou § 726 OZ, v ktorom je zakotvený princíp *culpa in eligendo* (viď úvod príspevku).

[8] FEKETE, I. *Občiansky zákonník 1. Veľký komentár.* Bratislava : Eurokódex, 2011. s. 1060 – 1061; ČURILA, D. Škoda spôsobená zamestnancom tretím osobám. In *Dane a účtovníctvo v praxi*, č. 7, roč. 2016, str. 52; PLANK, K. In VOJČÍK, P. a kol. *Občiansky zákonník. Stručný komentár. 2. vydanie.* Bratislava : IURA EDITION, 2009. s. 485; ŠVECOVÁ, D. In SVOBODA, J. a kol. *Občiansky zákonník. Komentár a súvisiace predpisy. 5. vydanie.* Bratislava : EUROUNION, 2005. s. 317. Opačne CSACH, K. In CSACH, K. – DOLEŽAL, T. – HUSÁR, J, - SUCHOŽA, J. – ŠIRICOVÁ, Ľ. *Profesijná zodpovednosť.* Košice : Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2011. s. 152.

[9] Napríklad rozsudok Najvyššieho súdu ČSR z 29. júna 1984, sp. zn. 1 Cz 17/84, publikovaný v zbierke ako R 13/1986; zjednocujúce stanovisko Najvyššieho súdu ČSR z 20. októbra 1988, sp. zn. Cpj 39/88, publikované v zbierke ako R 12/1989; rozsudok Najvyššieho súdu ČR z 27. septembra 2006, sp. zn. 25 Cdo 3125/2005, publikované v zbierke ako R 77/2007.

[10] Zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov, ďalej aj ako „Občiansky zákonník“ alebo ako „OZ“.

lebo za nesplnenia ktorejkoľvek z podmienok § 420 ods. 2 OZ by mal za spôsobenú škodu (ak budú naplnené všetky predpoklady zodpovednosti) zodpovedať pomocník, a nie principál.[11]

1.2.1 Plnenie zmluvného záväzku prostredníctvom pomocníka ako voľba spôsobu splnenia

S uvedeným záverom sa však dá z viacerých dôvodov polemizovať. Východiskom našej úvahy je, že na plnenie záväzkov vyplývajúcich zo zmluvy sa zaviazal dlžník, preto by za stav v rozpore so zmluvou mal niesť zodpovednosť práve on. Vyplýva to z toho, že je to práve dlžník, koho zaväzuje povinnosť, ktorú na seba zmluvne prevzal. Na tejto skutočnosti nemôže zmeniť nič ani to, že plnenie (niektorých) povinností zo zmluvy dlžník prenechal tretej osobe. Nazdávame sa, že aj v občianskom práve by mal dlžník zodpovedať za porušenie zmluvných povinností veriteľovi, akoby plnil sám. Vyžaduje si to ochrana legitímnych očakávaní veriteľa, ktoré – ako bude uvedené nižšie - môžu byť ohrozené, ak by v niektorých prípadoch za škodu zodpovedal pomocník, a nie sám dlžník (k čomu aplikácia pravidla v § 420 ods. 2 OZ môže v určitých situáciách nepochybne smerovať).

Rovnaká zodpovednosť dlžníka – principála, akoby záväzok zo zmluvy plnil sám, by mala byť udržateľná aj formálnymi argumentmi. Zo znenia § 420 ods. 2 OZ a ani z jeho systematického zaradenia sa nedá jednoznačne vyvodiť vôľa zákonodarcu o aplikácii pravidla aj v rovine kontraktuálnej zodpovednosti za škodu. Otáznym preto zostáva, ako by bolo možné vyriešiť zodpovednosť principála za tretieho za absencie explicitného pravidla pričítateľnosti.

Z nášho pohľadu explicitné pravidlo v zákone nie je nevyhnutné a ani potrebné. Ak dlžník použil na splnenie svojich zmluvných povinností tretiu osobu, túto jeho voľbu sa žiada vnímať ako voľbu spôsobu splnenia zmluvného záväzku v zmysle § 561 OZ, ktorá však nemôže mať negatívny dopad na postavenie jeho zmluvného veriteľa, hlavne nie vtedy, ak sa na voľbu spôsobu splnenia nevyžaduje veriteľov súhlas. Navyše, v opačnom prípade by to bol práve a iba dlžník, ktorý by určoval, kto bude znášať zodpovednosť za spôsobenú škodu jeho zmluvnému veriteľovi.

Vychádzajúc z toho, že porušenie zmluvy by malo byť automaticky pripísané tomu, kto sa na jej splnenie zaviazal a že použitie pomocníka na splnenie dlžníkových povinností je skôr voľbou spôsobu splnenia než zmenou v subjekte dlžníka, výslovná norma pričítateľnosti sa javí

[11] Zdá sa, že § 420 ods. 2 OZ počíta s menej prísnou zodpovednosťou za škodu spôsobenú pomocníkom a v určitých prípadoch sa vie principál spod povinnosti niesť zodpovednosť za iného, oslobodiť. Aplikáciu § 420 ods. 2 OZ budeme podrobnejšie rozoberať v druhej časti tohto článku, v ktorej sa pokúsime rozobrať deliktuálnu zodpovednosť principála.

nadbytočnou a k uvedenému záveru sa vieme dostať prostredníctvom výkladu základných princípov zmluvného práva.

Naznačili sme, že aplikácia pravidla v § 420 ods. 2 OZ aj na kontraktuálnu zodpovednosť za škodu by mohla ohroziť legitímne očakávania veriteľa a mať negatívny dopad na veriteľa vo viacerých rovinách. V nasledujúcich pododsekoch niektoré z možných negatívnych konzekvencií rozoberáme hlbšie.

1.2.2 Zvýšené náklady vynaložené za účelom zistenia, kto za škodu zodpovedá

Po prvé, veriteľ ako poškodený subjekt by bol nútený zisťovať, ktorý konkrétny pomocník škodu spôsobil, čo v prípade dôkaznej núdze veriteľa môže viesť až k znemožneniu preukázania všetkých predpokladov nároku na náhradu škody. Presunom zodpovednosti za škodu z dlžníka na jeho pomocníka by minimálne došlo k neúmernému a nedôvodnému vzniku a prenášaniu nákladov škodovej udalosti na poškodené osoby, vynaložené za účelom zisťovania a preukazovania, ktorý z pomocníkov spôsobil škodu. Napríklad, pri väčších stavebných projektoch, kde dlžník spravidla využíva pracovnú silu veľkého počtu pomocníkov, sa môžu náklady veriteľovi vyšplhať na vyššiu než zanedbateľnú sumu a proces tohto zisťovania môže byť zdĺhavý.

Možno súhlasiť so *Sztefekom*, podľa ktorého je nevyhnutné, aby bol inštitút zodpovednosti principála doplnený takým pravidlom o preukazovaní príčinnej súvislosti, ktoré by umožnilo poškodenej osobe domáhať sa náhrady škody od principála bez toho, aby bolo preukázané, konkrétne ktorý z dlžníkových pomocníkov spôsobil veriteľovi škodu.[12]

1.2.3 Pomocník nie je viazaný hlavnou zmluvou medzi veriteľom a dlžníkom

Po druhé, nie je vylúčené, že si obozretný veriteľ dohodne s dlžníkom priamo v zmluve dojednania vzťahujúce sa na budúci nárok na náhradu škody. Či už hovoríme o limitačných klauzulách, zmluvných pokutách, zmluvne dohodnutom úroku z omeškania, osobitne dojednanej splatnosti zmluvného záväzku vrátane povinností vzniknutých zo zodpovednostných vzťahov, osobitne zjednaných liberačných dôvodoch alebo arbitrážnej doložke, všetky tieto dojednania budú mať zrejme účinky iba *inter partes* medzi veriteľom a dlžníkom. Prostredníctvom zmluvných dojednaní si veriteľ a dlžník nastavia vzájomné budúce zodpovednostné vzťahy podľa vlastných

[12] K tomu bližšie pozri SZTEFEK, M. Deliktní odpovědnost principálů za pomocníky: srovnávací a právně-ekonomická analýza § 2914 ObčZ. In *Právní rozhledy*, č. 1, 2017, s. 9.

preferencií, čím obom stranám vznikajú legitímne očakávania o obsahu budúcich vzťahov. Pravidlo o pričítateľnosti spôsobenej škody, ktoré za určitých okolností spôsobí presun zodpovednosti zo zmluvnej strany na tretiu osobu stojacu mimo zmluvného vzťahu, tak môže zneistiť postavenie veriteľa a bezdôvodne narušiť zmluvnú rovnováhu, ktorá reflektuje zhodnú vôľu oboch kontrahentov.

1.2.4 Ohrozená vymožiteľnosť veriteľovej pohľadávky na náhradu škody

Po tretie, zmena v zodpovednom subjekte môže výrazným spôsobom ovplyvniť vymožiteľnosť nároku na náhradu škody veriteľa. Dá sa rozumne očakávať, že jedným z určujúcich faktorov pre výber zmluvného partnera je aj jeho solventnosť. Veriteľ bude skôr ochotný vstúpiť do zmluvného vzťahu so subjektom s dlhoročným pôsobením na trhu a dobrou povesťou, než so schránkovou firmou alebo malou spoločnosťou bez väčšieho majetku, kde môže byť možnosť vynútenia budúcich nárokov vrátane nároku na náhradu škody mizivá.[13]

1.2.5 Sloboda vo výbere zmluvného partnera ako súčasť zmluvnej slobody

Jedným z rozdielov medzi kontraktuálnou zodpovednosťou za škodu vzniknutou pri plnení zmluvného záväzku a medzi deliktuálnou zodpovednosťou je existencia zmluvy, t.j. existencia vzťahu určitej kvality medzi škodcom a poškodeným, ktorý predchádza vzniknutej škode. Spoločne so zmluvou vznikajú stranám pri formovaní kontraktu legitímne očakávania o podobe ich vzájomného vzťahu pri porušení záväzkov vyplývajúcich zo zmluvy, ako aj o tom, že ustanovenia týkajúce sa budúceho nároku na náhradu škody budú dodržiavané. Tiež by mali byť rešpektované veriteľove očakávania a dôvera v to, za akých okolností, v akej miere a akým spôsobom bude budúci nárok na náhradu škody reparovaný. To bude zaručené v oveľa vyššej miere, ak bude môcť veriteľ dopredu počítať s tým, že za porušenie zmluvne prevzatých povinností bude zodpovedať dlžník, ktorý sa na ich riadne splnenie zaviazal. Opačné by viedlo

[13] Na druhej strane nie je vylúčené, aby sa veriteľ v dôsledku zmeny v zodpovednom subjekte mohol dostať do výhodnejšej pozície, ak by bol pomocník oproti principálovi solventnejší a tým viac spôsobilý na riadne splnenie svojich záväzkov z porušenia povinnosti (príkladom môže byť podnikanie v oblasti stavebníctva, kde zhotoviteľ vstupujúci do zmlúv o dielo s objednávateľmi je mnohokrát malá spoločnosť bez väčšieho majetku, ktorá na plnenie svojich záväzkov zo zmluvy o dielo využíva subdodávateľov s lepším postavením, pri ktorých je možné očakávať vyššiu mieru uspokojenia veriteľových pohľadávok). Sme ale toho názoru, že ani táto okolnosť veľa nezmení na opodstatnenosti výhrad pri zmene zodpovedného subjektu. Je jedno, či by bola v dôsledku tejto zmeny pravdepodobnosť úspešného vymáhania pohľadávky vyššia alebo nižšia, v oboch prípadoch sa veriteľ dostáva do odlišnej situácie, než ako mohol očakávať a predvídať pri formovaní kontraktu. Právna norma by nemala podobnými spôsobmi narúšať kontraktom nastavenú zmluvnú rovnováhu a uviesť veriteľa do postavenia, v ktorom bude úspešnosť vymoženia jeho pohľadávky závisieť od náhodilosti budúcich konkrétnych okolností.

k tomu, že sa veriteľ dostáva do v zmluve nepredvídaného postavenia len v dôsledku rozhodnutia iného (či sa dlžník rozhodne splniť záväzok sám, alebo na splnenie využije tretiu osobu).

Súčasťou zmluvnej slobody je aj sloboda vo výbere zmluvného partnera. Práve osoba potenciálneho kontrahenta môže byť jedným zo základných motivátorov pre druhú stranu, aby sa rozhodla vstúpiť do zmluvného vzťahu. Je možné sa domnievať, že za predpokladu, ak veriteľ dopredu nevie odhadnúť, u koho si bude môcť uplatňovať nárok na náhradu škody, nemusí mať vôľu vôbec zmluvu uzavrieť. Ochranu legitímnych očakávaní a rešpektovanie obsahu zmluvy preto považujeme za hlavný dôvod, prečo sa javí aplikácia § 420 ods. 2 OZ na prípady porušenia zmluvných povinností pomocníkom nevyhovujúca.

1.3 Osoba použitá na splnenie záväzku, ktorej protiprávne konanie sa pričíta principálovi

V záujme ochrany veriteľa sa žiada vykladať osobu použitú na splnenie záväzku dlžníka široko. Za pomocníka by sa mala považovať akákoľvek tretia osoba, ktorú dlžník použil na splnenie záväzku, či už ide o jeho zamestnancov, alebo o iné subjekty vykonávajúce činnosť pre dlžníka, bez ohľadu na to, či je ich činnosť závislá od pokynov principála alebo ide o subdodávateľov konajúcich vo vlastnom mene a na vlastné riziko.

Pomocníkom musí byť osoba, ktorú principál pribral na plnenie svojich zmluvných povinností a ktorá vykonáva prenesenú činnosť na základe dlžníkovej vôle. Podľa nemeckej doktríny nie je potrebné, aby mal pomocník vedomosť o tom, že svojou činnosťou plní dlžníkov záväzok.[14] Na statuse pomocníka nemení nič ani okolnosť, že pomocníka nevybral priamo dlžník, ale iný dlžníkov pomocník.[15] K rovnakému výsledku dospieva aj prvorepubliková judikatúra.[16]

---

[14] BROX, H. – WALKER, W.D. *Allgemeines Schuldrecht. 29. vydanie.* München : C.H. Beck, 2003. s. 192.

[15] Tamtiež, s. 193. Rovnako TICHÝ, L. – HRÁDEK, J. *Deliktní právo. 1. vydání.* Praha : C.H. Beck, 2017. s. 198.

[16] Domovníčka, ktorá bola v pracovnom pomere s právnickou osobou, si na výpomoc pri upratovaní zavolala tretiu osobu, ktorá čerstvo umytú podlahu chcela nechať „uschnúť" pri veľkých mrazoch. Na zľadovatenej podlahe sa žalobkyňa pošmykla a poranila sa. Podľa najvyššieho súdu *„pomocnictví způsobeno bylo tím, že ji jiná pomocnice dovolatelčina k tomu zjednala a že jako pomocnice vykonávala práce v dovolatelčině domě, které dovolatelka jako právnická osoba sama vůbec a ovšem také svými representanty osobně vykonávati nemůže a patrně ani nechce, nýbrž je vykonává a musí vykonávati pomocníky, a je lhostejno, že na domovnici dozírající úředník k tomuto pomocnictví nezjednal, neboť i on je jenom pomocníkem zrovna jako domovnice. ... [Pomocnice] byla ku čištění domu domovnicí zjednána, tedy v zájmu dovolatelky vykonávala práce se správou domu spojené a nelze činiti rozdílu při posuzování její vlastnosti jako pomocnice dovolatelky, že nebyla zjednána dovolatelkou, pokud se týče jejími zástupci přímo, nýbrž byla zjednána domovnicí."* Rozhodnutie Najvyššieho súdu ČSR z 8. októbra 1924, sp. zn. Rv II 357/24, zbierka Vážný č. 4 240.

1.4 Regresný vzťah principála a pomocníka

Po pričítaní škody spôsobenej porušením zmluvnej povinnosti principálovi sa dá očakávať, že bude v záujme principála regresne si voči pomocníkovi uplatňovať to, čo musel veriteľovi plniť v dôsledku jeho protiprávneho konania. Vznik regresného nároku na náhradu škody voči pomocníkovi bude závisieť od toho, či pomocník porušil niektorú z povinností, ktorú mal sám voči principálovi. Určujúcim je preto vzájomný vzťah medzi pomocníkom a principálom.

O obsahu ich zmluvného vzťahu možno povedať to isté čo o obsahu akéhokoľvek iného kontraktu; jeho súčasťou sú tak hlavné, ako aj vedľajšie povinnosti vrátane osobitných povinností ochrany, ktoré môžu byť obsiahnuté v zmluve aj implicitne.[17] Do rámca zmluvy možno nepochybne zaradiť aj kogentné a dispozitívne ustanovenia (ak sa od nich strany neodchýlili), obsiahnuté v zákone k danému zmluvnému typu (vo vzťahu pomocník – principál bude zrejme najbežnejšie uzatváraným zmluvným typom zmluva o dielo alebo zmluva príkazného typu). Principál musí vedieť preukázať, ktorú konkrétnu povinnosť pomocník pri plnení záväzku porušil a že škoda vznikla v príčinnej súvislosti s týmto porušením.

Zmluvu a jej obsah medzi principálom a pomocníkom je potrebné vykladať v kontexte účelu jej dojednania (§ 35 ods. 2 OZ). Ak má pomocník vedomosť o tom, že plnením zmluvy pre principála zároveň plní jeho záväzok voči veriteľovi, za účelom riadneho splnenia vlastných povinností by mal brať na zreteľ aj to, že výsledok jeho činnosti má súčasne spĺňať kvalitu riadneho a včasného plnenia vlastných povinností principála voči inému. Ak si napríklad pomocník (hoci aj neplánovane) vypočuje zmenu pokynov veriteľa adresovaných principálovi, v rámci požadovanej miery obozretnosti (a aj v rámci povinnosti predchádzať vzniku škôd) by si mal u principála overiť, či sa aj od neho očakáva zmena vo výkone jeho povinností. V prípade potreby zmeny vzájomných práv a povinností principál a pomocník znovu otvoria negociačný proces s cieľom uzavretia dohody o zmene záväzku.

2. ŠKODA SPÔSOBENÁ POMOCNÍKOM TRETEJ OSOBE PRI VÝKONE ČINNOSTI PRE PRINCIPÁLA

Odlišným prípadom od zodpovednosti za škodu spôsobenej pomocníkom zmluvnej strane principála je príklad B (škoda spôsobená tretej osobe pomocníkom pri činnosti pre principála). Kým v zodpovednostných vzťahoch analyzovaných v prvej časti príspevku bola aplikácia pravidla v § 420 ods. 2 OZ sporná, nazdávame sa, že toto ustanovenie predstavuje osobitnú normu pričítateľnosti práve vo vzťahu k spáchanému deliktu tretej osobe pomocníkom.

[17] Bližšie k povinnosti ochrany pozri 3. časť príspevku.

2.1 Hodnotový základ normy pričítateľnosti

Z ustanovenia § 420 ods. 2 OZ možno vyvodiť, že vôľou zákonodarcu bolo preniesť zodpovednosť z osoby konajúcej protiprávne – pomocníka na osobu principála, ktorý v čase spáchania deliktu síce sám protiprávne nekonal, k deliktu ale došlo pri činnosti, ktorá bola realizovaná v jeho záujme a na jeho (aspoň implicitný) pokyn.[18] Dôvod pre takéto koncepčné rozhodnutie zákonodarcu už nemôžeme hľadať v ochrane legitímnych očakávaní zmluvnej strany principála, pretože deliktu, ktorý bol spôsobený tretej osobe, nepredchádza žiaden zmluvný vzťah s týmto poškodeným. *Ratio* ustanovenia § 420 ods. 2 OZ preto treba hľadať inde.

Pravidlá pričítateľnosti sa v iných právnych poriadkoch odôvodňujú rôznymi teóriami; podľa prvej teórie je pravdepodobnejšie, že principál bude mať v porovnaní s pomocníkom viac finančných prostriedkov na kompenzáciu poškodeného.[19] Podľa ďalšej bola spôsobená škoda výsledkom činnosti síce uskutočnenej pomocníkom, ale iniciovanej principálom,[20] a preto je spravodlivé, aby on niesol nepriaznivé následky ním iniciovanej činnosti. Podľa tretej by mal principál zodpovedať za riziko z dôvodu, že činnosť, pri ktorej došlo ku škode je súčasťou jeho podnikateľských aktivít.[21] V neposlednom rade principál nesie zodpovednosť z dôvodu, že sám svojimi aktivitami vytvoril riziko vzniku škody[22] a na koniec podľa niektorých je na pleciach principála, aby vykonával riadnu kontrolu nad pomocníkom a sám kontrolou predišiel vzniku škodlivého následku.[23,24] Prostredníctvom uvedených teórií je možné v právnych poriadkoch justifikovať pripísanie škodlivého následku principálovi, no súčasne slúžia na vymedzenie hranice medzi tým, kedy je žiaduce pričítať škodu principálovi a kedy je naopak na mieste zodpovednosť pomocníka za vlastné protiprávne konanie.

Pri pohľade na české civilné právo po jeho rekodifikácii je osobitná norma pričítateľnosti pre deliktuálne zodpovednostné vzťahy obsiahnutá v ustanovení § 2914 českého Občianskeho zákonníka.[25] Česká právna veda sa pri justifikácii tohto pravidla odvoláva na teóriu kontroly.[26]

---

[18] K tomu, čo podľa nášho názoru znamená „pri činnosti“ principála, pozri nižšie v časti 2.2.1.
[19] The „deep pocket“ argument.
[20] The „delegation of task“ argument.
[21] The „enterprise liability“ argument.
[22] The „risk creation“ argument.
[23] The „control“ argument.
[24] BELL, J. The Basis of Vicarious Liability. In *The Cambridge Law Journal*, č. 1, 2013, roč. 72, s. 18.
[25] *„Kdo při své činnosti použije zmocněnce, zaměstnance nebo jiného pomocníka, nahradí škodu jím způsobenou stejně, jako by ji způsobil sám. Zavázal-li se však někdo při plnění jiné osoby provést určitou činnost samostatně, nepovažuje se za pomocníka; pokud ho však tato jiná osoba nepečlivě vybrala nebo na něho nedostatečně dohlížela, ručí za splnění jeho povinnosti k náhradě škody.“* Zákon č. 89/2012 Sb. Občanský zákoník v znení zákona č. 460/2016 Sb.
[26] Napr. podľa Bezoušku: *„Vychází se z myšlenky, že nadřízený by měl nést povinnost k náhradě újmy jen tehdy, může-li jiného ovlivnit příkazem a kontrolou.“* Podľa Bezoušku stačí obyčajná možnosť výkonu kontroly nad pomocníkom a nezáleží

Napriek tomu, že teória kontroly bola dlho v zahraničnej právnej vede považovaná za základ pre zodpovednosť principála za svojich pomocníkov (vicarious liability),[27] začala byť podrobovaná kritike[28] a bola judikatúrou a právnou vedou nakoniec odmietnutá.[29] Bez ohľadu na to, ako intenzívne a starostlivo principál vykonáva kontrolu nad svojimi pomocníkmi a ich činnosťou, nie je realistické očakávať, že by sa mu podarilo úplne predísť riziku vzniku škody či excesu zo strany jeho pomocníkov. Kontrola principála tak je označená skôr za fikciu a nepostačuje na obhájenie zavedenia prísneho konceptu pripísania.[30]

Ani argument zahraničnej vedy o údajnej väčšej bonite principála[31] v porovnaní s bonitou pomocníka sa neukázal ako veľmi presvedčivý, keďže nebude výnimkou, ak principál na výkon svojej činnosti využije solventnejšieho pomocníka.[32] Argumentom, podľa ktorého bude principál viac ako jeho pomocník spôsobilý kompenzovať prípadnú škodu tretím osobám, sa tiež zrejme nebude dať skalopevne obhájiť pričítateľnosť škody principálovi.

Zastávame názor, že dôvodom na pripísanie škody principálovi je získanie prospechu z činnosti, pri ktorej došlo ku spôsobeniu škody, a preto sa javí spravodlivým, aby spolu s výhodami plynúcimi z tejto činnosti znášal aj možné riziko vzniku škody.[33] Uvedený argument sa tak veľmi približuje teórii rizika,[34] ktorou sú odôvodňované aj niektoré druhy (absolútnej) objektívnej zodpovednosti v Občianskom zákonníku, napríklad zodpovednosť za škodu spôsobenú prevádzkovou činnosťou[35] či zodpovednosť za škodu spôsobenú zvlášť nebezpečnou

---

na tom, či tak skutkočne robí. BEZOUŠKA, P. In HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055 – 3014). Komentář. 1. vydání.* Praha : C. H. Beck, 2014. s. 1579-1580. Rovnaký názor preberá Sztefek. SZTEFEK, M. Deliktní odpovědnost principálů za pomocníky: srovnávací a právně-ekonomická analýza § 2914 ObčZ. In *Právní rozhledy*, č. 1, 2017. s. 10.

[27] K tomu pozri napríklad PARLEE, R. S. Vicarious Liability for Punitive Damages: Suggested Changes in the Law Through Policy Analysis. In *Marquette Law Review*, roč. 68, 1984, Rev. 27, s. 30, alebo tiež ARLEN, J.H. – MACLEOD, W. B. Beyond Master-Servant: A Critique of Vicarious Liability. In MADDEN, S. (ed) *Exploring Tort Law*. New York : Cambridge University Press, 2005. s. 112.

[28] HARPER, F.V. The Basis of the Immunity of an Employer of an Independent Contractor. In *Indiana Law Journal,* č. 10, 1935. s. 497.

[29] K tomu bližšie pozri BELL, J. The Basis of Vicarious Liability. In *The Cambridge Law Journal*, č. 1, 2013, roč. 72, s. 18.

[30] HARPER, F.V. The Basis of the Immunity of an Employer of an Independent Contractor. In *Indiana Law Journal,* č. 10, 1935, s. 497. V nemeckom práve podobne KNAPP, V. *International Encyclopedia of Comparative Law*. Dordrecht : Martinus Nijhoff Publishers, 1983. s. 128.

[31] The „deep pocket" argument.

[32] K tomu pozri príklad v poznámke č. 13. Pozri tiež NEYERS, J.W. A Theory of Vicarious Liability. In *Alberta Law Review*, č. 43/2, 2005, s. 6-7.

[33] Aj tu by sa však dalo polemizovať nad tým, prečo je potom pričítaná škoda spôsobená pomocníkom aj principálovi, ktorý ku svojej činnosti nie je motivovaný dosahovaním zisku (aspoň nie pre seba), napríklad charity či iné právnické osoby založené za iným účelom, než je výkon podnikateľskej činnosti. Tamtiež, s. 12. Stále sa však dá argumentovať, že je to práve principál (charita či iná nezisková organizácia), kto rizikovú činnosť sám a vo vlastnom záujme iniciuje a preto by mal znášať aj riziká spojené s touto činnosťou.

[34] Teória rizika navrhuje zaťaženie zodpovednosťou pôvodcu rizika, prípadne toho, kto má z rizika prospech. PELIKÁNOVÁ, I. Odpovědnost za škodu – trendy a otázky, malý náhled do osnovy nového občanského zákonníku. In *Bulletin advokacie,* č. 3, 2011, s. 19.

[35] Ustanovenie § 420a Občianskeho zákonníka.

prevádzkou.[36] Argument sa zdá byť rozumným aj v prípade zodpovednosti principála za tretieho. Ak bude principál zodpovedať podľa § 420 ods. 2 OZ za škodu spôsobenú síce inou osobou (pomocníkom), ale pri jeho činnosti, je možné od neho racionálne očakávať, že bude niesť nie len pozitívne, ale aj negatívne výsledky svojej činnosti. Nazdávame sa, že na základe uvedeného možno teleologicky vyvodiť aj hranice pre pričítateľnosť škody principálovi v § 420 ods. 2 OZ.

2.2. Podmienky pričítateľnosti v § 420 ods. 2 OZ

Škoda spôsobená tretej osobe bude v občianskoprávnom režime principálovi pripísaná za kumulatívneho splnenia dvoch podmienok obsiahnutých v § 420 ods. 2 OZ, ktorými sú: (i) spôsobenie škody pri činnosti principála (ii) osobou, ktorú principál na túto činnosť použil.

2.2.1. Škoda spôsobená „pri činnosti" principála

Prvou podmienkou na vyvodenie zodpovednosti principála za delikt spôsobený jeho pomocníkom je spôsobenie škody pri činnosti principála. Jednoznačný výklad k tomu, čo rozumieť pod pojmom činnosť principála, právna veda nepodáva. Jasnejšie kontúry tohto pojmu sa žiada stanoviť predovšetkým preto, že akékoľvek vybočenie z rámca činnosti principála pri spáchaní deliktu pomocníkom má za následok, že delikt nebude principálovi pričítaný ale nastúpi priama zodpovednosť pomocníka za jeho vlastné protiprávne konanie. Vo vzťahu k pričítateľnosti je preto otázka činnosti principála otázkou kľúčovou.

Pod činnosť principála určite vieme subsumovať plnenie jeho povinností zo zmluvy, z rozhodnutia či právneho predpisu.[37] Nazdávame sa, že uvedené pojem „činnosť" principála nevyčerpáva. Vychádzajúc z teórie rizika by mal principál niesť zodpovednosť za akúkoľvek činnosť, ktorú sám inicioval a z ktorej má (resp. očakáva, že bude mať) ekonomický prospech. Nie je pri tom nevyhnutné, aby šlo o jeho podnikateľskú činnosť.[38]

Je možné si predstaviť, že principál môže mať ekonomický prospech z - a tým aj záujem na - úmyselnom protiprávnom konaní, napríklad na úmyselnom poškodení svojho konkurenta a za týmto účelom použije osobu pomocníka[39] (principál neoprávnene získal prístup k obchodnému tajomstvu svojho konkurenta, napríklad ku kontaktným údajom jeho klientov a prikáže pomocníkovi, aby klientov obvolal a presviedčal ich o zmene svojho dodávateľa). Na to, aby

[36] Ustanovenie § 432 Občianskeho zákonníka.
[37] HRÁDEK, J. In ŠVESTKA, J. – DVOŘÁK, J. – FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI.* Praha : Wolters Kluwer, a.s., 2014. s. 971.
[38] HUSOVEC, M. *Zodpovednosť na internete podľa českého a slovenského práva.* Praha : CZ.NIC, 2014. s. 64.
[39] Napr. ako je naznačené v rozsudku Najvyššieho súdu ČR z 20. septembra 2010, sp. zn. 23 Cdo 2343/2009.

pomocník mohol byť označený za osobu použitú pri činnosti principála, tento nemusí mať vedomosť o jeho „použití“ na činnosť principála[40], o to menej o protiprávnosti svojho konania.

2.2.2. Judikatórny pohľad na hranicu medzi výkonom činnosti principála a excesom

Najvyšší súd pomerne ustálene judikuje, že na pričítanie konania pomocníka principálovi je určujúca existencia vecného, časového a miestneho vzťahu konania pomocníka k plneniu činnosti principála.[41] Podľa najvyššieho súdu pritom tieto tri hľadiská nemajú rovnaký význam a rozhodujúci je vecný (vnútorný účelový) vzťah konania k činnosti principála.[42] Konanie pomocníka, ktoré by sa svojou povahou vymykalo z rámca súvislosti k činnosti principála, judikatúra a veda označuje za exces s následkom, že škoda spôsobená pomocníkom nebude principálovi pripísaná.

Ak je pomocníkom zamestnanec, podľa judikatúry bude zrejme určujúcim, či škodu spôsobil pri plnení jeho pracovných povinností a úloh alebo sledoval vlastné záujmy. Najvyšší súd ČR vyvodil, že ujma na zdraví spôsobená tretiemu pri dopravnej nehode nebude pričítaná principálovi, ak zamestnanec spôsobil dopravnú nehodu služobným autom, ktoré v čase nehody využíval pre osobné záujmy.[43] Rovnako zodpovedá zamestnanec za vlastné protiprávne konanie, ak bola škoda spôsobená mimo výkon jeho zamestnania, napr. *„zamestnanec pracuje pre seba a poškodí stroj“*.[44] To, či zamestnanec konal alebo nekonal na základe príkazu zamestnávateľa, by nemalo mať rozhodujúci vplyv na posúdenie, či sa zamestnanec dopustil excesu. Stačí, ak objektívne pôjde o činnosť uskutočnenú pre zamestnávateľa, hoc aj na základe vlastného rozhodnutia zamestnanca[45] alebo dokonca proti výslovnému zákazu zamestnávateľa.[46] Na druhej strane, ak pomocník spôsobí škodu tretiemu a zároveň spácha trestný čin, podľa českého najvyššieho súdu to ešte nemusí znamenať, že ide o exces.[47]

---

[40] K tomu bližšie pozri časť 2.2.4.

[41] Rozsudok Najvyššieho súdu SR z 26. septembra 2013, sp. zn. 3 Cdo 228/2012, publikovaný v zbierke ako R 128/2014; rozsudok Najvyššieho súdu ČR z 27. septembra 2006, sp. zn. 25 Cdo 3125/2005, publikované v zbierke ako R 77/2007; rozsudok Najvyššieho súdu ČR zo 14. januára 2003, sp. zn. 21 Cdo 454/2002.

[42] Rozsudok Najvyššieho súdu ČR z 31. marca 1981, sp. zn. 1 Cz 7/81.

[43] Rozsudok Najvyššieho súdu ČR z 25. septembra 2007, sp. zn. 25 Cdo 2269/2006, publikovaný v zbierke ako R 51/2008.

[44] Správa zo zasadania pléna Najvyššieho súdu ČSSR z 9. novembra 1961, publikovaná v zbierke ako R 64/1961.

[45] Uznesenie Najvyššieho súdu ČR z 31. augusta 2005, sp. zn. 25 Cdo 482/2005; rozsudok Najvyššieho súdu ČR z 24. februára 2003, sp. zn. 21 Cdo 1148/2002.

[46] Uznesenie Najvyššieho súdu ČR zo 17. mája 2012, sp. zn. 21 Cdo 418/2011.

[47] Stanovisko občianskoprávneho kolégia Najvyššieho súdu ČSR z 18. novemba 1970, sp. zn. Cpj 87/70, publikované v zbierke ako R 55/71; rozsudok Najvyššieho súdu ČR z 18. mája 2006, sp. zn. 25 Cdo 670/2005, publikované v zbierke ako R 49/2007.

Za exces svojho pomocníka tak principál deliktuálne nezodpovedá. Výsledok považujeme za konzistentný aj z hľadiska účelu deliktuálnej pričítateľnosti. Ak má platiť, že principál má niesť riziko spojené s výkonom jeho činnosti, z ktorej má prospech a ktorú sám inicioval, bolo by nad rámec tohto rizika požadovať od neho, aby niesol zodpovednosť za škody vzniknuté v dôsledku excesu, t.j. mimo rámec jeho vlastnej činnosti.

2.2.3. Pomocník alebo účastník na delikte ?

Vnímame však rozdiel medzi situáciou, kedy použitá osoba nemala vedomosť o protiprávnosti svojho konania, prípadne ak sa dopustila deliktu z nedbanlivosti (spôsobenie dopravnej nehody) a medzi úmyselným protiprávnym konaním pomocníka, napríklad ak pomocník na pokyn principála podpáli prevádzku jeho konkurenta. Úmysel je pojmovým znakom účastníctva v trestnoprávnej doktríne, ktoré, ako uvádza napr. *Husovec*,[48] je možné analogicky aplikovať aj v civilnoprávnej doktríne ako účastníctvo na delikte.

Vieme si predstaviť, že v prípade, kedy principál dá pomocníkovi pokyn na zjavne protiprávnu činnosť (podpálenie prevádzky konkurenta), môže principál za určitých okolností zodpovedať ako objednávateľ, organizátor, či návodca a „použitá osoba“ je páchateľom deliktu. Ak sa na protiprávnej činnosti vo väčšej miere podieľal principál, môže byť tento považovaný za páchateľa deliktu a účastníkom by tak bola tretia osoba ako pomocník v zmysle definície trestnoprávnej doktríny.[49]

Základným a najdôležitejším rozdielom medzi aplikáciou § 420 ods. 2 OZ a účastníctvom na delikte je počet zodpovedných subjektov; kým pri aplikácii normy pričítateľnosti za škodu zodpovedá iba principál (a za nesplnenia niektorej z jej podmienok iba pomocník), pri kvalifikácii protiprávneho konania ako účastníctva na delikte za škodu zodpovedá tak páchateľ deliktu, ako aj účastník.

Aj keď je hranica medzi aplikovateľnosťou normy pričítateľnosti a koncepcie účastníctva veľmi tenká, zastávame názor, že hlavným rozlišujúcim kritériom medzi pričítaním konania tretieho a účastníctvom na delikte je práve prítomný úmysel zodpovedných subjektov. Úmyselné konanie protiprávne konajúcej osoby tak bude prísnejšie civilnoprávne sankcionovateľné, čo zvýhodňuje postavenie poškodeného (dva zodpovedné subjekty sú viac než jeden) a zároveň zodpovedá subsidiarite trestnoprávnej represie (ak by účastník na delikte zodpovedal iba v rovine

---

[48] HUSOVEC, M. *Zodpovednosť na internete podľa českého a slovenského práva*. Praha : CZ.NIC, 2014. s. 59.

[49] Podľa ustanovenia § 21 ods. 1 písm. d) zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov je pomocníkom ten, kto úmyselne poskytol inému pomoc na spáchanie trestného činu, najmä zadovážením prostriedkov, odstránením prekážok, radou, utvrdzovaním v predsavzatí, sľubom pomôcť pri trestnom čine.

trestnoprávnej, nie však civilnej v dôsledku aplikácie § 420 ods. 2 OZ, zodpovedal by iba trestnoprávne, nie však civilnoprávne).[50]

2.2.4. Osoba použitá na činnosť principála, ktorej protiprávne konanie sa pričíta principálovi

Principálovi možno pripísať len takú škodu, ktorá bola spôsobená pri jeho činnosti osobou, ktorú na túto činnosť použil. Do určitej miery sa na osobu pomocníka bude vzťahovať to, čo na osobu použitú na splnenie záväzku principála zo zmluvy (1.2.). Za pomocníka, ktorého delikt má byť pričítaný principálovi, sa bude považovať predovšetkým zamestnanec a nesamostatný pomocník. Aj pre pripísanie deliktných následkov by malo platiť, že za osobu použitú na činnosť principála by mal byť považovaný pomocník pribraný iným principálovým pomocníkom, za predpokladu, že s jeho začlenením či prizvaním k činnosti je principál uzrozumený (pričom by mal postačovať aspoň konkludentný súhlas principála).[51] *Hrádek* poznamenáva, že aj napriek chýbajúcemu výslovnému súhlasu zo strany principála by musel za škodu zodpovedať, ak možno škodlivý následok pričítať pomocníkovi, ktorého sám prizval.[52]

Zdá sa, že postavenie osoby, ktorá nie je v žiadnom vzťahu s principálom a tento nemožno odvodiť ani sprostredkovane, cez iného jeho pomocníka, nie je jednoznačné. Hovoríme o osobách nezištne vypomáhajúcich principálovi[53] či o osobách vykonávajúcich pre principála iba spoločenskú úsluhu.[54] Nazdávame sa, že za pomocníka spadajúceho do rozsahu § 420 ods. 2 OZ treba rozumieť každú osobu, ktorá je aspoň s konkludentným súhlasom principála použitá na jeho činnosť ekonomického charakteru.

Za pomocníka, ktorého delikt má byť pričítaný principálovi, sa ale nebude považovať osoba samostatného pomocníka konajúceho vo vlastnom mene a na vlastné riziko (tzv. subdodávateľ). Pri samostatných pomocníkoch sa predpokladá, že činnosť pre principála vykonávajú v rámci svojich vlastných podnikateľských aktivít a tým ekonomicky vo vlastnom záujme.[55] Východisko úvahy o dôvode pre pripísanie škodlivých následkov rizika tomu, kto má z neho prospech, sa žiada aplikovať aj na samostatných pomocníkov. Ak subdodávateľ vykonáva činnosť

[50] Tamtiež, s. 56.
[51] TICHÝ, L. – HRÁDEK, J. *Deliktní právo. 1. vydání.* Praha : C. H. Beck, 2017. s. 198.
[52] HRÁDEK, J. In ŠVESTKA, J. – DVOŘÁK, J. – FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI.* Praha : Wolters Kluwer, a.s., 2014. s. 973.
[53] TICHÝ, L. – HRÁDEK, J. *Deliktní právo. 1. vydání.* Praha : C. H. Beck, 2017. s. 197.
[54] Napríklad, ak sused poprosí suseda o nákup. Podľa *Csacha* takúto osobu nemožno považovať za pomocníka v zmysle § 420 ods. 2 OZ. CSACH, K. In CSACH, K. – DOLEŽAL, T. – HUSÁR, J, - SUCHOŽA, J. – ŠIRICOVÁ, Ľ. *Profesijná zodpovednosť.* Košice : Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2011. s. 155.
[55] Tamtiež.

ekonomicky samostatne, zrejme je racionálne obhájiteľné a spravodlivé, aby sám znášal časť rizika, s ktorým sú späté jeho vlastné podnikateľské aktivity.

2.3. Medze pričítateľnosti škodlivých následkov obchodnoprávnych deliktov principálovi

Pomerne ne(vy)riešenou v slovenskej právnej vede ostáva otázka obchodnoprávnych deliktov (rozumej deliktov, ktorých sa dopustil podnikateľ voči inému podnikateľovi porušením niektorého z ustanovení Obchodného zákonníka, typicky nekalosúťažného konania) a deliktov medzi podnikateľmi vznikajúcich v dôsledku porušenia inej zákonnej povinnosti, než obsiahnutej v Obchodnom zákonníku. Problematika má dosah aj do nami rozoberanej otázky pričítateľnosti následkov deliktného konania.

Záväzková časť Obchodného zákonníka je koncipovaná ako špeciálna úprava zmluvného práva a chýba jej osobitná úprava deliktuálnych obchodnoprávnych vzťahov. Ustanovenie § 757 ObZ odkazuje na primeranú aplikáciu ustanovení § 373 a nasl. ObZ pre prípad porušenia povinnosti obsiahnutej v Obchodnom zákonníku. Pre pričítateľnosť deliktných následkov by to potom znamenalo, že by sa aplikovala absolútna zodpovednosť principála za konanie svojich pomocníkov (a teda zodpovednosť aj za ich exces a za konanie použitých subdodávateľov) aj v rovine deliktuálnych vzťahov. To by nevyhnutne viedlo k sprísneniu podmienok pričítateľnosti v obchodnoprávnych vzťahoch oproti občianskoprávnej úprave za cudzie protiprávne konanie. Je diskutabilné, či na takéto sprísnenie existuje spravodlivý dôvod a či je podnikateľská vlastnosť subjektov obchodného deliktuálneho vzťahu postačujúcim argumentom.

Vyššie sme sa snažili zdôvodniť, prečo by sa mala zodpovednosť principála za škodu spôsobenú porušením zmluvných povinností jeho pomocníkom veriteľovi opierať o inú filozofiu než v prípadoch deliktuálne spôsobenej škody. Zastávame názor, že dôvodom pre prísnu zodpovednosť, ktorá je v Obchodnom zákonníku explicitne zavedená cez § 331 a § 375 ObZ, je práve ochrana legitímnych očakávaní zmluvnej strany principála. Na druhej strane, dôvodom pre pripísanie škodlivých následkov deliktuálneho konania jeho pomocníkov by mala byť teória rizika a táto zodpovednosť je v porovnaní so zmluvnou zodpovednosťou principála (významne) obmedzená. Prikláňame sa k názoru, že iba tou skutočnosťou, že subjektami deliktuálneho vzťahu sú dva podnikateľské subjekty, nie je možné dostatočne dobre zdôvodniť automatické sprísňovanie deliktuálneho režimu zodpovednosti.[56]

[56] K tomu pozri CSACH, K. Miesto a funkcie deliktuálneho práva v obchodnom práve. (Habilitačná prednáška). In *Právny obzor,* č. 4, 2011, s. 334.

Vďaka *Sztefekovej* komparácii úprav niekoľkých právnych poriadkov môžeme pozorovať veľmi podobné až zhodné riešenia niektorých problémov (vrátane odlišného režimu pričítateľnosti pre zmluvnú a mimozmluvnú škodu), čo je, podľa jeho slov, silným indikátorom existencie základných právnych princípov ovládajúcich určitú právnu problematiku.[57] Dôvodom pre rozdielny rozsah pričítateľnosti tak zrejme nebude iba koncepčné rozhodnutie zákonodarcu, ktoré by mohlo byť jednoducho modifikované ustanovením § 757 ObZ. Sme preto toho názoru, že primeraná aplikácia pravidla v ustanovení § 375 ObZ na obchodnoprávne deliktuálne vzťahy nie je vhodná a navrhujeme aj na tieto vzťahy (bez ohľadu na to, či bola porušená povinnosť stanovená Obchodným zákonníkom alebo iným právnym predpisom) aplikovať občianskoprávne pravidlo pričítateľnosti v § 420 ods. 2 OZ.[58]

Na druhej strane ale netvrdíme, že obchodnoprávne deliktuálne vzťahy (vrátane B2C deliktuálnych vzťahov, kde je podnikateľom iba škodca) sa nebudú predsa len vyznačovať určitými špecifikami. Profesionalita činnosti podnikateľa by mala aj v deliktuálnych vzťahoch viesť k vyšším požiadavkám na jeho opatrnosť a starostlivosť, s ktorou vykonáva svoje podnikateľské aktivity. Dá sa predpokladať, že napríklad podnikateľ – stavebník vie oproti nepodnikateľovi, ktorý si svojpomocne upravuje pozemok, lepšie zhodnotiť riziká, ktoré sú spojené so stavebnými prácami na pozemku a že pri jeho nevhodnom navýšení môže spôsobiť nadmerné odtekanie povrchových vôd na susediaci pozemok a tak spôsobiť škodu tretiemu subjektu. Navrhujeme preto v odôvodnených prípadoch zohľadniť podnikateľskú povahu deliktuálneho vzťahu smerom k prísnejšiemu posudzovaniu splnenia povinnosti konať s odbornou starostlivosťou ako aj prevenčnej povinnosti predchádzať škodám.

2.4. Ochranný účinok zmluvy uzavretej medzi principálom a pomocníkom

Na vyvodenie deliktuálnej zodpovednosti za spôsobenú škodu (či už principála za protiprávne konanie svojho pomocníka alebo pomocníka samotného konajúceho v excese) poškodený musí vedieť preukázať, že došlo k porušeniu zákonnej povinnosti a že škoda vznikla v príčinnej súvislosti s touto povinnosťou. Predpokladáme, že najčastejším dôvodom pre vyvodenie deliktuálnej zodpovednosti bude porušenie generálnej prevenčnej povinnosti obsiahnutej v § 415 OZ pomocníkom v súvislosti s vykonávaním činnosti pre principála.[59]

---

[57] SZTEFEK, M. Deliktní odpovědnost principálů za pomocníky: srovnávací a právně-ekonomická analýza § 2914 ObčZ. In *Právní rozhledy*, č. 1, 2017, s. 6.

[58] Zdá sa, že k rovnakému záveru, aj keď z trochu iných dôvodov smeruje aj Pelikánová. Pozri PELIKÁNOVÁ, I. *Komentář k obchodnímu zákoníku. 3. díl.* Praha : Linde Praha, a.s., 1996. s. 832.

[59] Pomocník pri stavebných úpravách nedbalo vyhadzuje z okna zvyšky stavebného materiálu, čím môže spôsobiť tretiemu škodu na neďaleko odstavenom aute.

Český najvyšší súd v niekoľkých rozhodnutiach[60] uzavrel, že porušenie zmluvy môže byť protiprávnym úkonom aj vo vzťahu k poškodenému, ktorý nie je účastníkom zmluvy. Optikou týchto rozhodnutí by poškodený nemusel preukazovať porušenie všeobecnej prevenčnej povinnosti (prípadne inej zákonnej povinnosti), postačovalo by porušenie niektorej z povinností zo zmluvného vzťahu medzi principálom a pomocníkom. Pre poškodeného by ochranný účinok zmluvy mohol predstavovať určité zvýhodnenie, napríklad tam, kde by neboli splnené podmienky na porušenie generálnej prevenčnej povinnosti,[61] čo na prvý pohľad vedie k rozšíreniu deliktuálnej zodpovednosti. Ochranný účinok zmluvy z nášho pohľadu naráža na (minimálne) dva limity.

Prvým je kritérium predvídateľnosti škody; v obchodnoprávnych (a zrejme aj v občianskoprávnych[62]) zodpovednostných vzťahoch sa nekompenzuje škoda, ktorá pre škodcu nebola v čase vzniku zmluvného vzťahu predvídateľná. Ak teda pomocník v čase uzatvárania zmluvy o dielo s principálom nemohol predvídať, že porušením niektorej zo zmluvných povinností[63] môže spôsobiť škodu aj tretiemu, poškodený sa nemôže domáhať ochranného účinku uzavretej zmluvy o dielo.[64]

Zdá sa, že ďalším limitom sú nejasné podmienky aplikácie ochranného účinku v slovenskom deliktuálnom práve. Ochranný účinok zmluvy na osoby stojace mimo kontraktu bol nemeckou judikatúrou vyvodený, aby poskytol riešenie v situáciách, ktoré nebolo možné uspokojivo vyriešiť výkladom nemeckého deliktuálneho práva[65] pre jeho pomerne úzky rozsah. Česká a aj slovenská judikatúra tento problém vďaka koncepcii § 415 OZ riešiť nepotrebuje a českým najvyšším súdom vyvodený ochranný účinok zmluvy bol skôr len reakciou na model jednotnej zodpovednosti za škodu, resp. na to, že OZ nepracuje s odlišným konceptom zmluvnej a mimozmluvnej povinnosti.[66]

Judikatórne zavedenie ochranného účinku zmluvy tak nie len že môže spôsobiť zúženie vplyvu všeobecného pravidla § 415 OZ,[67] ale v konečnom dôsledku aj rozšírenie rámca slovenského

---

[60] Rozsudok Najvyššieho súdu ČR z 25. marca 2003, sp. zn. 29 Odo 379/2001 publikované v zbierke ako R 56/2004; rozsudok Najvyššieho súdu ČR z 29. júla 2008, sp. zn. 25 Cdo 1417/2006; rozsudok Najvyššieho súdu ČR z 27. marca 2012, sp. zn. 32 Cdo 1558/2010.

[61] Napr. škoda spôsobená opomenutím a nie aktívnym konaním pomocníka. Pomocník ale môže porušiť zmluvu uzatvorenú s principálom aj opomenutím.

[62] CSACH, K. *Zodpovednosť znalcov v komparatívnom a kolíznoprávnom kontexte.* Košice : Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2009. s. 62.

[63] Vrátane povinností ochrany.

[64] ŠILHÁN, J. *Náhrada škody v obchodních vztazích a možnosti její smluvní limitace. 2. vydanie.* Praha : C. H. Beck, 2011. s. 11-12.

[65] CSACH, K. *Zodpovednosť znalcov v komparatívnom a kolíznoprávnom kontexte.* Košice : Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2009. s. 20.

[66] Tamtiež, s. 63.

[67] Tamtiež.

deliktuálneho práva. Navyše, na rozdiel od nemeckého právneho prostredia, v ktorom sa vyprofilovali základné predpoklady aplikácie ochranného účinku zmluvy na tretie osoby, české rozhodnutia najvyššieho súdu jednoznačné kritériá a tým aj jasné hranice ochranného účinku nepredkladajú. Ochranný účinok zmluvy sa nám preto javí ako mierne nekoncepčné riešenie pre slovenské deliktuálne právo a s prihliadnutím na to, že slovenský najvyšší súd doposiaľ s týmto konceptom nepracuje, je ochranný účinok skôr teoretickým konštruktom než otázkou reálnej aplikácie práva.

2.5. Regresný vzťah principála a pomocníka

Aj po pričítaní dôsledkov deliktuálneho konania pomocníka principálovi bude v záujme principála regresne si uplatňovať to, čo musel tretiemu hradiť miesto použitej osoby. V súvislosti s potenciálnym regresom sa časť ustanovenia § 420 ods. 2 OZ *„zodpovednosť podľa pracovnoprávnych predpisov nie je dotknutá"* dá čítať dvojako; buď chcel zákonodarca vyjadriť, že ustanovenie § 420 ods. 2 OZ zároveň priamo zakladá regresný nárok principála voči pomocníkovi (eventuálne len voči pomocníkovi – zamestnancovi), alebo iba naznačuje, že si principál môže regresný nárok uplatňovať za predpokladu, že naň budú splnené zákonné podmienky.

Pri skúmaní zákonných podmienok by musel principál vedieť preukázať porušenie povinnosti zo strany pomocníka, spôsobenie škody a príčinnú súvislosť. Vezmime ale do úvahy, že porušenie povinnosti zo strany pomocníka už muselo byť raz preukázané (keďže protiprávne konanie pomocníka bolo pričítané principálovi). Škoda spôsobená principálovi pomocníkom je práve to, čo musel za pomocníka hradiť poškodenému. Nakoniec, keby pomocník svoju povinnosť neporušil, žiadna škoda by nebola principálovi pripísaná a tým by samotnému principálovi žiadna škoda (v podobe vynaložených prostriedkov na kompenzáciu škody tretiemu) nevznikla. Nazdávame sa preto, že akonáhle bude principálovi pričítaná škoda[68] spôsobená konaním pomocníka, zároveň budú naplnené predpoklady pre regresné uplatňovanie nároku voči pomocníkovi. Oba výklady ustanovenia § 420 ods. 2 OZ by tak mali viesť k rovnakému výsledku. Navyše, k rovnakému vedie aj ustanovenie § 440 OZ: *„kto zodpovedá za škodu spôsobenú zavinením*

[68] Moment vzniku škody je však vo svetle pretrvávajúcej slovenskej judikatúry sporný; zdá sa, že slovenské súdy aj naďalej zotrvávajú na už prekonanom právnom názore Najvyššieho súdu ČR vyjadrenom v rozsudku z 20. februára 2003, sp. zn. 25 Cdo 986/2011, 25 Cdo 987/2001 publikovanom v zbierke ako R 14/2005, podľa ktorého škoda nevzniká už samotnou existenciou pohľadávky veriteľa voči dlžníkovi, ale až zaplatením dlžnej čiastky. K tomu pozri napr. rozsudok Krajského súdu Bratislava z 26. októbra 2016, sp. zn. 2Co/570/2014; rozsudok Krajského súdu Prešov z 19. septembra 2012, sp. zn. 15Co/114/2011. Uvedený právny názor ale nepovažujeme za správny z dôvodu, že už vznikom pohľadávky sa zväčšujú pasíva poškodeného, čo sa prirodzene už v tomto momente prejavuje v jeho majetkovej sfére. K tomu pozri bližšie ELIÁŠ, K. Obsah, způsob a rozsah náhrady škody v soukromém právu I. In *Právní rádce*, č. 12, 2007, dostupné online: https://pravniradce.ihned.cz/c1-22809890-obsah-zpusob-a-rozsah-nahrady-skody-v-soukromem-pravu-ii-sup-1-sup.

iného, má proti nemu postih.“ V porovnaní s podmienkami regresu po nahradení škody spôsobenej pomocníkom zmluvnému veriteľovi principála tak má principál v rozsahu § 420 ods. 2 OZ voči pomocníkovi lepšie postavenie.[69]

3. KDE KONČÍ PORUŠENIE ZMLUVNEJ POVINNOSTI A ZAČÍNA DELIKT?

Dlžník by mal v obchodných vzťahoch a aj podľa občianskeho práva zodpovedať za porušenie zmluvných povinností aj vtedy, ak na splnenie zmluvných povinností využil inú osobu. Za vzniknutú škodu v dôsledku porušenia zmluvných povinností by mal zodpovedať principál svojmu zmluvnému partnerovi bezvýnimočne a presun zodpovednosti na pomocníka nebude možný.[70] Na druhej strane, ak pre deliktuálne právo platí osobitná norma pričítateľnosti (a teda pri spôsobení deliktu bude zodpovednosť rozložená inak, než je tomu pri porušení zmluvy), žiada sa hlbšie sa zamyslieť nad tým, kedy pomocník porušuje dlžníkovu zmluvnú povinnosť a kedy už koná mimo rámca zmluvy a voči zmluvnej strane principála sa dopustí deliktu (príklad C ilustrovaný v úvode príspevku).

Porušením zmluvy sa určite dá rozumieť porušenie tak hlavnej povinnosti plnenia (napríklad porušenie povinnosti odovzdať predmet kúpy), ako aj vedľajšej zmluvnej povinnosti (napríklad nedodržanie zmluvne dojednaného postupu reklamácie vadného tovaru). Nemecká právna veda do rámca zmluvy zahŕňa aj ochranné povinnosti (Schutzpflichten),[71] ktorých obsahom je dbať pri plnení zmluvy zároveň na to, aby nedošlo k poškodzovaniu právnych statkov zmluvnej strany principála.[72] Povinnosť ochrany býva najčastejšie medzi stranami dojednaná implicitne, keď veriteľ pri uzatváraní zmluvy od dlžníka očakáva, že ten bude pri plnení zmluvy postupovať obozretne natoľko, aby nedochádzalo k poškodzovaniu jeho ostatného majetku, s ktorým sa dlžník pri plnení záväzku dostáva do styku. Od dlžníka sa tiež dá racionálne požadovať splnenie ochrannej povinnosti, hoci nemusela byť explicitne dohodnutá.

Pod porušením zmluvy preto treba rozumieť aj porušenie ochranných povinností. Ak dlžník a veriteľ uzavrú zmluvu o dielo, ktorej predmetom je vymaľovanie nebytových priestorov objednávateľa a dlžníkov pomocník farbou zničí podlahu, pomocník tým porušil ochrannú povinnosť v zmluve a za spôsobenú škodu bude zodpovedať dlžník - principál. Aj prvorepubliková judikatúra sa prikláňala k tomu, že porušenie ochranných povinností je stále

---

[69] Aplikuje sa ale pracovnoprávna limitácia zodpovednosti za škodu, ak bol protiprávne konajúcim pomocníkom zamestnanec.

[70] V poslednej časti tohto príspevku síce poukazujeme na výnimočnú prípustnosť spoločnej zodpovednosti principála a pomocníka, uvedené ale nebude mať účinok úplného presunu zodpovednosti z principála na pomocníka.

[71] BROX, H. – WALKER, W.D. *Allgemeines Schuldrecht. 29. vydanie.* München : C. H. Beck, 2003. s. 193.

[72] GRUNDMANN, S. In KRŰGER, W. *Műnchener Kommentar zum Bűrgerlichen Gesetzbuch. Band 2. Schuldrecht Allgemeiner Teil. §§ 241 – 432.* Műnchen : C. H. Beck, 2007. s. 781.

porušením zmluvy. Žalobkyňa sa domáhala náhrady škody po tom, čo sa v dôsledku neodborne poskytnutých služieb v kaderníctve a použitím nevhodnej vlasovej tinktúry vznietili pary tekutiny od blízkeho plynového plameňa určeného na ohrev vody a žalobkyňa bola popálená. Podľa najvyššieho súdu *„namítá-li dovolatel, že se odpovědnost podle § 1313 a) obč. zák. vztahuje pouze na náhradu z porušení smluvního závazku, nikoliv též za náhradu z nedovoleného činu, jest mu odvětiti, že smluvce jest odpověden za pomocníka při plnění i tehdy, dopustil-li se při plnění smluvního závazku trestné nedbalosti, a to - jak tomu je v souzeném případě - v trestné souvislosti s prováděním smluvního plnění (srov. na př. rozh. č. 15790 a 16802 Sb. n. s.).“*[73] Najvyšší súd tak nielen že nepriamo zahrnul medzi zmluvné povinnosti povinnosť ochrany, ale za nedbanlivé a neprofesionálne porušenie tejto povinnosti pomocníkom vyvodil priamu zodpovednosť principála.

Nebude však vždy jednoduché jednoznačne posúdiť, kedy ešte došlo k porušeniu ochrannej povinnosti a kedy je už konanie pomocníka deliktom, za ktorý nebude zodpovedať principál z titulu porušenia zmluvne prevzatej povinnosti ale iba vtedy, ak bude naplnená hypotéza normy obsiahnutá v § 420 ods. 2 OZ. Nemecká doktrína vykladá porušenie zmluvnej povinnosti pomocníkom ako škodlivé konanie vo vecnej súvislosti s prenesenou činnosťou na pomocníka. Mimo rámca porušenia zmluvných povinností už stojí také spôsobenie škody pomocníkom, ktoré pomocník spôsobil iba pri príležitosti toho, že plní záväzok pre veriteľa, t.j. ide hlavne o také protiprávne konanie, ktorým sa pomocník dopustil zároveň trestnej činnosti.[74] Za delikt (a teda nie za porušenie zmluvnej povinnosti) tak bude možné označiť krádež veriteľových vecí pomocníkom, alebo protiprávny zásah do obchodného tajomstva veriteľa podľa § 20 ObZ (napr. skopírovaním databázy klientov veriteľa z jeho počítača, ku ktorému mal prístup iba vďaka tomu, že bol poverený maľovaním jeho nebytových priestorov). Keďže jedným z určujúcich kritérií pre záver o tom, či je konanie deliktom, je zneužitie príležitosti pomocníkom, pravdepodobne najčastejšie pôjde o úmyselné protiprávne konanie pomocníka.

4. SPOLOČNÁ ZODPOVEDNOSŤ PRINCIPÁLA A POMOCNÍKA

Z vyššie uvedeného by sa na prvý pohľad mohlo zdať, že v závislosti od naplnenia podmienok pravidiel pričítateľnosti (a, samozrejme, za predpokladu naplnenia všetkých predpokladov pre vznik zodpovednosti za škodu) môže za škodu zodpovedať buď principál, alebo pomocník a že na ich spoločnú zodpovednosť právne normy neponechávajú priestor. Za výnimočných

[73] Rozhodnutie Najvyššieho súdu Československej republiky z 3. decembra 1938, sp. zn. Rv I 912/38, zbierka Vážný č. 17 128.
[74] BROX, H. – WALKER, W.D. *Allgemeines Schuldrecht. 29. vydanie.* München : C. H. Beck, 2003. s. 193.

okolností ale bude mať podľa nášho názoru poškodený možnosť uplatňovať si škodu súčasne od dvoch subjektov.

Podľa *Csacha* je prípustná spoločná zodpovednosť oboch, ak sú splnené podmienky na pripísanie škody principálovi a súčasne pomocník spôsobí škodu úmyselne a v rozpore s dobrými mravmi. Zdôvodňuje to tým, že ustanovenie § 420 ods. 2 OZ je osobitnou normou pričítateľnosti, a nie samostatnou skutkovou podstatou zodpovednosti za škodu, preto nie je v konkurenčnom a ani vylučujúcom vzťahu ku skutkovým podstatám, a teda ani ku § 424 OZ.[75] Uvedenému možno prisvedčiť. Výklad tým nie len že nijako neoslabuje postavenie poškodeného (skôr naopak), ale v určitej miere je spôsobilý odbremeniť principála, od ktorého nebude spravodlivé niesť výlučnú zodpovednosť aj za úmyselné konanie pomocníka, ktoré navyše dosahuje vyššiu intenzitu protiprávnosti (rozpor s dobrými mravmi).[76]

Navyše spoločná zodpovednosť nie je vylúčená ani za iných okolností; možno si predstaviť situáciu, ak pomocník pri vedení motorového vozidla principála spôsobí dopravnú nehodu, v dôsledku čoho bude zodpovedný principál podľa § 427 OZ a zároveň pomocník, ak nebude dôvod na aplikáciu pravidla v § 420 ods. 2 OZ (napríklad vozidlo principála využíval jeho zamestnanec v čase dopravnej nehody výlučne pre vlastnú potrebu).

Pri spoločnej zodpovednosti ostáva vyriešiť vzájomný vzťah medzi oboma zodpovednými subjektmi. Návod pre vyriešenie vzájomného vzťahu dvoch zodpovedných subjektov ponúka judikát Najvyššieho súdu SSR R 11/1982,[77] ktorý obdobnú situáciu rieši nasledovne: *„Pretože ide o jediný nárok, ktorý síce možno vymáhať na obidvoch zodpovedných subjektoch, vymôcť ho však možno iba raz, treba to vyjadriť v rozhodnutí, ktorým súd obidva subjekty zaväzuje. To, že záväzok nahradiť škodu má byť splnený iba raz a že každý zo zodpovedných subjektov má možnosť si započítať to, čo druhý už plnil, je síce typické pre vzťah medzi dlžníkmi, pravdaže samo osebe ešte vzťah solidarity nezakladá. Ak sa totiž považuje pre solidaritu dlžníkov ako typické, že solidárni dlžníci majú voči sebe vzájomné právo podľa ustanovenia § 74 ods. 3 O. z., totiž právo postihu, nemožno vzťah medzi organizáciou zodpovednou podľa Zákonníka práce a medzi škodcom zodpovedným podľa Občianskeho zákonníka a titulu zavinenia považovať za vzťah solidarity dlžníkov. Zatiaľ čo organizácia, ktorá uspokojila poškodeného, má podľa ustanovenia § 201 Zák. práce nárok voči škodcovi zodpovednému podľa Občianskeho zákonníka, nemá škodca, ktorý uspokojil poškodeného, obdobné právo voči organizácii.“*

---

[75] K tomu podrobnejšie pozri CSACH, K. In CSACH, K. – DOLEŽAL, T. – HUSÁR, J, - SUCHOŽA, J. – ŠIRICOVÁ, Ľ. *Profesijná zodpovednosť*. Košice : Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2011. s. 154.

[76] Navyše stojí za zváženie, či pri porušení povinnosti takej intenzity neprichádza do úvahy exces, čím by došlo k úplnému vylúčeniu zodpovednosti principála podľa § 420 ods. 2 OZ.

[77] Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej Socialistickej republiky z 25. júna 1979, sp. zn. 1 Cz 85/79 publikovaný v zbierke ako R 11/1982.

Odpoveď na otázku, či dva zodpovedné subjekty zodpovedajú solidárne, najvyšší súd hľadal v tom, či majú voči sebe vzájomné postihové právo. Vyššie sme sa snažili vyvodiť, za akých okolností bude mať principál postihové právo proti pomocníkovi. Ak sú podmienky na regres splnené, toto právo mu nemožno odoprieť napriek tomu, že mu boli následky jeho protiprávneho konania pričítané. Na druhej strane, pomocník nemá právo postihu voči principálovi; principál škodu nespôsobil spoločne s ním, protiprávne konanie spolu s jeho následkami mu bolo iba pripísané. Vo svetle judikátu R 11/1982 sa žiada solidárna zodpovednosť medzi spoločne zodpovedajúcim principálom a pomocníkom odmietnuť. Petit v súdnom rozhodnutí zaväzujúcom oboch by tak mal znieť *„plnením jedného zo žalovaných zaniká v rozsahu tohto plnenia povinnosť druhého žalovaného."*

ZÁVER

Účelom príspevku bola hlbšia analýza pravidiel pričítateľnosti, s ktorými zákonodarca pracuje, a to tak pre oblasť občianskeho ako aj obchodného práva. Riešili sme tri základné situácie ilustrované na príkladoch v úvode. S prihliadnutím na naše čiastkové závery navrhujeme príklady riešiť nasledovne: v príklade A by za spôsobenú škodu mal zodpovedať v občianskoprávnom a aj obchodnoprávnom režime principál a je pri tom jedno, za akých okolností (bez ohľadu na možný exces) a bez ohľadu na samostatné postavenie pomocníka.

V situácii označenej ako príklad B je na mieste aplikácia § 420 ods. 2 OZ. Na to, aby následky dopravnej nehody boli pripísané principálovi bude potrebné skúmať naplnenie podmienok tohto ustanovenia, opäť rovnako pre občianske, ako aj obchodné právo.

Riešenie príkladu C bude závisieť od toho, či povinnosť, ktorú pomocník porušil, bude ešte možné vtiahnuť do obsahu zmluvy alebo už pôjde o delikt spáchaný mimo jej rámca, typicky ako pri zneužití príležitosti výkonu činnosti pre principála. Vzhľadom na načrtnutý príklad sa skôr prikláňame k tomu, že zodpovednosť za škodu v príklade C sa bude považovať za delikt – a teda posudzovať s ohľadom na rozsah normy pričítateľnosti § 420 ods. 2 OZ.

Zoznam použitej literatúry

ARLEN, J. H. – MACLEOD, W. B. Beyond Master-Servant: A Critique of Vicarious Liability. In MADDEN, S. (ed.) *Exploring Tort Law*. New York : Cambridge University Press, 2005. s. 111-140.

BELL, J. The Basis of Vicarious Liability. In *The Cambridge Law Journal*, č. 1, 2013, roč. 72, s. 17-20.

BROX, H. – WALKER, W. D. *Allgemeines Schuldrecht. 29. vydanie.* München : C. H. Beck, 2003. 441 s. ISBN 3-406-50657-7.

CSACH, K. Miesto a funkcie deliktuálneho práva v obchodnom práve. (Habilitačná prednáška). In *Právny obzor*, č. 4, 2011, s. 327-349.

CSACH, K. – DOLEŽAL, T. – HUSÁR, J, - SUCHOŽA, J. – ŠIRICOVÁ, Ľ. *Profesijná zodpovednosť*. Košice : Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2011. 528 s. ISBN 978-80-7097-891-7.

CSACH, K. *Zodpovednosť znalcov v komparatívnom a kolíznoprávnom kontexte.* Košice : Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2009. 119 s. ISBN 978-80-7097-784-2.

ČURILA, D. Škoda spôsobená zamestnancom tretím osobám. In *Dane a účtovníctvo v praxi*, č. 7-8, 2016, s. 52.

ELIÁŠ, K. Obsah, způsob a rozsah náhrady škody v soukromém právu I. In *Právní rádce,* č. 12, 2007, dostupné online: https://pravniradce.ihned.cz/c1-22809890-obsah-zpusob-a-rozsah-nahrady-skody-v-soukromem-pravu-ii-sup-1-sup.

FEKETE, I. *Občiansky zákonník 1. Veľký komentár*, Bratislava : Eurokódex, 2011. 1254 s., ISBN 978-80-89447-50-3.

HARPER, F.V. The Basis of the Immunity of an Employer of an Independent Contractor. In *Indiana Law Journal*, č. 10, 1935, s. 494-500.

HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721 – 2054). Komentář. 1. vydání.* Praha : C. H. Beck, 2014. 1335 s. ISBN 978-80-7400-535-0.

HUSOVEC, M. *Zodpovednosť na internete podľa českého a slovenského práva.* Praha : CZ.NIC, z.s.p.o., 2014. 230 s., ISBN 978-80-904248-8-3.

KRŰGER, W. *Műnchener Kommentar zum Bűrgerlichen Gesetzbuch. Band 2. Schuldrecht Allgemeiner Teil. §§ 241 – 432.* Műnchen : C. H. Beck, 2007. 2744 s. ISBN 978-3-406-54842-0.

KNAPP, V. *International Encyclopedia of Comparative Law.* Dordrecht : Martinus Nijhoff Publishers, 1983. 156 s. ISBN 9789024727872.

NEYERS, J.W. A Theory of Vicarious Liability. In *Alberta Law Review*, č. 43/2, 2005, s. 1-41.

PARLEE, R. S. Vicarious Liability for Punitive Damages: Suggested Changes in the Law Through Policy Analysis. In *Marquette Law Review*, roč. 68, 1984. Rev. 27, s. 27-56.

PELIKÁNOVÁ, I. *Komentář k obchodnímu zákoníku. 3. díl.* Praha : Linde Praha, a.s., 1996. 832 s.

PELIKÁNOVÁ, I. Odpovědnost za škodu – trendy a otázky, malý náhled do osnovy nového občanského zákonníku. In *Bulletin advokacie,* č. 3, 2011, s. 15-23.

SZTEFEK, M. Deliktni odpovědnost principálů za pomocníky: srovnávací a právně-ekonomická analýza § 2914 ObčZ. In *Právní rozhledy*, č. 1, 2017, s. 6-12.

ŠILHÁN, J. *Náhrada škody v obchodních vztazích a možnosti její smluvní limitace. 2. vydanie.* Praha : C. H. Beck, 2011. 170 s.

SVOBODA, J. a kol. *Občiansky zákonník. Komentár a súvisiace predpisy. 5. vydanie.* Bratislava : EUROUNION, 2005. 1345 s. ISBN 80-88984-64-5.

ŠVESTKA, J. – DVOŘÁK, J. – FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI.* Praha : Wolters Kluwer, a.s., 2014. 1516 s. ISBN 978-80-7478-630-3.

TICHÝ, L. – HRÁDEK, J. *Deliktní právo. 1. vydání.* Praha : C. H. Beck, 2017. 496 s. ISBN 978-80-7400-625-8.

VOJČÍK, P. a kol. *Občiansky zákonník. Stručný komentár. 2. vydanie.* Bratislava : IURA EDITION, 2009. 1234 s. ISBN 978-80-8078-249-8.

ZÁKONNÉ LIMITÁCIE PRINCÍPU ABSTRAKTNOSTI ZMENKY

LENKA UŠIAKOVÁ & MARTIN KUBINEC[1]

Abstrakt

Autori v príspevku analyzujú zásadu zmenkovej prísnosti reprezentovanú princípom abstraktnosti zmenky ako podstatným a vo všeobecnosti uznávaným znakom inštitútu zmenky. Poukazujú na tradičné zákonné limitácie abstraktnosti zmenky, ako aj limitácie vyplývajúce z aktuálnych legislatívnych zmien a úprav, osobitne s ohľadom na zmeny v oblasti procesného zmenkového práva a spotrebiteľského zmenkového práva. Autori sa v rámci príspevku zaoberajú judikatúrou všeobecných súdov v predmetnej oblasti, predkladajú vlastné závery a názory de lege ferenda.

Kľúčové slová

Zmenka; Zmenková prísnosť; Abstraktnosť; Kauzálne námietky; Spotrebiteľ; Zákonná limitácia

Abstract

The authors analyze the principle of the strictness of the bill, represented by the principle of abstractness of the bill, as an essential and generally acknowledged sign of the institute of the bill. They point to the traditional legal limitations of the bill´s abstraction as well as the limitations resulting from the current legislative changes and adjustments, especially with regard to changes in the field of procedural bills of exchange and consumer bills of exchange. The Authors discuss the jurisprudence of the general courts in this area and present their own conclusions and opinions de lege ferenda.

Key words

Bill; Strictness of the Bill; Abstractness; Causal Objections; Consumer; Legal Limitation

1. VYMEDZENIE ABSTRAKTNOSTI ZMENKY

Zmenka predstavuje typicky abstraktný cenný papier. Vychádzame z charakteru zmenky, v zmysle ktorého je vystavenie zmenky a na jeho základe zmenka samotná právnym úkonom, ktorý zakladá, príp. transformuje právne vzťahy medzi účastníkmi tohto právneho úkonu. Zo zmenky teda vyplýva záväzok jej vystaviteľa, príp. iného zmenkovo zaviazaného subjektu zaplatiť

[1] JUDr. Lenka Ušiaková, PhD. a JUDr. Martin Kubinec, PhD., Katedra obchodného a hospodárskeho práva Právnickej fakulty Univerzity M. Bela v Banskej Bystrici

zmenkovú sumu v dohodnutom mieste a čase osobe oprávnenej zo zmenky, t.j. osobe, ktorá je v danom mieste a čase oprávneným majiteľom zmenky, pričom tomuto záväzku bude zodpovedať nárok, resp. pohľadávka osoby oprávnenej zo zmenky na splnenie tohto záväzku.

Abstraktnosť zmenky sa prejavuje v absencii priamej väzby zmenky a záväzkov z nej vyplývajúcich na iné právne vzťahy medzi zúčastnenými subjektmi. Bezpochyby je zmenka vystavovaná za určitých hospodárskych podmienok, t.j. v rámci určitých konkrétnych právnych vzťahov medzi osobou oprávnenou a osobou povinnou zo zmenky, príp. ďalšími subjektmi, ktoré sa na zmenkových vzťahoch zúčastňujú a bude zrejme vždy vystavená za určitým účelom. Právny dôvod vystavenia zmenky, právny vzťah, v rámci ktorého sa zmenka vystavuje, ako aj účel vystavenia zmenky, a to bez ohľadu na to, či ide o zmenku zabezpečovaciu alebo platobnú, nebude mať vplyv na platnosť zmenky, záväzky z nej vyplývajúce, zmenka a práva a povinnosti z nej vyplývajúce sa vždy posudzujú samostatne bez väzby na právne vzťahy, v rámci ktorých bola zmenka vystavená. Akákoľvek doložka na zmenke vyjadrujúca väzbu na právny vzťah medzi vystaviteľom a osobou oprávnenou zo zmenky (hodnotová, valutová doložka), nebude mať pre samotnú platnosť zmenky, jej existenciu a práva a povinnosti z nej vyplývajúce žiaden význam.

Abstraktnosť zmenky v popísanom vnímaní úzko súvisí s prísnym formalizmom a nespornosťou zmenky. Vzhľadom na to, že zmenka ako abstraktný cenný papier nie je viazaná na právny vzťah, ktorý jej predchádza, zákon viaže platnosť zmenky na splnenie taxatívne stanovených formálnych náležitostí. V zásade potom bude platiť, že pokiaľ zmenka tieto náležitosti obsahuje a tieto sú na nej vyjadrené postačujúcim spôsobom v zodpovedajúcom rozsahu, bude zmenka platnou zmenkou spôsobilou založiť abstraktný záväzkový právny vzťah z nej vyplývajúci, a to bez ohľadu na ďalšie súvislosti a okolnosti právneho vzťahu, v rámci ktorého sa zmenka vystavuje a prijíma.

V neposlednom rade nespornosť zmenky vyjadruje oprávnenie majiteľa zmenky na zaplatenie zmenkovej sumy bez zaťaženia rozsiahlejším dôkazným bremenom. Osoba, ktorá predkladá zmenku na platenie je povinná preukázať výhradne to, že jej zmenka skutočne patrí a je jej oprávneným majiteľom. Osoba povinná plniť zo zmenky následne znáša náročnejšie dôkazné bremeno, v rámci ktorého sa môže zaplateniu zmenky brániť vznesením námietok, a ich riadnym preukázaním v prípadnom súdnom konaní.

Abstraktnosť, formalizmus a nespornosť zmenky spoločne zakladajú tzv. zásadu zmenkovej prísnosti, ktorá kreuje charakter zmenky ako osobitného inštitútu. Materiálna stránka zmenkovej

prísnosti pritom „predstavuje súbor hmotnoprávnych noriem upravujúcich zmenku ako takto rýdzo formalizovaný, ale tiež kvalifikovaný záväzkový vzťah.“[2]

Vyššie popísané znaky a vlastnosti zmenkového záväzku sú vlastnosťami všeobecnými, ktoré vyplývajú z medzinárodne uznávaných zásad obsiahnutých v rámci medzinárodných unifikácií a so zreteľom na medzinárodné použitie zmeniek sú platné totožne v rámci jednotlivých právnych poriadkov zúčastnených na unifikačných snahách. Samozrejme zákonodarcovia do istej miery vnútroštátne regulujú použitie zmeniek, a tým vytvárajú vnútroštátne zákonné limity všeobecne uznávaných zásad zmenkového práva, vrátane limitov abstraktného charakteru zmeniek, a to tak hmotnoprávnymi, ako aj procesnoprávnymi reguláciami.

2. UPLATŇOVANIE NÁROKOV ZO ZMENKY PRED SÚDOM; KAUZÁLNE NÁMIETKY

Tradičnú procesnoprávnu limitáciu princípu abstraktnosti zmenky predstavujú možnosti obrany zmenkového dlžníka v súdnom konaní o vymoženie nárokov zo zmenky, ktoré ho oprávňujú brániť sa proti negatívnemu existujúcemu či budúcemu rozhodnutiu voči nemu, za zákonom stanovených podmienok okolnosťami a dôkazmi týkajúcimi sa vzájomného vzťahu medzi vystaviteľom zmenky a remitentom, ktorý vystaveniu zmenky predchádzal.

Vo všeobecnosti platí, zásada vyplývajúca z § 17 ods. 1 zákona č. 151/1950 Zb. Zákon zmenkový a šekový v znení neskorších predpisov (ďalej len „zmenkový zákon“), podľa ktorej kto je zo zmenky žalovaný, nemôže uplatňovať voči žalobcovi (majiteľovi zmenky) námietky, ktoré sa zakladajú na jeho vlastných vzťahoch k vystaviteľovi alebo k predošlým majiteľom zmenky. Z uvedenej zásady podľa platnej právnej úpravy zmenkový zákon pripúšťa dve výnimky, a to prípad, kedy majiteľ zmenky pri nadobúdaní zmenky konal vedome na škodu zmenkového dlžníka, a prípad zmenky vystavenej spotrebiteľom (resp. prípad, kedy je žalovaným zo zmenky spotrebiteľ), kedy sú námietky vyplývajúce z vlastného vzťahu medzi majiteľom zmenky a vystaviteľom alebo predošlým majiteľom zmenky a vystaviteľom prípustné (§ 17 ods. 1 zmenkového zákona).

Obrana žalovaného zo zmenky voči majiteľovi zmenky, ktorý nárok zo zmenky uplatnil je teda neprenosná z jedného majiteľa zmenky na iného majiteľa, okrem prípadov vyššie uvádzaných výnimiek. Zmenkový dlžník môže vznášať voči majiteľovi zmenky len také námietky, ktoré majú

[2] KOVAŘÍK, Z. *Změnka a šek v České republice. 4. vydání.* Praha : C.H. Beck, 2001. s. 51.

svoj pôvod vo vzťahu konkrétneho dlžníka ku konkrétnemu majiteľovi zmenky uplatňujúcemu si voči nemu nárok v súdnom konaní.

Takéto námietky majú podobu relatívnych námietok, ktoré môže uplatniť len určitý konkrétny zmenkový dlžník (v procesnom postavení žalovaného) voči určitému konkrétnemu majiteľovi zmenky (v procesnom postavení žalobcu). Uplatnením relatívnej námietky sa nespochybňuje platnosť zmenky, zmenka z formálneho hľadiska je a zostáva platnou a právne perfektnou, ale zmenkový dlžník sa bráni voči povinnosti zaplatiť zmenkovú pohľadávku z iného dôvodu spočívajúceho v právnom vzťahu medzi konkrétnym zmenkovým veriteľom a brániacim sa zmenkovým dlžníkom. Relatívnymi námietkami sa zmenkový dlžník môže ubrániť povinnosti zaplatiť zmenku, zmenka však naďalej zostáva platným záväzkom, a preto nie je vylúčené, že majiteľ zmenky sa úspešne domôže jej zaplatenia voči iným zmenkovým dlžníkom.[3]

Námietky založené na právnom vzťahu medzi majiteľom zmenky a zmenkovým dlžníkom vyplývajú z kauzy, t.j. z právneho dôvodu vzniku záväzku zo zmenky, označované sú teda tradične ako námietky kauzálne. Kauzálne námietky môžu mať rôzny obsah, majú však svoj pôvod v právnom dôvode (kauze) zmenky, tradične sa zmenkový dlžník dovoláva, že právny vzťah medzi ním a majiteľom zmenky neexistuje (t.j. vôbec nevznikol alebo už zanikol), a teda neexistuje právny dôvod, ktorý by preukazoval opodstatnenosť a legitímnosť existencie záväzku zo zmenky a jeho nárokovateľnosť. Medzi prípustné námietky limitujúce abstraktnosť zmenky je možné zaradiť aj námietku nesprávneho vyplnenia blankozmenky, ktorú je žalovaný zo zmenky oprávnený vzniesť za predpokladu, že majiteľ zmenky, ktorý si voči nemu zmenkový nárok uplatňuje nadobudol zmenku zlomyseľne alebo sa pri nadobúdaní zmenky previnil hrubou nedbanlivosťou (§ 10 zmenkového zákona).

Vnímanie procesného zmenkového práva sa v súvislosti s jeho poslednými legislatívnymi zmenami a na nich nadväzujúcou aktuálnou úpravou do značnej miery transformovalo. Zákonodarca odstránením zmenkového konania ako osobitného typu konania, ktorého charakter je daný predovšetkým jeho špecifickým predmetom, ktorým sú nároky zo zmeniek, podriadil uplatňovanie týchto nárokov a rozhodovanie o nich štandardným procesom a postupom civilného procesu, a to paušálne bez výnimky bez ohľadu na subjekt vystaviteľa, príp. právny dôvod vystavenia zmenky.

---

[3] Tým sa odlišujú od námietok absolútnych, ktoré môže uplatniť ktorýkoľvek zmenkový dlžník v procesnom postavení žalovaného voči ktorémukoľvek majiteľovi zmenky v procesnom postavení žalobcu, vyplývajúce zo samotnej listiny zmenky, majúce za následok vylúčenie úspešného uplatnenia nárokov zo zmenky voči ktorémukoľvek inému zmenkového dlžníkovi.

Pôvodným zámerom právnej úpravy zmenkového konania bol záujem na rýchlom rozhodovaní o nárokoch zo zmenky, ktorý odôvodňoval špecifickú štruktúru konania, osobitné podmienky konania, ako aj formy rozhodovania a obrany zúčastnených procesných strán. Išlo o konanie skrátené, v ktorom bolo možné úspešne uplatňovať len nároky zo zmenkových záväzkov, ktoré majú osobitný nesporný, abstraktný charakter s dôrazom na koncentračný princíp a procesnú aktivitu sporových strán, majoritne žalovanej strany. Takýto charakter konania, jeho rýchlosť, koncentrácia a zásady boli založené na základných princípoch zmenkovej prísnosti a teda komplexne vyplývali a boli odôvodnené charakterom zmenky a charakterom právnej úpravy zmenkového práva.

Súčasné procesné zmeny nemajú za následok zmeny v abstraktnom a nespornom charaktere zmeniek vo všeobecnosti, (pozri tiež časť 3 príspevku), aj keď musíme nevyhnutne konštatovať, že limitujú tradičnú zásadu zmenkovej prísnosti z hľadiska jej procesnej stránky. Predstavujú však zásadné sťaženie procesného postavenia majiteľa zmenky uplatňujúceho si v súdnom konaní svoje nároky klasickým postupom v civilnom procese so zreteľom na preň legalizované princípy koncentrácie konania, v rámci štandardných postupov, štandardných rozhodnutí a možností procesnej obrany, vrátane klasických civilnoprávnych opravných prostriedkov.

Z hľadiska hmotnoprávneho zostal vo všeobecnosti abstraktný charakter zmenky, napriek rozšíreniu okruhov zákonných výnimiek zo zásady abstraktnosti, zachovaný, a preto obsahové hľadisko obrany žalovaného pri uplatňovaní nárokov zo zmenky voči nemu zostáva zachované a jeho obrana môže byť formulovaná len v podobe kauzálnych námietok, ktoré sú námietkami vznášanými v klasickom civilnom procese bez toho, aby mali povahu osobitného opravného prostriedku voči osobitnému súdnemu rozhodnutiu.

3. ZÁKONNÉ LIMITÁCIE ABSTRAKTNÉHO CHARAKTERU ZMENIEK V SPOTREBITEĽSKOM PRÁVE

V rámci legislatívnych tendencií zameraných na zvýšenie ochrany spotrebiteľov zákonodarca v spotrebiteľskom práve zásadným spôsobom zasiahol do povahy zmenky vyznačujúcej sa majoritne zásadami zmenkovej prísnosti vrátane abstraktnosti zmenky. Pre úplnosť je potrebné uviesť, že s účinnosťou od 1.5. 2014 novela zákona o ochrane spotrebiteľa zákonom č. 250/2007 Z.z. úplne vylúčila zabezpečenie uspokojenia pohľadávky alebo splnenia záväzku zo spotrebiteľskej zmluvy zmenkou alebo šekom. Vystavenie zmenky alebo šeku spotrebiteľom za účelom zabezpečenia uspokojenia pohľadávky alebo splnenia záväzku po účinnosti tohto predpisu teda odporuje výslovnému ustanoveniu zákona a bolo by teda neplatným právnym

úkonom podľa § 39 Občianskeho zákonníka. Limitácia abstraktnosti zmenky v spotrebiteľskom práve sa teda dotýka zmeniek vystavených platne pred účinnosťou tohto zákona.

V rámci najpodstatnejších legislatívnych zmien si dovoľujeme poukázať predovšetkým na úpravy obsiahnuté v zmenkovom zákone a zmeny vyplývajúce zo sporových kódexov.

V prvom rade je potrebné zdôrazniť už spomenutú výnimku zo zásady väzby kauzálnych námietok na osobu posledného majiteľa zmenky, kedy podľa § 17 ods. 1 zmenkového zákona s účinnosťou od 23.12.2015, ak je žalovaným zo zmenky ten, koho zaviazanosť zo zmenky vznikla v súvislosti so spotrebiteľskou zmluvou, možno majiteľovi robiť námietky, ktoré sa zakladajú na jeho vlastných vzťahoch k vystaviteľovi alebo k predošlým majiteľom, a to vždy, bezvýnimočne a bez zreteľa na akékoľvek konkrétne vzťahy medzi sporiacimi sa a predchádzajúcimi zmenkovými subjektmi.

Navyše zákonodarca zdôrazňuje ochranu spotrebiteľa v procesnom postavení žalovaného tým, že v súlade s § 17 ods. 2 zákona „v konaní, v ktorom sa uplatňuje alebo vymáha nárok zo zmenky sa z úradnej povinnosti prihliadne na skutočnosti odôvodňujúce námietky podľa odseku 1, ktoré by ten, kto je žalovaný zo zmenky mohol uplatniť, ak jeho zaviazanosť zo zmenky vznikla v súvislosti so spotrebiteľskou zmluvou.“ Zákonodarca teda prekračuje rámec nevyhnutnej dôkaznej iniciatívy požadovanej od žalovaného, t.j. osoby zaviazanej zo zmenky, naopak, v prípade zmenky vystavenej v súvislosti so spotrebiteľskou zmluvou obligatórne ukladá súdu prihliadať na žalovaným nevznesené kauzálne námietky vyplývajúce zo zmenkového vzťahu, a tým prelamuje štandardné zásady zmenkového procesu, a to zásady nevyhnutnej dôkaznej iniciatívy žalovaného a koncentrácie konania.

Posilnenie procesného postavenia spotrebiteľa je založené aj v rámci procesných predpisov, a to tak v rámci dnes už neúčinného zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „Občiansky súdny poriadok“), ako aj naň nadväzujúceho zákona č. 160/2015 Z.z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „Civilný sporový poriadok“). Už Občiansky súdny poriadok prelomil s účinnosťou od 23.12.2015 abstraktnosť spotrebiteľskej zmenky tým, že požadoval v prípade uplatnenia nároku zo zmenky voči žalovanému, ktorý je fyzickou osobou (bez ohľadu na to či je alebo nie je spotrebiteľom), opísať aj rozhodujúce skutočnosti týkajúce sa vlastného vzťahu medzi žalobcom a žalovaným, vrátane skutočností, ktoré sa týkajú vlastného vzťahu jeho právnych predchodcov (vyplývajúcich z na zmenke vyplnených indosamentov) so žalovaným.

Ak bola zmenka vystavená na zabezpečenie záväzkov vyplývajúcich pre žalovaného z písomnej zmluvy, je obligatórnym dôkazným prostriedkom nevyhnutným na unesenie dôkazného bremena

žalobcu predloženie tejto písomnej zmluvy (§ 79 ods. 3 Občianskeho súdneho poriadku. Uvedená úprava je rozšírená na všetky fyzické osoby, ktoré sú zo zmenky zaviazané a sú žalovanými zo zmenky, pričom v § 79 ods. 4 Občianskeho súdneho poriadku je formulovaná vyvrátiteľná právna domnienka, že nárok zo zmenky alebo šeku proti žalovanému, ktorý je fyzickou osobou, vznikol v súvislosti so spotrebiteľskou zmluvou, pričom sa pripúšťa dôkaz opaku. Uvedené ustanovenia boli s účinnosťou od 23.12.2015 zavedené retroaktívne, na všetky zmenkové konania začaté pred účinnosťou predmetnej zákonnej novely.

Civilný sporový poriadok zaraďuje spotrebiteľské spory medzi spory s ochranou slabšej strany podľa § 290 a nasl., pričom osobitnú úpravu spotrebiteľského zmenkového konania neobsahuje, a tá nadväzuje na uvádzané hmotnoprávne normy. Vo všeobecnosti však zdôrazňuje okrem iného to, že v každom spotrebiteľskom spore, t.j. v spore medzi dodávateľom a spotrebiteľom vyplývajúcim zo spotrebiteľskej zmluvy alebo súvisiacim so spotrebiteľskou zmluvou (§ 290 Civilného sporového poriadku), môže súd vykonať, obstarať a zabezpečiť aj tie dôkazy, ktoré spotrebiteľ v konaní nenavrhol (§ 295 Civilného sporového poriadku). Uplatnenie zásad sudcovskej a zákonnej koncentrácie konania je pritom vylúčené (§ 296 Civilného sporového poriadku).

Zákonné normy, ktoré sme zhrnuli vyššie, majú v konečnom dôsledku za následok nielen limitáciu zásady abstraktnosti zmenky, ale v princípe jej úplné potlačenie a vylúčenie pre oblasť spotrebiteľských vzťahov, ktorá nadväzuje na vylúčenie použiteľnosti zmenky v spotrebiteľských vzťahoch do budúcna.

Postupné odstraňovanie zásady abstraktnosti zmenky a oslabovanie postavenia oprávneného zo zmenky v procesnej pozícii žalobcu je možné demonštrovať na rozhodovacej činnosti súdov. V prvom rade na pôvodnú právnu úpravu, nelimitujúcu abstraktnosť spotrebiteľských zmeniek nadviazala rozhodovania činnosť Najvyššieho súdu SR. V tejto súvislosti je možné poukázať na niekoľko rozhodnutí.

Podľa uznesenia Najvyššieho súdu SR, sp. zn.: 4Obo21/2012 zo dňa 31.7.2012: „Pohľadávka majiteľa zmenky a povinnosť dlžníka zaplatiť zmenkovú sumu sú právne nezávislé od základného právneho pomeru, majú samostatnú právnu povahu a existenciu. Záväzok zo zmenky je teda záväzkom nesporným a žalobca ako majiteľ zmenky nemá povinnosť svoj nárok preukazovať iným spôsobom, než predložením prvopisu zmenky, ktorá, ak spĺňa formálne náležitosti, zabezpečuje svojmu majiteľovi právo na jej zaplatenie.“ V ďalšom rozhodnutí, sp. zn.: 1 ObdoV 31/2010 zo dňa 24.5.2012 Najvyšší súd SR argumentuje nasledovne: „zmenkový vzťah má osobitný charakter, ktorého právny základ spočíva v skriptúrnom akte – zmenke a nie

zmluve. Pravdou je, že do zmenkových vzťahov vstupujú podnikatelia ako aj nepodnikatelia, avšak zo samotnej zmenky nie je možné určiť, aký charakter má právny vzťah pri vzniku záväzkového vzťahu."

Citované rozhodnutia Najvyššieho súdu SR plne zodpovedajú stavu právnej úpravy v čase ich vydania a v súlade s ňou zdôrazňujú abstraktnosť zmenky ako jej podstatnú a nevylúčiteľnú vlastnosť okrem iného aj v spotrebiteľských veciach. Akceptovanie legislatívnych zmien a nových tendencií v zmenkovom spotrebiteľskom práve všeobecnými súdmi je možné demonštrovať na rozhodovacej činnosti všeobecných súdov, pričom si dovoľujeme poukázať na tri rozhodnutia Krajského súdu v Banskej Bystrici v príbuzných zmenkových veciach.

V uznesení, sp. zn.: 43CoZm 14/2014 zo dňa 15.4.2014 Krajský súd v Banskej Bystrici plne v súlade s vtedy platnou právnou úpravou konštatoval nasledovné: „Je zrejmé, že dlžník na to, aby mohol kvalifikovane využívať všetky možnosti, ktoré mu zmenkové právo ponúka (aplikácia vhodných doložiek, vznesenie kvalifikovaných námietok a pod.) musí mať aspoň základnú orientáciu v zmenkovom práve. V prípade bežného občana sú na mieste pochybnosti o tom, či disponuje potrebnými informáciami. Samotná neznalosť zmenkového práva však neospravedlňuje. Presne z tohto dôvodu vyžaduje zmenkové právo, aby na listine, na ktorej je zmenka vystavená, bolo výrazne uvedené, že je to zmenka a teda nie je možné zameniť ju s bežným uznaním dlhu (v minulosti dlžobným úpisom). Ako je známe už z reálií dvadsiatych rokov minulého storočia, aj v komunite jednoduchých a nevzdelaných ľudí bolo všeobecne známe, že ak dlžník podpíše zmenku, bude ju musieť na vyzvanie zaplatiť. Každý občan preto má možnosť pred vystavením zmenky zvážiť, či ju podpíše alebo uprednostní inú formu potvrdenia svojej povinnosti uhradiť dlh. V súčasnosti už náš právny poriadok nepripúšťa vystavenie zmenky v súvislosti so zabezpečením spotrebiteľského úverového vzťahu. V čase vystavenia predloženej zmenky to však prípustné bolo, a preto je nevyhnutné nahliadať na subjekty zmenkového vzťahu v zmysle vtedy účinných predpisov. Nie je možné pripustiť, aby sa vytvorila osobitná skupina subjektov (spotrebitelia), u ktorých by sme vtedy účinné právne predpisy vykladali inak, ako pre všetky ostatné subjekty (napr. pokiaľ ide o zmenky vystavené v bežných občianskych vzťahoch, v ktorých nevystupuje ani podnikateľa ani spotrebiteľa), o ktorých by sa rozhodovalo v zmysle prísneho zmenkového práva.

Zmenková prísnosť sa prejavuje nielen pri nárokoch na náležitosti zmenky, ale aj v konaní, ktorým majiteľ uplatňuje svoje právo zo zmenky. V zmenkovom konaní je súd predovšetkým povinný rešpektovať rovnosť strán... Ani jedna z procesných noriem pritom nepripúšťa, aby súd iniciatívne nahrádzal procesnú aktivitu strán vlastnými návrhmi na dokazovanie. I keď v zmysle § 120 ods. 1 O.s.p. súd je oprávnený výnimočne vykonať aj iné dôkazy, ako navrhujú účastníci,

takéto dokazovanie súd vykonáva za účelom preukázať tvrdenia, ktoré účastníci v konaní uviedli. Citované ustanovenie nezakladá súdu právo nahrádzať vyjadrenia účastníka sporu, pokiaľ tento žiadne vyjadrenia ani procesné návrhy k návrhu na začatie konania nevzniesol, alebo dokonca vyjadril súhlas s tvrdeniami uvedenými v návrhu.... Spájanie navrhovateľa (ktorý zmenku nadobudol indosamentom) s kauzálnym vzťahom medzi dlžníkom a prvým majiteľom zmenky by bolo možné výlučne na základe vznesenia námietky zo strany dlžníka a zároveň za predpokladu, že by dlžník uniesol dôkazné bremeno v zmysle čl. I § 10 a čl. I. § 17 zmenkového a šekového zákona."

Obdobnú argumentáciu Krajský súd v Banskej Bystrici predkladá v odôvodnení rozsudku, sp. zn.: 43 CoZm50/2014 zo dňa 20.11.2014, v ktorom uvádza: *„Vzhľadom na skutočnosť, že zmenka je abstraktným právnym úkonom oddeleným od dôvodov – kauzy, pre ktoré je vystavená, prvostupňový súd správne nevykonával dokazovanie smerom k obsahu úverovej zmluvy uzavretej medzi odporcom a prvým majiteľom zmenky. Predmetom tohto konania nie sú nároky spotrebiteľa zo spotrebiteľskej úverovej zmluvy, preto nebol ani dôvod posudzovať platnosť tejto zmluvy a skúmať, či táto obsahuje prijateľné podmienky."*

K podstatnej zmene v rozhodovaní z vecnej stránky došlo na základe zmien v právnej úprave účinných od 23.12.2015 a následných zmien procesných predpisov. Ako Krajský súd v Banskej Bystrici uvádza vo svojom rozsudku, sp. zn.: 41Cob 67/2017 zo dňa 20.4.2017: „Odvolací súd sa vzhľadom na zmenu právnej úpravy musel odkloniť od doterajšieho právneho názoru vyjadreného vo svojich rozhodnutiach (napr. rozhodnutie Krajského súdu v Banskej Bystrici, č.k.: 43CoZm 10/2013-131 zo dňa 21.11.2013, č.k.: 43CoZm 40/2014 zo dňa 20.11.2014) vydaných v konaniach o nároku z indosovanej zmenky, v ktorých oprávnenosť posudzoval len podľa Zákona zmenkového a šekového a nerozhodoval o ňom ako o nároku zo spotrebiteľskej zmluvy, ktorý zmenka zabezpečovala, pretože bol toho názoru, že účastníci sporu nemali postavenie ako zmluvné strany kauzálneho (úverového) vzťahu, a teda ako dlžník alebo veriteľ zo zmluvy o spotrebiteľskom úvere, keďže žalobca ako majiteľ zmenky, ktorú nadobudol indosamentom voči žalovanému ako vystaviteľovi zmenky nie je v postavení dodávateľa, a preto ani žalovaný nemohol mať v zmenkovom spore postavenie spotrebiteľa. Zo samotnej zmenky nie je možné určiť, aký charakter mal právny vzťah pri vzniku záväzkového vzťahu, preto ani nebolo možné určiť, či žalovaný mal alebo nemal pri vystavení zmenky postavenie spotrebiteľa. Rovnaký záver o abstraktnom charaktere zmenky vyplýval aj z rozhodnutia Najvyššieho súdu SR, sp. zn.: 1Obo/V/31/2010 zo dňa 24.5.2012, na ktoré odvolací súd odkazoval.

Z novelizovaného ustanovenia § 17 ods. 1 zákona č. 191/1950 Sb. zmenkového a šekového v platnom znení vyplýva, že ak je žalovaným zo zmenky ten, koho zaviazanosť zo zmenky vznikla v súvislosti so spotrebiteľskou zmluvou, je možné vždy robiť majiteľovi zmenky

námietky, ktoré sa zakladajú na jeho vlastných vzťahoch k vystaviteľovi alebo k predošlým majiteľom. Z ods. 2 citovaného ustanovenia vyplýva, že v konaní o nároku zo zmenky, aj keď zmenkový dlžník, ktorý má postavenie spotrebiteľa a ktorý podpísal zabezpečovaciu zmenku žiadne kauzálne námietky nepodá, musí súd z úradnej povinnosti prihliadnuť na všetky relevantné skutočnosti, ktoré vyplývajú z § 52 a nasl. zák. č. 40/19614 Zb. Občiansky zákonník, z § 5a) zák. č. 250/2007 Z.z. o ochrane spotrebiteľa, ako aj na iné právne predpisy, na ktoré § 17 ods. 2 ZZŠ odkazuje. Ak by takéto skutočnosti odôvodňovali námietky žalovaného, ktoré sa zakladajú na jeho vlastných vzťahoch k predošlému majiteľovi, tzv. kauzálne námietky, ktoré by žalovaný bol mohol v prejednávanej veci uplatniť, súd ex offo zistí, či jeho zaviazanosť zo zmenky vznikla v súvislosti so spotrebiteľskou zmluvou a preskúma, či v rámci uplatneného nároku táto nevznikla vo vzťahu so spotrebiteľom."

ZÁVER

Ako vyplýva z vyššie uvádzaných záverov a v súčasnosti ustálenej judikatúry súdov, zákonodarca aktuálnymi trendmi v právnej úprave oslabuje zásadu zmenkovej prísnosti majoritne reprezentovanú princípom abstraktnosti zmenky rozširovaním okruhu jej zákonných limitácií. K štandardným limitom abstraktnosti zmenky v podobe kauzálnych námietok uplatňovaných zmenkovým dlžníkom postupne pristupuje v konečnom dôsledku vylúčenie možností použitia zmeniek v spotrebiteľských vzťahoch a podstatná limitácia ich abstraktnosti v spotrebiteľských vzťahoch skoršie platne a zákonným spôsobom založeným.

Spoločne s oklieštením osobitných procesných postupov pri uplatňovaní nárokov zo zmenky zrušením osobitného zmenkového konania a zmenkového platobného rozkazu ako osobitnej formy rozhodnutia je hmotnoprávna a procesnoprávna zmenková prísnosť reprezentovaná o. i. abstraktnosťou zmenky utláčaná do úzadia, čo nevyhnutne spôsobí oklieštenie používania inštitútu v bežných právnych vzťahoch, vrátane vzťahov podnikateľských.

Úsilie zákonodarcu je možné akceptovať vo vzťahoch so slabšou stranou (spotrebiteľom), rozsiahle zákonné limitácie základných princípov zmenkového práva však v striktne obchodnoprávnych vzťahoch môžu mať na ich realizáciu zo širšieho pohľadu podľa nášho právneho názoru v konečnom dôsledku negatívny dopad.

Zoznam použitej literatúry

HOLUB, D. *Právo cenných papierov.* Druhé doplnené a prepracované vydanie. Bratislava : Wolters Kluwer, 2016. 362 s. ISBN 978-80-8168-422-7.

KOTÁSEK, J. - PIHERA, V. - POKORNÁ, J. - VÍTEK, J. *Právo cenných papírů.* Praha : C.H. Beck, 2014. 264 s. ISBN 978-80-7400-515-2.

KOVAŘÍK, Z. *Směnka a šek v České republice. 4, vydání.* Praha : C.H. Beck, 2001. 629 s. ISBN 80-7179-588-7.

Zuzana Nevolná, Daniela Hlobíková (eds.)

Porušenie zmluvných povinností v súkromnom práve a jeho následky

Za odbornú a jazykovú stránku textov zodpovedajú autori.

Vydala

Právnická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave v roku 2018.

Rozsah 190 strán.

ISBN 978-80-568-0105-5